

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: **ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΛΙΣΣΑΣ

ΘΕΜΑ:

**δωρεές προς την πόλη
... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)**

ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

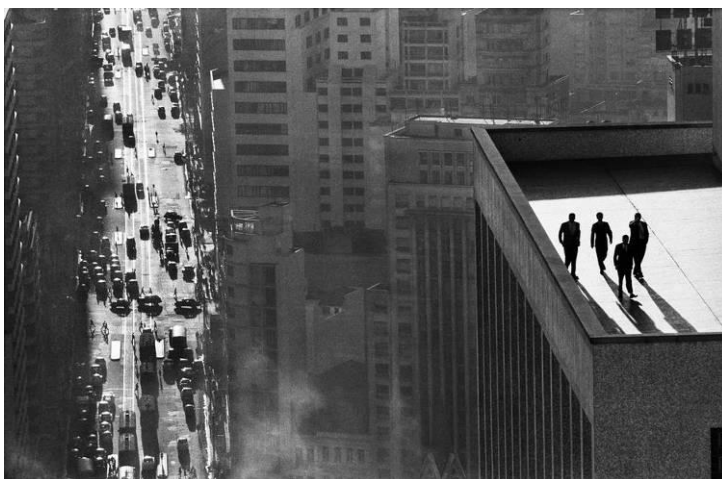
ΕΛΜΗ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016

Επισήμανση: Σε περίπτωση έντυπης ή ψηφιακής δημοσίευσης τμήματος ή του συνόλου της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι αναγκαία η επικοινωνία με την συντάκτρια (ellipapakonstantinou@yahoo.com), λόγω της υποχρέωσης που έχει αναληφθεί, έναντι ορισμένων από τους φορείς, των οποίων οι απόψεις έχουν περιληφθεί με τη μορφή συνεντεύξεων, για την σχετική ενημέρωσή τους.

Στο εξώφυλλο έχει χρησιμοποιηθεί απόσπασμα φωτογραφίας του σημαντικού φωτογράφου **Rene Burri** (Ελβετία, 1933-2014), ο οποίος από το 1956 εργάστηκε για το **Magnum Photos** φωτογραφίζοντας πολιτικά γεγονότα και πρόσωπα, μεταξύ των οποίων τα πολύ γνωστά πορτρέτα των Τσε Γκεβέρα και Πικάσο.

(πηγή <http://www.magnumphotos.com>)

BRAZIL _ 1960 _ Sao Paulo

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

Για την εκπόνηση της Διπλωματικής εργασίας, οφείλω κατ' αρχήν να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή **κ. Δημήτρη Μέλισσα**, για την συνολική υποστήριξη και καθοδήγησή του, καθώς και για την βοήθειά που μου παρείχε για την πρόσβαση σε σημαντικές για την έρευνα πηγές.

Ευχαριστίες οφείλονται ακόμη, σε όσους και όσες αφιέρωσαν χρόνο για την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων-συζητήσεων και κυρίως γιατί προσέγγισαν με ουσιαστικό και ενδιαφέροντα τρόπο τα ερωτήματα που τέθηκαν και συνέβαλλαν στο να φωτιστεί το θέμα της εργασίας από διαφορετικές οπτικές.

Πρόκειται, αλφαβητικά για: Τον **κ. Δημήτρη Αρβανιτάκη**, ιστορικό και υπεύθυνο εκδόσεων του Μουσείου Μπενάκη. Τον **κ. Γιάννη Βούλγαρη**, Καθηγητή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου. Τον **κ. Ευάγγελο Κοσμά**, Διευθυντή Εταιρικής και Ρυθμιστικής Δραστηριότητας της ΔΕΠΑ Α.Ε και την **κα. Γιόλα Βασάκη**, υπεύθυνη ΕΚΕ της επιχείρησης. Τον **κ. Αλέξανδρο Παπαδάκη**, Community & CSR Manager της Coca Cola 3E. Τον **κ. Πάνο Παπούλια**, Αν. Γενικό Διευθυντή Προγραμμάτων & Στρατηγικής του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος. Τους **κα. Αθηνά Σπανάκη** και **κ. Ράλλη Κιράνη**, υπεύθυνους διαχείρισης δωρεών του Κοινωφελούς Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση. Την **κα. Νανά Σπυροπούλου**, δημοτική σύμβουλο, Πρόεδρο και Διευθύνουσα Σύμβουλο της Ελληνικό Α.Ε. και πρώην Αντιδήμαρχο Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων. Την **κα. Έφη Τσιότσιου**, Γενική Διευθύντρια του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης.

Επίσης ευχαριστίες οφείλονται στην **κα. Βασιλική Θεοδώρου**, Καθηγήτρια του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου, η οποία αφιέρωσε χρόνο για την επιλογή και αποστολή κειμένων της για το ιστορικό φαινόμενο του ευεργετισμού και στον **κ. Γιώργο Σαρηγιάννη**, ομότιμο Καθηγητή του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, ο οποίος συνέβαλε με σειρά παλαιότερων κειμένων του σχετικών με τους «εθνικούς ευεργέτες».

Δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής (η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - 2016

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα χρόνια της κρίσης, εκτός από τις δωρεές με κοινωνικό χαρακτήρα, αυξάνονται επίσης και οι δωρεές για την δημιουργία, την αναβάθμιση και την συντήρηση είτε δημόσιων χώρων είτε αστικών υποδομών και εγκαταστάσεων. Οι δωρεές αυτές, σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό, αφήνουν το αποτύπωμά τους στις πόλεις και ειδικότερα στην Αθήνα, η οποία φαίνεται πως είναι η πόλη που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του ενδιαφέροντος διαφορετικού είδους δωρητών.

Η έρευνα εντοπίζεται χωρικά στην έκταση του Δήμου Αθηναίων, όπου η συστηματική καταγραφή των δωρεών της τελευταίας πενταετίας (2011-2015) αποβλέπει στην εξαγωγή συμπερασμάτων ως προς την χρονική εξέλιξη, τον σκοπό, την μορφή, το είδος των δωρητών. Ειδικά για τις δωρεές μελετών, έργων και εργασιών, η επεξεργασία αναφέρεται και στον βαθμό επίδρασής τους στην ανάπτυξη, λειτουργία και μορφή της πόλης, ενώ για επιλεγμένες δωρεές δίδεται έμφαση σε χαρακτηριστικά σχετικά με τα αίτια που τις προκάλεσαν, τον τρόπο που υλοποιήθηκαν και τις συνέπειές τους στην πόλη.

Επιχειρείται η διερεύνηση των διαφορετικών αντιλήψεων και στάσεων σχετικά με τις σύγχρονες δωρεές, ιδίως αυτές που επηρεάζουν την πόλη, σε σχέση μάλιστα και με το ιστορικό φαινόμενο του ευεργετισμού. Επίσης αναζητείται η σχέση που έχουν ή θα έπρεπε να έχουν οι δωρεές με τον χωρικό σχεδιασμό και τον προγραμματισμό ανάπτυξης της πόλης, προκειμένου να εντοπιστούν τα κρίσιμα θέματα που ανακύπτουν για τους δημόσιους φορείς και ιδίως για την αυτοδιοίκηση.

Σημαντικές πηγές για την έρευνα είναι τα στοιχεία που προκύπτουν από τις αποφάσεις του Δήμου Αθηναίων και τα αρχεία των αρμόδιων υπηρεσιών του, καθώς και οι συνεντεύξεις με εκπροσώπους σημαντικών δωρητών που έχουν πραγματοποιήσει δωρεές στην Αθήνα και οι συνεντεύξεις με ειδικούς πληροφορητές που προσεγγίζουν το θέμα από διαφορετικές οπτικές. Παράλληλα εξετάζονται θέματα σχετικά με τα σύγχρονα ιδιωτικά κοινωφελή ιδρύματα, την εξωστρεφή δραστηριότητα επιχειρήσεων στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και γενικότερα τον τρόπο που διαμορφώνονται οι σχέσεις δημόσιου – ιδιωτικού στις μέρες μας.

Η διερεύνηση του σύγχρονου φαινομένου των δωρεών στην Αθήνα, οι διαφορετικές προσεγγίσεις που υπάρχουν για αυτό, αλλά και πρακτικές άλλων πόλεων του δυτικού κόσμου, αποτελούν το υπόβαθρο για την, όπως λέει και ο τίτλος της εργασίας, «αναζήτηση πολιτικής», που αναφέρεται και τις δύο πλευρές που συνδέονται με μία δωρεά, τους δωρητές και τους δωρεοδόχους. Έτσι αναζητούνται οι παράμετροι που διέπουν τις επιλογές των δωρητών να διαθέσουν χρήματα για σχέδια, υποδομές και εγκαταστάσεις της Αθήνας, αλλά κυρίως το ενδιαφέρον στρέφεται στην δυνατότητα και αναγκαιότητα οικοδόμησης μιας πολιτικής δωρεών στο επίπεδο της πόλης και στα ζητήματα που αυτή θα μπορούσε να ρυθμίσει, ώστε να μεγιστοποιηθεί το όφελος της πόλης από την όποια διάθεση μικρής ή μεγάλης προσφοράς.

Λέξεις κλειδιά: δωρεά, δωρητής, ευεργεσία, πόλη, τοπική πολιτική, Αθήνα, Δήμος Αθηναίων

**donations to cities ... in search of policies
(the case of Athens)**

Elli Papakonstantinou
Master Thesis - 2016

ABSTRACT

Under the conditions of the Greek crisis, in addition to the donations with a social character also grow and donations for the creation, upgrading and maintenance either public spaces or urban infrastructures and facilities. These donations, more or less, leave their imprints to cities and in particular to Athens, which seems to be the city with the greater part of the interest of different kinds of donors.

The survey focuses on the area of the Municipality of Athens, where the systematic recording of the donations of the five past years (2011-2015), aims to draw out conclusions as to temporal evolution, purpose, format of donations and the profile of donors. Especially for donations of projects, designs and works, the elaboration of data refers also to the way each donation impacts on development, function and image of the city, while for selected donations the focus is on features about the reasons caused them, the way they were implemented and their consequences for the city of Athens.

It is also indented: To explore the different perceptions and attitudes regarding the modern donations, particularly those that affect the city, compared even with the historical phenomenon of benefaction. To seek out the relationship that donations have or should have with the spatial planning and the development planning of the city, in order to identify critical issues that arise for the public sector and in particular for the local authority.

Important sources for the research are the elements arising from the decisions and archives of the Municipality of Athens, as well as interviews with representatives of important donors who have made donations to the city of Athens and interviews with persons with different expertise and experience who approach the topic from different perspectives. In parallel are examined matters relating to contemporary private welfare foundations, the businesses' extrovert activities, within the framework of corporate social responsibility and generally how they shaped public - private sector relations nowadays.

Exploring the modern phenomenon of donation in Athens, the different approaches for this, but also good practices of other cities of the Western world, compose the background "in search of policies", as mentioned in the title of this thesis, that refers to both sides associated with a donation, the donors and the receivers. So the search considers the parameters that govern the choices of donors to allocate money for projects and designs, infrastructures and facilities in Athens, but mainly the interest is focused on the possibility and necessity of building a donation policy, at the level of the city and the issues it could regulate in order to maximize the benefits for the city from any available small or great offer.

key words: *donation, donor, benefaction, city, local policies, Athens, Municipality of Athens*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
2. ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ	11
2.1 Οι δωρεές που εξετάζονται	11
2.2 Ο «χώρος» και ο «χρόνος» αναζήτησης δωρεών	13
3. ΔΩΡΕΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.....	14
3.1 Οι δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων κατά την περίοδο 2011-2015	15
3.2 Οι δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων κατά την περίοδο 2011-2015, οι οποίες επηρεάζουν τον χωρικό σχεδιασμό και την λειτουργία της πόλης.....	18
3.3 Η επίδραση της νομοθετικής ρύθμισης για την δωρεά μελετών	24
4. ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΕΣ.....	26
4.1 Μελέτες.....	26
4.1.1 Μελέτες του προγράμματος ανασυγκρότησης του κέντρου, με άξονα την οδό Πανεπιστημίου.....	26
4.1.2 Μελέτες πολεοδόμησης περιοχής Προμπονά	30
4.1.3 Μελέτη για το έργο ανακατασκευής διατηρητέου σχολικού κτιρίου.....	32
4.1.4 Μελέτες για τα έργα αποκατάστασης τριών διατηρητέων κτιρίων.....	33
4.2 Έργα.....	34
4.2.1 Ανασχεδιασμός - ανακατασκευή του πεζοδρόμου της Παναθηναίων	34
4.2.2 Ανασχεδιασμός και ανακατασκευή της πλατείας Αγίου Σπυρίδωνα	35
4.2.3 Ανασχεδιασμός - ανακατασκευή δύο Παιδικών Χαρών.....	37
4.2.4 Αποκατάσταση φθορών της πλατείας Συντάγματος.....	38
4.2.5 Αναβάθμιση σχολείου στο Μετς.....	39
4.3 Εργασίες.....	41
4.3.1 Συντήρηση-αποκατάσταση γλυπτών σε δημόσιους χώρους	41
4.3.2 Δενδροφύτευση στον Εθνικό Κήπο.....	42
4.4 Δωρεές ή προθέσεις δωρεάς που ατύχησαν	43
4.5 Η δωρεά που επηρεάζει την Αθήνα αν και εκτός των ορίων της	44

5.	ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.....	49
6.	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ	55
7.	ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΔΩΡΗΤΩΝ.....	61
7.1	Η επιλογή, ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση συνεντεύξεων δωρητών.....	61
7.2	Βασικά θέματα που προκύπτουν από τις συνεντεύξεις των δωρητών.....	62
7.3	Δωρεές που αντιπροσωπεύουν ποικίλες επιλογές και πρακτικές	66
8.	ΔΩΡΕΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ	68
9.	ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.....	71
9.1	Εμπειρίες και εκτιμήσεις δωρητών.....	71
9.2	Η συζήτηση στο κοινοβούλιο για τη δωρεά του Ιδρύματος Νιάρχου	72
9.3	Η συμβολή τριών προνομιακών πληροφορητών	74
9.3.1	Σχεδιασμός των συνεντεύξεων	74
9.3.1	Απόψεις των προνομιακών πληροφορητών για το παρόν και το μέλλον των δωρεών προς την πόλη της Αθήνας	76
10.	ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ - ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΩΡΕΕΣ.....	79
11.	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΛΛΩΝ ΠΟΛΕΩΝ	86
12.	ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	91
12.1	Κριτήρια αξιολόγησης των δωρεών στην πόλη – Τα «όρια»	93
12.2	Σκέψεις για την μορφή και το περιεχόμενο των σύγχρονων δωρεών για την πόλη.....	96
12.3	Κρίσιμα θέματα.....	99
13.	ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	101
14.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ	102
15.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - Συγκεντρωτικά στοιχεία για τις δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων (2011-2015)	109
15.1	Πίνακας 1 – Αποδοχή δωρεών από τον Δήμο Αθηναίων την περίοδο Μάρτιος 2011 - Δεκέμβριος 2015	109
15.2	Πίνακας 2 – Αποδοχή δωρεών έργων, μελετών, εργασιών από τον Δήμο Αθηναίων, την περίοδο Μάρτιος 2011 - Δεκέμβριος 2015	116
16.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – Συνεντεύξεις με δωρητές	119
16.1.	Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος.....	119
16.2.	Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης	126

16.3. Συνέντευξη με εκπροσώπους του Κοινωφελούς Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση	131
16.4. Συνέντευξη με εκπροσώπους της ΔΕΠΑ Α.Ε.	135
16.5. Συνέντευξη με εκπρόσωπο της Coca Cola 3E.	139
17. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – Συνεντεύξεις με προνομιακούς πληροφορητές	143
17.1. Συνέντευξη με έναν ιστορικό	143
17.2. Συνέντευξη με έναν πολιτικό επιστήμονα	147
17.3. Συνέντευξη με μια τ. Αντιδήμαρχο του Δήμου Αθηναίων	151
18. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV – Κτίρια από δωρεές ευεργετών στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων (ενδεικτικός κατάλογος)	153

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην επιλογή του θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, οδήγησε η διαπίστωση πως τα τελευταία χρόνια, που συμπίπτουν με την εκδήλωση και όξυνση της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας, όλο και πιο συχνά οι ελληνικές πόλεις γίνονται αποδέκτες δωρεών. Σε συνθήκες κρίσης, παράλληλα με τις ποικίλες δωρεές που αποβλέπουν στην υποστήριξη ευπαθών ομάδων, πυκνώνουν και οι δωρεές που αφορούν σε μελέτες και έργα. Πρόκειται για δωρεές, κυρίως με δωρεοδόχο τον οικείο δήμο, οι οποίες σχετίζονται με τον χωρικό σχεδιασμό και τις χωρικές παρεμβάσεις, δηλαδή με την δημιουργία, την αναβάθμιση και την συντήρηση είτε δημόσιων χώρων είτε αστικών υποδομών και εγκαταστάσεων. Οι δωρεές αυτές, σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό, αφήνουν το αποτύπωμά τους στις πόλεις και ειδικότερα στην πόλη της Αθήνας, η οποία φαίνεται πως είναι η πόλη που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του ενδιαφέροντος διαφορετικού είδους δωρητών (φυσικών προσώπων, επιχειρήσεων, ιδρυμάτων, κλπ).

Η πληθώρα των δωρεών που αφορούν στην ίδια την ανάπτυξη και την λειτουργία της πόλης, η ποικιλία των αιτίων, των σκοπών και των επιμέρους χαρακτηριστικών, που έχουν αυτού του τύπου οι δωρεές, καθώς και η ποικιλία ως προς το προφίλ των δωρητών, καθιστά το φαινόμενο ενδιαφέρον αντικείμενο μελέτης, στο βαθμό μάλιστα που δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις δωρεών, που έχουν αποτελέσει πεδίο αντιπαραθέσεων και πάντως έκφρασης διαφορετικών προσεγγίσεων, οι οποίες κινούνται από την «ευγνωμοσύνη» έως την «καταγγελία».

Όμως παρά την αύξηση των δωρεών τα τελευταία χρόνια και αντίστοιχα την ύπαρξη πλήθους δημοσιευμάτων, τα οποία αναφέρονται στις μεγαλύτερες ή για οποιονδήποτε λόγο άξιες προβολής/σχολιασμού δωρεές, διαπιστώνεται πως το φαινόμενο των σύγχρονων δωρεών –γενικά και ειδικότερα αυτών που επηρεάζουν τον αστικό χώρο- και αντίστοιχα των σύγχρονων δωρητών, δεν έχει γίνει αντικείμενο συστηματικής καταγραφής και έρευνας από οποιαδήποτε επιστημονική σκοπιά. Ως εκ τούτου η πρωτοτυπία του θέματος συνεπάγεται και την απουσία άλλων επεξεργασιών, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγές αναφοράς και αφορμές για διάλογο. Η δυσκολία αυτή σε συνδυασμό με τον χαρακτήρα και την έκταση μιας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας, καθιστούν αναγκαία την χρονική και χωρική οριοθέτηση του ερευνητικού αντικειμένου.

Η έρευνα εντοπίζεται χωρικά στην έκταση του Δήμου Αθηναίων, όπου επιδιώκεται η συστηματική καταγραφή των δεδομένων της τελευταίας πενταετίας (2011-2015). Πέραν της αποτύπωσης των ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων των πραγματοποιημένων δωρεών που αφορούν στην πόλη, επιχειρείται:

- η διερεύνηση των διαφορετικών αντιλήψεων και στάσεων σχετικά με τις σύγχρονες δωρεές, ιδίως αυτές που επηρεάζουν την πόλη

- η αναζήτηση των αιτίων και συνεπειών τους και γενικότερα της σχέσης αυτές έχουν ή θα έπρεπε να έχουν με τον χωρικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη της πόλης.
- ο εντοπισμός των κρίσιμων θεμάτων που ανακύπτουν για τους δημόσιους φορείς και ιδίως για την αυτοδιοίκηση.

Σημαντικές πηγές για την έρευνα είναι τα στοιχεία που προκύπτουν από τις αποφάσεις-πράξεις του Δήμου Αθηναίων και τα αρχεία των αρμόδιων υπηρεσιών του, καθώς και οι συνεντεύξεις με εκπροσώπους σημαντικών δωρητών που έχουν πραγματοποιήσει δωρεές στην Αθήνα και οι συνεντεύξεις με ειδικούς πληροφορητές που προσεγγίζουν το θέμα από διαφορετικές οπτικές.

Η διερεύνηση του σύγχρονου φαινομένου των δωρεών στην Αθήνα, αποτελεί το υπόβαθρο για την, όπως μαρτυρά και ο τίτλος της εργασίας, «*αναζήτηση πολιτικής*», που αναφέρεται και τις δύο πλευρές που συνδέονται με μία δωρεά, τους δωρητές και τους δωρεοδόχους. Έτσι αναζητούνται οι παράμετροι που διέπουν τις επιλογές των δωρητών να διαθέσουν χρήματα για σχέδια, υποδομές και εγκαταστάσεις της Αθήνας, αλλά κυρίως το ενδιαφέρον στρέφεται στην δυνατότητα και αναγκαιότητα οικοδόμησης μιας πολιτικής δωρεών στο επίπεδο της πόλης και στα ζητήματα που αυτή θα μπορούσε να ρυθμίσει ώστε να μεγιστοποιηθεί το όφελος της πόλης από την όποια διάθεση μικρής ή μεγάλης προσφοράς.

2. ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Για τον προσδιορισμό του ερευνητικού αντικειμένου, είναι αναγκαίο αφενός να αποσαφηνιστεί το είδος των δωρεών που εξετάζονται και αφετέρου να αιτιολογηθεί η χωρική και χρονική οριοθέτηση της έρευνας.

2.1 Οι δωρεές που εξετάζονται

- Για την έννοια της δωρεάς και την διάκρισή (?) της από την χορηγία

Ο ορισμός της σημασίας της δωρεάς, σύμφωνα με τον Γεώργιο Μπαμπινιώτη ⁽¹⁾ είναι: «[αρχ.] 1. η εκούσια αφιλοκερδής προσφορά ΣΥΝ. δώρο, χάρισμα 2. (ειδικότ.) το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων (σε χρηματικά ποσά, ακίνητα κλπ.), τα οποία παρέχονται ως χορηγία για την εκτέλεση κοινωφελών έργων ...», και είναι μια έννοια που συσχετίζεται με αυτές του εθελοντισμού, της γενναιοδωρίας και της προσφοράς. Ο νομικός ορισμός της δωρεάς, δίδεται από τον Αστικό Κώδικα (άρθρο 496), ως «η παροχή σε κάποιον ενός περιουσιακού αντικειμένου αποτελεί δωρεά, εάν γίνεται κατά τη συμφωνία των μερών χωρίς αντάλλαγμα» και ακολούθως (άρθρα 496-512) προσδιορίζονται τα της σχέσης των συμβαλλόμενων μερών, δηλαδή του δωρητή και του δωρεοδόχου.

Ήδη από τα προαναφερόμενα ανακύπτει και η συνάφεια της έννοιας της δωρεάς με αυτήν της χορηγίας, για την σημασία της οποίας βρίσκουμε ⁽²⁾ ότι «[αρχ.] {χορηγιών} 1. ΙΣΤ. μία από τις λειτουργίες στην αρχαία Αθήνας, η υποχρέωση πλούσιου πολίτη να καταβάλλει τα έξοδα τού χορού για το ανέβασμα δράματος στη γιορτή των Μεγάλων Διονυσίων 2. η καταβολή χρημάτων, για να πραγματοποιηθεί έργο κοινής ωφελείας ... 3. η προσφορά χρημάτων για την πραγματοποίηση ενός σκοπού με ουσιαστικό στόχο τη διαφήμιση και προβολή αυτού που προσφέρει τα χρήματα ...». Όσο για το νομικό ορισμό μπορούμε να ανατρέξουμε μόνο στον ειδικότερο προσδιορισμό της Πολιτιστικής Χορηγίας, όπως δίδεται από το άρθρο 1 του Ν. 3525/2007 ⁽³⁾, ως «η χρηματική ή άλλης μορφής οικονομική παροχή σε είδος, σε άυλα αγαθά ή υπηρεσίες από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, για την ενίσχυση συγκεκριμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων ή σκοπών του αποδέκτη της χορηγίας με αντιστάθμισμα την προβολή του κοινωνικού προσώπου και της ευπλοίας του χορηγού.»

Εφόσον το τυπικό διαφοροποιητικό στοιχείο, μεταξύ δωρεάς και χορηγίας είναι η, στην δεύτερη περίπτωση, ανταπόδοση διά της προβολής του χορηγού, και

¹ Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Γ. Δ. Μπαμπινιώτη, δεύτερη έκδοση, Αθήνα 2002, Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ, σ.537

² Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, ό.π., σ.1958

³ Για την εφαρμογή του Ν. 3525/2007 «Πολιτιστική Χορηγία» (ΦΕΚ Α' 16/ 26.01.2007) όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 33 του Ν.3773/2009 (ΦΕΚ Α 120), με το άρθρο 11 του Ν.3842/2010(ΦΕΚ Α 58) και με το άρθρο 64 παρ2ε του Ν.4002/2011 (ΦΕΚ Α 180), το Υπουργείο Πολιτισμού, που παρέχει υποδείγματα αίτησης χορηγού και σύμβασης πολιτιστικής χορηγίας, φαίνεται πως διατηρεί ένα ρόλο παρακολούθησης της εφαρμογής του, καθώς στο υπόδειγμα σύμβασης προβλέπεται η κατάθεση ενός αντιτύπου της στο Τμήμα Χορηγιών του Υπουργείου. – πηγή: <http://www.culture.gr/culture/gsponsorship.jsp>

λαμβάνοντας υπόψη πως το στοιχείο της προβολής/δημοσιότητας/επικοινωνίας –με πρωτοβουλία είτε του δωρεοδόχου είτε του δωρητή- υφίσταται σε όλες τις σύγχρονες δωρεές προς την πόλη, η διάκριση αυτή δεν θα ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

- Περιορισμός της έρευνας στις εν ζωή δωρεές

Μια σημαντική διάκριση μεταξύ των δωρεών είναι αυτή που αφορά στο αν πραγματοποιούνται όσο ο δωρητής είναι εν ζωή ή αν πραγματοποιούνται μετά τον θάνατο του. Η έρευνα στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας περιορίζεται στις δωρεές που ανήκουν αποκλειστικά στην πρώτη κατηγορία για τρεις λόγους:

(i) Διότι η πλειονότητα των σύγχρονων δωρεών προέρχεται από νομικά πρόσωπα (επιχειρήσεις, ιδρύματα, μ.κ.ο., κλπ), ενώ είναι μικρή η συμμετοχή των φυσικών προσώπων. Ως εκ τούτου η διάκριση εν ζωή / μετά θάνατο, είναι μικρής σημασίας.

(ii) Διότι, ακόμη και στην περίπτωση δωρητών που είναι φυσικά πρόσωπα, το ενδιαφέρον μας εστιάζεται στις δωρεές οι οποίες αφενός γίνονται σε συνθήκες που επιτρέπουν τον διάλογο μεταξύ δωρητή-δωρεοδόχου για τον σκοπό, το είδος και το περιεχόμενο της δωρεάς και αφετέρου προτείνονται και γίνονται αποδεκτές σε μία συγκεκριμένη συγκυρία στην οποία υπάρχουν συγκεκριμένα προβλήματα και ανάγκες της πόλης. Και

(iii) Διότι το είδος των δωρεών που διερευνώνται, δηλαδή οι μελέτες, τα έργα και οι εργασίες είναι μάλλον ανέφικτο να αποτελέσουν αντικείμενο δωρεάς φυσικού προσώπου μετά θάνατον και συνήθως τα κληροδοτήματα προς δήμους αφορούν σε χρήματα, αντικείμενα και ακίνητα. Κατά συνέπεια δεν εξετάζονται δωρεές προς την πόλη λόγω κληρονομίας, οι οποίες ακόμη γίνονται προς δήμους, αν και παλαιότερα ήταν πολύ περισσότερες και πιο σημαντικές, ώστε όπως στην περίπτωση του Δήμου Αθηναίων, να έχουν ενισχύσει σημαντικά την ακίνητη δημοτική περιουσία.

- Οι δωρεές με χωρικό «αποτύπωμα» στην πόλη

Μια μεγάλη ποικιλία δωρεών, ως προς το είδος, τον σκοπό, κλπ, οι οποίες έχουν αποδέκτη τον δήμο, θα μπορούσε να περιληφθεί στην έννοια των δωρεών προς την πόλη. Όμως το ενδιαφέρον της παρούσας έρευνας εντοπίζεται στις δωρεές που έχουν ή φιλοδοξούν να έχουν χωρικό «αποτύπωμα», δηλαδή σε αυτές οι οποίες με άμεσο ή έμμεσο τρόπο επηρεάζουν τη μορφή και λειτουργία της πόλης. Ειδικότερα αναφέρεται στις δωρεές μελετών, έργων, εργασιών, είτε για την πολεοδομική οργάνωση είτε για την δημιουργία, την αναβάθμιση και την συντήρηση δημόσιων χώρων και υποδομών της πόλης.

2.2 Ο «χώρος» και ο «χρόνος» αναζήτησης δωρεών

Ο χώρος που ερευνώνται οι δωρεές είναι αυτός που ορίζεται από τα διοικητικά όρια του **Δήμου Αθηναίων**. Βασικός λόγος για την επιλογή του χώρου ήταν το γεγονός πως ο δήμος Αθηναίων, προσελκύει διαχρονικά μεγαλύτερο αριθμό δωρεών, καθώς (i) η σύνδεση μιας δωρεάς με το κύρος της πόλης που είναι η καρδιά της πρωτεύουσας, είναι ένας ισχυρός παράγοντας για τον προσανατολισμό των προσφορών φυσικών ή νομικών προσώπων, και (ii) συγκεντρώνει μεγαλύτερο αριθμό προβλημάτων και αναγκών σε υποδομές και εγκαταστάσεις, ιδίως δε σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και ταυτόχρονα σε συνθήκες μαζικής προσωρινής παραμονής ή και εγκατάστασης νέου πληθυσμού, μεταναστών και προσφύγων.

Χρονικά η έρευνα περιορίζεται στο διάστημα **2011-2015**, καθώς για το διάστημα αυτό υπάρχει συστηματική απεικόνιση των διοικητικών πράξεων αποδοχής δωρεών στο πρόγραμμα Δι@ύγεια ⁽⁴⁾, το οποίο αποτελεί και την βασική πηγή άντλησης πρωτογενών στοιχείων και σε ότι αφορά στις αποφάσεις/πράξεις του Δήμου Αθηναίων άρχισε να λειτουργεί το 2011. Όμως το τεχνικά «ασφαλές» χρονικό εύρος της έρευνας, αποτελεί ταυτόχρονα και κατάλληλη περίοδο για τη διερεύνηση των δωρεών προς την πόλη, διότι συμπίπτει με δύο εξελίξεις, οι οποίες εν μέρει συνδέονται μεταξύ τους: (α) Με την επιδείνωση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης που οδήγησαν στην ένταση των κοινωνικών αναγκών αλλά και στον σημαντικό περιορισμό των δημοσίων δαπανών και των δημοσίων επενδύσεων, σε εθνικό και σε τοπικό επίπεδο. Και (β) με την ποσοτική αύξηση των δωρεών πάσης φύσεως, σε συνδυασμό με την εντονότερη παρουσία στη δημόσια ζωή φορέων που αναλαμβάνουν το ρόλο των δωρητών και την δημόσια προβολή αυτού του ρόλου ως σημαντικό στήριγμα απέναντι στις πολλαπλές συνέπειες της κρίσης.

Από το σύνολο των αναρτημένων διοικητικών πράξεων στη Δι@ύγεια, σχετικά με την αποδοχή δωρεών, προκύπτει πως, στην Αθήνα, ο βασικός δωρεοδόχος δωρεών μελετών, έργων, εργασιών είναι ο Δήμος Αθηναίων. Έτσι παρότι γίνεται αναφορά και σε άλλες δωρεές σημαντικές για την πόλη, οι οποίες έχουν ως δωρεοδόχο το ελληνικό δημόσιο, για την εξαγωγή ποσοτικών και ποιοτικών συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκαν κυρίως τα δεδομένα που αφορούν στην προσφορά/αποδοχή δωρεών προς/από τον Δήμο Αθηναίων.

⁴ Το πρόγραμμα Δι@ύγεια δημιουργήθηκε με το Ν 3861/2010 και αποσκοπεί στη δημοσίευση στο διαδίκτυο, σε ένα κεντρικό ιστότοπο, αποφάσεων των κυβερνητικών οργάνων και της διοίκησης στο Διαδίκτυο. Η ανάρτησης στο <https://diavgeia.gov.gr>, αποτελεί προϋπόθεση για την εκτέλεση αποφάσεων/πράξεων των κυβερνητικών οργάνων, των φορέων του στενού και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, των Ανεξάρτητων Αρχών και των Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού. Το πρόγραμμα άρχισε να λειτουργεί από τον Οκτώβριο του 2010, αν και οι σήμερα ενταγμένοι 3.660 φορείς, εντάχθηκαν σταδιακά. Με το Ν. 4210/2013 (άρθρο 23) υπήρξε θεσμική ενίσχυση των αναρτημένων πράξεων, όπως ότι: Το αναρτημένο έγγραφο, εκτός όσων δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, υπερισχύει έναντι όλων των λοιπών εκδόσεων της πράξης. Ο πολίτης μπορεί να επικαλείται τα αναρτημένα έγγραφα στις συναλλαγές του με τις δημόσιες υπηρεσίες, χωρίς να απαιτείται η επικύρωσή τους. Κατά τη διεκπεραίωση υποθέσεων μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών αρκεί η επίκληση του [Αριθμού Διαδικτυακής Ανάρτησης \(ΑΔΑ\)](#) και δεν χρειάζεται η διακίνηση της αναρτημένης πράξης.

3. ΔΩΡΕΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Οι ποσοτικές εκτιμήσεις, αφορούν στην περίοδο 2011-2015 και ειδικότερα από το Μάρτιο 2011, οπότε άρχισαν οι αναρτήσεις των πράξεων της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου Αθηναίων στο Δι@ύγεια, έως και τον Δεκέμβριο 2015, που τέθηκε ως χρονικό όριο αναγκαίο για την επεξεργασία των στοιχείων και την ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις δωρεές που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας, δεν έχουν περιληφθεί εκείνες που έγιναν αποδεκτές από δημοτικούς φορείς, όπως ο Οργανισμός Πολιτισμού Αθλητισμού και Νεολαίας (ΟΠΑΝΑΔΑ), το Δημοτικό Βρεφοκομείο (ΔΒΑ), το Κέντρο Υποδοχής & Αλληλεγγύης (ΚΥΑΔΑ), κλπ., καθώς οι δωρεές προς αυτούς τους φορείς κατά κύριο λόγο δεν αφορούν σε μελέτες, έργα και τεχνικές εργασίες και κατά συνέπεια δεν επηρεάζουν σημαντικά την συνολική εικόνα για το είδος των δωρεών στο οποίο αναφέρεται η έρευνα. Όμως στις συνεντεύξεις με δωρητές, γίνεται αναφορά και σε κάποιες δωρεές προς δημοτικούς φορείς, ως παραδείγματα χρήσιμα για την κατανόηση τόσο των επιλογών των δωρητών όσο και των κατά περίπτωση σχέσεων μεταξύ δωρητή-δωρεοδόχου.

Τα δεδομένα, για την αμέσως προηγούμενη περίοδο, που αντιστοιχεί και σε διαφορετική δημοτική αρχή (2006-2010), αλλά και για τις ακόμη προγενέστερες δημοτικές περιόδους, σχετικά με δωρεές μελετών, έργων, εργασιών, δεν έγινε δυνατόν να συγκεντρωθούν με συστηματικό τρόπο, αλλά εκτιμάται ότι πρόκειται για σαφέστατα μικρότερο αριθμό. Συνοπτικά αναφέρουμε τις εξής δωρεές:

▪ Δημοτική περίοδος 2002-2006:

Το 2004 κατασκευάστηκαν τμήματα οδών ως δωρεά ιδιωτών, ιδιοκτητών ακινήτων της περιοχής Ελαιώνα, αφού τα τμήματα αυτά διανοίχθηκαν μετά την εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδίου με μεμονωμένη πράξη εφαρμογής, η οποία επίσης είχε επιστευθεί και χρηματοδοτηθεί από ιδιοκτήτες ακινήτων. ⁽⁵⁾

▪ Δημοτική περίοδος 2006-2010:

- Το 2009, εκπονήθηκε αρχιτεκτονική προμελέτη για το «Κέντρο Απεξάρτησης εξαρτησιογόνων ουσιών και Κοινωνικής Επανάταξης», ως δωρεά επιχείρησης. ⁽⁶⁾

- Το 2009, αναδιαμορφώθηκε το Πάρκο Ριζάρη, κατά το τμήμα που εμπίπτει στην ευθύνη του Δήμου, ως δωρεά του Ιδρύματος Ν.Δ. Πατέρια.

⁵ Η επίσπευση και χρηματοδότηση πράξης εφαρμογής από ιδιώτη δεν συμπεριλαμβάνεται στις δωρεές, διότι αποτελεί μια διαδικασία που προβλέπεται από την πολεοδομική νομοθεσία και δεν θεωρείται προσφορά προς την πόλη, αλλά δυνατότητα του ιδιοκτήτη ακινήτου –εφόσον υπάρχει επαρκής λόγος- να επιταχύνει την τακτοποίηση της ιδιοκτησίας του με τον υπολογισμό και εκπλήρωση των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων, που απορρέουν από την ένταξη της ιδιοκτησίας στο σχέδιο πόλεως.

⁶ Σημειώνεται πως και σε επόμενο στάδιο η συγκεκριμένη εγκατάσταση έγινε αντικείμενο δωρεάς, καθώς και οι τελικές μελέτες που απαιτούνται για την αδειοδότηση του έργου έγιναν με δωρεά ιδιωτικής εταιρείας, η οποία έγινε αποδεκτή με την πράξη 1063/29.04.2015 της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ: ΩΚ6ΕΩ6Μ-7Σ1)

- Το 2009, κατασκευάστηκε ένας νέος κοινόχρηστος χώρος πρασίνου στην περιοχή Ελαιώνα (ΟΤ 14), ως δωρεά της Alpha Bank, η οποία παράλληλα ολοκλήρωνε το νέο κτίριο γραφείων της στο όμορο ακίνητο επί της λεωφόρου Αθηνών.

- Τέλος το 2010, εγκρίθηκε η δωρεά του μη κερδοσκοπικού οργανισμού «Το Πάρκο μας» (Our Park) για τη δημιουργία Πρότυπου Πάρκου skate/bmx στην περιοχή πίσω από το γήπεδο Παναθηναϊκού, αλλά η δωρεά υλοποιήθηκε το 2011 και από αυτή την άποψη αποτελεί τη «γέφυρα» μεταξύ των δύο δημοτικών περιόδων που διαφοροποιούνται ως προς το πλήθος των δωρεών αυτού του είδους.

3.1 Οι δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων κατά την περίοδο 2011-2015

Επιστρέφοντας στην υπό μελέτη χρονική περίοδο, από τις αναρτημένες (Δι@ύγεια Μάρτιος 2011 – Δεκέμβριος 2015) Πράξεις της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου Αθηναίων, προκύπτει πως σε σύνολο 11.397 πράξεων, αυτές με τις οποίες αποφασίστηκε η αποδοχή δωρεών πάσης φύσεως είναι 119. Παρότι ο απόλυτος αριθμός μοιάζει μικρός, εν τούτοις είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτος (αντιστοιχεί σε $\approx 1\%$ του συνόλου των πράξεων), λαμβάνοντας υπόψη το εύρος των αρμοδιοτήτων της Οικονομικής Επιτροπής και το πλήθος των θεμάτων για τα οποία αποφασίζει αποκλειστικά, μεταξύ των οποίων είναι και η αποδοχή δωρεών ⁽⁷⁾.

Τα αναλυτικά στοιχεία για τις δωρεές που έγιναν αποδεκτές από τον Δήμο Αθηναίων, κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, παρατίθενται στον **Πίνακα 1**, του Παραρτήματος Ι, ([15.1 Πίνακας 1 – Αποδοχή δωρεών από τον Δήμο Αθηναίων την περίοδο Μάρτιος 2011 - Δεκέμβριος 2015](#)). Όπως προαναφέρθηκε σε αυτές δεν περιλαμβάνονται οι δωρεές προς δημοτικούς φορείς, ούτε όμως και δωρεές οι οποίες, κατ' εξαίρεση ⁽⁸⁾ έγιναν

⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 72 του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87, Α', 07.06.2010) «*Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*», οι αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής, ως όργανο που παρακολουθεί και ελέγχει την οικονομική λειτουργία του δήμου είναι να: «α) συντάσσει τον προϋπολογισμό του δήμου, β) ελέγχει την υλοποίηση του προϋπολογισμού ... γ) προελέγχει τον απολογισμό, δ) αποφασίζει για την έγκριση των δαπανών και τη διάθεση των πιστώσεων ... ε) ... καταρτίζει τους όρους, συντάσσει τη διακήρυξη, διεξάγει και κατακυρώνει όλες τις δημοπρασίες ... στ) μελετά την ανάγκη συνάψεως δανείων, καταρτίζει τους όρους τους και εισηγείται σχετικά στο δημοτικό συμβούλιο, ζ) εισηγείται προς το δημοτικό συμβούλιο την επιβολή τελών, δικαιωμάτων και εισφορών, η) αποφασίζει για την αποδοχή κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών, θ) εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο ετήσιο σχέδιο διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας του δήμου. ... ι) αποφασίζει για ζητήματα διαφάνειας και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ια) εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο τα σχέδια κανονιστικών αποφάσεων του δήμου, ... ιβ) αποφασίζει για την υποβολή προσφυγών στις διοικητικές αρχές, ιγ) αποφασίζει για την άσκηση όλων των ενδίκων βοηθημάτων και των ενδίκων μέσων, ιδ) αποφασίζει για το δικαστικό συμβιβασμό και εισηγείται στο δημοτικό συμβούλιο για τον εξώδικο συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχουν αντικείμενο μέχρι ποσού τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, ιε) αποφασίζει για την πρόσληψη πληρεξουσίου δικηγόρου ...»

⁸ Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 72 του Ν. 3852/2010, το δημοτικό συμβούλιο μπορεί, για θέματα ιδιαίτερα σοβαρά, με ειδική αιτιολογία, και με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του να αποφασίζει ότι θα ασκήσει το ίδιο αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής.

αποδεκτές από το Δημοτικό Συμβούλιο αντί από την Οικονομική Επιτροπή. Πρόκειται για δύο δωρεές, μία που αφορά σε δωρεά γλυπτού ⁽⁹⁾ και μία που αφορά σε συντήρηση-αποκατάσταση κτιρίου από διεθνές ίδρυμα ⁽¹⁰⁾.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του συνόλου των δωρεών της συγκεκριμένης περιόδου συνοψίζονται στους πίνακες που ακολουθούν και για την πληρέστερη κατανόησή τους είναι αναγκαίες ορισμένες διευκρινήσεις:

- Το μεγαλύτερο μέρος των δωρεών, που αφορούν στην ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Αθηναίων παρέχονται απευθείας στους αντίστοιχους δημοτικούς φορείς, όπως το Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης (ΚΥΑΔΑ) και το Δημοτικό Βρεφοκομείο, γι' αυτό ο αριθμός των δωρεών για «κοινωνική πολιτική» είναι μικρότερος του αναμενόμενου σε συνθήκες οξύτατης κοινωνικής κρίσης.
- Στον όρο «λοιπά» περιλαμβάνονται δωρεές διάφορων ειδών, όπως υποστήριξη του έργου της Δημοτικής Αστυνομίας, των δράσεων για τα αδέσποτα ζώα, της διαχείρισης των απορριμμάτων, κ.α..
- Στις «επιχειρήσεις», που έκαναν δωρεές προς τον Δήμο, περιλαμβάνονται ιδιωτικές αλλά και δημόσιες επιχειρήσεις, η ΔΕΗ, η ΕΥΔΑΠ και ο ΟΠΑΠ.
- Στις περιπτώσεις όπου ως δωρητής αναφέρεται ΜΚΟ, εφόσον αυτή προσδιορίζεται στην αντίστοιχη απόφαση αποδοχής δωρεάς, όμως τα χρήματα μπορεί να προέρχονται από διαφορετικές πηγές. Για παράδειγμα σε μία περίπτωση η χρηματοδότηση είναι από Ίδρυμα ⁽¹¹⁾, σε άλλη είναι από ιδιωτική επιχείρηση ⁽¹²⁾, ενώ σε άλλες είτε οι πηγές χρηματοδότησης είναι μεικτές είτε δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για να προσδιοριστούν.

⁹ Η δωρεά του έργου «Μνημείο Απελευθερωτικού Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959» από το Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης ΕΟΚΑ 1955-1959 για να τοποθετηθεί στον κοινόχρηστο χώρο μεταξύ Β. Αλεξάνδρου, Αντήνορος, Ιοφώντος, στην 1^η Δημοτική Κοινότητα, που εγκρίθηκε με την αρ.802/22.06.2011 Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου (ΑΔΑ 4Α3ΥΩ6Μ-4)

¹⁰ Η δωρεά συντήρησης και αποκατάστασης τμήματος κτιρίου για κοινωνικές υπηρεσίες, από τον οργανισμό Open Society Initiative for Europe, μέλος του Open Society Foundations, (βλ. περισσότερα στο [ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΙΔΡΥΜΑΤΑ](#))

¹¹ Η δωρεά της ΜΚΟ «Παραδείγματος Χάριν», για τον ανασχεδιασμό και ανακατασκευή παιδικών χαρών, που παρουσιάζεται ειδικότερα στην συνέχεια (βλ. [4.2.3 Ανασχεδιασμός - ανακατασκευή δύο Παιδικών Χαρών](#)), χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Σ. Νιάρχος.

¹² «Κατοικία σε 12 πολίτες, που αντιμετωπίζουν βασικό πρόβλημα στέγασης δίνει με πρωτοβουλία της η British American Tobacco Hellas. Με την ενέργεια "Μαζί φτιάχνουμε σπίτι", η εταιρεία ανέλαβε την πλήρη αποκατάσταση δύο σχεδόν εγκαταλελειμμένων σπιτιών στο κέντρο της Αθήνας, που έχουν παραχωρηθεί και λειτουργούν από τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση Ανθρώπινοι Ανθρωποι και τον Δήμο Αθηναίων. Οι εργαζόμενοι της British American Tobacco Hellas στην Ελλάδα ανέλαβαν την ολοκλήρωση των εργασιών, παραδίδοντας δύο έτοιμες Κοινωνικές Κατοικίες για να στεγάσουν πολίτες που θα επιλεγούν από τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου Αθηναίων...» - πηγή: Εφημερίδα των Συντακτών, 08.12.2014 (<http://www.efsyn.gr/horigoymeni-katahorisi/koinoniki-katoikia-apo-tin-british-american-tobacco-hellas>). Η εταιρεία ανήκει στην πολυεθνική British American Tobacco με δραστηριότητες παραγωγής, διανομής και εμπορίας προϊόντων καπνού και στην Ελλάδα αντιπροσωπεύει διάφορες πολύ γνωστές μάρκες τσιγάρων και καπνού.- πηγή: <http://www.bat.com/>

- Για δύο δωρεές σημειώνεται «εγκρίθηκε / δεν υλοποιήθηκε» γιατί πρόκειται για περιπτώσεις από τις οποίες, με ευθύνη του δωρητή δεν υπήρξε αποτέλεσμα, στην μία εξ αυτών μάλιστα ακολούθησε απόφαση ανάκλησης της αποδοχής δωρεάς.

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΩΡΕΩΝ / 2011-2015

A.1_ ANA ETOS		A.4 ANA ΔΩΡΗΤΗ	
2011	18	Δημόσιος φορέας	2
2012	29	Επιχείρηση	64
2013	27	Ιδιώτης	23
2014	18	Ίδρυμα	6
2015	27	ΜΚΟ	10
	119	Σύλλογος-Σύνδεσμος	7
		Τράπεζα	7
			119
A.2_ ANA ΣΚΟΠΟ		A.5_ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΚΟΠΟΙ	
δημόσιοι χώροι	59	για τον Εθνικό Κήπο	13
κτήρια-εγκαταστάσεις	8	στο Κέντρο πόλης	21
πολεοδόμηση	1	για την κατασκήνωση	5
κοινωνική πολιτική	17	για τα αδέσποτα	8
λοιπά	34		
	119		
A.3_ ANA ΕΙΔΟΣ		A.6_ ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	
έργα	12	για κοινόχρηστους χώρους	30
μελέτες	5	για κτίρια – εγκαταστάσεις	1
εργασίες	9	κοινωνική πολιτική	4
υλικά – εξοπλισμός	51	λοιπά	16
αναλώσιμα	13		
υπηρεσίες	15	με σαφή οικονομική αξία	21
γλυπτά	4	εγκρίθηκε / δεν υλοποιήθηκε	2
χρήματα	9		
ακίνητα	1		
	119		

Από την συγκεντρωτική απεικόνιση των χαρακτηριστικών των δωρεών στον Δήμο Αθηναίων, προκύπτουν ορισμένα πρώτα συμπεράσματα:

- Στα 3 από τα 5 χρόνια, δηλαδή το 2012, 2013, 2015, το πλήθος των δωρεών κινείται περίπου στα ίδια επίπεδα. Ο μικρότερος αριθμός δωρεών το 2011 φαίνεται πως οφείλεται στο γεγονός ότι ήταν ο πρώτος χρόνος της θητείας μιας νέας δημοτικής αρχής, ενώ αντίστοιχα ο μικρότερος συγκριτικά αριθμός δωρεών το 2014 θα μπορούσε να συσχετιστεί με το ότι επρόκειτο για έτος δημοτικών εκλογών, συγκυρία ενδεχομένως αποτρεπτική για δωρητές, οι οποίοι δεν θα ήθελαν να συνδεθεί η προσφορά τους με την προεκλογική αντιπαράθεση.
- Είναι φανερό πως μεγάλο μέρος των δωρεών «κατευθύνεται» στους δημόσιους χώρους της πόλης. Η έλλειψη υλικών συντήρησης των δημόσιων χώρων την περίοδο αυτή, λόγω περιορισμού των εσόδων του δήμου και ταυτόχρονα οι αυξημένες φθορές κεντρικών χώρων της πόλης εξαιτίας επεισοδίων που συνέβησαν στο κέντρο, εξηγούν τόσο το ενδιαφέρον του δήμου να αναζητήσει

δωρεές, ιδίως σε υλικά και εξοπλισμό, όσο και την προθυμία δωρητών να τα προσφέρουν,.

- Ο μεγάλος αριθμός δωρεών για δημόσιους χώρους σε συνδυασμό με την σχετική συγκέντρωσή τους στο κέντρο της πόλης, ειδικότερα αυτό που ορίζεται ως Ιστορικό Κέντρο, αποτελούν ενδείξεις για το ότι η σημαντικότητα της θέσης, όπου θα πραγματοποιηθεί η δωρεά και η δυνατότητα να γίνει ορατό το αποτέλεσμα από περισσότερους πολίτες, έχει θετική επίδραση, είτε στο ενδιαφέρον του δήμου να προκαλέσει δωρεές είτε στην προθυμία των δωρητών να προσφέρουν.
- Είναι αξιοσημείωτη η μεγάλη ποικιλία δωρητών, με σαφώς ισχυρότερη την συμμετοχή των επιχειρήσεων και μάλλον, μη αναμενόμενα, μικρή την παρουσία των τραπεζών και των ιδρυμάτων.
- Επίσης είναι αξιοσημείωτη η ποικιλία των μορφών (βλ. πίνακα «ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ»), που έχουν οι δωρεές. Η μία και μόνη δωρεά σε «ακίνητα» κρίνεται ως αρνητικό στοιχείο, στο βαθμό που η πόλη έχει ανάγκη για νέους κοινόχρηστους χώρους και κτίρια για κοινωνικές υποδομές, αλλά η οικονομική αδυναμία του δήμου και οι περίπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες απόκτησης ακινήτων αποτελούν διαχρονικά σοβαρά εμπόδια. Αντίθετα ο μικρός αριθμός δωρεών σε «χρήμα», μπορεί να κριθεί ως θετικό στοιχείο, καθώς δείχνει πως οι πλειονότητα των δωρεών είναι συγκεκριμένη/στοχευμένη ως προς τον σκοπό. Εξάλλου οι δωρεές σε χρήμα, εφόσον δεν υπάρχει απόλυτη διαφάνεια, μπορεί να οδηγήσουν στο ενδεχόμενο ή έστω στην υποψία για την χρήση τους για διαφορετικό σκοπό.
- Ενδιαφέρον έχει και η συγκέντρωση δωρεών σε κάποιους ειδικούς σκοπούς, όπως είναι ο Εθνικός Κήπος, η φροντίδα των αδέσποτων και οι παιδικές κατασκηνώσεις του Δήμου στην περιοχή του Αγίου Ανδρέα, γεγονός που δείχνει πως κάποιες ειδικότερες ανάγκες, εφόσον συναντώνται με ευαισθησίες και ενδιαφέροντα ανθρώπων και φορέων, μπορούν να συγκεντρώσουν δωρεές.
- Η αναφορά στην «οικονομική αξία» των δωρεών δεν είναι συνήθης στις αποφάσεις της Οικονομικής Επιτροπής, καθώς πέραν των δωρεών σε χρήμα, σε ελάχιστες περιπτώσεις αναφέρονται ποσά και ως εκ τούτου δεν υπάρχει η δυνατότητα οικονομικής αποτίμησης των δωρεών της πενταετίας.

3.2 Οι δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων κατά την περίοδο 2011-2015, οι οποίες επηρεάζουν τον χωρικό σχεδιασμό και την λειτουργία της πόλης

Αναζητώντας τις δωρεές που έχουν σχέση με την πολεοδομική οργάνωση της Αθήνας, είναι αναμφισβήτητο ότι η πρώτη που εντοπίζουμε είναι η δωρεά του Ιδρύματος Ωνάση για τις μελέτες του προγράμματος ανασυγκρότησης του κέντρου με άξονα την οδό Πανεπιστημίου και η δωρεά του Ιδρύματος Νιάρχου για το Κέντρο Πολιτισμού στο Φάληρο, που αποτελεί μια παρέμβαση μητροπολιτικής εμβέλειας. Στις δύο αυτές δωρεές, οι οποίες έχουν ως δωρεοδόχο το Ελληνικό Δημόσιο, γίνεται

ειδικότερη αναφορά στη συνέχεια, όμως στην παρούσα ενότητα η προσοχή συγκεντρώνεται στις δωρεές, που επηρεάζουν τον χωρικό σχεδιασμό και την λειτουργία της πόλης, αλλά έχουν ως δωρεοδόχο τον Δήμο Αθηναίων.

Είναι γνωστό πως τα σχέδια και αντίστοιχα οι παρεμβάσεις που αφορούν στον χώρο του Δήμου Αθηναίων, ούτε σχεδιάζονται ούτε αποφασίζονται αποκλειστικά από τον δήμο. Ο ρόλος της κεντρικής διοίκησης παραμένει καθοριστικός στον πολεοδομικό σχεδιασμό, διάφοροι δημόσιοι φορείς σχεδιάζουν και υλοποιούν έργα σημαντικά για την ανάπτυξη της πόλης (π.χ. δίκτυο μέσων σταθερής τροχιάς), ενώ αποφάσεις για την οικονομία (π.χ. μνημονιακές πολιτικές) διαμορφώνουν νέες συνθήκες για την εξέλιξη της πόλης. Εντούτοις ο δήμος της πρωτεύουσας, αποτελεί διαχρονικά ένα σημαντικό θεσμό αναφοράς και οφείλει να διεκδικεί ένα όλο και πιο ουσιαστικό ρόλο στις επιλογές που γίνονται για το μέλλον της πόλης. Από αυτή την άποψη η επεξεργασία των στοιχείων για τις πραγματοποιημένες δωρεές, που επηρεάζουν χωρικά την πόλη και έχουν ως δωρεοδόχο τον δήμο, αποτελεί μια υπογράμμιση του ρόλου της αυτοδιοίκησης και σε ότι έχει σχέση με την προσέλκυση και διαχείριση προσφορών για την πόλη.

Τα αναλυτικά στοιχεία για της δωρεές που έγιναν αποδεκτές από τον Δήμο Αθηναίων, τη συγκεκριμένη περίοδο, και αφορούν σε μελέτες, έργα και εργασίες, παρατίθενται στον **Πίνακα 2**, του Παραρτήματος Ι ([15.2 Πίνακας 2 – Αποδοχή δωρεών έργων, μελετών, εργασιών από τον Δήμο Αθηναίων, την περίοδο Μάρτιος 2011 - Δεκέμβριος 2015](#)). Για την ταξινόμηση των δωρεών αυτών, πέραν των χαρακτηριστικών που αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα (έτος, σκοπός, είδος, δωρητής), κρίθηκε αναγκαία η κατάταξη και με βάση ειδικότερα στοιχεία, τα οποία κατά ένα τρόπο δείχνουν τον βαθμό επίδρασης κάθε δωρεάς στο αστικό περιβάλλον. Έτσι οι δωρεές ταξινομήθηκαν σε τρεις κατηγορίες:

- (α) στην «διαμόρφωση», που περιλαμβάνει τον πολεοδομικό σχεδιασμό, αλλά και την εξ αρχής δημιουργία ή και ριζική αναμόρφωση χώρου ή εγκατάστασης.
- (β) στην «αναβάθμιση – ανάπτυξη», που αναφέρεται σε παρεμβάσεις που αλλάζουν ουσιαστικά ένα ήδη διαμορφωμένο χώρο ή εγκατάσταση. Και
- (γ) στις δωρεές που περιλαμβάνουν διαφορετικής κλίμακας παρεμβάσεις «συντήρησης – αποκατάστασης» χώρου ή εγκατάστασης της πόλης.

Παράλληλα πέραν των «μελετών», που αποτελούν ένα σαφώς διακριτό είδος δωρεών που υπόκειται και σε ειδική νομοθεσία (βλ. [3.3 Η επίδραση της νομοθετικής ρύθμισης για την δωρεά μελετών](#)), γίνεται η διάκριση μεταξύ δωρεών «έργων» και δωρεών «εργασιών», κατατάσσοντας στην πρώτη περίπτωση τις πιο σύνθετες τεχνικές επεμβάσεις (π.χ. συνδυασμός οικοδομικών, ηλεκτρομηχανολογικών, φυτοτεχνικών εργασιών) και στην δεύτερη τις πιο απλές ή και εξειδικευμένες, εργασίες, όπως είναι η συντήρηση γλυπτών, οι κηποτεχνικές εργασίες, κλπ.

Το σύνολο των δωρεών προς τον Δήμο Αθηναίων, που ανήκουν σε αυτή τη ομάδα, στην οποία και επικεντρώνεται το ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας, την τελευταία

5ετία, είναι 26 και τα ειδικότερα χαρακτηριστικά τους παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν:

**ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΩΡΕΩΝ
ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΛΗ / 2011-2015**

B.1_ ΔΩΡΕΕΣ_ΑΝΑ ΕΤΟΣ

2011	4
2012	1
2013	7
2014	7
2015	7
	<u>26</u>

B.2_ ΔΩΡΕΕΣ_ΑΝΑ ΣΚΟΠΟ

δημόσιοι χώροι	18
κτήρια-εγκαταστάσεις	7
πολεοδόμηση	1
	<u>26</u>

B.3_ ΔΩΡΕΕΣ_ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ

μελέτες	5
έργα	12
εργασίες	9
	<u>26</u>

B.4_ ΔΩΡΕΕΣ_ΑΝΑ ΔΩΡΗΤΗ

Δημόσιος φορέας	1
Επιχείρηση	10
Ιδιώτης	4
Ίδρυμα	3
ΜΚΟ	5
Σύλλογος-Σύνδεσμος	0
Τράπεζα	3
	<u>26</u>

B.5_ ΔΩΡΕΕΣ_ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

διαμόρφωση	12
αναβάθμιση-ανάπλαση	7
συντήρηση – αποκατάσταση	7
	<u>26</u>

Μια πλήρης εκτίμηση της σημασίας των προαναφερόμενων δωρεών, θα έπρεπε να βασιστεί σε αναλυτικά στοιχεία κόστους, τα οποία όμως, όπως προαναφέρθηκε, δεν είναι διαθέσιμα. Έτσι περιοριζόμαστε σε μια αριθμητική προσέγγιση, δηλαδή στη σύγκριση του πλήθους των δωρεών, με το πλήθος των μελετών-έργων-εργασιών που έγιναν την ίδια περίοδο από τον Δήμο Αθηναίων και είχαν άλλες πηγές χρηματοδότησης, πλην των ίδιων πόρων ⁽¹³⁾, λόγω έλλειψης σχετικών στοιχείων. Κατά συνέπεια, η σύγκριση για την χρονική περίοδο 2011-2015, περιορίζεται στα χρηματοδοτούμενα από το Πράσινο Ταμείο και το ΕΣΠΑ ⁽¹⁴⁾.

Με την επιφύλαξη για την πληρότητα των στοιχείων ⁽¹⁵⁾, διαπιστώνεται πως ο αριθμός των μελετών-έργων-εργασιών, που είχαν άλλες πηγές χρηματοδότησης είναι 28, δηλαδή είναι της ίδιας τάξης μεγέθους με τον αριθμό των δωρεών, αν και τα χαρακτηριστικά τους, ανά σκοπό, είδος και κατηγορία, έχουν σημαντικές διαφορές από τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά των δωρεών.

¹³ Στην κατηγορία των χρηματοδοτούμενων από ίδιους πόρους του δήμου περιλαμβάνονται πέραν των έργων που δημοπρατούνται με ίδιους πόρους και οι μελέτες και τεχνικές εργασίες που πραγματοποιούνται από διάφορες τεχνικές υπηρεσίες του δήμου.

¹⁴ Οι χρηματοδοτήσεις του Πράσινου Ταμείου αφορούν μόνο στο έτος 2012, ενώ ως προς τα χρηματοδοτούμενα έργα από το ΕΣΠΑ 2007-2013 συνυπολογίζονται μόνο όσα έχουν ολοκληρωθεί ή εκτιμάται πως δεν διατρέχουν κίνδυνο απένταξης και θα χρηματοδοτηθούν στο σύνολό τους.

¹⁵ Πηγές των στοιχείων είναι ο απολογισμός της τριετίας 2011-2013 που παρουσιάστηκε από τον Δήμαρχο Αθηναίων τον Φεβρουάριο 2014, η ιστοσελίδα της Εταιρείας Ανάπτυξης & Τουριστικής Προβολής Αθηνών, για το «Έργο Αθήνα» (<http://www.developathens.gr/el/the-athens-project/projects-under-implementation>) καθώς και πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τις υπηρεσίες του δήμου.

Γ.1_ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ
_ΑΝΑ ΣΚΟΠΌ

δημόσιοι χώροι	13
κτήρια-εγκαταστάσεις	14
ολοκληρωμένο σχέδιο	1
	<u>28</u>

Γ.3_ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ
_ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

διαμόρφωση	6
αναβάθμιση-ανάπλαση	16
συντήρηση – αποκατάσταση	6
	<u>28</u>

Γ.2_ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ
_ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ

μελέτες	1
έργα	25
εργασίες	2
	<u>28</u>

Η συνοπτική απεικόνιση (πίνακες Β1, Β2, Β3, Β4, Β5) των χαρακτηριστικών των δωρεών μελετών, έργων και εργασιών, σε συνδυασμό με την αντίστοιχη απεικόνιση του συνόλου των δωρεών (βλ. [3.1 Στοιχεία για το σύνολο των δωρεών της τον Δήμο Αθηναίων \(2011-2015\)](#)) οδηγεί σε ορισμένα συμπεράσματα:

Σχετικά με την κατανομή ανά έτος, ισχύουν σε γενικές γραμμές οι παρατηρήσεις που αναφέρθηκαν για τη συνολική εξέλιξη των δωρεών προς τον δήμο, στη διάρκεια των 5 ετών, με εξαίρεση την πολύ διαφορετική εικόνα για το 2012. Για την ερμηνεία μόνο υποθέσεις μπορούν να γίνουν. Όπως το ότι τόσο η προσπάθεια του δήμου όσο και οι επιλογές των δωρητών στράφηκαν την χρονιά αυτή κυρίως σε ανάγκες που κρίθηκαν πιο επείγουσες κατά τη συγκεκριμένη συγκυρία. Για παράδειγμα είναι ενδεικτικό πως το 2012 υπήρχαν αρκετές δωρεές για δημόσιους χώρους, αλλά με εξαίρεση μία που είχε την μορφή εργασίας, οι υπόλοιπες ήταν δωρεές υλικών-εξοπλισμού. Ειδικότερα στοιχεία ανά έτος φαίνονται στους επόμενους πίνακες (Δ1, Δ2).

Δ.1_ΔΩΡΕΕΣ_ΕΙΔΟΣ / ΕΤΟΣ		2011	2012	2013	2014	2015
μελέτες	5			2	2	1
έργα	12	2		3	2	5
εργασίες	9	2	1	2	3	1
	<u>26</u>	<u>4</u>	<u>1</u>	<u>7</u>	<u>7</u>	<u>7</u>

- Από την κατανομή ανά έτος των τριών βασικών ειδών δωρεών (μελέτες, έργα, εργασίες) φαίνεται πως οι δωρεές μελετών υπάρχουν μόνο τα τρία τελευταία χρόνια, οι δωρεές έργων έχουν διακυμάνσεις αλλά σαφώς αυξάνουν το 2015, ενώ οι δωρεές εργασιών παρουσιάζουν μια σχετικά ομοιόμορφη κατανομή.

Δ.2_ΔΩΡΕΕΣ_ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ / ΕΤΟΣ		2011	2012	2013	2014	2015
διαμόρφωση	12	2		4	4	2
αναβάθμιση-ανάπλαση	7	2	1	1	2	1
συντήρηση – αποκατάσταση	7			2	1	4
	<u>26</u>	<u>4</u>	<u>1</u>	<u>7</u>	<u>7</u>	<u>7</u>

- Αντίστοιχα από την κατανομή ανά έτος των τριών κατηγοριών, που έχουν οριστεί (διαμόρφωση, αναβάθμιση-ανάπλαση, συντήρηση –αποκατάσταση), φαίνεται πως οι δωρεές αναβάθμισης-ανάπλασης είναι ουσιαστικά ισοκαταμεμημένες, οι

δωρεές συντήρησης-αποκατάστασης γίνονται μόνο τα τρία τελευταία χρόνια, ενώ οι δωρεές «διαμόρφωσης» έχουν μη ομοιόμορφη κατανομή στην 5ετία.

- Σαφώς οι δημόσιοι χώροι συγκεντρώνουν περισσότερες δωρεές, ενώ λιγότερες συγκεντρώνουν τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις, ενώ αξιοσημείωτη είναι η δωρεά για μελέτη πολεοδομίας, στην οποία γίνεται στη συνέχεια ειδικότερη αναφορά, καθώς αποτελεί μια χαρακτηριστική περίπτωση άμεσης σύνδεσης των συμφερόντων του δωρητή με τον σκοπό αλλά και με το ειδικότερο περιεχόμενο της δωρεάς.
- Η πλειονότητα των δωρεών αφορά σε έργα, ακολουθούν οι εργασίες, ενώ ο μικρότερος αριθμός αφορά σε μελέτες. Αν επιχειρούσαμε να προσδιορίσουμε μια παράμετρο που χαρακτηρίζει κάθε ομάδα-είδος θα λέγαμε πως στις δύο πρώτες (έργα, εργασίες) κυριαρχούν οι δωρεές που κυρίως προκλήθηκαν από τους δωρητές, ενώ στην τρίτη περίπτωση (μελέτες) εκείνες που προκλήθηκαν από τον Δήμο. Παρότι δεν πρόκειται για απόλυτο κανόνα, το περιεχόμενο των περισσότερων έργων και εργασιών προσδιορίστηκε από ανάγκες και προτεραιότητες των δωρητών ⁽¹⁶⁾, ενώ οι δωρεές των μελετών κατά κύριο λόγο επιδιώχθηκαν από τον Δήμο, προκειμένου να εκπονηθούν σε πολύ σύντομο χρόνο οι αναγκαίες τεχνικές μελέτες που θα επέτρεπαν την διεκδίκηση χρηματοδότησης συγκεκριμένων έργων του Δήμου από το προηγούμενο ΕΣΠΑ 2007-2013. ⁽¹⁷⁾

Μια ακόμη πληροφορία, που κρίθηκε ενδιαφέρουσα, είναι ο τρόπος με τον οποίο εγκρίθηκαν οι συγκεκριμένες δωρεές, δηλαδή κατά πόσον η σχετική απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής ελήφθη με ομοφωνία ή κατά πλειοψηφία.

Ε.1_ ΤΡΟΠΟΣ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΔΩΡΕΑΣ		Ε.2_ ΕΓΚΡΙΣΗ ΑΝΑ ΔΩΡΗΤΗ		
με ομοφωνία (ΟΜ)	14		ΟΜ	ΠΛ
με πλειοψηφία (ΠΛ)	12	Δημόσιος φορέας	1	0
		Επιχείρηση	5	5
		Ιδιώτης	3	1
		Ίδρυμα	2	1
		ΜΚΟ	3	2
		Τράπεζα	0	3

¹⁶ Ενδεικτικά αναφέρονται: Έργα μικρής κλίμακας, με τα οποία αντιμετωπίζονται προβλήματα ιδιοκτητών ακινήτων ή επιχειρήσεων, τα οποία υπό άλλες οικονομικές συνθήκες θα εκτελούντο από τον Δήμο, όπως η ανακατασκευή τμήματος δρόμου στο Κολωνάκι, η τροποποίηση πεζοδρόμου στο κέντρο, οι αποκαταστάσεις φθορών σε δημόσιους χώρους στο Θησείο που χρησιμοποιούνται για τραπεζοκαθίσματα επιχειρήσεων εστίασης-αναψυχής. Μεσαίας ή μεγάλης κλίμακας έργα που σχετίζονται άμεσα με ακίνητα των δωρητών. Διαφορετικής κλίμακας έργα που προέκυψαν ως μέρος της εφαρμογής σχεδιασμών ή προγραμμάτων δράσης των δωρητών. Για ορισμένες από αυτές τις δωρεές γίνεται ειδικότερη αναφορά στην στο Κεφάλαιο 4.- [ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΕΣ](#)

¹⁷ Σχετικές οι αναφορές της κας Νανάς Σπυροπούλου, πρώην Αντιδημάρχου Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων (βλ. Παράρτημα ΙΙΙ - [17.3. Συνέντευξη με μια τ. Αντιδήμαρχο του Δήμου Αθηναίων](#)),

Είναι φανερό πως η ιδιότητα του δωρητή παίζει ρόλο, έτσι προφανώς δεν υπάρχει αντίρρηση για δωρεά από δημόσιο φορέα, αλλά αντίθετα υπάρχουν αντιρρήσεις και για τις τρεις δωρεές από τράπεζες ⁽¹⁸⁾, ενώ για τις υπόλοιπες κατηγορίες δωρητών φαίνεται πως οι αντιρρήσεις προβάλλονται κατά περίπτωση, πιθανόν και ανάλογα με το αντικείμενο της δωρεάς. Πάντως για την πληρέστερη κατανόηση των στοιχείων που παρατίθενται θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η σύνθεση της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου Αθηναίων, στην οποία την απόλυτη πλειοψηφία έχει η παράταξη του Δημάρχου, ενώ μετέχει μέρος μόνον των παρατάξεων της μειοψηφίας με ένα μέλος. Κατά συνέπεια οι μη ομόφωνες αποφάσεις εκτιμάται πως θα μπορούσαν να είναι πολύ περισσότερες αν μέλος μιας μειοψηφούσας παράταξης ήταν παρών σε όλες τις συνεδριάσεις και ασφαλώς αν εκπροσωπούντο στην Οικονομική Επιτροπή όλες οι παρατάξεις του Δημοτικού Συμβουλίου ⁽¹⁹⁾.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, επισημαίνεται πως για την διερεύνηση των δωρεών προς την πόλη, δεν αρκεί η αναφορά μόνο σε εκείνες που είχαν ως δωρεοδόχο τον Δήμο Αθηναίων. Δύο από τις πλέον σημαντικές για την πόλη δωρεές, είχαν ως δωρεοδόχο το ελληνικό δημόσιο. Αναφερόμαστε αφενός στην δωρεά μελετών για το πρόγραμμα ανασυγκρότησης του κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό

¹⁸ Η αρνητική στάση απέναντι στις τράπεζες, αποτυπώνει με έντονο τρόπο μια αρκετά διαδεδομένη στην ελληνική κοινωνία, αντίληψη ότι οι τράπεζες δεν δικαιούνται τον τίτλο του δωρητή. Είναι μια αντίληψη που θυμίζει τον Μακήθ, ήρωα του Μπ. Μπρέχτ, στην Όπερα της πεντάρας όταν λέει: «*Τι είναι η ληστεία μιας τράπεζας μπροστά στην ίδρυση μιας τράπεζας;*»

Παρότι τα τελευταία χρόνια υπάρχουν και σημαντικές δωρεές τραπεζών για κοινωφελείς σκοπούς, όπως αυτή της Εθνικής Τράπεζας, ύψους 30 εκατ € για εγκαταστάσεις και εξοπλισμό του νοσοκομείου Ευαγγελισμός, εντούτοις στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η σχέση των τραπεζών με τις δωρεές ήταν ακριβώς αντίθετη. Αναφερόμαστε στην περίοδο κατά την οποία ο Σκευός Ζερβός, ως πληρεξούσιος Αθηνών και Πειραιώς στην Δ΄ Εθνοσυνέλευση του 1923, ανέλαβε την καταγραφή των Εθνικών Κληροδοτημάτων και Δωρεών, η αξία των οποίων ήταν άγνωστη μέχρι τότε. Ο Ζερβός ήρθε αντιμέτωπος με την γραφειοκρατία και την απροθυμία των δημοσίων οργανισμών και υπηρεσιών να συνεργαστούν, αλλά τελικώς αποκάλυψε –και γι' αυτό του απονεμήθηκε ο τίτλος του Εθνικού Ευεργέτη– ότι ιδιώτες και κυρίως τράπεζες κρατούσαν τεράστια ποσά από τα κληροδοτήματα. Ο «θησαυρός», που εκτιμήθηκε πρόχειρα σε 5 δισεκατομμύρια χρυσές δραχμές, χρησιμοποιήθηκε στη συνέχεια για πλήθος έργα όπως η λειτουργία της Ακαδημίας Αθηνών, η ανέγερση του νοσοκομείου Ερυθρός Σταυρός, η Σιβιτανίδειος Σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων, η Στρατιωτική Λέσχη Αθηνών, κλπ. – πηγή: Α. Κοντάκος, Α. Κουντούρης, 2006. Είναι χαρακτηριστικό πως, σε μια ιστορική συνεδρίαση της Εθνοσυνέλευσης, τον Φεβρουάριο του 1925, Σ. Ζερβός, ως εισηγητής παρουσιάζοντας την τύχη των τεράστιων περιουσιών που κληροδοτήθηκαν για κοινωφελείς σκοπούς, ανέφερε χαρακτηριστικά για την Εθνική Τράπεζα: «*Θα μοι επιτρέψετε να σας είπω επιπροσθέτως ότι εις την Εθνική Τράπεζαν δεν εύρον δυστυχώς μεγάλην προθυμίαν προς παραοχήν και λήψιν σχετικών περί των εν γένει κληροδοτημάτων πληροφοριών. Μία πολιτική προσωπικότης εις την οποίαν τρέφω άπειρον σεβασμόν και προς την οποίαν κατέφυγον παραπονούμενος με συνεβούλευσεν να επέμβω δραστηρίως: "Διατί δεν παίρνετε τους χωροφύλακες να εισέλθετε εις αυτήν;"*». – πηγή: «*Εθνικοί Ευεργέτες-Τα πλούτη του έθνους*», ΙΟΣ, *Ελευθεροτυπία*, 23.03.1997

¹⁹ Η Οικονομική Επιτροπή έχει 11 μέλη, Από αυτά ο Πρόεδρος και τα 6 μέλη ανήκουν στην πλειοψηφούσα παράταξη, επικεφαλής της οποίας είναι ο Δήμαρχος («Δικαίωμα στην Πόλη»), ενώ τα 4 μέλη ανήκουν σε 4 από τις 8 παρατάξεις της μειοψηφίας του Δημοτικού Συμβουλίου. Δηλαδή μετέχουν εκπρόσωποι των συνδυασμών: «Ανοιχτή Πόλη» (επικ. Ελθ. Αγγελοπούλου), «Αθήνα, Πόλη της Ζωής μας» (επικ. Νικ. Κακλαμάνης), «Λαϊκή Συστήριση» (επικ. Ν. Σοφιανός) και «Παναθηναϊκό Κίνημα για την Αθήνα» (επικ. Ν. Αβραμίδης). Ενώ δεν μετέχουν εκπρόσωποι των συνδυασμών «Αθήνα Μπορείς» (επικ. Α. Σπηλιωτόπουλος), «Ελληνική Αυγή για την Αθήνα» (επικ. Η. Κασιδιάρης), «Αθήνα το Σπίτι μας» (επικ. Β. Καπερνάρος), και «Ανταρσία στις Γειτονιές της Αθήνας» (επικ. Π. Κωνσταντίνου)

Πανεπιστημίου, που αφορά σε ένα πολύ σημαντικό και εκτεταμένο τμήμα του κέντρου της πόλης και αφιερώσει στην δωρεά του έργου για το Κέντρο Πολιτισμού στον χώρο του πρώην Ιπποδρόμου στο Φάληρο, η οποία παρότι δεν υλοποιείται εντός των ορίων του δήμου Αθηναίων εντούτοις κρίνεται πως έχει ή ορθότερα θα έχει, σημαντική επίδραση στο κέντρο της πόλης. Ως εκ τούτου και οι δύο αυτές δωρεές εξετάζονται ειδικότερα στη συνέχεια.

3.3 Η επίδραση της νομοθετικής ρύθμισης για την δωρεά μελετών

Διατυπώνεται η εκτίμηση πως στη συνολική εικόνα των δωρεών που πραγματοποιήθηκαν προς τον Δήμο Αθηναίων, έχει επιδράσει και η νομοθετική ρύθμιση για τη δωρεά μελετών, που έγινε το 2011. Αναφερόμαστε στη δυνατότητα εκπόνησης μελετών δημοσίων έργων και παροχής υπηρεσιών, με δαπάνη φυσικών ή νομικών προσώπων, ως δωρεά προς φορείς του δημοσίου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα, η οποία προέκυψε ως ανάγκη από την συμφωνία του Ελληνικού Δημοσίου με το Ίδρυμα Ωνάση για την δωρεά όλων των μελετών του προγράμματος για το κέντρο της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου. Έτσι με το άρθρο 29, του Ν.4014/2011, προστέθηκε νέο άρθρο 2Α στο Ν. 3316/2005, δηλαδή στον βασικό νόμο για την ανάθεση και εκτέλεση δημόσιων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών και δημιουργήθηκε το νομικό πλαίσιο για την εκπόνηση μελετών δημοσίων έργων και την παροχή υπηρεσιών, με δαπάνη φυσικών ή νομικών προσώπων, ως δωρεά προς φορείς του δημοσίου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι διατάξεις αυτές επιτρέπουν η έγκριση/αποδοχή της δωρεάς είτε να προηγείται της εκπόνησης της μελέτης είτε να αφορά σε μελέτη που έχει ήδη εκπονηθεί⁽²⁰⁾. Η δεύτερη περίπτωση δημιουργεί πολλά ερωτήματα καθώς, αν όχι διαβλητή, είναι τουλάχιστον προβληματική, η αποδοχή από μια δημόσια αρχή μελέτης που συντάχθηκε χωρίς προηγούμενη, στοιχειώδη συνεργασία με όποιον την εκπόνησε και τη δωρίζει.

Πέραν των προαναφερόμενων, που ενδεχομένως με την εμπειρία από την εφαρμογή θα πρέπει να τροποποιηθούν ώστε να αποτραπεί η καταχρηστική

²⁰ Με την παρ.1 του άρθρου 29, του Ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, (ΦΕΚ 209/Α/21.09.2011) τροποποιήθηκε ο Ν.3316/2005 και προβλέφθηκε ότι: «Με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή του οργάνου διοίκησης άλλης αρμόδιας αρχής, μπορεί να εγκρίνεται η εκπόνηση μελέτης ή μέρους της, ή η παροχή υπηρεσιών, από ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, προς το σκοπό δωρεάς και χωρίς αντάλλαγμα εκ μέρους του δωρεοδόχου σε φορείς του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα. Με την εγκριτική απόφαση καθορίζονται οι όροι, υπό τους οποίους θα εκπονηθεί η μελέτη ή θα παρασχεθούν οι υπηρεσίες και θα διενεργηθεί η επίβλεψη εκ μέρους των οργάνων του δωρεοδόχου και η παράδοση και έγκριση της μελέτης από τις αρμόδιες υπηρεσίες του. Εφόσον, εκ του είδους της μελέτης, δεν απαιτείται περιβαλλοντική ή άλλη αδειοδότηση κατά τη διάρκεια εκπόνησής της, επιτρέπεται η αποδοχή δωρεάς εκπονηθείσας μελέτης, χωρίς να έχει προηγηθεί έγκριση της εκπόνησής της Για την έκδοση απόφασης αποδοχής δωρεάς εκπονηθείσας μελέτης απαιτούνται: α) η δημοσίευση ανακοίνωσης για την υποβολή σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου, στις ιστοσελίδες της αναθέτουσας αρχής και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος ...»

εφαρμογή της δωρεάς μελετών, η δυνατότητα αυτή κάλυψε ένα κενό στη νομοθεσία (21). Αυτό εξάλλου φαίνεται και από το γεγονός ότι αξιοποιήθηκε από ποικίλους δημόσιους φορείς. Όπως προκύπτει από το σύνολο των αποφάσεων/πράξεων δημοσίων φορέων, που έχουν αναρτηθεί στη Δι@ύγεια, στο χρονικό διάστημα από την δημοσίευση του νόμου έως το 2015, έχουν γίνει αποδεκτές, από Δήμους ή δημοτικούς φορείς, σχεδόν 60 μελέτες σχετικές με τον χώρο (τοπογραφικές, πολεοδομικές, αρχιτεκτονικές, στατικές, γεωτεχνικές, κ.α.), αριθμός αξιοσημείωτος, στο βαθμό που σε αυτόν δεν περιλαμβάνονται οι μελέτες των έργων τα οποία αποτελούν στο σύνολό τους δωρεά. Αποδέκτες δωρεών τεχνικών μελετών είναι και άλλοι φορείς του δημόσιου τομέα, ενώ ένας σημαντικός αριθμός και άλλους είδους μελετών, εκπονήθηκαν ως δωρεά προς δημόσιους φορείς.

Ως προς τον Δήμο Αθηναίων, παρότι ο αριθμός των μελετών που εκπονήθηκαν ως δωρεά είναι μικρός, εν τούτοις εκτιμάται πως η ύπαρξη του σχετικού νομικού πλαισίου διαμόρφωσε νέες δυνατότητες τόσο για τον δήμο όσο και για δωρητές και σε ορισμένες περιπτώσεις μια συνεργασία που ξεκίνησε με σκοπό την δωρεά μελέτης κατέληξε σε δωρεά τόσο της μελέτης όσο και της υλοποίησής της.

Στην πράξη η δυνατότητα δωρεάς μελετών φαίνεται πως έχει λειτουργήσει, για τον δημόσιο τομέα, ως παράκαμψη της νομοθετημένης διαδικασίας προκήρυξης - ανάθεσης - εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων μελετών, προκειμένου να μειωθεί ο απαιτούμενος χρόνος για την ανάδειξη αναδόχου, οι κίνδυνοι απρόβλεπτων καθυστερήσεων από αμφισβητήσεις και προσφυγές, το διοικητικό «βάρος» της προετοιμασίας και διεξαγωγής της διαδικασίας σύνταξης τευχών διαγωνισμού - προκήρυξης - επιλογής - εντάσεων, κλπ. Η ανάγκη για την παράκαμψη των τυπικών διαδικασιών φαίνεται επίσης ότι εντάθηκε από την προσπάθεια έγκαιρης υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση έργων από το ΕΣΠΑ 2007-2013 και την έλλειψη αντίστοιχης ετοιμότητας (ολοκληρωμένες μελέτες και διαδικασίες ωρίμανσης) από την πλευρά δημοσίων φορέων. Έτσι οι δωρεές μελετών κάλυψαν όχι μόνον χρηματοδοτικές αδυναμίες, αλλά κυρίως αδυναμίες προγραμματισμού και σχεδιασμού.

Οι ευχέρειες που παρέχει η δωρεά μελέτης είναι ασφαλώς σημαντικές αλλά δεν επιλύουν όλα τα προβλήματα για τον δωροεδόχο. Ενδεικτικά αναφέρονται: Η προσοχή που απαιτείται ώστε να περιγράφονται αναλυτικά τα παραδοτέα της μελέτης. Η διατήρηση του δικαιώματος να διατυπώνονται παρατηρήσεις. Η προστασία από χρήση για εμπορικούς σκοπούς των όποιων δεδομένων τίθενται στην διάθεση του δωρητή για την εκπόνηση της μελέτης. Η τήρηση των διαδικασιών δημόσιας διαβούλευσης, παρότι η εμπειρία έχει δείξει πως υπάρχει ο κίνδυνος να εκτραπεί η συζήτηση στο σκόπιμο και αναγκαίο της δωρεάς, αντί στο ουσιαστικό ζήτημα που πραγματεύεται η μελέτη.

²¹ Επιστημόνους της εισήγησης του κ. Κ. Βρετού, με θέμα «Πλαίσιο εφαρμογής, προοπτικές και προβλήματα της νέας διάταξης του άρθρου 2Α του ν. 3316/2005», στην Επιστημονική Ημερίδα της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης Δικαίου Τεχνολογίας και Κατασκευών, με θέμα «Πρόσφατες εξελίξεις στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων», 14.12.2011 – πηγή: <http://www.vglawyers.gr/uploads/DoreaMeleton.pdf>

4. ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΕΣ

Από το σύνολο των δωρεών, εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων, επιλέχθηκαν ορισμένες, οι οποίες παρουσιάζονται συνοπτικά και σχολιάζονται ειδικότερα. Η επιλογή έγινε με βασικό κριτήριο την διαφορετικότητα κάθε δωρεάς, ως προς τα χαρακτηριστικά που ήδη αναφέρθηκαν (σκοπός, είδος, κατηγορία, δωρητής), προκειμένου να γίνει σαφέστερη η ποικιλία που χαρακτηρίζει τις δωρεές προς την πόλη κατά την περίοδο 2011-2015. Η ποικιλία επιπλέον αφορά στις σχέσεις μεταξύ δωρητή-δωρεοδόχου τόσο στο στάδιο της ανάληψης πρωτοβουλίας για την δωρεά, όσο και στα στάδια προσδιορισμού του περιεχομένου και του τρόπου υλοποίησης της δωρεάς.

Η επιλεκτική παρουσίαση, αποβλέπει αφενός στην ανάδειξη των πολλαπλών δυνατοτήτων για χρηματοδότηση, απόκτηση τεχνογνωσίας, κινητοποίησης τοπικών δυνάμεων, κλπ, που υπάρχουν ιδιαίτερα για τον Δήμο Αθηναίων, ενώ παράλληλα συμβάλλει στον εντοπισμό των οποίων στοιχείων περιορίζουν την μέγιστη και βέλτιστη αξιοποίηση αυτών των δυνατοτήτων. Γι' αυτό τον λόγο η παρουσίαση κάθε δωρεάς κλείνει με την επισήμανση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της, που έχουν μια γενικότερη σημασία και μπορούν να φωτίσουν το ζητούμενο της παρούσας εργασίας, δηλαδή την «αναζήτηση πολιτικής» για τις δωρεές προς την πόλη.

Οι επιλεγμένες ως χαρακτηριστικές δωρεές, οργανώνονται στις τρεις ομάδες: (1) μελέτες (2) έργα και (3) εργασίες, η κάθε μία εκ των οποίων περιλαμβάνει διαφορετικής κλίμακας σχέδια ή παρεμβάσεις στον αστικό χώρο.

4.1 ΜΕΛΕΤΕΣ

4.1.1 Μελέτες του προγράμματος ανασυγκρότησης του κέντρου, με άξονα την οδό Πανεπιστημίου

Πρόκειται για την μόνη από τις δωρεές που παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή, η οποία ενώ αφορά στον Δήμο Αθηναίων και μάλιστα στο κέντρο του, έχει ως δωρεοδόχο το Ελληνικό Δημόσιο. Είναι η δωρεά από το Κοινωνικό Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης (ΚΙΑΣΩ), των μελετών του προγράμματος «Ανασυγκρότηση του Κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου», η οποία τυπικά δρομολογήθηκε το 2012 και περιλαμβάνει: α. την διεξαγωγή ευρωπαϊκού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, β. την αρχιτεκτονική μελέτη διαμόρφωσης του δημόσιου χώρου και τις υποστηρικτικές μελέτες και γ. τις άλλες μελέτες όπως αυτές που αφορούν στις κυκλοφοριακές ρυθμίσεις και την επέκταση του τραμ. Σύμφωνα με όσα έχουν δημοσιοποιηθεί από την πλευρά του δωρητή σε σχέση με την ιστορία

της δωρεάς ⁽²²⁾ και αναφέρονται στη συνέντευξη της εκπροσώπου του Ιδρύματος που παρατίθεται στο Παράρτημα ΙΙ ([16.2. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης](#)), την πρωτοβουλία είχε το ελληνικό δημόσιο, το οποίο αφού προηγουμένως είχε χρηματοδοτήσει έρευνες και είχε αποφασίσει να κάνει την συγκεκριμένη παρέμβαση, απευθύνθηκε στο ΚΙΑΣΩ, δια της τότε Υπουργού ΠΕ.Κ.Α. και ζήτησε την δωρεά.

Το πλαίσιο της δωρεάς ορίστηκε με ΚΥΑ των Υπουργών Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής και Υποδομών Μεταφορών & Δικτύων ⁽²³⁾, η οποία προσδιόριζε: Την περιοχή μελέτης – παρέμβασης, η οποία εκτός της «*πρωτεύουσας περιοχής*», περιλάμβανε και μια «*ευρεία ζώνη τυπολογικής παρέμβασης*». Την διαδικασία διενέργειας, από το ΚΙΑΣΩ, Ευρωπαϊκού Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού δύο σταδίων (πρώτο στάδιο ανοιχτός διαγωνισμός ιδεών, δεύτερο στάδιο κλειστός διαγωνισμός προσχεδίων) για την ανάδειξη του αρχιτέκτονα μελετητή ή μελετητικού γραφείου, στον/στο οποίο θα γινόταν από το ΚΙΑΣΩ η ανάθεση εκπόνησης της αρχιτεκτονικής και των υποστηρικτικών μελετών. Την ανάθεση από το ΚΙΑΣΩ των λοιπών μελετών με την διαδικασία κλειστών μειοδοτικών διαγωνισμών. Την διαδικασία εποπτείας και έγκρισης των μελετών από τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες και φορείς. Στοιχεία της εν λόγω ΚΥΑ ήταν αφενός η αναφορά πως, σε κάθε περίπτωση το ποσό της δωρεάς δεν θα υπερβεί τα 3 εκατ. € και αφετέρου η δέσμευση του Ελληνικού Δημοσίου να μεριμνήσει για την προβολή του προγράμματος ⁽²⁴⁾.

Επειδή θεωρήθηκε πως η όλη παρέμβαση είναι «*συνεπής*» με τον υπάρχοντα ευρύτερο σχεδιασμό ⁽²⁵⁾, δεν κρίθηκε αναγκαίο να προηγηθούν τροποποιήσεις του

²² Στο ιστορικό του «Rethink Athens» αναφέρεται μεταξύ άλλων «*Τον Απρίλιο του 2011, η Υπουργός ΠΕΚΑ, κα Τίνα Μπιρμπίλη, απηύθυνε αίτημα προς τον Πρόεδρο του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης (ΚΙΑΣΩ), κ. Αντώνη Παπαδημητρίου, να αναλάβει το Ίδρυμα τις δαπάνες του διαγωνισμού και των απαιτούμενων μελετών για το έργο, ο οποίος στις 26 Μαΐου την ενημέρωσε επίσημα για την απόφαση του Δ.Σ. του ΚΙΑΣΩ να χρηματοδοτήσει τον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό και τις απαιτούμενες μελέτες, ώστε να καταστεί δυνατό να ενταχθεί το συντομότερο το έργο σε κοινοτική χρηματοδότηση.*» (πηγή <http://www.rethinkathens.org/gre/project>) Η πρόταση προς το Ίδρυμα τοποθετείται χρονικά και ακόμη νωρίτερα «*Το 2010 η Ελληνική Πολιτεία, δια της τότε Υπουργού ΥΠΕΚΑ, απευθύνθηκε στο Ίδρυμα Ωνάση και ζήτησε τη συμβολή του στο αναπτυξιακό, όπως τόνισε, έργο της ανάπλασης του κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου. Ο σχεδιασμός του έργου, όπως παρουσιάστηκε στο Ίδρυμα, αφορούσε ..., το πρόγραμμα δηλαδή που ονομάστηκε Rethink Athens*» (πηγή – Ανακοίνωση Ιδρύματος Ωνάση στις 23.11.2014 μετά την απόρριψη ένταξης του έργου στο ΕΣΠΑ 2014-2020)

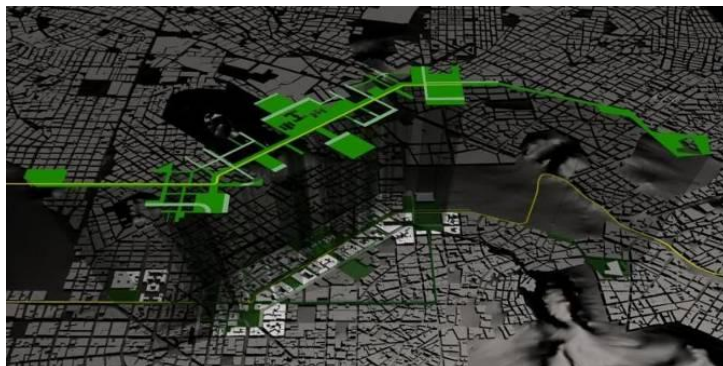
²³ ΚΥΑ αριθμ.22187/04.05.2012 (ΦΕΚ 1648/Β/11.05.2012), «*Έγκριση εκπόνησης μελετών για το πρόγραμμα με τίτλο "Ανασυγκρότηση του Κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου", με δαπάνη του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης (Κ.Ι.Α.Σ.Ω.) με σκοπό τη δωρεά αυτών στο Ελληνικό Δημόσιο*»

²⁴ Η Γενική Διευθύντρια του Ιδρύματος, στην συνέντευξη που μας παραχώρησε στις 27.10.2015 και παρατίθεται στο Παράρτημα ΙΙ ([16.2. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης](#)) αναφέρει πως η δωρεά τελικώς υπερέβη το προκαθορισμένο ποσό και πως το Ίδρυμα επίσης κατέβαλε δαπάνες για την επικοινωνία-προβολή του προγράμματος.

²⁵ Ο όρος «*συνεπής*» προκύπτει από το Απόσπασμα Πρακτικών της 17^{ης} Συνεδρίασης της Εκτελεστικής Επιτροπής (Ε.Ε.) του Οργανισμού Αθήνας στις 11.11.2013 με θέμα 1ο «*Έγκριση του Προγράμματος "Ανάπλαση της οδού Πανεπιστημίου στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας για την πολεοδομική ανασυγκρότηση περιοχών του κέντρου της Αθήνας*», όπου αναφέρεται: «*Η Ε.Ε. αποδέχεται τη δέσμη έργων ... όπως περιγράφονται στην ΚΥΑ*

πολεοδομικού πλαισίου, οι οποίες ασφαλώς θα απαιτούσαν σημαντικό χρόνο για να θεσμοθετηθούν. Όμως αυτή η επιλογή δεν δικαιώθηκε, όπως προκύπτει από το σκεπτικό της απόφασης αρ. 2152/2015 της Ολομέλειας του ΣΤΕ, με την οποία έγινε δεκτή προσφυγή πολιτών και ακυρώθηκε ως μη νόμιμη η Υπουργική Απόφαση με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι ⁽²⁶⁾.

πηγή: <http://www.archisearch.gr/article/1001/m-report---rethink-athens---exhibition-preview---small-interview-of-the-winner-martin-knijit-.htm>

πηγή: <http://www.paraskhnio.gr/rethink-athens-etsi-tha-einai-sto-mellon-i-panepist/>

Έτσι προς το παρόν, παρότι η δωρεά ολοκληρώθηκε, το πρόγραμμα αντιμετωπίζει πολλαπλά προβλήματα και οι πιθανότητες υλοποίησής του είναι περιορισμένες. Πέραν της ακύρωσης των περιβαλλοντικών όρων, αβέβαιη είναι και η δυνατότητα χρηματοδότησης του προγράμματος, παρά την αντίθετη δέσμευση του ελληνικού

αριθμ. 22187 (ΦΕΚ 1648 Β, 11.05.2012) καθώς: Παρουσιάζει συνέπεια ως προς τους στόχους του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου. Ακολουθεί τις κατευθύνσεις του. Περιλαμβάνει διευθέτηση της κυκλοφορίας στη συγκεκριμένη περιοχή χωρίς διαφοροποίηση της περιγραφόμενης από αυτό ιεράρχησης του οδικού δικτύου. Εξασφαλίζει περιβαλλοντικά οφέλη.»

²⁶ Πρόκειται για την Απόφαση με αριθμό 2152/2015 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, που δημοσιεύθηκε στις 05.06.2015, με την οποία ακυρώθηκε η 170784/12.2.2014 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Βασικά στοιχεία της απόφασης του ΣΤΕ είναι (α) η αντίθεση με το ισχύον κατά την έκδοση της Υ.Α., Ρυθμιστικό Σχέδιο και με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Αθηναίων και (β) η αντιμετώπιση της παρέμβασης ως έργο και όχι πρόγραμμα ή σχέδιο για το οποίο θα απαιτείτο ΣΜΠΕ: «Τούτο δε, διότι, ανεξαρτήτως του εάν το Γ.Π.Σ. θα μπορούσε να αποστεί του Ρ.Σ.Α., το οποίο ενσωματώνει σχεδιασμό υπερτέρου επιπέδου έναντι του Γ.Π.Σ. και, πάντως, κατά την έκδοση του τελευταίου, είχε εγκριθεί με τυπικό νόμο, το Γ.Π.Σ., πάντως, προβλέπει, μεν, στο κεφάλαιο Ε' τη δημιουργία πλέγματος ροής πεζών στο κέντρο της Αθήνας ... το οποίο περιλαμβάνει πολλές οδούς και πλατείες της Αθήνας ... μεταξύ δε αυτών και την οδό Πανεπιστημίου και τη Λεωφ. Αμαλίας, το πλέγμα, όμως, αυτό, το οποίο μπορεί να συγκροτείται όχι μόνο από πεζοδρόμους, αλλά και δρόμους με φαρδιά πεζοδρόμια και δενδροστοιχίες κ.λπ., δεν περιλαμβάνει την οδό Πατησίων, η οποία, σύμφωνα και με το Γ.Π.Σ., εμπίπτει στο βασικό οδικό δίκτυο της Αθήνας, ...» και «είναι μη νόμιμη, διότι πέραν του ότι εκδίδεται υπό τη μορφή έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έργου, ενώ αποτελεί πρωτίστως πρόγραμμα ή σχέδιο, ο σχεδιασμός, πάντως, που ενσωματώνει είναι εν μέρει αντίθετος με αυτόν του ισχύοντος κατά την έκδοσή της Ρ.Σ.Α., δηλαδή σχεδιασμού υπερκειμένου επιπέδου, καθώς και με το ισχύον Γ.Π.Σ. του Δήμου Αθηναίων». Κατόπιν αυτών απόφαση καταλήγει «Η προσβαλλόμενη πράξη, επομένως, είναι μη νόμιμη, διότι πέραν του ότι εκδίδεται υπό τη μορφή έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έργου, ενώ αποτελεί πρωτίστως πρόγραμμα ή σχέδιο, ο σχεδιασμός, πάντως, που ενσωματώνει είναι εν μέρει αντίθετος με αυτόν του ισχύοντος κατά την έκδοσή της Ρ.Σ.Α., δηλαδή σχεδιασμού υπερκειμένου επιπέδου, καθώς και με το ισχύον Γ.Π.Σ. του Δήμου Αθηναίων.»

δημοσίου ⁽²⁷⁾). Το έργο προτάθηκε από την ελληνική πλευρά, στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομών, Μεταφορών, Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, αλλά τελικώς δεν περιλήφθηκε σ' αυτό, καθώς δεν έγινε δεκτό από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε τα εξής: Την επιλογή του ελληνικού δημοσίου να εμπλέξει έναν δωρητή, σε μια σύνθετη και σημαντική αστική παρέμβαση, η οποία εκ των πραγμάτων θα αναδείκνυε κρίσιμα ζητήματα, όπως αυτό των προτεραιοτήτων που χρειάζεται να τεθούν για την πόλη, της επιδίωξης ή μη εξευγενισμού (gentrification) σε περιοχή του κέντρου, των συνεπειών της συγκεκριμένης παρέμβασης ως προς τις όμορες περιοχές, κλπ. Την ισχυρή δέσμευση του δωρητή στον σκοπό της δωρεάς, σε σύγκριση με την στάση του δωρεοδόχου. Την «επιβάρυνση» της δωρεάς με άστοχους χειρισμούς, όπως η επιλογή για διεξαγωγή ευρωπαϊκού διαγωνισμού αντί διεθνούς ⁽²⁸⁾ ή η αντιμετώπιση του αντικειμένου της δωρεάς ως έργο και όχι ως πολεοδομική παρέμβαση. Την ανάδειξη με σαφή τρόπο απόψεων που αντιτίθενται στην δυνατότητα ιδιώτες (εν προκειμένω ιδιωτικό ίδρυμα) να διεξάγουν διαγωνισμούς και να αναθέτουν μελέτες στο πλαίσιο δωρεάς προς το δημόσιο.

²⁷ Είναι χαρακτηριστικό πως στην ΚΥΑ οριζόταν πως: «Η έναρξη της εκπόνησης της οριστικής μελέτης που θα ανατεθεί από το Κ.Ι.Α.Σ.Ω. στον βραβευθέντα αρχιτέκτονα θα γίνει όταν θα έχει συντελεστεί, σύμφωνα με τα ανωτέρω, η από το Ελληνικό Δημόσιο υποβολή του αιτήματος ένταξης του έργου της «ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕ ΑΞΟΝΑ ΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ» για χρηματοδότηση στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, το ΕΣΠΑ ή άλλα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα.». Στην πράξη πάντως οι μελέτες ολοκληρώθηκαν ανεξάρτητα από την υποβολή του έργου για χρηματοδότηση.

²⁸ Ο Νίκος Φιντικάκης, Αρχιτέκτων, Μέλος του Συμβουλίου της UIA, σε Ημερίδα που έγινε την 01.03.2014 με θέμα την «Εναλλακτική δυνατότητα πεζοδρόμησης της οδού Σταδίου» ανέφερε μεταξύ άλλων και τα εξής: «Όταν οι διοργανωτές του RE-THINK ζήτησαν από τον Πρόεδρο της UIA που εδρεύει στο Παρίσι, Γάλλο Αρχιτέκτονα Albert Dubler, τον ορισμό του ως κριτή στον Διαγωνισμό για την Πανεπιστημίου, εκείνος εγγράφως αρνήθηκε, διότι διαπίστωσε ότι δεν τηρούνταν οι προβλεπόμενες συνθήκες και προδιαγραφές όπως αυτές συμπεριλαμβάνονται στον Κανονισμό UIA-UNESCO – π.χ. διαδικασία επιλογής Κριτών κλπ. Για το λόγο αυτό στις 24/10/2013, στη συνάντηση του Συμβουλίου της UIA στο Πεκίνο, αφού συζητήθηκε εκτενώς το ζήτημα ... εκδόθηκε ... απόφαση: ... Δόθηκε έτσι η ευκαιρία στην Διεθνή Ένωση των Αρχιτεκτόνων να υποδείξει τον εύλογο και κοινωνικά αποδεκτό τρόπο διαχείρισης των Δημόσιων Χώρων και τον τρόπο υπαγωγής του σχεδιασμού του σε θεσμοθετημένους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς τοπικούς ή διεθνείς. Είναι μια σαφής δήλωση της UIA μέσα από την οποία διαφαίνεται και υποστηρίζεται ταυτόχρονα, ότι η διαχείριση του Δημοσίου Χώρου δεν μπορεί να υπάγεται στη λογική της εμπορικής παγκοσμιοποίησης και μάλιστα χωρίς κανόνες. Δεν μπορεί να εμπορευματοποιείται η επιστήμη με στόχο την προβολή μεγαλοσυμφερόντων. Σε συνέχεια του ψηφίσματος της UIA, το Ελληνικό τμήμα της UIA στο ΤΕΕ με Πρόεδρο την κυρία Φ. Βαβύλη, αν. μέλος του Συμβουλίου της UIA και καθ. του Α.Π.Θ. εξέδωσε απόφαση τον Ιούνιο του 2013 θεωρώντας τον Διαγωνισμό εκτός πάσης θεσμικής διαδικασίας. Επίσης, η Επιστημονική Επιτροπή Αρχιτεκτόνων του ΤΕΕ (Φεβρουάριος 2013) με απόφασή της θεώρησε_εύλογη τη στάση του Προέδρου της UIA. Όπως αντιλαμβάνεστε, ο Διαγωνισμός είναι άκυρος για τη Διεθνή Νομοθεσία και επομένως άκυρος και για μια Ευρωπαϊκή χώρα, όπως η Ελλάδα» - πηγή: <http://web.tee.gr/protash-pezdromisis-thw-odoy-stadiou/>

της Columbia, ως μνημείων ⁽³¹⁾. Όσο για τους ιδιοκτήτες των ακινήτων, η τροποποίηση του Γ.Π.Σ. που τροποποίησε τον χαρακτηρισμό του ΒΙΟΠΑ, σε ΒΙΟΠΑ προς εξυγίανση ⁽³²⁾, αποτελεί μια μεταβολή που επιτρέπει την ανάπτυξη χρήσεων γραφείων, εμπορίου, αναψυχής κλπ, και άνοιξε τον δρόμο για την επίσπευση –από τους δωρητές- της εκπόνησης των μελετών για την έγκριση και εφαρμογή πολεοδομικού σχεδίου στην περιοχή.

Στην παρούσα φάση τυπικά είναι σε εξέλιξη οι υποστηρικτικές μελέτες και η κυρίως πολεοδομική μελέτη, αλλά το γεγονός πως μόλις λίγες εβδομάδες μετά την αποδοχή της δωρεάς, οι δωρητές έσπευσαν να υποβάλουν στην αρμόδια υπηρεσία μία επεξεργασμένη πολεοδομική μελέτη ⁽³³⁾, προϊδεάζει για μια δύσκολη συνεργασία. Διατυπώνεται η σκέψη πως η ταύτιση του/των χρηματοδότη/των της μελέτης με μέρος των ιδιοκτητών της προς πολεοδόμηση έκτασης, είναι παράγοντας που ενδέχεται στο στάδιο της δημοσιοποίησης/ανάρτησης της μελέτης και υποβολής ενστάσεων, να, δημιουργήσει πρόσθετα προβλήματα ή αμφισβητήσεις, σε σχέση με αυτά που συνήθως εμφανίζονται από τους ιδιοκτήτες ακινήτων, κατά την εκπόνηση μιας πολεοδομικής μελέτης η οποία συνήθως εκπονείται ή ανατίθεται από δημόσιους φορείς.

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε τα εξής: Την επιλογή του δήμου να αποδεχθεί δωρεά μελέτης, από δωρητές οι οποίοι ως ιδιοκτήτες ακινήτων έχουν άμεσο συμφέρον για κάποια συγκεκριμένη έκβαση της εν λόγω μελέτης. Την δυνατότητα που παρέχει η δωρεά μελέτης να ξεπεραστούν χρηματοδοτικά ή οργανωτικά προβλήματα του δήμου, αλλά και τους αυξημένους κινδύνους που εμπεριέχει η επιλογή αυτή, όπως το να αμφισβητηθεί το κύρος της μελέτης.

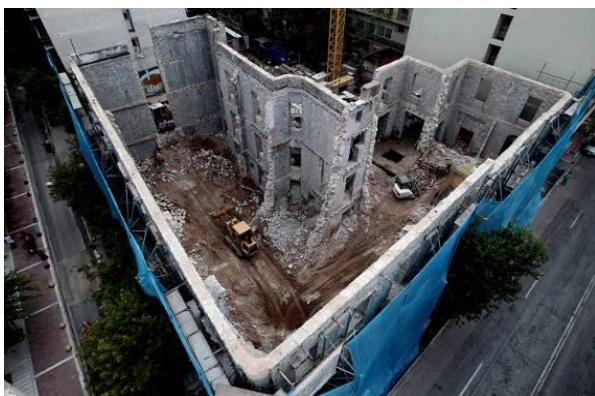
³¹ Οι αποφάσεις Υ.Α.ΥΠ.ΠΟ./ΔΝΕΣΑΚ/17836/521/2006 (ΦΕΚ 443, Β') και η συμπληρωματική της Υ.Α.ΥΠ.ΠΟ./ΔΙΝΕΣΑΚ/90543/2455/2008 (ΦΕΚ 449, ΑΑΠ)

³² Υπουργική Απόφαση Π.Ε.ΚΑ αρ.25158/17.04.2013 «Τροποποίηση του εγκεκριμένου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Αθηναίων στην περιοχή του ΒΙΟΠΑ Προμπονά». (ΦΕΚ 167, ΑΑΠΘ, 20.05.2013)

³³ Η πληροφορία προέρχεται από το Τμήμα Πολεοδομικού Σχεδιασμού της Διεύθυνσης Σχεδίου Πόλεως και Δόμησης του Δήμου Αθηναίων, που είναι, σύμφωνα με την απόφασης Οικονομικής Επιτροπής, η αρμόδια υπηρεσία για την παρακολούθηση, τον έλεγχο και την οριστική παραλαβή των δωριζόμενων μελετών.

4.1.3 Μελέτη για το έργο ανακατασκευής διατηρητέου σχολικού κτιρίου

πηγή: <http://www.iefimerida.gr>, 21.09.2014

Πρόκειται για τη δωρεά από τον ΟΣΚ προς τον Δήμο Αθηναίων, της μελέτης ανακατασκευής δύο διατηρητέων κτιρίων, που έχουν μακρά ιστορία και είναι ευρύτερα γνωστά ως «βίλλα Αμαλία»⁽³⁴⁾, προκειμένου και πάλι να χρησιμοποιηθούν για τη στέγαση σχολείου. Η δωρεά έγινε αποδεκτή με την πράξη 1000/22.07.2013 της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ: ΒΛΩ7Ω6Μ-ΒΗ4).

Σύμφωνα και με τα αναφερόμενα στη συνέντευξη της τότε Αντιδημάρχου Τεχνικών Υπηρεσιών, που παρατίθεται στο Παράτημα ΙΙΙ ([17.3. Συνέντευξη με μια τ. Αντιδήμαρχο του Δήμου Αθηναίων](#)) η δωρεά ήταν αποτέλεσμα πρωτοβουλίας του Δήμου, καθώς μια προϋπάρχουσα μελέτη του ΟΣΚ, έδινε την δυνατότητα εγκαίρως να υποβληθούν, από τον δήμο, τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου να χρηματοδοτηθεί το έργο από το ΕΣΠΑ. Στην παρούσα φάση το έργο είναι σε εξέλιξη.

Ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την χρήση της διαδικασίας δωρεάς μελέτης, ως μορφή συνεργασίας μεταξύ δύο υπηρεσιών του δημοσίου για την επίτευξη ενός σκοπού, στο βαθμό που η μία έχει τη δυνατότητα να εκπονήσει τη μελέτη και η άλλη έχει τη δυνατότητα να εξασφαλίσει τη χρηματοδότηση του έργου. Η μορφή αυτή συνεργασίας θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και σε άλλες περιπτώσεις καθώς αποτελεί ένα απλό τρόπο υπέρβασης δυσλειτουργιών που προκύπτουν από την επικάλυψη αρμοδιοτήτων ή την έλλειψη συνεννόησης μεταξύ υπηρεσιών διαφορετικών δημοσίων φορέων.

³⁴ Η «βίλλα Αμαλία» υπήρξε μια από τις πιο μακρόχρονες καταλήψεις κτιρίων της Αθήνας, η οποία άρχισε το 1990 και έληξε τον Ιανουάριο του 2013 με επέμβαση της αστυνομίας. Όμως η ιστορία αρχίζει από την κατασκευή το 1860, δύο επαύλεων των οικογενειών Ράλλη και Αργυροπούλου με κοινή αυλή. Μεταξύ 1930-1940 στεγάστηκε εκεί το Β΄ Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών, έως την επίταξη του κτιρίου από την Ελληνική Στρατιωτική Αρχή και στη συνέχεια το '41 από τους Γερμανούς. Με το τέλος της κατοχής ξαναχρησιμοποιήθηκε ως σχολείο μέχρι το 1974, οπότε εγκαταλείφθηκε και χρόνια μετά καταλήφθηκε.

4.1.4 Μελέτες για τα έργα αποκατάσταση τριών διατηρητέων κτιρίων

Με την πράξη 1001/22.07.2013 (ΑΔΑ: ΒΛ4ΜΩ6Μ-5ΛΠ) της Οικονομικής Επιτροπής, έγινε αποδεκτή η δωρεά του Ιδρύματος Ωνάση για την εκπόνηση των μελετών και των τευχών δημοπράτησης για τα έργα αποκατάστασης τριών διατηρητέων κτηρίων που παλαιά ήταν ξενοδοχεία και από χρόνια έχουν εγκαταλειφθεί. Πρόκειται για το “Μπάγκειον” και το “Μέγας Αλέξανδρος” που είναι στην πλατεία Ομονοίας, στην απόληξη της οδού Αθηνάς και το “Ολυμπιάς”, επίσης επί της οδού Αθηνάς, απέναντι από την Βαρβάκειο Αγορά.

Πηγή φωτογραφιών: <http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio.aspx>

Η ανάγκη εκπόνησης των συγκεκριμένων μελετών προέκυψε από τον προγραμματισμό του Δήμου να χρησιμοποιήσει και τρία αυτά κτίρια για τη λειτουργία «Γραφείων Εξειδίκευσης νέων Επαγγελματιών», για την υλοποίηση των οποίων απέβλεπε να ενταχθούν τα έργα στο ΕΣΠΑ⁽³⁵⁾. Η χρονικοί περιορισμοί λόγω της επιδίωξης χρηματοδότησης από το ΕΣΠΑ, οδήγησαν τον Δήμο στην λύση της εκπόνησής των μελετών μέσω δωρεάς, ενώ η χωρική σχέση των τριών κτιρίων με την περιοχή παρέμβασης του προγράμματος με άξονα την Πανεπιστημίου, προσανατόλισαν την αναζήτηση δωρητή στο Ίδρυμα Ωνάση. Παρά ταύτα, προς το παρόν, τα συγκεκριμένα έργα δεν έχουν εξασφαλίσει χρηματοδότηση.

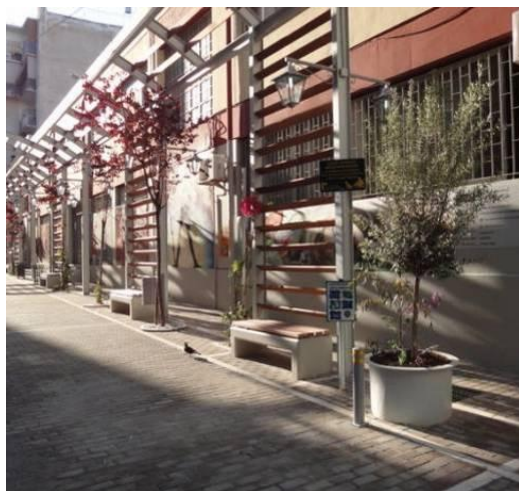
Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την δυνατότητα μια αρχική δωρεά να δημιουργήσει γόνιμο έδαφος για επόμενες δωρεές είτε λόγω της συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ δωρητή – δωρεοδόχου ή άλλων εμπλεκόμενων στην δωρεά, είτε λόγω της σχέσης που δημιουργείται μεταξύ του δωρητή και του σκοπού της δωρεάς, Την χρήση της δωρεάς μελέτης ως γρήγορη λύση για εξειδικευμένες υπηρεσίες.

³⁵ Πηγή: Τα αναφερόμενα στην «Ενέργεια 61 - Ειδικά μέτρα στήριξης του τουρισμού στο κέντρο Αθήνας - στοχευμένες δράσεις» του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) για το κέντρο της Αθήνας. (ΚΥΑ 1397/13.01.2015, ΦΕΚ 64, Β', 16.01.2015)

4.2 Έργα

4.2.1 Ανασχεδιασμός - ανακατασκευή του πεζοδρόμου της Παναθηναίων

πηγή: <http://www.takisgavrilis.gr/?p=1985>

Πρόκειται για δωρεά μελέτης και κατασκευής ενός πεζοδρόμου, από το Ίδρυμα «Σπίτι του Ηθοποιού», η οποία έγινε αποδεκτή με την πράξη 529/31.05.2011 της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ: 4Α3ΩΩ6Μ-9Ω). Αφετηρία της δωρεάς για την αναμόρφωση του μικρού μήκους αδιέξοδου πεζοδρόμου, ήταν το γεγονός πως επ' αυτού βρίσκονται τα δύο κτίρια του Ιδρύματος.

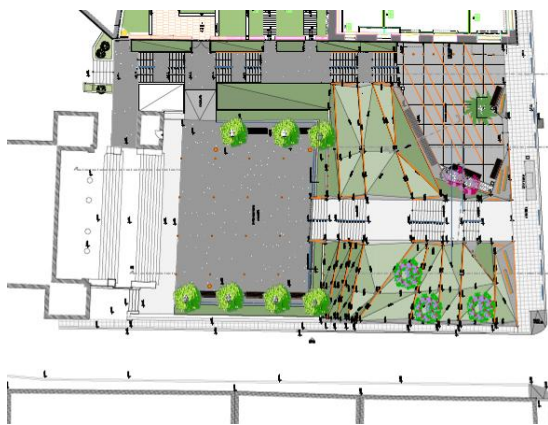
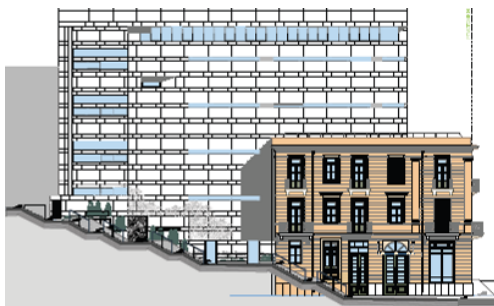
Ο προϋπολογισμός του έργου εκτιμάται σε 450.000 € και η υλοποίησή του ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2013.

Ο ανασχεδιασμός του πεζοδρόμου, με το μικρό θεατράκι («θέατρο δρόμου Νίκος Κούρκουλος») στο τέρμα του, μετέτρεψαν ένα προβληματικό αδιέξοδο σε ασφαλή χώρο εκτόνωσης για το παρακείμενο δημοτικό σχολείο και σε καλλιτεχνικό στέκι λόγω του αναψυκτηρίου που λειτουργεί στο «Σπίτι του Ηθοποιού» και των θεατρικών και μουσικών παραστάσεων που οργανώνονται.

Ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την εκκίνηση μιας δωρεάς για την πόλη, από το ενδιαφέρον που αποκτά η ποιότητα του δημόσιου χώρου για την εικόνα και την λειτουργία ενός ιδιωτικού χώρου. Το χαρακτηριστικό αυτό υπάρχει και σε άλλες δωρεές έργων που αναφέρονται στη συνέχεια, αλλά στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι εμφανέστερο λόγω του ότι ο δωρητής δεν είχε οικονομική άνεση και χρειάστηκε να καταφύγει σε πρόσθετες πηγές χρηματικής ενίσχυσης για να πραγματοποιήσει, πέραν του κυρίως σκοπού του και την δωρεά προς τον Δήμο.

4.2.2 Ανασχεδιασμός και ανακατασκευή της πλατείας Αγίου Σπυριδώνα

πηγή: Αρχείο Διεύθυνσης Κοινοχρήστων Χώρων του Δήμου Αθηναίων

Πρόκειται για την δωρεά του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή προς τον Δήμο Αθηναίων, που περιλαμβάνει την μελέτη και κατασκευή νέας διαμόρφωσης της πλατείας Αγίου Σπυριδώνα, στο Παγκράτι, δηλαδή του κοινόχρηστου χώρου (πλατεία και βαθμιδωτός πεζόδρομος) που βρίσκεται εμπρός από τον ομώνυμο ναό και το υπό κατασκευή Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή, στο Παγκράτι. Σημειώνεται πως η αποδοχή της δωρεάς έγινε μετά την έγκριση της αρχιτεκτονικής μελέτης από το Δημοτικό Συμβούλιο και αφού προηγήθηκε έγκριση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων, καθώς το υπάρχον κτίριο στο οποίο εν μέρει θα στεγαστεί το μουσείο, έχει κηρυχθεί μνημείο.

Η μελλοντική μορφή του χώρου τέθηκε εξ αρχής ως σημαντική παράμετρος για την διατύπωση της πρότασης δωρεάς, καθώς ο σχεδιασμός προβλέπει μια ειδική κατασκευή που διαμορφώνει μια επιφάνεια φύτευσης με πτυχώσεις, η οποία συνεπάγεται εξειδικευμένη φροντίδα και επιβάρυνση του κόστους συντήρησης. Όπως προκύπτει από τον τίτλο της πράξης της Οικονομικής Επιτροπής για την αποδοχή της δωρεάς «Λήψη απόφασης για την αποδοχή ή μη της δωρεάς του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή, για αναβάθμιση της πλατείας Αγίου Σπυριδώνα, εμπρός από το νέο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και τον Ιερό Ναό, και ανάληψης από το Ίδρυμα της ευθύνης για τη φροντίδα – συντήρηση του συνόλου του κοινοχρήστου χώρου» (πράξη 506/19.03.2014 - ΑΔΑ: ΒΙΞ9Ω6Μ-ΧΧΘ), στις πρόθεση του δωρητή ήταν η δωρεά να περιλαμβάνει και την συντήρηση της νέας πλατείας. Αυτό ήταν αποτέλεσμα αφενός της επιθυμίας για μια πρωτότυπη αρχιτεκτονική διαμόρφωση του άμεσου περιβάλλοντος χώρου του μουσείου και αφετέρου της αποφυγής αρνητικών συνεπειών για την εικόνα του μουσείου εξαιτίας τυχόν πλημμελούς συντήρησης του δημόσιου χώρου στο μέλλον. Όμως το σκέλος της δωρεάς που αφορούσε στην φροντίδα-συντήρηση δεν έγινε αποδεκτό, καθώς θεωρήθηκε πως δεν είναι επιτρεπτή η παραχώρηση στον δωρητή μόνιμων δικαιωμάτων παρέμβασης σε ένα δημόσιο χώρο της πόλης. Έτσι παραμένει το ζήτημα των αυξημένων τεχνικών και οικονομικών απαιτήσεων που προκύπτουν για τον Δήμο εξαιτίας μιας δωρεάς, το οποίο εκτιμάται πως θα αντιμετωπιστεί με κάποιο τρόπο (π.χ. επαναλαμβανόμενες δωρεές για τον σκοπό αυτό) δεδομένου του

άμεσου και μόνιμου ενδιαφέροντος του δωρητή για την ποιότητα του δημόσιου χώρου.

Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί πως η συγκεκριμένη δωρεά έργου δεν προέκυψε από πρωτοβουλία του δωρητή, αλλά αποτελεί συνέπεια της υποχρέωσης, που τέθηκε σε αυτόν με την έγκριση των Περιβαλλοντικών Όρων του έργου κατασκευής του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, οι οποίοι μεταξύ άλλων ορίζουν πως η διαμόρφωση του δημόσιου χώρου, ανάμεσα στη Δυτική όψη του Μουσείου και την εκκλησία του Αγίου Σπυριδώνα, θα γίνει με δαπάνη του φορέα διαχείρισης του Μουσείου Γουλανδρή⁽³⁶⁾.

Τόσο η πρόταση όσο και η αποδοχή της δωρεάς για την μελέτη και κατασκευή της πλατείας, δεν προσδιορίζουν το ύψος του ποσού που θα καταβληθεί από τον δωρητή, αλλά εκτιμάται ότι αυτό θα είναι σημαντικό. Στην παρούσα φάση εκκρεμεί η υλοποίηση της δωρεάς ως προς τη ανακατασκευή της πλατείας, λόγω των εργασιών κατασκευής του Μουσείου που είναι σε εξέλιξη και χρησιμοποιούν μέρος του δημόσιου χώρου ως εργοτάξιο.

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την επιβολή της δωρεάς από την έγκριση των Περιβαλλοντικών Όρων, ιδιαιτερότητα η οποία αφ' ενός δεν επέδρασε αρνητικά στην γενναιοδωρία των δωρητών και αφετέρου αποτελεί καλή πρακτική που θα μπορούσε να βρει εφαρμογή και σε άλλα μεγάλα ιδιωτικά έργα που γίνονται στην πόλη. Την σημασία που έχει κατά την αποδοχή της δωρεάς να συνεκτιμάται το κόστος που αυτή θα δημιουργήσει για τον Δήμο στο μέλλον.

³⁶ Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής με αρ. πρωτ. ΠΕ.ΧΩ.Φ5614/2055/Περ.6/25.04.2012 «Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων για την κατασκευή και τη λειτουργία του έργου: Στέγαση Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή σε διατηρητέο κτίριο έπειτα από εργασίες επανάχρησης, πλήρους ανακατασκευής, προσθήκης υπογείων και επέκτασης καθ' ύψος επί της οδού Ερατοσθένους στο Παγκράτι».

4.2.3 Ανασχεδιασμός - ανακατασκευή δύο Παιδικών Χαρών

Πρόκειται για τη δωρεά της Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας «Παραδείγματος Χάριν» προς τον Δήμο Αθηναίων, για τον ανασχεδιασμό και ανακατασκευή παιδικών χαρών. Ειδικότερα η δωρεά αφορούσε: Α) στην μελέτη ανασχεδιασμού έξι παιδικών χαρών στην 1^η και 2^η Δημοτικές Κοινότητες του Δήμου Αθηναίων και Β) σε πρώτη φάση στην πλήρη ανακατασκευή δύο εξ αυτών α) στην οδό Καλλισπέρη, με τίτλο «Έξη Κατώφλια» και β) στην συμβολή των οδών Ραφτοπούλου, Σουλιέ και Σουλιωτών, με τίτλο «Τρεις γωνιές». ⁽³⁷⁾

Οι μελέτες των δύο παιδικών χαρών εγκρίθηκαν από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων, μετά από σχετική έγκριση του Υπουργείου Πολιτισμού για την Καλλισπέρη (λόγω κτιρίου που είναι κηρυγμένο μνημείο) και του Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής και η αποδοχή της δωρεάς έγινε με την πράξη 56/16.01.2013 της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου (ΑΔΑ: ΒΕΙΠΩ6Μ-ΛΘΔ).

«Έξη Κατώφλια»

φωτογραφίες Γιώργης Γερόλυμπος, 2013 – πηγή: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=583095>

«Τρεις Γωνιές»

Παρότι δωρητής ήταν η Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, η χρηματοδότηση των μελετών και έργων έγινε από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, αλλά τόσο η πρόταση όσο και η αποδοχή της δεν προσδιορίζουν το ύψος του ποσού της δωρεάς. Οι δύο παιδικές χαρές ολοκληρώθηκαν και παραδόθηκαν στον Δήμο η μία τον Σεπτέμβριο και η άλλη τον Οκτώβριο του 2013, όμως έκτοτε δεν υπήρξε συνέχεια του προγράμματος με την υλοποίηση και των υπόλοιπων παιδικών χαρών που είχαν μελετηθεί και στη συνέχεια την επέκταση και σε άλλες περιοχές της πόλης.

Την περίοδο που υποβλήθηκε η πρόταση δωρεάς, σχεδόν το σύνολο των παιδικών χαρών του Δήμου Αθηναίων εμφάνιζε σοβαρές φθορές και δεν πληρούσε τους θεσμοθετημένους όρους ασφαλείας, όμως η πρωτοβουλία της «Παραδείγματος Χάριν», για τον ανασχεδιασμό-ανακατασκευή αρχικά κάποιων και στη συνέχεια

³⁷ Για τις άλλες τέσσερις παιδικές χαρές στην 2^η Δ.Κ., εκπονήθηκαν μόνο προμελέτες και μέχρι σήμερα για διάφορους λόγους δεν προχώρησε η περεταίρω μελέτη και η διαδικασία για την υλοποίησή τους. Πρόκειται για τις παιδικές χαρές: Στην πλατεία Προφήτη Ηλία (Υμηττού και Αλκέτου) – «Τα πλατώματα του λόφου». Στην συμβολή της Πλατείας Γερμανού Χριστιανουπόλεως και Φωτομάρα – «Η αλάνα». Στην οδό Ροϊκού – «Ο μυστικός κήπος». Στην πλατεία Αγίου Σώστη – «Η πλατεία του δάσους»

περισσότερων παιδικών χαρών, εστίαζε στην δημιουργία παιδικών χαρών με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική ταυτότητα και υψηλής ποιότητας εξοπλισμό. Σημειώνεται πως για την επιλογή των παιδικών χαρών που περιλήφθηκαν στην δωρεά, αφητηρία ήταν η επιθυμία των δωρητών αυτές να είναι συγκεντρωμένες σε μία περιοχή (1^η-,2^η Δημοτικές Κοινότητες) ώστε να δημιουργείται ένα δίκτυο που θα προσέφερε πολλαπλές εμπειρίες παιχνιδιού στα παιδιά και η τελική επιλογή όσων μελετήθηκαν και αυτών που υλοποιήθηκαν έγινε σε συνεργασία με το Δήμο.

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την ύπαρξη δωρητή, ο οποίος δεν διαθέτει ο ίδιος τα χρήματα αλλά μια ιδέα και πιθανόν σχετική τεχνογνωσία και λειτουργεί ως ενδιάμεσος κρίκος μεταξύ χρηματοδότη και δήμου ως προς τον προσδιορισμό του σκοπού της δωρεάς, αλλά και ως φορέας υλοποίησής της. Τον προσανατολισμό της δωρεάς σε μια πραγματική ανάγκη της πόλης, αλλά με τρόπο που δίνει έμφαση στην εφαρμογή ενός υποδείγματος (αισθητικού ή τεχνικού) και όχι στην αντιμετώπιση της ανάγκης σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερη έκταση.

4.2.4 Αποκατάσταση φθορών της πλατείας Συντάγματος

πηγή: <http://www.iefimerida.gr>

Η αποδοχή της δωρεάς για την αποκατάσταση της πλατείας Συντάγματος έγινε με την πράξη 5821/29.05.2013 της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου Αθηναίων (ΑΔΑ: ΒΕΧΩΩ6Μ-221). Η πράξη αναφέρεται σε δωρεά της «Εταιρείας Ελληνικών Ξενοδοχείων Λάμψα Α.Ε.», όμως στη συνέχεια, με σχετική επιστολή, διευκρινίστηκε πως δωρητής δεν είναι η εταιρεία, αλλά ο επιχειρηματίας κ. Θανάσης Λασκαρίδης (ιδιοκτήτης των επί της πλατείας ξενοδοχείων Μεγάλη Βρετανία και King George). Η δωρεά είχε ως σκοπό να επανέλθει η πλατεία Συντάγματος στην αρχική της μορφή, με την άρση φθορών που είχαν προκληθεί τα προηγούμενα χρόνια από διάφορες αιτίες (κακή χρήση, αδυναμία συντήρησης, βανδαλισμοί κατά τη διάρκεια επεισοδίων, κλπ).

Οι επεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν στην αποκατάσταση των δομικών στοιχείων, όπως τα δάπεδα, τα πλευρικά σιντριβάνια-καταρράκτες, τα παγκάκια, κλπ, στον καθαρισμό και προστασία των μαρμάρινων επιφανειών και ειδικά του ιστορικού κεντρικού σιντριβανιού, καθώς και στην αποκατάσταση των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων της πλατείας. Επίσης στη δωρεά περιλαμβάνεται η παροχή στο Δήμο Αθηναίων ποσότητας ορισμένων υλικών, που παρουσιάζουν συχνές φθορές και των οποίων η προμήθεια είναι δυσχερής

(μαρμάρινες σχάρες και πλάκες δαπεδόστρωσης). Πριν την υλοποίηση της δωρεάς υπήρξε επιμονή από την πλευρά του δωρητή για την καθαίρεση αυθαίρετων κατασκευών, σημαντικής έκτασης, που αποτελούσαν επεκτάσεις των δύο καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, στο ανατολικό τμήμα της πλατείας. Παρά τις έντονες αντιδράσεις των ενδιαφερόμενων, τελικώς οι κατασκευές αποξηλώθηκαν, με την συνδρομή και συνεργειών του δωρητή.

Τόσο η πρόταση όσο και η αποδοχή της δωρεάς δεν προσδιόριζαν το ύψος του ποσού που θα καταβληθεί από τον δωρητή, αλλά σύμφωνα με δημοσιεύματα το συνολικό κόστος μελετών και εργασιών ανήλθε στα 1,5 εκατ. € ⁽³⁸⁾. Το έργο αποκατάστασης της πλατείας έγινε σε δύο φάσεις, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί η πλατεία για τις γιορτές Χριστουγέννων-Πρωτοχρονιάς και ολοκληρώθηκαν στις αρχές του 2014.

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την «συνάντηση» μιας σημαντικής ανάγκης της πόλης, η οποία δεν μπορούσε να ικανοποιηθεί λόγω υψηλού κόστους, με την ανάγκη μιας ιδιωτικής επιχείρησης να βελτιώσει το άμεσο περιβάλλον λειτουργίας των εγκαταστάσεών της. Την θετική επίδραση της επιμονής του δωρητή για συμπληρωματικές δράσεις του δωρεοδόχου, που μεγιστοποιούν το αποτέλεσμα της δωρεάς.

4.2.5 Αναβάθμιση σχολείου στο Μέτς

Πρόκειται για την δωρεά της εταιρείας COCA COLA 3E ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Β.Ε.Ε. προς τον Δήμο Αθηναίων, που έγινε αποδεκτή με την πράξη 1501/02.09.2015 της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ: 77Γ4Ω6Μ-Χ3Φ), για την μελέτη και υλοποίηση του έργου αναβάθμισης των εγκαταστάσεων του 17^{ου} Γυμνασίου και 17^{ου} Λυκείου, που βρίσκεται στην περιοχή του Μέτς. Η δωρεά αυτή, εντάσσεται στο πρόγραμμα του δωρητή με τίτλο «*Το σχολείο που θέλεις*», το οποίο υλοποιείται από το 2012, σε δήμους του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης και για πρώτη φορά εφαρμόζεται στην Αθήνα.

Όπως αναλυτικά αναφέρεται στην συνέντευξη του εκπροσώπου του δωρητή, η οποία παρατίθεται στο Παράρτημα ΙΙ ([16.5. Συνέντευξη με εκπρόσωπο της Coca Cola 3E.](#)), στην Αθήνα η εφαρμογή του προγράμματος είχε δύο ιδιαιτερότητες. Αφενός το σχολείο υποδείχθηκε από το δήμο και δεν επελέγη μέσω ψηφοφορίας των κατοίκων, όπως γίνεται τα προηγούμενα χρόνια τους δήμους της Θεσσαλονίκης και αφετέρου το τεχνικό έργο συνδυάστηκε με ένα πιλοτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα του δήμου που έχει τίτλο «*Έτσι Μαθαίνω Καλύτερα*» ⁽³⁹⁾. Οι ομάδες των δύο προγραμμάτων

³⁸ Πηγές: <http://www.fpress.gr/diafora> -01.04.2014 και <http://www.iefimerida.gr/news> - 28.03.2014

³⁹ «*Το πιλοτικό πρόγραμμα «Έτσι Μαθαίνω Καλύτερα» του δήμου Αθηναίων εφαρμόζει και αξιολογεί σε βάθος χρόνου παρεμβάσεις εξέλιξης του χώρου εκπαίδευσης με σκοπό την ενίσχυση της μαθησιακής εμπειρίας. Παράλληλα με την αντιμετώπιση βασικών ζητημάτων επισκευών, το πρόγραμμα επιδιώκει τον «παιδαγωγικό ανασχεδιασμό» του σχολικού χώρου με γνώμονα τη*

συνεργάστηκαν από το στάδιο της μελέτης του έργου, προκειμένου να ικανοποιηθούν συνδυαστικά τόσο οι τεχνικές ανάγκες που είχε το σχολείο (αποκατάσταση υγρασιών, ενίσχυση του οπλισμού, βαψίματα, αντικραδασμικό δάπεδο στα γήπεδα, βελτιώσεις προσβάσεων, αντικατάσταση κιγκλιδωμάτων, κλπ) όσο και οι εκπαιδευτικές, με την έννοια της δημιουργίας ενός χώρου που να υποβοηθά την μαθησιακή διαδικασία.

17ο Γυμνάσιο – Λύκειο στο Μετσ, πριν και μετά – πηγή: <http://www.cityofathens.gr/node/27041>

Στο συγκεκριμένο έργο υπήρξε συμμετοχή και άλλου δωρητή, της εταιρείας VIVECHROM, η οποία προσέφερε τα χρώματα και το ποσό που εξοικονομήθηκε διατέθηκε από το κύριο δωρητή για πρόσθετες εργασίες, πέραν αυτών που είχαν αρχικά προγραμματισθεί.

Το έργο πραγματοποιήθηκε την περίοδο των θερινών σχολικών διακοπών και ήταν έτοιμο για την έναρξη των μαθημάτων στις αρχές Σεπτεμβρίου 2015. Από την πλευρά του δωρητή αφήνεται ανοιχτό το ενδεχόμενο συνέχισης του προγράμματος «*Το σχολείο που θέλεις*» και σε άλλο σχολείο της Αθήνας, πριν την επόμενη σχολική χρονιά.

Ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την προσαρμογή ενός υφιστάμενου προγράμματος του δωρητή στις ιδιαίτερες ανάγκες της πόλης και κυρίως την συνεργασία/συνέργεια της δωρεάς με συναφές πρόγραμμα του δήμου, καθώς και με άλλο δωρητή, με τρόπο που μεγιστοποιεί ποιοτικά και ποσοτικά το αποτέλεσμα της ιδιωτικής προσφοράς.

χωρική και παιδαγωγική ευελιξία και στόχο την ανάδειξή του σε σχολικό κτίριο-πρότυπο μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού. Έχει σχεδιαστεί και αξιολογείται σε συνεργασία με το εργαστήριο «Μεταβαλλόμενης Αρχιτεκτονικής, Κινητικών Συστημάτων και Ευφυών Περιβαλλόντων» της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου Κρήτης και του Urban Labs του University of Chicago. Υλοποιείται με χρηματοδότηση και υλική υποστήριξη από τον ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις, ιδιώτες και φιλανθρωπικά ιδρύματα) σε συνεργασία με τη διεύθυνση και εκπαιδευτικούς του σχολείου, τους γονείς και την Διεύθυνση Σχολικών Κτιρίων του δήμου Αθηναίων.» - πηγή: <http://www.cityofathens.gr/node/27041>, 09.09.2015

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

4.3 Εργασίες

4.3.1 Συντήρηση-αποκατάσταση γλυπτών σε δημόσιους χώρους

Οι φθορές που πληγώνουν

Το εμβλή που κέντρο της Αθήνας, είναι υπαρκτό σημάδι φθοράς και βανδαλισμού, όπως και οι ιστορίες της. Έως τον 2013, υπευθύνους το εμβλή και όργανο από Πανεπιστήμιο και από το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Το πρόγραμμα θα ολοκληρωθεί τον 2014.

Το έργο χρηματοδοτήθηκε από την Alpha Bank σε συνεργασία με τον Δήμο Αθήνας.

Πρόκειται για τρεις δωρεές της Alpha Bank, οι οποίες είχαν τον ίδιο σκοπό, δηλαδή την συντήρηση και αποκατάσταση γλυπτών έργων τέχνης σε δημόσιους χώρους της Αθήνας, αλλά έγιναν σε διαφορετικούς χρόνους και προς δύο διαφορετικούς δωρεοδόχους, τον Δήμο Αθηναίων και το Υπουργείο Πολιτισμού.

Η πρώτη δωρεά, που έγινε αποδεκτή με την πράξη 700/24.04.2013 της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ: ΒΕΝ3Ω6Μ-ΨΗΜ), αφορούσε σε έξη μπρούτζινα γλυπτά και τις μαρμάρινες βάσεις τους, στην πλατεία Συντάγματος, σε δύο μαρμάρινα γλυπτά και τις βάσεις τους, στην πλατεία Κολοκοτρώνη (Παλαιά Βουλή), και στο βάθρο του ανδριάντα του έφιππου Κολοκοτρώνη.

Την επόμενη χρονιά, το 2014, ακολούθησε αντίστοιχη δωρεά της Alpha Bank προς το Υπουργείο Πολιτισμού, για την αποκατάσταση επτά γλυπτών και δύο σιντριβανιών του περιβάλλοντος χώρου του ιστορικού κτιρίου του Πανεπιστημίου Αθηνών και δύο γλυπτών εμπρός από την Εθνική Βιβλιοθήκη ⁽⁴⁰⁾.

Τέλος με την πράξη 1173/27.05.2015 της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ: 7080Ω6Μ-Ψ80), έγινε αποδεκτή και η δεύτερη δωρεά της Alpha Bank προς τον Δήμο, η οποία αφορά στην συντήρηση τεσσάρων γλυπτών έργων τέχνης (“Εμμανουήλ Ξάνθος”, “Κόρη σε Έκσταση”, “Κοριτσάκι” και “Πλάτωνας”) σε διάφορα σημεία της πόλης.

Η δωρεές περιλαμβάνουν και έκθεση τεκμηρίωσης των πραγματοποιούμενων εργασιών συντήρησης-αποκατάστασης, που αποτελεί πολύτιμη καταγραφή για το μέλλον, ενώ παράλληλα με την εκτέλεση των εργασιών, ο δωρητής ανέπτυξε δράσεις δημοσιότητας υπό τον τίτλο «οι φθορές που πληγώνουν», με στόχο την ευαισθητοποίηση του κοινού για τον περιορισμό των βανδαλισμών των έργων τέχνης στους δημόσιους χώρους της πόλης. Πάντως στο σχετικό υλικό (έκδοση αφίσας και διανομή επεξηγηματικού εντύπου στους περαστικούς) δεν υπήρχε αναφορά στους φορείς που ήταν δωρεοδόχοι και οι οποίοι με διάφορους τρόπους διευκόλυναν και υποστήριξαν την υλοποίηση των εργασιών.

Η πρωτοβουλία για τις προαναφερόμενες δωρεές ανήκει στον δωρητή, ο οποίος από ετών αναπτύσσει μια ιδιαίτερη δραστηριότητα σχετικά με την τέχνη και διατηρεί

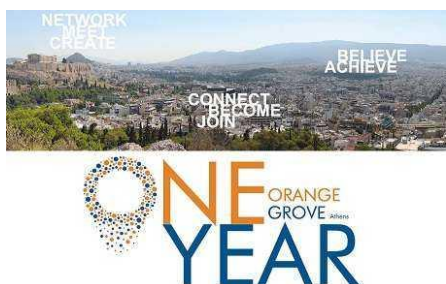
⁴⁰ πηγή: https://www.alpha.gr/files/aboutalphabank/ftiores_GR_01122014.pdf

σημαντική συλλογή έργων ελλήνων καλλιτεχνών. Μάλιστα, ειδικά για την πρώτη κατά σειρά δωρεά, υπήρξε επιμονή στην πρόταση συντήρησης των συγκεκριμένων έργων μέσω δωρεάς, παρά το γεγονός πως την ίδια περίοδο είχε δρομολογηθεί η χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ, έργου για την αποκατάσταση των υπαίθριων γλυπτών ιδιοκτησίας του Δήμου Αθηναίων.

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων δωρεών σημειώνουμε τα εξής: Την επιλογή/επιδίωξη του δωρητή να συνδεθεί με ένα στοιχείο της ιστορικής ταυτότητας πόλης, παρότι οι ανάγκες ως προς αυτό ήταν δυνατόν να χρηματοδοτηθούν από άλλη πηγή. Την ανάπτυξη από τον δωρητή πρωτοβουλίας για συμπληρωματική δράση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, η οποία ενισχύει τον σκοπό της δωρεάς.

4.3.2 Δενδροφύτευση στον Εθνικό Κήπο

Με την πράξη 1357/06.08.2014 της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ: ΩΒΠΠΩ6Μ-ΒΝΚ), έγινε αποδεκτή η δωρεά του Μη Κερδοσκοπικού Οργανισμού Orange Grove⁽⁴¹⁾, η οποία αφορούσε πενήντα (50) πορτοκαλιές και την δενδροφύτευσή τους από εθελοντές στον Εθνικό Κήπο.

Η εν λόγω δωρεά εντασσόταν –παράλληλα με άλλες εκδηλώσεις- στον εορτασμό του ενός χρόνου λειτουργίας του Orange Grove (μετ. Πορτοκαλεώνας) και η απόφαση αποδοχής της δωρεάς προσδιόριζε ότι η δενδροφύτευση θα γίνει με την καθοδήγηση και επίβλεψη της αρμόδιας υπηρεσίας στους χώρους των νεραντζεώνων του Εθνικού Κήπου, οι οποίοι είχαν αρχίσει ιστορικά το 1840 ως πορτοκαλεώνες.

Ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης δωρεάς σημειώνουμε: Την χρήση της δωρεάς ως συμπληρωματικό στοιχείο της συνολικής εικόνας ή μιας δράσης του δωρητή, χωρίς όμως παράλληλα να ανταποκρίνεται σε κάποια πραγματική ανάγκη της πόλης.

⁴¹ Το Orange Grove, χώρος εργασίας, δικτύωσης και υποστήριξης Ελλήνων και Ολλανδών επιχειρηματιών έως 35 ετών, αλλά και Ελλήνων αποφοίτων πανεπιστημίων που θέλουν να ξεκινήσουν την δική τους επιχείρηση στην Ελλάδα. Δημιουργήθηκε το 2013, με πρωτοβουλία της Ολλανδικής πρεσβείας στην Αθήνα, στεγάζεται στο κτίριο της και υποστηρίζεται από ένα δίκτυο ελληνικών και ολλανδικών επιχειρήσεων, πανεπιστημίων και φορέων – πηγή: <http://orangegrove.biz/>

4.4 Δωρεές ή προθέσεις δωρεάς που ατύχησαν ...

Είναι γεγονός πως ο αριθμός των δωρεών προς την πόλη της Αθήνας, οι οποίες ενώ δρομολογήθηκαν ή και εγκρίθηκαν, τελικώς δεν πραγματοποιήθηκαν, δεν είναι σημαντικός. Όμως η σχετική αναφορά γίνεται κυρίως για να επισημανθεί πως υπάρχουν παράγοντες που δημιουργούν εμπόδια και αβεβαιότητες ακόμη και σε περιπτώσεις που φαίνεται να υπάρχει ενδιαφέρον για την πραγματοποίηση δωρεάς προς την πόλη τόσο από την πλευρά του δωρητή όσο και από την πλευρά του δωρεοδόχου. Ενδεικτικά αναφέρονται τρεις περιπτώσεις:

- Η μη υλοποίηση της πρόθεσης δωρεάς της Εμπορικής Τράπεζας για την αναβάθμιση του φωτισμού του χώρου εμπρός από την Παλαιά Βουλή, παρότι είχε γίνει σημαντική προεργασία. Ο λόγος για την ματαίωση της δωρεάς ήταν η κατάργηση της Εμπορικής Τράπεζας μετά την εξαγορά της από την Alpha Bank το 2013 .
- Η μη υλοποίηση της δωρεάς κατασκευής παιδικής χαράς, από ανάδοχο που εκτελούσε έργο της Αττικό Μετρό. Η παιδική χαρά θα αποτελούσε μέρος της αποκατάστασης της επιφανείας του κοινόχρηστου χώρου πάνω από την υπόγεια κατασκευή. Ο λόγος που η παιδική χαρά δεν κατασκευάστηκε και η Οικονομική Επιτροπή ανακάλεσε την αποδοχή της δωρεάς, ήταν η οικονομική αδυναμία του δωρητή να την υλοποιήσει.
- Η τρίτη περίπτωση αφορά σε πρόθεση δωρεάς μίας ΜΚΟ προς το Υπουργείο Πολιτισμού για τον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού, η οποία συνάντησε την έντονη διαμαρτυρία του Συλλόγου Αρχαιολόγων και δεν προχώρησε. ⁽⁴²⁾

⁴² Ειδικότερα το θέμα αφορούσε στην διαχείριση και προβολή των αρχαιολογικών χώρων Κεραμεικού και Βραυρώνας με την εμπλοκή, μέσω δωρεάς της ΜΚΟ *“Πρωτοβουλία για την Ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς”*. Το ζήτημα έλαβε δημοσιότητα από ένα δημοσίευμα της Καθημερινής, στις 30.05.2015 με τίτλο *“Αρχαιολογία και χορηγοί, διαρκής εστία αμνηχανίας”* και την σχετική με αυτό ανακοίνωση του Συλλόγου Αρχαιολόγων στις 03.06.2015 (<http://www.sea.org.gr/details.php?id=382>)

4.5 Η δωρεά που επηρεάζει την Αθήνα αν και εκτός των ορίων της

Πρόκειται για την δωρεά του Κοινοφελούς Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, προς το Ελληνικό Δημόσιο, την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, την Εθνική Λυρική Σκηνή, την Ολυμπιακά Ακίνητα Α.Ε. και την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου Α.Ε., για το Υπερτοπικό Πολιτιστικό Πάρκο που θα ονομάζεται «Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος», το οποίο ήδη κατασκευάζεται στην δημόσια έκταση, όπου ήταν ο παλιός Ιππόδρομος, στο Φάληρο και περιλαμβάνει: α) τις νέες κτιριακές εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, β) τις νέες κτιριακές εγκαταστάσεις της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και γ) πάρκο πρασίνου με χαρακτήρα εκπαιδευτικό, πολιτιστικό και αναψυχής.

Το πλαίσιο της δωρεάς προσδιορίστηκε με το Ν. 3785/2009 (ΦΕΚ 138/Α/07.08.2009), με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση δωρεάς, που είχε ήδη υπογραφεί⁽⁴³⁾, εγκρίθηκε η σύσταση του Οργανισμού «Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος Α.Ε.» (ΚΠΙΣΝ), καθώς και ρυθμίσεις αναγκαίες για την υλοποίηση του έργου, μεταξύ των οποίων και πολεοδομικές. Σύμφωνα με τα όσα ορίζονται από το νόμο, στην πρώτη φάση σκοπός του Οργανισμού Κ.Π.Ι.Σ.Ν. είναι, αφ' ενός η μελέτη, η κατασκευή και ο εξοπλισμός του Κέντρου Πολιτισμού, ενώ στη δεύτερη φάση είναι η επίβλεψη, συντήρηση, φύλαξη, οργάνωση και λειτουργία του. Κατά την περίοδο υλοποίησης του Κέντρου Πολιτισμού, ο Οργανισμός ελέγχεται από το Ίδρυμα Σ. Νιάρχος, στο οποίο ανήκει και η μοναδική μετοχή του, διορίζει όλα τα μέλη του Διοικητικού του Συμβουλίου, ενώ οι πόροι του προέρχονται από εισφορές και δωρεές του Ιδρύματος. Μετά την ολοκλήρωση του έργου, η μοναδική μετοχή του Οργανισμού θα μεταβιβασθεί λόγω δωρεάς από το Ίδρυμα στο Ελληνικό Δημόσιο. Το Ίδρυμα (καθώς και τα διορισμένα από αυτό μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου) θα αποσυρθεί και δεν θα έχει πλέον την παραμικρή ανάμειξη ή υποχρέωση αναφορικά με τη λειτουργία του.

Οι πολεοδομικές ρυθμίσεις για την υλοποίηση του όλου έργου, περιλαμβάνονται στο άρθρο τρίτο του Ν.3785/2009 και αφορούν στην τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου του Δήμου Καλλιθέας με τη δημιουργία ενός μεγάλου οικοδομικού τετραγώνου (Ο.Τ. 345) για το ΚΠΙΣΝ και το Δημοτικό Πάρκο Αθλητισμού και Αναψυχής⁽⁴⁴⁾, με ειδικούς όρους δόμησης και κατά παρέκκλιση ρυθμίσεις για τις

⁴³ Η σύμβαση, που περιλαμβάνεται στο Άρθρο δεύτερο του νόμου, είχε υπογραφεί στις 06.03.2009, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου (Υπουργοί οικονομίας & Οικονομικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων, Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού, του Ιδρύματος «Σταύρος Σ. Νιάρχος», της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, της Κτηματικής Εταιρείας του Δημοσίου και της Ολυμπιακά Ακίνητα Α.Ε. Η σύμβαση συνοδεύεται από 13 Παραρτήματα, εκ των οποίων κυρώθηκαν μαζί με τη σύμβαση τα εξής: Σχέδιο Σύμβασης Δωρεάς Μετοχής. Σχέδιο Συμβάσεων Παροχής Ολοκληρωμένων Υπηρεσιών (Οργανισμός – Ε.Β.Ε. & Ε.Λ.Σ.). Καταστατικό Οργανισμού. Σχέδιο Σύμβασης Άδειας Χρήσης Σημάτων.) Ενώ άλλα δύο, το Διάγραμμα Γενικής Οργάνωσης και το Τοπογραφικό Διάγραμμα αποτελούν παραρτήματα του νόμου.

⁴⁴ Το Δημοτικό Πάρκο Αθλητισμού και Αναψυχής του Δήμου Καλλιθέας ολοκληρώθηκε με την παράδοση του διαμορφωμένου χώρου και των εγκαταστάσεων από το Ίδρυμα στον Δήμο τον Σεπτέμβριο του 2013, η έκταση του είναι 28 στρέμματα και το συνολικό κόστος υλοποίησης έφτασε τα 5,92 εκατ. €. Η μελέτη εκπονήθηκε επίσης από τον Renzo Piano. Ο χώρος περιλαμβάνει υπαίθριες αθλητικές εγκαταστάσεις (ανοικτό κολυμβητήριο ολυμπιακών διαστάσεων, παιδική πισίνα, γήπεδο ποδοσφαίρου), παιδική χαρά, υποστηρικτικές εγκαταστάσεις, συνολικού εμβαδού περίπου

εγκαταστάσεις της Βιβλιοθήκης και της Όπερας, καθώς και ενός μικρού (Ο.Τ. 345Α), στο οποίο διατηρήθηκαν οι χρήσεις Γενικής Κατοικίας και οι προϊσχύοντες όροι δόμησης. Η μελέτη του έργου ανατέθηκε από το Ίδρυμα στον αρχιτέκτονα Renzo Piano και η υλοποίηση του είναι σε εξέλιξη. Κατά την υπογραφή της σύμβασης ο προϋπολογισμός του έργου εκτιμάτο σε 450 εκατ. € και η ολοκλήρωση του έργου το 2015, σύμφωνα όμως με νεώτερες δηλώσεις των αρμοδίων το κόστος προσδιορίζεται στα 566 εκατ. € και η έναρξη της πλήρους λειτουργίας του για το κοινό στα τέλη του 2016. ⁽⁴⁵⁾

Το γενικό σχέδιο του ΚΠΙΣΝ και άποψη της εξέλιξης του έργου το καλοκαίρι 2015 (πηγή φωτογραφίας <http://www.snfcc.org/countdown/>)

Είναι φανερό πως η συγκεκριμένη δωρεά, δεν εμπίπτει στο χρονικό πλαίσιο της παρούσας έρευνας, ούτε ασφαλώς στο χωρικό πλαίσιο που έχει τεθεί (βρίσκεται στα διοικητικά όρια του Δήμου Καλλιθέας). Όμως κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντικό να γίνει ειδική αναφορά σε αυτή αφενός λόγω του ιδιαίτερα μεγάλου μεγέθους της (ως προς την οικονομική αξία και το τεχνικό αντικείμενο) και αφετέρου λόγω της υπερτοπικής χωρικής εμβέλειας της πραγματοποιούμενης παρέμβασης, η οποία ενδεχομένως θα επηρεάσει και το κέντρο της Αθήνας.

Ειδικότερα διατυπώνεται η εκτίμηση πως ο νέος πόλος πολιτισμού στο Φάληρο, αφενός ενισχύει την διάχυση κεντρικών μητροπολιτικών δραστηριοτήτων κατά μήκος του άξονα της Συγγρού, όπως σε προηγούμενες δεκαετίες συνέβη με τον άξονα της Κηφισίας, και αφετέρου αποτελεί τον υποδοχέα δύο δραστηριοτήτων εθνικής εμβέλειας, οι οποίες διαχρονικά αποτελούν «συστατικά» του κέντρου της πόλης, αλλά σύντομα θα αφαιρεθούν. Λαμβάνοντας υπόψη πως ο σχεδιασμός του Κέντρου Πολιτισμού, ξεκίνησε αρκετά χρόνια πριν ⁽⁴⁶⁾, όταν ακόμη δεν είχε ανοίξει η

1.000 τ.μ., που περιλαμβάνουν αναψυκτήριο και αίθουσα πολλαπλών χρήσεων , ενώ η υπόλοιπη έκταση διαμορφώθηκε ως πάρκο.- πηγή: <http://www.kallithea.gr/Default.aspx?pid=147&la=1&newid=1228>

⁴⁵ Πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=654474> - συνέντευξη εκπροσώπων του Οργανισμού ΚΠΙΣΝ στην Ι. Τουλιάτου – εφημερίδα το Βήμα, δημοσίευση 30.11.2014

⁴⁶ Αναζητώντας την χρονολογία τυπικής πρότασης/αποδοχής της εν λόγω δωρεάς, μπορούμε να εντοπίσουμε κατ' αρχήν τον Ιούνιο του 2007 οπότε υπογράφηκε το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Ίδρυματος και της τότε κυβέρνησης Κ. Καραμανλή, στη συνέχεια και αφού είχε προχωρήσει η προμελέτη του έργου, τον Μάιο 2009 οπότε υπογράφηκε η σχετική Σύμβαση και τέλος τον Ιούλιο του ίδιου έτους οπότε ψηφίστηκε ο νόμος. Ωστόσο η έναρξη εργασιών τοποθετείται στο τέλος του 2011 – πηγή: <http://www.snfcc.org/construction/timeline/?lang=el>

συζήτηση για την αναθεώρηση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (ΡΣΑ), φαίνεται πως η επιλογή δεν είχε σχέση με οποιονδήποτε ευρύτερο χωρικό σχεδιασμό. Την περίοδο εκείνη ίσχυε το ΡΣΑ του 1985, όπως είχε τροποποιηθεί το 1999 για να περιλάβει τις ολυμπιακές εγκαταστάσεις. Σύμφωνα λοιπόν με το τροποποιημένο ΡΣΑ μετά τους αγώνες ο παλιός Ιππόδρομος θα λειτουργούσε ως «υπερτοπικός πόλος τουρισμού –αναψυχής» με ήπιες όμως εγκαταστάσεις (⁴⁷). Ο νέος πολιτιστικός πόλος στη θέση αυτή, περιλήφθηκε εκ των υστέρων στο νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας, του 2014 (Ν.4277/2014 – ΦΕΚ 156/Α'/01.08.2014), ως «δ) Πόλος Φαληρικού Όρμου, που περιλαμβάνει το Μητροπολιτικό Πάρκο Φαληρικού Όρμου και την περιοχή του παλαιού Ιπποδρόμου», δηλαδή ως ένας εκ των πόλων «διεθνούς και εθνικής εμβέλειας», ο οποίος αναπτύσσεται επί του βασικού Αναπτυξιακού Άξονα διεθνούς και εθνικής εμβέλειας, του «Κεντρικού Άξονα του Πολεοδομικού Συγκροτήματος», που περιλαμβάνει και την Λ. Συγγρού (⁴⁸). Θεωρούμαι πως είναι εμφανής η αντίφαση μεταξύ των προαναφερόμενων και άλλων σημαντικών κατευθύνσεων, που διατυπώνονται από τον ίδιο νόμο όπως οι αρχές ανάπτυξης των «κέντρων-πυρήνων των δήμων» (⁴⁹) και οι επιδιώξεις για την ενίσχυση του Μητροπολιτικού Κέντρου της Αθήνας, με μητροπολιτικές δραστηριότητες ώστε να ανταποκρίνεται στο ρόλο του (⁵⁰). Όμως οι αναφορές αυτές στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας γίνονται κυρίως για να αναδειχθεί το ερώτημα του κατά πόσον η παράμετρος του ευρύτερου σχεδιασμού για την ανάπτυξη της

⁴⁷ Ο Ν.2730/1999 «Σχεδιασμός, ολοκληρωμένη ανάπτυξη και εκτέλεση Ολυμπιακών Έργων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 130, Α' 25.06.1999), στο άρθρο 2, παρ.β προέβλεπε: «Στο Φάληρο, στη θέση του Ιπποδρόμου, ... Η περιοχή αυτή μετά την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων θα λειτουργήσει ως υπερτοπικός πόλος τουρισμού – αναψυχής. Σε αυτήν μπορεί να περιλαμβάνονται, ύστερα από την κατάρτιση των Ειδικών Σχεδίων που προβλέπονται στο άρθρο 3, οι χρήσεις του άρθρου 8 του από 23.2/6.3/1987 προεδρικού διατάγματος ... με εξαίρεση τις εξής χρήσεις: ξενοδοχεία, κέντρα διασκέδασης – αναψυχής, γήπεδα γκολφ, κατοικίες και καζίνο»

⁴⁸ Στο άρθρο 11 - Οργάνωση αξόνων και πόλων ανάπτυξης του νέου Ρ.Σ.Α., στην παράγραφο «2.1. Αναπτυξιακοί Άξονες διεθνούς και εθνικής εμβέλειας», ο Κεντρικός Άξονας του Πολεοδομικού Συγκροτήματος, περιγράφεται ως εξής: «Αρχίζει από την περιοχή του Επιβατικού Λιμένα και την κεντρική περιοχή του Πειραιά, διέρχεται από την περιοχή του Γηπέδου Καραϊσκάκη, τις περιοχές περί τον Φαληρικό Όρμο με το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας και τις λοιπές Ολυμπιακές εγκαταστάσεις, την περιοχή του πρώην Ιπποδρόμου, και στη συνέχεια αναπτύσσεται με βορειοανατολική κατεύθυνση, ακολουθώντας τον άξονα της Λ. Συγγρού, διασχίζει το βασικό πόλο του κέντρου της Αθήνας, συνεχίζει κατά μήκος του άξονα τριτογενών δραστηριοτήτων της Λ. Κηφισίας και καταλήγει στον αναπτυξιακό πόλο του Αμαρουσίου, όπου συναντάται με τον αναπτυξιακό άξονα Ανατολής – Δύσης. Κατά μήκος αυτού του άξονα αναπτύσσονται πλέγματα λειτουργιών μητροπολιτικής και διεθνούς εμβέλειας, με κύριο χαρακτήρα τις τριτογενείς επιχειρηματικές δραστηριότητες, και ιδιαίτερα τους γραφειακούς χώρους και τις έδρες επιχειρήσεων, τις τουριστικές υπηρεσίες, τις πολιτιστικές λειτουργίες, τις υπηρεσίες υγείας και τον αθλητισμό.»

⁴⁹ Στο άρθρο 10 - Οικιστικό Δίκτυο και Δίκτυο Πολεοδομικών Κέντρων του Ν.4277/2014, αναφέρεται «2. Για την ανάπτυξη των πολεοδομικών κέντρων επιδιώκεται η ενίσχυση των κέντρων-πυρήνων των δήμων, η αποθάρρυνση της περαιτέρω ανά άξονες ανάπτυξης των κεντρικών λειτουργιών και η αποφυγή της χωροθέτησης ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων μεγάλης κλίμακας σε περιοχές εκτός κέντρων και σε αδόμητη γη, ...»

⁵⁰ Επίσης στο άρθρο 10 - Οικιστικό Δίκτυο και Δίκτυο Πολεοδομικών Κέντρων του Ν.4277/2014, αναφέρεται ότι: «α) Για το Μητροπολιτικό Κέντρο Αθήνας, επιδιώκεται: αα) Η ανάδειξη σε κέντρο διεθνούς ακτινοβολίας, πολιτισμού, δημιουργικότητας και καινοτομίας. ββ) Η παροχή εξυπηρετήσεων και η ευρύτητα επιλογών υψηλού επιπέδου και ποιότητας. γγ) Η αξιοποίηση των ιστορικών, πολιτιστικών και λοιπών διακριτών στοιχείων της ταυτότητάς του. δδ) Η βελτίωση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος. εε) Ο καθορισμός του ως αυτοτελούς τουριστικού προορισμού.»

πόλης ήταν σημαντική για το ελληνικό δημόσιο, όταν αναζητούσε και τελικώς επέτυχε μια ιδιαίτερα γενναιόδωρη ιδιωτική προσφορά για την πόλη.

Με το πρώτο μέρος της συνέντευξης με τον εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος, η οποία στο σύνολό της παρατίθεται στο Παράρτημα II ([16.1. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος](#)), διερευνήθηκε το ιστορικό της δωρεάς, ιδίως ως προς τον προσδιορισμό του περιεχομένου της (η επιλογή της συγκεκριμένης δημόσιας έκτασης, ο συνδυασμός χρήσεων βιβλιοθήκης και όπερας, ο προσδιορισμός του μεγέθους των εγκαταστάσεων, κλπ), διατυπώθηκαν ερωτήματα για τις υστερήσεις ως προς αναγκαία συμπληρωματικά σχέδια (συγκοινωνιακή σύνδεση, διαμόρφωση παραλιακού μετώπου), καθώς και ερωτήματα για πιθανές αρνητικές συνέπειες για το κέντρο της Αθήνας. Από τα αναφερόμενα στη συνέντευξη προκύπτει πως η ανάγκη για ένα νέο κτίριο για την Εθνική Βιβλιοθήκη και ένα κτίριο για την Λυρική Σκηνή ήταν χρόνια αιτήματα των αντίστοιχων φορέων, ακόμη πως η επιλογή για συνδυασμό των δύο ήταν επιθυμία του δωρητή, ενώ η επιλογή του χώρου, ο οποίος με βάση τα προηγούμενα θα μπορούσε να γίνει ο υποδοχέας αυτού του μεγάλου πολιτιστικού συμπλέγματος, ανήκει στο ελληνικό δημόσιο. Τούτων δοθέντων είναι φανερό πως από την πλευρά του δωρητή υπήρξε και υπάρχει μια ισχυρή δέσμευση να σχεδιάσει, υλοποιήσει και παραδώσει στο ελληνικό δημόσιο ένα υποδειγματικό και άρτιο από κάθε άποψη έργο και η πεποίθηση πως αφενός το ελληνικό δημόσιο θα πράξει –όπως έχει δεσμευτεί- ότι χρειάζεται ώστε αυτό να λειτουργήσει ομαλά και αφετέρου η πεποίθηση πως μακροπρόθεσμα θα αποδειχθεί πως το ΚΠΙΣΝ δεν είναι μόνο ένα σημαντικό τεχνικό έργο αλλά μια παρέμβαση με ευρύτερη πολιτιστική λειτουργία.

Εντούτοις, δηλαδή παρά την αυτοτελή αξία του συγκεκριμένου έργου και της δωρεάς, παραμένουν τα ερωτήματα για τη σχέση της συγκεκριμένης δωρεάς με τον ευρύτερο σχεδιασμό και προγραμματισμό για την πόλη. Ένα σημαντικό ζήτημα είναι αυτό που διατυπώνει ο Γ. Βούλγαρης στην συνέντευξή του που παρατίθεται στο Παράρτημα III ([17.2. Συνέντευξη με έναν πολιτικό επιστήμονα](#)), όταν επισημαίνει γενικότερα πως *«υπάρχει ο κίνδυνος μια πόλη να δέχεται δωρεές κατασκευής φαραωνικού τύπου εγκαταστάσεων, που δεν είναι βιώσιμες μακροχρόνια. Μη βιώσιμες μπορεί να σημαίνει ότι χρεώνεται το δημόσιο ή ο δήμος τη διαχείριση αυτών των εγκαταστάσεων, η οποία έχει πολύ υψηλό κόστος ή μπορεί να σημαίνει ότι πρόκειται για εγκαταστάσεις που υπερβαίνουν μια πραγματική ανάγκη ή ζήτηση της πόλης και κατά συνέπεια πρόκειται για έργα περιττά, πλεοναστικά.»* και εκτιμά πως αυτό δεν είναι ένας θεωρητικός κίνδυνος για την Αθήνα όπου *«υπάρχει μια υπερπροσφορά πολιτισμικών εγκαταστάσεων, ιδρυμάτων, οργανισμών, αγαθών, κλπ, τα οποία δεν ξέρω σε τι ζήτηση ανταποκρίνονται.»* Το ερώτημα της βιωσιμότητας γίνεται πιο εμφανές όταν σκεφτούμε πως σε μερικούς μήνες (δηλαδή εντός του 2016), η πόλη θα διαθέτει δύο εγκαταστάσεις ειδικές για παραστάσεις όπερας, ενώ η μια εξ αυτών, το Μέγαρο Μουσικής, ήδη αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα (⁵¹).

⁵¹ Σε μια έρευνα του Π. Η. Αγιαννίδη, που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΝΕΑ, στις 23.05.2015 και 29.05.2015 και ειδικότερα στο δεύτερο μέρος της με τίτλο «*Η Μονόπολη των Ιδρυμάτων*», αναφέρονται τα εξής: *«ενώ το Δημόσιο επίσης θα είναι αναγκασμένο να πληρώνει τοκοχρεολύσια της τάξης των 22 εκατ. ευρώ ετησίως για τα δάνεια του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, το οποίο,*

Ένα δεύτερο σημαντικό ζήτημα είναι αυτό που αφορά στην αφαίρεση από το κέντρο της πόλης σημαντικών συμβολικά και ουσιαστικά, δραστηριοτήτων όπως η Εθνική Βιβλιοθήκη, σε συνδυασμό με την «μεταχείριση» του υφιστάμενου κτιριακού πλούτου του κέντρου. Είναι φανερό πως είναι εξαιρετικά περιορισμένες οι δυνατότητες που παρέχει το ιστορικό Βαλλιάνειο κτίριο, το οποίο επίσης δημιουργήθηκε με δωρεά, και διαχρονικά ως μέρος της Αθηναϊκής Τριλογίας αποτέλεσε ένα από τα πιο σημαντικά «δομικά» στοιχεία της πολεοδομικής διαμόρφωσης της Αθήνας ⁽⁵²⁾. Όμως η πλήρης μετεγκατάσταση της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο Φάληρο δεν ήταν η μοναδική λύση και πάντως η λύση που λαμβάνει υπόψη την υποστήριξη της μητροπολιτικής λειτουργίας του κέντρου της Αθήνας. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον τρόπο που αντιμετωπίστηκε το ίδιο πρόβλημα στο Παρίσι. Είναι γνωστό πως το 1995 η Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας (Bibliothèque nationale de France - BnF) μεταφέρθηκε στις νέες της εγκαταστάσεις, αλλά το ιστορικό κτίριο της βιβλιοθήκης στην οδό Ρισελιέ, στο κέντρο του Παρισιού, όχι μόνον δεν αχρηστεύθηκε, αλλά αντίθετα παρέμεινε λειτουργικό καθώς στεγάζει ειδικές συλλογές (παραστατικές τέχνες, χάρτες και σχέδια, εκτυπώσεις και φωτογραφίες, χειρόγραφα, νομίσματα, μετάλλια και αντίκες) και παράλληλα γίνονται εργασίες ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες διατήρησης και παρούσας των συλλογών στο κοινό, αλλά και της μελέτης τους από τους ερευνητές ⁽⁵³⁾.

σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες, θα περάσει στην ιδιοκτησία του Δημοσίου που κατά πλειοψηφία θα ελέγχει και το Διοικητικό Συμβούλιο. Συνδικαλιστές και άνθρωποι του χώρου της όπερας - όπως η λυρική τραγουδίστρια και μέλος του Τμήματος Πολιτισμού του ΣΥΡΙΖΑ Μαργαρίτα Συγγενιώτου ή ο πρόεδρος της Ενώσεως Λυρικών Πρωταγωνιστών Ελλάδας Βαγγέλης Χατζησίμος - έθεσαν στο πλαίσιο της έρευνας των «ΝΕΩΝ» το ερώτημα: γιατί το Μέγαρο Μουσικής, με την ιδανική για χρήση όπερας και σε αποθηκευτικούς χώρους και μηχανισμούς σκηνής Αίθουσα Αλεξάνδρα Τριάντη και τις διάσημες ανά την υφήλιο πλέον για την ακουστική τους αίθουσες, δεν χρησιμοποιείται από τον «ιδιοκτήτη» (Δημόσιο) για τη στέγαση της Λυρικής Σκηνής; Όταν μάλιστα βρίσκεται κοντά στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας και διαθέτει - αντίθετα με το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος - συγκοινωνιακές υποδομές (μετρό, λεωφορεία κ.λπ.) και αποτελεί κεντρικό πέρασμα. Για την απάντηση τόσο από τη διοίκηση της Λυρικής όσο και από τα στελέχη του Ίδρυματος Νιάρχου «ΤΑ ΝΕΑ» παραπέμφθηκαν στο Δημόσιο.» (πηγή:

<http://www.tanea.gr/news/culture/article/5241580/to-paixnidi-twn-idrymatwn/>)

⁵² «Το μέγαρο της Εθνικής Βιβλιοθήκης οικοδομήθηκε χάρις σε δωρεές των ομογενών επιχειρηματιών αδελφών Παναγή, Μαρίνου και Ανδρέα Βαλλιάνου, βάσει σχεδίων του αρχιτέκτονα Theophil Hansen (1813-1891). Η χωροθέτησή του στη θέση αυτή προβλεπόταν ήδη από το 1842, στο πλάι του Πανεπιστημίου και της (μελλοντικής) Ακαδημίας, συγκροτώντας ό,τι ονομάστηκε "Αθηναϊκή τριλογία" του νεοκλασικισμού. Η (επνομαζόμενη και "Βαλλιάνειος") Βιβλιοθήκη θεμελιώθηκε τελικώς το 1887 και ολοκληρώθηκε μόλις το 1902.» - πηγή:

http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio_more.aspx?id=190

⁵³ πηγή: http://www.bnf.fr/en/bnf/renovation_work_richelieu.html

5. ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Στη χώρα μας υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός ιδρυμάτων, των οποίων οι σκοποί καλύπτουν ένα σημαντικό εύρος θεμάτων. Ορισμένα εξ αυτών είναι πολύ παλαιά⁽⁵⁴⁾, άλλα άρχισαν να λειτουργούν μεταγενέστερα, ιδίως μεταξύ 1970-2000⁽⁵⁵⁾ και κάποια δημιουργήθηκαν πριν λίγα χρόνια⁽⁵⁶⁾. Η πλήρης καταγραφή τους είναι εξαιρετικά δύσκολη και κατά συνέπεια είναι αδύνατη η τυπολόγησή τους ως προς τον χαρακτήρα (π.χ. φιλανθρωπικά, κοινωφελή, πολιτιστικά, κλπ), με βάση τους σκοπούς τους και τον τρόπο δράσης τους, με βάση το αν δραστηριοποιούνται τοπικά, στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό, ή με βάση την έδρα τους εντός ή εκτός Ελλάδας⁽⁵⁷⁾, κλπ.

Ιδιαίτερα δύσκολο είναι επίσης να ταξινομηθούν τα ιδρύματα με βάση την κύρια προέλευση των πόρων τους (επιχειρήσεις, κληροδότημα, εισφορές/δωρεές, κλπ). Όμως τόσο από τους τίτλους τους, όσο και από μια περιήγηση στις ιστοσελίδες που διατηρούν τα περισσότερα από αυτά, είναι φανερό πως τα μη-κερδοσκοπικά ιδρύματα, κυρίως συνδέονται με πρόσωπα ή οικογένειες του χώρου των επιχειρήσεων, του εφοπλισμού και των τραπεζών⁽⁵⁸⁾. Αυτή η σύνδεση ενισχύει την προσέγγιση του Νίκου Σουλιώτη (2008), που εξετάζοντας ιδίως πολιτιστικού χαρακτήρα ιδρύματα, επισημαίνει πως *«η σύσταση ή υποστήριξη των μη-κερδοσκοπικών ιδρυμάτων μπορεί να ιδωθεί ως μια μορφή επένδυσης (ή τουλάχιστον να ιδωθεί και ως τέτοια) που αποφέρει αναγνώριση της ανιδιοτέλειας του ιδρυτή ή χορηγού, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στη κατασκευή των συμβολικών «πόρων» των τελευταίων ... Οι πρακτικές αυτές μπορούν να ιδωθούν ως το σύνολο των διαφορετικών τρόπων τους οποίους διαθέτει ο επιχειρηματικός κόσμος για κατάκτηση θέσεων ισχύος στα συστήματα συμβολικής παραγωγής, είτε οι θέσεις αυτές αποφέρουν αναγνώριση της ανιδιοτέλειας και της κοινωνικής*

⁵⁴ Για παράδειγμα το Ίδρυμα Γεωργ. & Αικ. Χατζηκωνστα Εκπαιδευτικής Μέριμνας Νέων, λειτουργεί από το 1853 – πηγή: <http://xatzikonsta.gr/>

⁵⁵ Ενδεικτικά αναφέρουμε τον χρόνο ίδρυσης ορισμένων: Το Ίδρυμα Ευγενίδου το 1956. Το Ίδρυμα Βούρου-Ευταξία το 1959. Το Ίδρυμα Μ.Ν Στασινόπουλος – ΒΙΟΧΑΛΚΟ το 1969. Το Ίδρυμα Μποδοσάκη το 1973. Το Ίδρυμα Α.Σ. Ωνάσης το 1975. Το Ίδρυμα .Β. & Ελ. Γουλανδρή το 1979. Το Ίδρυμα Ι. Φ. Κωστόπουλου το 1979. Το Ίδρυμα Ν.Π Γουλανδρή το 1985. Το Ίδρυμα Λαμπράκη το 1991. Το Ίδρυμα Σ. Νιάρχος το 1996. Το Ίδρυμα για το Παιδί & την Οικογένεια (Μ. Βαρδινογιάννη) το 1997. Το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (Λ. Εφραίμογλου) το 1997

⁵⁶ Στα ιδρύματα που δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια ανήκουν: το Ίδρυμα Β. & Μ. Θεοχαράκη το 2004. Το Ίδρυμα Ι.Σ. Λάτση το 2005. Το Ίδρυμα Αικ. Λασκαρίδη το 2007.

⁵⁷ Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής: Ως «τοπικού» προσανατολισμού μπορούμε να αναφέρουμε, το Ίδρυμα Υίων Παναγή Φωκά-Κοσμετάτου, του οποίου οι δράσεις αφορούν την Κεφαλονιά και το Ίδρυμα «Νικόλας Δ. Πατέρας» που εστιάζει στις Οινούσσες. Στο άλλο άκρο βρίσκεται το Ίδρυμα «Μαρία Τσάκος», που δραστηριοποιείται από το 1978, σε σχέση με τον ελληνικό πολιτισμό, στην Ουρουγουάη. Ενώ στην κατηγορία των ιδρυμάτων που έχουν δραστηριότητες στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό, αλλά η έδρα τους είναι στο εξωτερικό κατατάσσονται τα ιδρύματα Σ. Νιάρχος, Α.Σ Ωνάσης, και Ι.Σ. Λάτση, που και τα τρία έχουν έδρα τη Βαντούζ, πρωτεύουσα του Λιχτενστάιν, που συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών «φορολογικών παραδείσιων», καθώς και το Ίδρυμα ΔΕΣΤΕ (Δ. Ιωάννου) με έδρα τη Γενεύη.

⁵⁸ Τα αναφερόμενα στις αμέσως προηγούμενες υποσημειώσεις, ονόματα ιδρυμάτων, τεκμηριώνουν την εκτίμηση.

ευαισθησίας (στην περίπτωση των κοινωφελών δραστηριοτήτων), είτε δίνουν πολιτική δύναμη».

Η σύνδεση του κοινωφελούς έργου ιδρυμάτων με επιχειρηματικές δραστηριότητες, καθόλου δεν σημαίνει πως σε όλες τις περιπτώσεις οι δεύτερες αποτελούν το κίνητρο και τον σκοπό των όποιων δράσεων ή δωρεών. Όμως το γεγονός πως έχουν υπάρξει δωρεές, οι οποίες ήταν μέρος επιχειρηματικών στρατηγικών και δημοσίων σχέσεων, έχει δημιουργήσει ένα κλίμα γενικευμένης καχυποψίας. Χαρακτηριστικό είναι ένα ιδιαίτερα οξύ κείμενο, που γράφτηκε το 1994 σε συντηρητική εφημερίδα, από τον έγκριτο αρθρογράφο Χρήστο Πασαλάρη (εφημ. Απογευματινή, 25.09.1994): «Οι μεγάλες ευεργεσίες σταμάτησαν στον Ωνάση, τον Ευγενίδη, τη Γουλανδρή, τον Αγγελόπουλο, τον Λάτση και μερικούς άλλους, μ' όλο που το έθνος δεν έπαυσε να δυστυχεί και να κινδυνεύει. Η σημερινή, όμως, γραφή αναφέρεται στη νέα γενιά των "λεφτάδων", την πιο σκάρτη, την πιο ασυνείδητη και την πιο άπληστη απ' όσες γνωρίσαμε (...) Άνθρωποι αμόρφωτοι οι περισσότεροι, ακαλλιέργητοι και αδίστακτοι κερδοσκόποι, προκαλούν βάναυσα το δημόσιο αίσθημα, σκανδαλίζουν το κοινωνικό σύνολο, εξοργίζουν τον αγρίως φορολογούμενο πολίτη με τις μυθώδεις βίλες, τα πλωτά παλάτια, τις οργιαστικές κοσμικότητες και την απροκάλυπτη χρηματοδότηση μέσω δημοσιότητας, παραγόντων και λειτουργών του Τύπου.»⁽⁵⁹⁾

Από τότε που γραφόντουσαν τα παραπάνω, πολλά άλλαξαν και στην χώρα και στον χώρο των ιδιωτικών κοινωφελών ιδρυμάτων, Σε αυτή τη νέα κατάσταση έχει ενδιαφέρον και μια σχετικά πρόσφατη τοποθέτηση που προέρχεται από το Ίδρυμα Μποδοσάκη⁽⁶⁰⁾, «Η Ελλάδα, παρά την παράδοσή της, δεν ακολούθησε τον ενθουσιασμό του νέου "φιλανθρωπαπισμού" ... Η ερμηνεία για εμάς είναι η εξής: το χρήμα την τελευταία εικοσιπενταετία στην Ελλάδα δυστυχώς προήλθε από τη ναυτιλία, το λαθρεμπόριο, την παραοικονομία και από παρασιτικές και ύποπτες δραστηριότητες. Οι εφοπλιστές, εκτός από ορισμένες λαμπρές και μεμονωμένες εξαιρέσεις, δεν έχουν καμία παράδοση ευεργεσίας. Όλοι οι άλλοι δεν μοιάζουν να έχουν κουλτούρα κοινωνικής προσφοράς».

Ο όρος «φιλανθρωπαπισμός» (philanthrocapitalism), ο οποίος στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα γνωστός, εισήχθη από το ομότιμο βιβλίο των Μάθιου Μπίσοπ και Μάικλ Γκρην, που κυκλοφόρησε το 2008 στις Ηνωμένες Πολιτείες⁽⁶¹⁾. Στο βιβλίο αυτό μέσα από συνεντεύξεις με μερικούς από τους ισχυρότερους ανθρώπους του πλανήτη - όπως ο Μπιλ Γκέιτς, ο Μπιλ Κλίντον, ο Τζορτζ Σόρος, η Αντζελίνα Ζολί και ο Μπόνο- οι συγγραφείς επιχειρούν να δείξουν πως ένα δίκτυο πλουσίων δωρητών χρησιμοποιεί επιχειρηματικές στρατηγικές για να αλλάξει τον κόσμο. Όπως υπονοεί και ο υπέρτιτλος του, το βιβλίο ισχυρίζεται πως, σε μία εποχή στην οποία οι κυβερνήσεις μοιάζουν απρόθυμες να διαθέσουν χρήματα για κοινωνικούς σκοπούς, οι πλούσιοι μπορεί να σώσουν τον κόσμο, δηλαδή να γίνουν δύναμη

⁵⁹ πηγή: «Εθνικοί Ευεργέτες – Τα πλούτη του έθνους», ΙΟΣ, Ελευθεροτυπία, 23.03.1997

⁶⁰ πηγή: «Θα σώσει η φιλανθρωπία τον κόσμο;», της Ε. Βαρδάκη, ΒΗmagazino, 11.08.2013 - <http://www.tovima.gr/vimagazino/views/article/?aid=526034>

⁶¹ "Philanthrocapitalism - How the Rich Can Save the World", 2008, εκδόσεις Bloomsbury

καταλυτική για την κοινωνική αλλαγή. Στο βιβλίο περιγράφονται οι ποικίλες προσεγγίσεις των δισεκατομμυριούχων, οι οποίοι ξοδεύουν τεράστια ποσά για κοινωνικές ανάγκες, όπως ο Μπιλ Γκέιτς με την εκστρατεία του κατά της ελονοσίας και καταλήγει στο συμπέρασμα πως τέτοιες προσπάθειες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μοντέλα για μια ευρύτερη συνεργασία μεταξύ κυβέρνησης και ιδιωτικών επιχειρήσεων, φιλανθρωπικών ή μη. Ακόμη αναδεικνύει, πέραν των χρημάτων, ως το σημαντικότερο στοιχείο που προσφέρουν οι φιλανθρωποκαπιταλιστές στα ιδρύματά τους, την νοοτροπία της επιχειρηματικότητας, ότι δηλαδή «τα μεγαλύτερα προβλήματα της κοινωνίας πρέπει να αντιμετωπιστούν με επιχειρηματικό τρόπο, με την έννοια ότι εστιάζουμε σοβαρά στο αποτέλεσμα, αντιλαμβανόμαστε πού θα έχουν μεγαλύτερο αποτέλεσμα τα χρήματα, ότι αποτιμούμε γρήγορα και αποφασιστικά ποιες λύσεις λειτουργούν και καταργούμε εκείνες που είναι αναποτελεσματικές»⁽⁶²⁾

Ασφαλώς η Ελλάδα δεν διαθέτει τόσο πλούσιους, όπως αυτοί που μετέχουν στην γνωστή πρωτοβουλία «The Giving Pledge»⁽⁶³⁾, ούτε αντίστοιχα τα ελληνικά ιδρύματα, περιλαμβανομένων και όσων έχουν έδρα στο εξωτερικό, διαθέτουν για κοινωνικούς σκοπούς τα δισεκατομμύρια των διεθνούς εμβέλειας ιδρυμάτων. Όμως πάντα και πολύ περισσότερο σε συνθήκες αύξησης των κοινωνικών ανισοτήτων, είτε πρόκειται για τα εγχώρια ιδρύματα είτε για τα διεθνή ιδρύματα όπως του Τζορτζ Σόρος⁽⁶⁴⁾, τα οποία επίσης έχουν δραστηριότητες στη χώρα μας, παραμένουν τα ερωτήματα σχετικά με τους σκοπούς που υπηρετούν τα ιδρύματα και τους λόγους που «κινούν» τις δωρεές τους. Διατυπώνουμε την άποψη πως θα ήταν άδικη μια ιστοπεδωτική ανάγνωση των προθέσεων. Τα κίνητρα άλλοτε μπορεί να είναι αποκλειστικά ηθικά, ή μπορεί να είναι κυρίως ωφελμιστικά ή ακόμη μπορεί και να αποτελούν ένα είδος «εξαγνισμού» για τον πλούτο που αποκτήθηκε με μη ηθικούς τρόπους. Όμως η σχετική αναζήτηση, αναγκαστικά ιδεολογικά φορτισμένη, δεν οδηγεί σε ένα ασφαλές και μοναδικό συμπέρασμα. Τα κίνητρα και οι επιδιώξεις των ιδιωτικών κοινωφελών ή φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, διαφοροποιούνται κατά περίπτωση και εναπόκειται στον δωρεοδόχο το αν θα επιλέξει να ταυτιστεί, κατά ένα

⁶² Τα στοιχεία για το βιβλίο των Μάθιου Μπίσοπ και Μάικλ Γκρην, προέρχονται από τα άρθρα των Μιχάλη Μητσού, 2008, «Υπάρχουν και καλοί καπιταλιστές» (<http://stavrochoros.pblogs.gr/2008/10/filanthrhwkapitalismos-h-swthria-mas.html>) και Kaletsky Anatole, «Ο πρώτος στόχος του Ομπάμα», Το Βήμα, 27.01.2009 (<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=252477>)

⁶³ Πρωτοβουλία που ξεκίνησε το 2009 από τους Μπιλ και Μελίνα Γκέιτς και τον Γουόρεν Μπάφετ, η οποία αποβλέπει στην ενθάρρυνση των πλουσιότερων ανθρώπων του κόσμου, να δεσμευτούν ότι θα δώσουν το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου τους για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Μέχρι τον Νοέμβριο 2015 στην πρωτοβουλία μετείχαν 138 κυρίως πρόσωπα, αλλά και ζευγάρια ή οικογένειες- πηγή: <http://givingpledge.org/>

⁶⁴ Το Open Society Foundations, του Σόρος (<https://www.opensocietyfoundations.org/>) ξεκίνησε με παροχή πετρελαίου θέρμανσης σε σχολεία της Βόρειας Ελλάδας και προχωρά στη δημιουργία ενός δικτύου «Κέντρων Αλληλεγγύης» (Solidarity Net), τα οποία θα λειτουργήσουν ως κόμβοι για τοπικές ΜΚΟ οι οποίες θα δραστηριοποιούνται στους χώρους τους, προσφέροντας ιατρική βοήθεια, προσπάθειες επαγγελματικής αποκατάστασης καθώς και νομική υποστήριξη σε άτομα που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της έξωσης ή της χρεοκοπίας.- πηγή: Το Βήμα, 06.04.2013 (<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=506372>)

τρόπο, με το συγκεκριμένο δωρητή, αποδεχόμενος ή επιζητώντας κάποια δωρεά του.

Επειδή αναφερθήκαμε σε δραστηριότητες διεθνών ιδρυμάτων στη χώρα μας, θα πρέπει να σημειωθεί πως ο Δήμος Αθηναίων, την περίοδο 2011-2015, στην οποία επικεντρώνεται η παρούσα εργασία, έχει αναπτύξει μια έντονη δραστηριότητα συνεργασιών με τέτοια ιδρύματα και για διαφορετικούς σκοπούς. Η συνεργασίες αυτές συνεπάγονται σαφώς υποστήριξη (με χρήματα, με τεχνογνωσία, με έργα/εργασίες), αλλά μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις λαμβάνουν την τυπική μορφή της δωρεάς προς τον Δήμο. Συνοπτικά αναφέρουμε τις συνεργασίες με το Open Society Foundation του Τζ, Σόρος που υποστηρίζει τον «Κόμβο Αλληλοβοήθειας Πολιτών»⁽⁶⁵⁾, το European Cultural Foundation, με πρόεδρο την πριγκίπισσα της Ολλανδίας, για την συνδιοργάνωση της Μπιενάλε της Αθήνας 2015-2017, το Rockefeller Foundation στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «100 Resilient Cities», που παρέχει οικονομική βοήθεια και τεχνογνωσία στις συμμετέχουσες πόλεις⁽⁶⁶⁾, ενδεχομένως και κάποιες ακόμη. Επιπλέον υπάρχουν συνεργασίες του δήμου με διεθνή ιδρύματα ή φορείς τους, οι οποίες έλαβαν την μορφή δωρεών. Πρόκειται αφενός για την αποκατάσταση τμήματος του κτιρίου που στεγάζεται ο Κόμβος Αλληλοβοήθειας, από φορέα-μέλος το Open Society Foundation⁽⁶⁷⁾ και για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από φορέα-μέλος του Bloomberg Philanthropies⁽⁶⁸⁾

⁶⁵ Βλ. προηγούμενη υποσημείωση σχετικά με το δίκτυο «Κέντρων Αλληλεγγύης» (Foundation Solidarity Net), του Open Society Foundations

⁶⁶ Με την αρ. 935/31.08.2015 Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου (ΑΔΑ ΩΕΟΘΩ6Μ-0Η2), εγκρίθηκε η συμμετοχή του Δήμου Αθηναίων στο πρόγραμμα «100 Resilient Cities» (100 Ανθεκτικές Πόλεις), που αποτελεί πρωτοβουλία του Ιδρύματος Ροκφέλερ. Στην απόφαση αναφέρεται ότι οι πόλεις υποστηρίζονται από το πρόγραμμα ώστε να γίνουν πιο ανθεκτικές απέναντι στις συνεχώς αυξανόμενες φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις του 21ου αιώνα, με: 1. Χρηματοδότηση έως 1 εκατομμυρίου δολαρίων για τη δημιουργία του θεσμού του Υπεύθυνου Ανθεκτικότητας στην πόλη, για το συντονισμό και την επίβλεψη των δράσεων για την ανθεκτικότητα, το συντονισμό των εταιρών και την προώθηση της ανθεκτικότητας ως βασικής προτεραιότητας. 2. Τεχνική υποστήριξη του Υπεύθυνου Ανθεκτικότητας για την κατάρτιση προγράμματος ανθεκτικότητας με διακριτές και εφαρμόσιμες προτεραιότητες. 3. Πρόσβαση σε πλατφόρμα εργαλείων, μεθόδων και πρακτικών ανάπτυξης της αστικής ανθεκτικότητας. 4. Δικτύωση μεταξύ των πόλεων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα για ανταλλαγή απόψεων και τεχνογνωσίας.

⁶⁷ Με την αρ.359/18.04.2013 Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου (ΑΔΑ ΒΕ5ΠΩ6Μ-ΨΩΓ), αφού εγκρίθηκε η άσκηση από αυτό αρμοδιότητας της Οικονομικής Επιτροπής, εγκρίθηκε η δωρεά του οργανισμού Open Society Initiative for Europe, μέλος του Open Society Foundations, που αφορά στην συντήρηση και αποκατάσταση του 2ου ορόφου του ιστορικού κτηρίου του Φρουραρχείου, όπου στεγάζεται ο «Κόμβος Αλληλοβοήθειας Πολιτών», με εκτιμώμενο κόστος 663.000 €. Στον χώρο αυτό σύμφωνα με την απόφαση θα «στεγαστούν επιπλέον δημοτικές κοινωνικές υπηρεσίες προς όφελος των δικαιούχων-επισκεπτών του Κόμβου» και θα «φιλοξενηθούν και άλλοι κοινωνικοί φορείς των οποίων το έργο θα συμπληρώνει τις προσφερόμενες από το Δήμο υπηρεσίες, με δράσεις όπως Ιατρικές Υπηρεσίες, Νομική βοήθεια για υπερχρεωμένα νοικοκυριά, δράσεις εργασιακής υποστήριξης και επανένταξης, κ.λ.π» οι οποίες «θα συναποφασιστούν με το “Foundation Solidarity Net”».

⁶⁸ Με την αρ.1599/14.10.2015 πράξη της Οικονομικής Επιτροπής (ΑΔΑ 6Δ1ΩΩ6Μ-Ρ6Π), έγινε αποδεκτή η δωρεά παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών από την Bloomberg Associates. Στην απόφαση δεν αναφέρονται οι τομείς στους οποίους θα παρέχονται οι υπηρεσίες, αλλά σαφώς μεταξύ αυτών είναι οι δράσεις για την αστική βιωσιμότητα, όπως ανέφερε ο δήμαρχος Αθηναίων,

Δεδομένου ότι η έρευνα περιέλαβε συνεντεύξεις εκπροσώπων τριών, εκ των μεγαλύτερων ιδιωτικών κοινωφελών ιδρυμάτων, που κυρίως δραστηριοποιούνται στη χώρα μας, το Ίδρυμα Νιάρχου, το Ίδρυμα Ωνάση και το Ίδρυμα Λάτση, σταχυολογούμε από αυτές στοιχεία που είναι ενδεικτικά του τρόπου που τα ίδια τα ιδρύματα προσδιορίζουν τον προορισμό τους, καθώς και τον τρόπο που τον εκπληρώνουν ιδίως στις σημερινές συνθήκες που επικρατούν στην χώρα μας.

Το Ίδρυμα Νιάρχου: «Ένα κριτήριο (σημ. για την πραγματοποίηση δωρεάς) είναι ο αριθμός των ωφελούμενων, ... αλλά επίσης σημαντικό κριτήριο μπορεί να είναι η ένταση της ωφέλειας για καθένα ωφελούμενο Επίσης υπάρχουν οι προτεραιότητες του Ιδρύματος σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές, όπως αυτή την περίοδο που έχουμε επικεντρωθεί σε αιτήματα που έχουμε από τον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, ... Εμείς φροντίζουμε ώστε να επιτελούμε όσο καλύτερα γίνεται την αποστολή του Ιδρύματος, που είναι να βοηθά οργανισμούς να αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους παρέχοντάς τους τα εφόδια που χρειάζονται. ... Εμείς επαναλαμβάνουμε πως δεν υπάρχουμε για να αναπληρώνουμε το κράτος. Ο ρόλος μας είναι να βοηθήσουμε το κράτος. Αυτό σημαίνει πως σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές η βοήθεια που οφείλουμε να δώσουμε ως ένας κοινωφελής οργανισμός προς συγκεκριμένη κατεύθυνση είναι πιο εντατική από κάποιες άλλες. Έτσι ανακοινώνοντας τη δωρεά των 100 εκατ. € καταλαβαίνουμε πως συντηρούμε δομές οι οποίες δεν είναι βιώσιμες αν δεν υποστηρίζονται από το κράτος στο διηνεκές. Αναγνωρίζουμε όμως ότι αυτή τη στιγμή οι ανάγκες των συμπολιτών μας που εξυπηρετούνται από αυτές τις δομές είναι τόσο σημαντικές που χρειάζεται η κοινωφελής μας δράση να επικεντρωθεί εκεί. Το Ίδρυμα δεν κάνει από μόνο του τίποτα. Κακώς ο κόσμος πολλές φορές συγχαίρει εμάς, τα συγχαρητήρια ανήκουν στους φορείς που αξιοποιούν τα χρήματα που τους έχουμε δώσει για να κάνουν καλό εκεί έξω.» (αποσπάσματα από [16.1. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος](#) – μέρος Β)

Το Ίδρυμα Ωνάση: «Η παιδεία, ο πολιτισμός, η υγεία, η κοινωνική αλληλεγγύη και το περιβάλλον, βρίσκονται στο επίκεντρο των δράσεων του Ιδρύματος Ωνάση, εδώ και 40 χρόνια. Φιλοσοφία του Ιδρύματος, όμως, δεν είναι να λειτουργεί σαν ένας απλός χρηματοδοτικός κουμπαράς, που ευεργετεί δίχως όραμα, δίχως στρατηγική, μοιράζοντας άκριτα χρήματα δεξιά ή αριστερά. Το Ίδρυμα Ωνάση, ακολουθώντας τη φιλοσοφία του εμπνευστή του Αριστοτέλη Ωνάση, επιλέγει με αναπτυξιακό, ουσιαστικό και αληθινά ευεργετικό κριτήριο τον παραλήπτη της

σε κοινή συνέντευξη τύπου δημάρχων που δόθηκε στο Παρίσι στις 03.12.2015, με θέμα το ρόλο των πόλεων στην κλιματική αλλαγή. (πηγή: <http://www.cityofathens.gr/node/27549>)

Η Bloomberg Associates είναι «συγγενής» με το Bloomberg Philanthropies και πρόκειται για «μία διεθνή συμβουλευτική εταιρία, που δημιουργήθηκε από τον Μ. Μπλούμπεργκ ως φιλανθρωπικό εγχείρημα. Η αποστολή μας είναι να βοηθήσουμε τις διοικήσεις των πόλεων να αναβαθμίσουν την ποιότητα ζωής των πολιτών τους». Οι τομείς στους οποίους παρέχει υπηρεσίες είναι η επικοινωνία, οι κοινωνικές υπηρεσίες, η διαχείριση πολιτιστικών κεφαλαίων, η βιωσιμότητα, το μάρκετινγκ και ο τουρισμός, οι συγκοινωνίες, τα μέσα ενημέρωσης και η τεχνολογία, ο πολεοδομικός σχεδιασμός και η βελτίωση της λειτουργίας του δήμου - πηγή: <http://www.bloombergageassociates.org/>

Δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π - Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

κάθε δωρεάς του με γνώμονα τον πολλαπλασιασμό του οφέλους σε μεγαλύτερη κλίμακα. ... στόχος μας είναι να βοηθήσουμε τους ανθρώπους της κοινωνίας μας να προχωρήσουν ένα βήμα παρά πέρα από αυτό που καθορίζει η οικονομική και κοινωνική τους καταγωγή. Και να τους δώσουμε πραγματικά και ουσιαστικά εφόδια για αυτό, ώστε να χτίσουν και να εξελίξουν τη ζωή τους πάνω σε γερά θεμέλια. Προτιμούμε να μάθουμε σε κάποιον να ψαρεύει, παρά να του χαρίσουμε ψάρια. ... Θέλουμε στις δράσεις και τις συνέργειές μας να αξιοποιούμε την τεχνογνωσία που έχουμε και να μπορούμε να βοηθάμε ουσιαστικά στην εξέλιξη της υλοποίησης ενός project. ... Σε μια εποχή βαθιάς οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, οι πολίτες εγείρουν υψηλότερες προσδοκίες από τα Κοινωνικά Ίδρύματα, αναγνωρίζοντας τη σημαντική συμβολή τους στην κάλυψη κενών που αφήνει η Πολιτεία στην καθημερινή της προσπάθεια..» (αποσπάσματα από [16.2. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Κοινωνικού Ίδρυματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης](#) – μέρος Β)

Το Ίδρυμα Λάτση «Ο σχεδιασμός του Ίδρυματος είναι δυναμικός. Όπως υπάρχει μια δυναμική κατάσταση στη κοινωνία έτσι πρέπει να εξελίσσεται και το Ίδρυμα. ... Αυτή την περίοδο το Ίδρυμα έχει προσδιορίσει ως βασικούς πυλώνες δράσης την Εκπαίδευση, την Επιστήμη, τον Πολιτισμό, την Κοινωνική Πρόνοια και Ανάπτυξη, επομένως κρίνεται αν μια δωρεά εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο. Όμως για κάθε δωρεά ένα πολύ σημαντικό κριτήριο είναι το κατά πόσον τα χρήματα που θα δοθούν θα έχουν ένα πολλαπλασιαστικό όφελος για την κοινωνία ή για τους εκάστοτε ωφελούμενους (π.χ. φοιτητές, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, κλπ) και αν αυτό που θα χρηματοδοτηθεί είναι βιώσιμο. ... έχουμε στραφεί περισσότερο σε δράσεις που είναι πιο αναπτυξιακές και πιο βιώσιμες, που ενδυναμώνουν τους ίδιους τους οργανισμούς που ζητούν από το Ίδρυμα δωρεές, ώστε να συνεχίσουν και να πολλαπλασιάσουν μια δραστηριότητα ή να την καταστήσουν πιο μακροχρόνια..... Οι εύποροι άνθρωποι, σχεδόν πάντα, διαθέτουν κάποια χρήματα τα οποία τα επιστρέφουν στην κοινωνία. Ένα κοινωνικό Ίδρυμα είναι ένας οργανωμένος τρόπος να γίνει αυτό με μία σαφή στρατηγική στόχευση και με συγκεκριμένο αντίκτυπο.» (αποσπάσματα από [16.3. Συνέντευξη με εκπροσώπους του Κοινωνικού Ίδρυματος Ιωάννη Σ. Λάτση](#) – μέρος Β)

Από τα προαναφερόμενα αποσπάσματα προκύπτει πως και τα τρία Ίδρύματα, παρά τον διαφορετικό τρόπο διατύπωσης και τις διαφοροποιήσεις ως προς τους τομείς προτεραιότητας, ουσιαστικά αποβλέπουν στην κάλυψη αναγκών που διαπιστώνουν ότι υπάρχουν και τις οποίες αδυνατεί να εξυπηρετήσει το κράτος. Από αυτή την άποψη προσδιορίζουν τον ρόλο τους ως συμπληρωματικό – βοηθητικό του ρόλου του κράτους. Όμως και για τα τρία Ίδρύματα φαίνεται πως είναι σημαντικός ο τρόπος που ασκούν αυτόν τον ρόλο, καθώς με διαφορετικά λόγια οι εκπρόσωποί τους δηλώνουν πως οι δωρεές τους προσανατολίζονται ώστε να παράγουν ένα πιο μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα, αν και σε ιδιαίτερα κρίσιμες συνθήκες, όταν υπάρχουν οξύτερες κοινωνικές ανάγκες, ο κανόνας αυτός γίνεται λιγότερο αυστηρός.

6. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Τα στοιχεία που αφορούν στο πλήθος, το μέγεθος και είδος των δωρεών για την πόλη της Αθήνας και προέρχονται από επιχειρήσεις, δεν επαρκούν για την εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων σχετικά με την έκταση ή τον προσανατολισμό της προσφοράς των επιχειρήσεων γενικότερα προς την κοινωνία και ειδικότερα σε ότι αφορά στον αστικό χώρο. Έτσι θα καταφύγουμε σε στοιχεία που είναι διαθέσιμα και προκύπτουν από έρευνες σχετικά με τις επιδόσεις των ελληνικών επιχειρήσεων, τα τελευταία χρόνια, σε αυτό που ονομάζεται Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Corporate Social Responsibility -CSR).

Παρότι διεθνώς χρησιμοποιούνται διαφορετικοί ορισμοί, ανάλογα με τον τρόπο που η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) εφαρμόζεται και τους στόχους που εξυπηρετεί σε κάθε χώρα, φαίνεται πως είναι ευρύτερα αποδεκτό πως έχει τρεις βασικές διαστάσεις, την κοινωνική, την περιβαλλοντική και την οικονομική και πως αυτές αναφέρονται τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης. Από την πρακτική επιχειρήσεων διεθνώς, θα μπορούσαν να αναφερθούν ενδεικτικά ως δράσεις ΕΚΕ που σχετίζονται με τον αστικό χώρο, ενέργειες όπως: Οι επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Η χρηματοδότηση τοπικών αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων. Οι δωρεές που βοηθούν μια επιχείρηση να αναπτύξει σχέσεις με την τοπική κοινότητα, μια πρακτική χαρακτηριστική σε πολυεθνικές επιχειρήσεις, που επιδιώκουν την ένταξη των θυγατρικών εταιριών τους σε διάφορες διεθνείς αγορές. Γενικότερα στο πλαίσιο της ΕΚΕ αναπτύσσονται δράσεις που δημιουργούν σχέσεις οικειότητας μεταξύ επιχείρησης και τοπικών φορέων, και η γνώση των τοπικών δεδομένων αντιμετωπίζονται ως κεφάλαιο για τις επιχειρήσεις, από το οποίο μπορούν να αποκομίσουν όφελος οικονομικό. Κάποιες από τις δράσεις μπορεί να είναι χαμηλής έντασης, όπως η χρηματοδότηση διάφορων εκδηλώσεων, αλλά επίσης η ΕΚΕ μπορεί να περιλαμβάνει χρηματοδότηση έργων υποδομής ή την μεταφορά καινοτομίας και τεχνολογίας στις τοπικές κοινωνίες. (Βαξεβανίδου Μ., 2008)

Η ΕΚΕ έχει αποτελέσει αντικείμενο επεξεργασίας και αποφάσεων των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη δεκαετία του '90 ⁽⁶⁹⁾. Ο αρχικός ορισμός της, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2001, ως *«έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη»* ⁽⁷⁰⁾. Ο ορισμός αυτός αναθεωρήθηκε το 2011 ⁽⁷¹⁾, και πλέον η Ε.Ε. ορίζει την ΕΚΕ ως *«ευθύνη των επιχειρήσεων για τον*

⁶⁹ Ως πρώτη αναφορά στην Ε.Ε., θα μπορούσε να θεωρηθεί η έκκληση το 1993 από τον τότε Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Jacques Delors, στις ευρωπαϊκές εταιρίες να συμμετάσχουν στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (πηγή: Μαρία Βαξεβανίδου, 2008)

⁷⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001), COM (2001) 366 τελικό, Πράσινο Βιβλίο- Πρώθηση ενός Ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.

⁷¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), COM(2011) 681 τελικό, Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την εταιρική κοινωνική ευθύνη

αντίκτυπό τους στην κοινωνία», επισημαίνοντας πως «προϋπόθεση για την εκπλήρωση αυτής της ευθύνης είναι ο σεβασμός της ισχύουσας νομοθεσίας και των συλλογικών συμφωνιών μεταξύ των κοινωνικών εταίρων ... οι επιχειρήσεις πρέπει να καθιερώσουν διαδικασίες για την ένταξη των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και δεοντολογικών πτυχών και των πτυχών των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δικαιωμάτων του καταναλωτή, ... δημιουργία, στο μέγιστο βαθμό, κοινών αξιών για τους ιδιοκτήτες/μετόχους και για τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη και την κοινωνία στο σύνολό της. Τον εντοπισμό, την πρόληψη και τον περιορισμό των πιθανών δυσμενών συνεπειών τους». Από τις προκαταρκτικές παρατηρήσεις του σχετικού ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του 2013 ⁽⁷²⁾, σταχυολογούμε δύο χαρακτηριστικά αποσπάσματα: Αυτό που υπογραμμίζει πως «οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τις λειτουργίες των δημόσιων αρχών όσον αφορά την προώθηση, την εφαρμογή και τον έλεγχο των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών κανόνων» και αυτό που τονίζει ότι «η σημερινή παγκόσμια οικονομική κρίση οφείλεται σε θεμελιώδη σφάλματα σε επίπεδο διαφάνειας, λογοδοσίας και ευθύνης και σε μια κοντόφθαλμη οπτική και ότι καθήκον της ΕΕ είναι να διασφαλίσει ότι όλοι έχουν αντλήσει τα σχετικά διδάγματα ... εάν (η ΕΚΕ) τηρείται ορθά και εφαρμόζεται από όλες τις επιχειρήσεις, και όχι μόνο από τις μεγάλες, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αποκατάσταση της χαμένης εμπιστοσύνης, στοιχείο απαραίτητο για μια βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη, και να αμβλύνει τις κοινωνικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης». Τόσο ο νέος ορισμός της ΕΚΕ όσο και η διατύπωση του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «είναι απαραίτητο να τοποθετηθεί η συζήτηση σχετικά με την ΕΚΕ σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, ώστε, μολονότι θα διατηρείται ένας κατ' αρχήν εθελοντικός προσανατολισμός, να επιτρέπει, όπου αυτό είναι σκόπιμο, τον διάλογο σχετικά με κανονιστικά μέτρα» ⁽⁷³⁾, για πρώτη φορά αφήνουν ένα παράθυρο για ένα πιθανόν υποχρεωτικό πλαίσιο σχετικά με την ΕΚΕ.

Σε συνέχεια των Ευρωπαϊκών αποφάσεων, στη χώρα μας τέθηκε το 2014 σε δημόσια διαβούλευση ένα προσχέδιο σχετικά με την «Εθνική Στρατηγική της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» ⁽⁷⁴⁾. Από τα αναφερόμενα στο κείμενο, σε σχέση με την ΕΚΕ στην Ελλάδα, προκύπτει ο μικρός βαθμός ανάπτυξης ανάλογων πρακτικών και αυτό αποδίδεται στο γεγονός πως η οικονομία μας στηρίζεται στις πολύ μικρές, μικρές ή μεσαίες επιχειρήσεις που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στις νέες διεθνείς τάσεις και αλλαγές, με αρνητικές συνέπειες στην ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητά τους, ενώ επίσης δεν διαθέτουν ούτε τις δυνατότητες για να ανταποκριθούν στο σύνθετο οικονομικό περιβάλλον, ούτε την πληροφόρηση σχετικά με τα οφέλη της ΕΚΕ. Αξιοσημείωτη είναι και η αναφορά σε

⁷² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – «Έκθεση σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: λογοδοσία, διαφάνεια και υπευθυνότητα στην επιχειρηματική συμπεριφορά και βιώσιμη ανάπτυξη» (2012/2098(INI)) -Επιτροπή Νομικών Θεμάτων, 28.01.2013

⁷³ «Έκθεση σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: λογοδοσία, διαφάνεια και υπευθυνότητα στην επιχειρηματική συμπεριφορά και βιώσιμη ανάπτυξη», 2013 - ό.π.

⁷⁴ Δημόσια διαβούλευση 28.07.2014 - 22.09.2014, επί του προσχεδίου του «Κειμένου εργασίας για το σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» (πηγή: <http://www.opengov.gr/ypoian/?p=5185>). Σημειώνεται πως το εν λόγω κείμενο δεν θεσμοθετήθηκε.

δυσκολίες που συναντά η εφαρμογή ΕΚΕ ακόμη και σε εφοδιαστικές αλυσίδες μεγάλων επιχειρήσεων, αλλά και στις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Για την ειδικότερη αναγνώριση της κατάστασης, σε ότι αφορά στην συμβολή των επιχειρήσεων που λειτουργούν στη χώρα μας, ειδικότερα σε ζητήματα που επηρεάζουν την εικόνα και λειτουργία των πόλεων, είναι διαφωτιστικές οι ετήσιες έρευνες της ICAP Group σχετικά τις δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Οι έρευνες προσδιορίζουν και μετρούν τέσσερις άξονες δράσης ΕΚΕ: Ανθρώπινο Δυναμικό, που αφορά σε εκπαίδευση και παροχές στο προσωπικό, καθώς και εθελοντική συμμετοχή του σε κοινωνικές ή περιβαλλοντικές δράσεις. Περιβάλλον, που αφορά σε εσωτερική ανακύκλωση, μείωση κατανάλωσης ενέργειας και υπεύθυνη χρήση φυσικών πόρων. Αγορά, που αφορά κυρίως σε εφαρμογή συστημάτων ποιότητας. Κοινωνία, που αφορά σε δωρεές και χορηγίες. Σύμφωνα με τις έρευνες που δημοσιεύθηκαν το 2012, 2013, 2014 ⁽⁷⁵⁾ και 2015 ⁽⁷⁶⁾, στις δαπάνες ΕΚΕ των επιχειρήσεων μόνο μια χρονιά, το 2014, την πρώτη θέση είχε η Κοινωνία, με 31,1%, ενώ τα άλλα τρία χρόνια την πρώτη θέση είχε το Ανθρώπινο Δυναμικό με 32,4% (2012), 34,3% (2013) και 35% (2015).

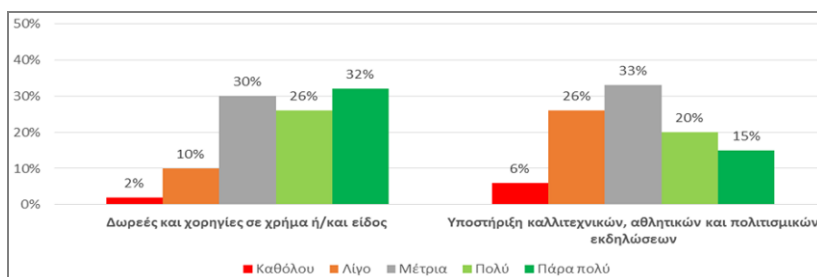
Ειδικά στην πιο πρόσφατη έρευνα, παρότι οι ενέργειες των εταιρειών του δείγματος, που αφορούν στο Ανθρώπινο Δυναμικό καλύπτουν το μεγαλύτερο μερίδιο στο συνολικό τους προϋπολογισμό για δράσεις ΕΚΕ, έχει ενδιαφέρον πως η μεγάλη πλειοψηφία των ίδιων εταιρειών (89%), αξιολόγησε με το μεγαλύτερο βαθμό σημαντικότητας τη «*συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο*», ως το κυριότερο όφελος που έχουν / προσδοκούν από τις πρακτικές ΕΚΕ και ακολουθούν η «*προσέλκυση και διατήρηση υψηλού επιπέδου ανθρωπίνου δυναμικού*» (85%), η «*ενίσχυση και η προστασία της εταιρικής εικόνας*» (83%), τα «*υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης και σταθερότητας των πελατών*» (73%) και η «*βελτίωση της απόδοσης / παραγωγικότητας των εργαζομένων*» (67%). Αντίθετα τα «*έμμεσα οικονομικά οφέλη (π.χ. φοροελαφρύνσεις)*», αξιολογήθηκαν με πολύ χαμηλό βαθμό ωφελιμότητας από τις επιχειρήσεις, καθώς περίπου εννέα στις δέκα εταιρείες του δείγματος (89%) δήλωσαν ότι οι δράσεις ΕΚΕ συνεισφέρουν από «*καθόλου*» έως «*μέτρια*» στο συγκεκριμένο τομέα και η πλειοψηφία δεν θεωρεί ιδιαίτερα σημαντική τη συνεισφορά των πρακτικών ΕΚΕ στην «*αύξηση των πωλήσεων*». Βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι πως ο βαθμός εφαρμογής πρακτικών ΕΚΕ κινείται σε μέτρια επίπεδα και πως στην παρούσα φάση υιοθετούνται πιο συχνά και σε μεγαλύτερο βαθμό από

⁷⁵ Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεταξύ Μαΐου-Ιουνίου 2014, σε 93 επιχειρήσεις διάφορων κλάδων (βιομηχανία, εμπόριο, υπηρεσίες) σε όλη της Ελλάδας. Έγινε με δομημένο ερωτηματολόγιο το οποίο συμπληρώθηκε από τους επικεφαλής των Τομέων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και Ανθρώπινου Δυναμικού των επιχειρήσεων. Πηγή: http://www.tovima.gr/files/1/2014/07/15/ICAP%20Group_Meleti%20EKE_2014_Jul14.pdf

⁷⁶ Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεταξύ Μαρτίου-Μαΐου 2015, σε 83 επιχειρήσεις διάφορων κλάδων (βιομηχανία, εμπόριο, υπηρεσίες) σε όλη της Ελλάδας, με τον τρόπο που έγιναν και οι αντίστοιχες των προηγούμενων ετών. Πηγή: Δελτίο Τύπου 27.08.2015 της ICAP, «Αποτελέσματα Πρωτογενούς Έρευνας Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε Επιχειρήσεις»

τις μεγάλες εταιρείες, που διαθέτουν τα μέσα και τους οικονομικούς πόρους για συστηματικές δράσεις και ανάλογο πρόγραμμα δημοσιότητας.

Βαθμός εφαρμογής δράσεων ΕΚΕ σχετικά με την Κοινωνία

Πηγή: έρευνα, της ICAP Group, 2015

Δεδομένου ότι η έρευνα περιέλαβε συνεντεύξεις εκπροσώπων δύο σημαντικών επιχειρήσεων, μίας πολυεθνικής που δραστηριοποιείται στη χώρα μας, της Coca Cola 3E και μιας δημόσιας επιχείρησης της ΔΕΠΑ ΑΕ, σταχυολογούμε ορισμένα αποσπάσματα που είναι ενδεικτικά του τρόπου που οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις αναπτύσσουν δραστηριότητες στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, ιδίως δε στις σημερινές συνθήκες που επικρατούν στην χώρα μας.

Η Coca Cola 3E: « ... δεν κάνουμε δωρεές με τη λογική που τις κάνει ένα ίδρυμα. Ο σκοπός μας είναι να κάνουμε / να χρηματοδοτήσουμε μακροπρόθεσμες παρεμβάσεις που μπορούν να έχουν ένα αντίκτυπο στις τοπικές κοινωνίες στις οποίες απευθύνονται. Αυτή λοιπόν είναι η γενικότερη προσέγγιση μας στο πως διαχειριζόμαστε τους οικονομικούς πόρους. ... Επίσης πολύ σημαντικό για εμάς είναι το *materiality*, δηλαδή το πόσο ουσιώδες είναι το θέμα με το οποίο καταπιανόμαστε σε σχέση με τη δραστηριότητά μας. ... παράλληλα δείχνοντας μία πρακτική (σημ. αναφορά σε πρόγραμμα διαχείρισης/ανάκτησης νερού), η οποία μπορεί να αποτελέσει και έναυσμα για να εφαρμοστεί και σε κρατικό επίπεδο, να υιοθετηθεί δηλαδή σε επίπεδο Περιφέρειας κλπ. Αυτό μας ενδιαφέρει γιατί πιστεύουμε πως έτσι μπορούν να ανακουφιστούν πραγματικές ανάγκες και αντί να δαπανηθούν πόροι, που δεν υπάρχουν εξάλλου, για αναζήτηση καινούργιων πρακτικών που μπορεί να αποδώσουν μπορεί και όχι, είναι προτιμότερο να αξιοποιηθεί ένα επιτυχημένο παράδειγμα πολλαπλασιαστικά και να υπάρχουν οφέλη και οικονομίες κλίμακας. ... Όλη λοιπόν η φιλοσοφία καταλήγει σε αυτό που είπα και στην αρχή ότι δεν πρόκειται για δωρεά με την έννοια της ευεργεσίας, αλλά είναι μια μακροπρόθεσμη παρέμβαση η οποία φιλοδοξούμε να έχει ένα αντίκτυπο και στο μέλλον, να μην είναι αποσπασματική» (αποσπάσματα από [16.5. Συνέντευξη με εκπρόσωπο της Coca Cola 3E](#). – μέρος Β)

Η ΔΕΠΑ ΑΕ: «Η μεγάλη μας φιλοδοξία είναι να πετύχουμε ειδικά για τις μεγάλες πόλεις όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, ... αυτό που λέμε καθαρό αέρα, καθαρή ατμόσφαιρα. Προς αυτή την κατεύθυνση το φυσικό αέριο μπορεί να βοηθήσει καθοριστικά, αλλά αυτό δεν αρκεί ... Εμείς προσπαθούμε να κινητοποιήσουμε την κοινωνία προς αυτή την κατεύθυνση. ... Η δική μας

Δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

συμβολή θα μπορούσε να είναι χρήματα για να αγοραστεί κάποιο τέτοιο όχημα, να δοθούν καύσιμα δωρεάν, ... Κάθε χρόνο προσπαθούμε να έχουμε ένα πρόγραμμα ΕΚΕ, με συγκεκριμένους άξονες δράσης. Δεν επιτυγχάνουμε πάντα το 100% των στόχων, αλλά χρόνο με το χρόνο βελτιωνόμαστε και έχουμε ένα συγκεκριμένο προϋπολογισμό γι' αυτό, παρότι οι εποχές είναι δύσκολες ... η ΕΚΕ είναι στρατηγική, δεν είναι φιλανθρωπία, δεν είναι κοινωνικό marketing, πράσινο marketing ή ότι άλλο. Είναι ένα διεθνές πλαίσιο που ξεκινάει από τον ΟΗΕ, περνάει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την οδηγία για την ΕΚΕ και φτάνει σε μία επιχείρηση. Πρόκειται για μια εθελοντική και ηθική δέσμευση της επιχείρησης, που δεν έχει καμία σχέση με το «φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντες» και τα περί φοροαπαλλαγής είναι ένας μύθος. ... Εμείς ως μεγάλη εταιρία του δημοσίου που διαχειρίζεται και ενέργεια πρέπει να ενεργούμε ως υπεύθυνος εταιρικός πολίτης. (αποσπάσματα από [16.4. Συνέντευξη με εκπροσώπους της ΔΕΠΑ Α.Ε.](#) – μέρος Β)

Από τα προαναφερόμενα αποσπάσματα προκύπτει πως και οι δύο επιχειρήσεις αξιολογούν ως σημαντική την εξωστρεφή δραστηριότητά τους στο πλαίσιο της ΕΚΕ και ανάλογα με τις δυνατότητές τους, επενδύουν σε χρήματα και προσπάθειες. Επιπλέον παρά τις διαφορές τους (ως προς το μέγεθος, τον τομέα επιχειρηματικής δραστηριότητας, την εμπειρία σε πρακτικές ΕΚΕ, κλπ) και οι δύο επιχειρήσεις προσανατολίζονται σε δωρεές που έχουν συνάφεια (πραγματική ή συμβολική) με το αντικείμενό τους, καθώς και σε δωρεές που δημιουργούν μακροπρόθεσμες ωφέλειες για τους αποδέκτες.

Εκτός της ΕΚΕ, ιδίως στον χώρο των επιχειρήσεων, συναντάται και η «στρατηγική φιλανθρωπία» (strategic philanthropy), η οποία αναφέρεται σε προσφορές-δωρεές μιας επιχείρησης, οι οποίες όμως έχουν διπλό σκοπό αφενός να ωφελήσουν τους αποδέκτες τους και αφετέρου να ωφελήσουν την επιχείρηση με την μακροπρόθεσμη αύξηση των κερδών της. Με αυτή την έννοια η φιλανθρωπία γίνεται στρατηγικό πλεονέκτημα για την επιχείρηση, καθώς βελτιώνει τη θέση της σε διαπραγματεύσεις με όσους συναλλάσσεται (προμηθευτές, πελάτες, κυβέρνηση), αυξάνει την υπεραξία της μετοχής της, ισχυροποιεί την θέση της στον ανταγωνισμό, ενισχύει την εταιρική φήμη, κλπ. (Porter E.M., Kramer R.M., 2002). Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της επιχειρηματικής πρακτικής αποτελούν τα προγράμματα μεγάλων εταιρειών για τη βελτίωση της υγείας και της εκπαίδευσης σε αναπτυσσόμενες χώρες, όπως είναι το πρόγραμμα Εξασφάλισης Καθαρού Νερού για Παιδιά, που πραγματοποιεί η Procter & Gamble. Ο διευθυντής του συγκεκριμένου προγράμματος, με απόλυτη ειλικρίνεια, εξηγεί πως αυτό εντάσσεται στην στρατηγική διεύρυνσης των αγορών της επιχείρησης: «Δεν είμαστε εταιρεία που σκορπάει χρήματα εδώ κι εκεί. Οι δαπάνες αυτές πρέπει να γίνουν. ... Μας ενδιαφέρουν οι χώρες στις οποίες η P&G δεν έχει παρουσία. Ίσως χρειαστεί να περάσουν 50 χρόνια για να δραστηριοποιηθούμε επιχειρηματικά στην Αϊτή. Αλλά κάποια μέρα θα γίνει κι αυτό.

Ποιος καλύτερος τρόπος υπάρχει για να μας μάθουν οι ντόπιοι παρά από ένα προϊόν που σώζει τις ζωές τους;» (77).

Παρότι, μερικές φορές στην πράξη, τα όρια μεταξύ δράσεων στο πλαίσιο της ΕΚΕ και της «στρατηγικής φιλανθρωπίας», είναι ασαφή ως προς την προσδοκώμενη ωφέλεια της επιχείρησης-δωρητή, εντούτοις οι δωρεές επιχειρήσεων προς τον Δήμο Αθηναίων που αναφέρονται στους Πίνακες 1 και 2 του Παραρτήματος Ι ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - Συγκεντρωτικά στοιχεία για τις δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων \(2011-2015\)](#)) και κυρίως αυτών που αφορούν στην πόλη και εξετάζονται στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας -πιθανόν και λόγω αντικειμένου και οικονομικού μεγέθους- δεν έχουν σχέση με την νοοτροπία του προαναφερόμενου παραδείγματος.

⁷⁷ Πηγή: το άρθρο του Αλέξανδρου Καψύλη, με τίτλο «*Η “στρατηγική φιλανθρωπία” των επιχειρηματικών κολοσσών*», που δημοσιεύθηκε στο Βήμα, στις 23.04.2006 - <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=172837>

7. ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΔΩΡΗΤΩΝ

Ήδη στα κεφάλαια 4 ([ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΕΣ](#)), 5 ([ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΙΔΡΥΜΑΤΑ](#)) και 6 ([ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ](#)), έγινε μια πρώτη αναφορά σε στοιχεία που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις που παραχώρησαν εκπρόσωποι επιλεγμένων δωρητών. Στην παρούσα ενότητα γίνεται μια πιο συστηματική επεξεργασία και άλλων ζητημάτων που αναδείχθηκαν από τις συνεντεύξεις. Στο βαθμό που το ζητούμενο είναι μια πολιτική που θα μεγιστοποιεί το όφελος της πόλης από δωρεές με την μορφή μελετών, έργων ή εργασιών, είναι κρίσιμο να κατανοηθεί -έστω και με βάση ένα μικρό δείγμα- η στρατηγική σημαντικών δωρητών και οι παράμετροι που καθορίζουν τις επιλογές τους ως προς τους δωρεοδόχους και τους σκοπούς των δωρεών.

7.1 Η επιλογή, ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση συνεντεύξεων δωρητών

Κατ' αρχήν εκτιμήθηκε πως θα ήταν ανέφικτο να αναζητηθεί και να αποτυπωθεί η λογική και ενδεχομένως η στρατηγική, βάση των οποίων ενήργησε καθένα από τα πρόσωπα, τις συλλογικότητες και τους φορείς, που έχουν πραγματοποιήσει δωρεές προς την πόλη της Αθήνας. Κατά συνέπεια η αναζήτηση/αποτύπωση θα ήταν εκ των πραγμάτων μερική και αποσπασματική και θα έπρεπε να περιοριστεί σε δωρητές που έχουν τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια μια συνεχή δραστηριότητα, των οποίων οι δωρεές έχουν συσχετιστεί με περισσότερα του ενός θέματα/ανάγκες της πόλης και ταυτόχρονα έχουν χαρακτηριστικά που επιτρέπουν την εκτίμηση πως η δραστηριότητά τους ως προς τις δωρεές θα συνεχιστεί και στο μέλλον. Η αναζήτηση των δωρητών που θα αποτελούσαν το «δείγμα» της έρευνας εντοπίστηκε αφενός στα ιδιωτικά κοινωφελή ιδρύματα και αφετέρου στις μεγάλες επιχειρήσεις. Με βάση τα προαναφερόμενα κριτήρια, από την πρώτη κατηγορία επελέγησαν τρία από τα μεγαλύτερα ιδρύματα, Ίδρυμα Σ. Νιάρχου, Ίδρυμα Α. Σ. Ωνάση, Ίδρυμα Ι. Λάτση, ενώ από την δεύτερη κατηγορία επελέγη η Coca-Cola Τρία Έψιλον, που ανήκει σε μια μεγάλη πολυεθνική και μια ελληνική επιχείρηση του δημόσιου τομέα, η ΔΕΠΑ Α.Ε.

Ως προς τις πηγές άντλησης πληροφοριών, μια επιλογή θα ήταν η αξιοποίηση των στοιχείων που ήδη έχουν δημοσιοποιηθεί ή αποτελούν δημόσια έγγραφα, όπως επιστολές υποβολής προτάσεων δωρεάς, δημοσιεύματα του τύπου που περιλαμβάνουν ανακοινώσεις ή συνεντεύξεις των δωρητών, αναρτήσεις στις ιστοσελίδες των δωρητών, κλπ. Παρότι αυτή θα ήταν μια αποδεκτή μεθοδολογικά προσέγγιση, δεν κρίθηκε κατάλληλη για την παρούσα έρευνα, καθώς οι προαναφερόμενες πηγές δεν παρέχουν απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα που ήταν αναγκαίο να τεθούν (βλ. στη συνέχεια) και ταυτόχρονα συνήθως περιέχουν είτε τυπικά στοιχεία είτε μόνο όσα κρίνονται πως έχουν «δημοσιογραφικό» ενδιαφέρον. Έτσι επελέγη να ζητηθεί από τους προαναφερόμενους πέντε δωρητές να υποδείξουν εκπρόσωπό τους, ο/η οποίος/α θα παραχωρούσε συνέντευξη.

Υπογραμμίζεται ότι τόσο τα ιδρύματα όσο και οι επιχειρήσεις ανταποκρίθηκαν άμεσα και με προθυμία, γεγονός που επέτρεψε οι συνεντεύξεις να ολοκληρωθούν εντός του Οκτωβρίου 2015. Επίσης είναι αξιοσημείωτο πως οι εκπρόσωποι των ιδρυμάτων και επιχειρήσεων δεν περιορίστηκαν σε τυπικές απαντήσεις, αλλά συνεισέφεραν με ενδιαφέρουσες και ουσιαστικές σκέψεις, ακόμη και προτάσεις. Ως εκ τούτου, πέραν της σταχυολόγησης χαρακτηριστικών αποσπασμάτων στο κυρίως σώμα της εργασίας και επειδή οι συνεντεύξεις, στο σύνολό τους, συγκροτούν μια αυθεντική παρουσίαση των αρχών, των απόψεων και των εμπειριών των συγκεκριμένων δωρητών, επιλέχθηκε να παρατεθούν στο Παράρτημα II ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II – Συνεντεύξεις με δωρητές](#)), όπως ηχογραφήθηκαν και αποδόθηκαν, μετά από την ελάχιστη δυνατή επεξεργασία σε σημεία όπου ο ζωντανός προφορικός λόγος χρειάστηκε μικρές προσαρμογές.

Χρησιμοποιήθηκε ο τύπος της ημιδομημένης συνέντευξης, (semi-structured interview), με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου (open questions), οι οποίες επέτρεψαν μια αναγκαία ευελιξία στη διάρκεια των συνεντεύξεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ενώ ο κορμός των ερωτήσεων ήταν σε γενικές γραμμές κοινός, κάθε συνέντευξη να έχει διαφορετική «ισορροπία» και έκταση λόγω του διαφορετικού τρόπου παρουσίασης και τονισμού των επιμέρους θεμάτων από τους/τις συνομιλητές/τριες. Οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν σε δύο μέρη, ένα ειδικό και ένα γενικό:

- Στο πρώτο, ειδικό μέρος, οι ερωτήσεις επικεντρώθηκαν σε μία δωρεά που έχει πραγματοποιηθεί από κάθε ίδρυμα ή επιχείρηση, στην Αθήνα και αφορά στην οργάνωση ή στον εξοπλισμό της πόλης. Ο σκοπός αυτού του μέρους ήταν, με βάση μια συγκεκριμένη δωρεά, να περιγραφεί ο τρόπος που δραστηριοποιήθηκε κάθε δωρητής και ο τρόπος που συνεργάστηκε με τον δωρεοδόχο..
- Στο δεύτερο, γενικό μέρος, οι ερωτήσεις απέβλεπαν κατ' αρχήν στην διατύπωση από την πλευρά των δωρητών των γενικών αρχών/κριτηρίων που διέπουν τις επιλογές τους. Ακόμη ζητήθηκε να αναφερθούν τυχόν αρνητικές εμπειρίες των δωρητών και οι λόγοι που τις προκάλεσαν, να σχολιαστούν και να ερμηνευτούν επιφυλάξεις ή καχυποψίες απέναντι σε δωρεές και δωρητές που διατυπώνονται από μέρος των πολιτών και να επισημανθούν, αν υπάρχουν, εμπόδια που δημιουργεί το ισχύον θεσμικό πλαίσιο στην πραγματοποίηση δωρεών. Τέλος, ζητήθηκε από τους εκπροσώπους των δωρητών να διατυπώσουν τις απόψεις τους για το ενδεχόμενο η πόλη να συγκροτήσει μια τοπική πολιτική δωρεών και κατά πόσον αυτό θα λειτουργούσε θετικά και για το δικό τους έργο.

7.2 Βασικά θέματα που προκύπτουν από τις συνεντεύξεις των δωρητών

Όπως προαναφέρθηκε, σε κάθε συνέντευξη αποτυπώνεται η ιδιαίτερη ταυτότητα κάθε δωρητή, ενώ είναι προφανής η διαφορά ανάμεσα στους φορείς που έχουν ως βασικό λόγο ύπαρξης την ανάπτυξη κοινωφελούς δραστηριότητας, δηλαδή τα ιδρύματα και στις επιχειρήσεις, για τις οποίες οι εξωστρεφείς δράσεις εταιρικής

κοινωνικής ευθύνης αποτελούν μια συμπληρωματική δραστηριότητα. Ως εκ τούτου αντί γενικών συμπερασμάτων είναι πιο χρήσιμο να επιχειρηθεί η συνόψιση των βασικών θεμάτων που προκύπτουν από τις πέντε συνεντεύξεις.

- ▶ Σημαντική παράμετρος των επιλογών των δωρητών είναι η επιδίωξη με την προσφορά τους να ασκήσουν μια μακροπρόθεσμη και ευρύτερη θετική επίδραση στην κοινωνία ή στο περιβάλλον. Αυτή η επιδίωξη κατά περίπτωση εκφράζεται με την επιλογή των δωρητών να ενθαρρύνουν ή ενδυναμώνουν φορείς και αντίστοιχα να δημιουργήσουν ή αναβαθμίσουν υποδομές, που παράγουν άμεσα θετικά αποτελέσματα, αλλά επίσης έχουν τις προϋποθέσεις να συνεχίσουν να κάνουν το ίδιο και στο μέλλον και πιθανόν για περισσότερους από τους αρχικά ωφελούμενους.
- ▶ Συναφής με την προαναφερόμενη παράμετρο, της μονιμότερης θετικής επίδρασης της αρχικής «επένδυσης», είναι και η επικέντρωση σε δράσεις, οι οποίες κατά την άποψη των δωρητών, μπορούν να λειτουργήσουν ως υπόδειγμα και ώθηση για τους άμεσα ωφελούμενους αλλά και γενικότερα για τον δημόσιο τομέα και την κοινωνία. Το υπόδειγμα μπορεί να αφορά στη διαδικασία, όπως η διαφάνεια στον τρόπο δράσης, η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων, η υπέρβαση πολιτικών αντιπαραθέσεων, η κουλτούρα της συνεργασίας, η συνέπεια στόχου-αποτελέσματος, κλπ, ή μπορεί να αποτυπώνεται στην ίδια την δωρεά, όπως με την χρήση υλικών και τεχνολογιών φιλικών στο περιβάλλον, την υψηλή αισθητική, την ποιότητα των κοινωνικών υποδομών, την προβολή ενός οράματος για την πόλη, κλπ. Από κάποιους δωρητές ο στόχος να λειτουργήσουν οι προσφορές τους και με αυτό τον τρόπο, διαφαίνεται στις επιλογές τους, ενώ για άλλους διατυπώνεται με σαφήνεια ως σημαντικός στόχος, με πλέον χαρακτηριστική την σκέψη του εκπροσώπου του Ιδρύματος Νιάρχου για την μεγάλη ευθύνη που έχει όποιος έχει μεγάλη δύναμη ⁽⁷⁸⁾.
- ▶ Πέραν της ανάγκης που καλείται να ικανοποιήσει μία δωρεά, φαίνεται πως σημαντικός παράγοντας για την πραγματοποίησή της είναι η εμπιστοσύνη που δημιουργεί ο δωρεοδότης στον δωρητή. Η ιστορία και οι στόχοι, η γνώση και αμφιβολία στο αντικείμενο και η διαχειριστική ικανότητα, συνθέτουν τα χαρακτηριστικά που αναζητούν οι δωρητές από τους δωρεοδότες. Οι περισσότεροι από τους δωρητές, που διατύπωσαν τις απόψεις τους στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, έχουν συνεργαστεί και βλέπουν θετικά την μελλοντική συνεργασία και με δημόσιους φορείς και ειδικότερα με δήμους. Ορισμένοι μάλιστα έχουν συστηματική συνεργασία με φορείς της αυτοδιοίκησης, αποδεχόμενοι πως σε κάποιες περιπτώσεις αυτό μπορεί να συνεπάγεται χρονοβόρες διαδικασίες και αβεβαιότητες. Ένας όμως εκ των δωρητών, το Ίδρυμα Νιάρχου, συναρτά απολύτως τις επιλογές του με την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών που τηρεί ο δωρεοδότης και γι' αυτό έχει επιλέξει να μην συνεργάζεται απευθείας με δημόσιους φορείς, αλλά να θεωρεί αναγκαία την παρεμβολή, ως δωρεοδότη, κάποιου μη κυβερνητικού φορέα.

⁷⁸ Αναφερόμαστε στην χρήση της γνωστής φράσης «*With great power comes great responsibility*» (βλ. [16.1. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχου](#))

- ▶ Ορισμένοι δωρητές τηρούν αυστηρότερες διαδικασίες για την επιλογή των αιτήσεων στις οποίες θα ανταποκριθούν, αξιολογώντας το προφίλ του αιτούντος – μελλοντικού δωρεοδόχου, την ικανότητα ουσιαστικά και διαχειριστικά να υλοποιήσει αυτό για το οποίο ζητά την δωρεά, κλπ, ενώ άλλοι δωρητές κινούνται πιο ευέλικτα στηριζόμενοι για παράδειγμα σε δικές τους έρευνες ή σε πληροφορίες από πηγές που θεωρούν αξιόπιστες, όπως η δημοτική πλατφόρμα «συνΑθηνά» ⁽⁷⁹⁾, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει και η άτυπη δικτύωση μεταξύ ιδρυμάτων που αναφέρθηκε ότι λειτουργεί ως τρόπος για την λήψη πληροφοριών στο στάδιο αξιολόγησης των αιτήσεων. Ειδική περίπτωση αποτελεί η πρακτική που ακολουθεί η CocaCola 3E, που εμπλέκει τις τοπικές κοινωνίες μέσω ψηφοφορίας, όχι στον προσανατολισμό ή τα βασικά χαρακτηριστικά της δωρεάς, αλλά στην επιλογή του χώρου υλοποίησής της κάθε χρονιά.
- ▶ Ως προς τυχόν αρνητικές εμπειρίες από δωρεές που πραγματοποιήθηκαν και τις αιτίες τους, υπήρξαν πολύ διαφορετικές απαντήσεις. Στην μία άκρη του φάσματος βρίσκονται απολογισμοί, που κρίνονται συνολικά ως επιτυχείς από τους δωρητές γιατί αντιμετώπισαν ανάγκες και γιατί οι δωρεοδόχοι ανταποκρίθηκαν στην σχέση που δημιουργήθηκε. Διατυπώθηκε και η άποψη πως ακόμη κι όταν το αποτέλεσμα δεν είναι ακριβώς το αναμενόμενο και πάλι σε κάτι έχει συμβάλει η δωρεά, όπως για παράδειγμα στο να εργαστούν κάποιοι άνθρωποι. Διατυπώθηκε ακόμη η άποψη πως και η πιθανότητα της αστοχίας υπάρχει σε ένα τόσο ευαίσθητο ζήτημα όπως η δωρεά, που δεν είναι μια τυπική σύμβαση όπως π.χ. η ανάθεση έργου. Τέλος αναφέρθηκαν απογοητεύσεις και αρνητικές εμπειρίες εξαιτίας κυρίως επιφυλάξεων απέναντι στον δωρητή ή την καχυποψία για τις προθέσεις του.
- ▶ Ομοίως ποικίλες ήταν και οι απαντήσεις που έδωσαν οι εκπρόσωποι των δωρητών στο ερώτημα σχετικά με το πώς σχολιάζουν την επιφύλαξη, την καχυποψία ή και την αρνητική τοποθέτηση κάποιων πολιτών ή συλλογικοτήτων απέναντι σε δωρεές και δωρητές. Αντίθετα προς τις αρνητικές εμπειρίες που προαναφέρθηκαν, άλλοι δωρητές δεν φαίνεται να αξιολογούν αυτές τις απόψεις ως σημαντικό «μέγεθος» και πάντως ως εμπόδιο για την δραστηριότητά τους. Διατυπώθηκε και η άποψη πως τέτοιου είδους στάσεις είναι υπαρκτές, αλλά πως η πλέον αποτελεσματική αντίκρουσή τους είναι η διαφάνεια των ενεργειών των δωρητών και κυρίως το αποτέλεσμα της δράσης τους. Τέλος διατυπώθηκε και η άποψη πως τον δωρητή δεν τον απασχολούν όσοι για οποιοδήποτε λόγο δεν επιθυμούν την προσφορά του, εφόσον τόσο η προσφορά όσο και η αποδοχή μιας δωρεάς είναι εθελοντική πράξη (βλ. και [9.1 Εμπειρίες και εκτιμήσεις δωρητών](#)).
- ▶ Ενδιαφέρον είχε πως και οι πέντε δωρητές, για διαφορετικούς λόγους τα ιδρύματα και οι επιχειρήσεις, δεν αξιολόγησαν ως σημαντικό εμπόδιο ή βοήθημα

⁷⁹ Η πλατφόρμα «συνΑθηνά» δημιουργήθηκε από τον Δήμο Αθηναίων για να στηρίξει και να διευκολύνει τις ομάδες πολιτών (ΜΚΟ, ΑΜΚΕ, άτυπες ομάδες, μεμονωμένες πρωτοβουλίες), οι οποίες με τις δράσεις τους βελτιώνουν την ποιότητα ζωής στην Αθήνα. Η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα στις ομάδες αυτές να δημοσιεύσουν τις δράσεις τους, να μάθουν ποιες άλλες έχουν κάνει αντίστοιχες δράσεις, να ανταλλάξουν εμπειρίες και τεχνογνωσία. – πηγή: <http://www.synathina.gr/>

για την πραγματοποίηση δωρεών, το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Η μοναδική περίπτωση που διαπιστώθηκε νομοθετικό κενό, ήταν η δωρεά μελετών του Ιδρύματος Ωνάση, η οποία επιλύθηκε με προσθήκη σχετικής διάταξης στην νομοθεσία περί μελετών δημοσίων έργων (βλ. [3.3 Η επίδραση της νομοθετικής ρύθμισης για την δωρεά μελετών.](#)).

- Τέλος ως προς το πώς εκτιμάται από τους δωρητές το ενδεχόμενο ύπαρξης μίας συγκροτημένης πολιτικής για τις δωρεές σε επίπεδο πόλης, οι απόψεις που διατυπώθηκαν ήταν γενικά θετικές, αν με διαφορετικό τρόπο. Για άλλους δωρητές θεωρείται μια ιδανική συνθήκη, που θα βοηθούσε και το δικό τους έργο, ενώ για άλλους, μια τοπική πολιτική, θα βοηθούσε στο βαθμό που συνέκλινε με τις δικές τους ιεραρχήσεις και στρατηγική.

Επειδή το συγκεκριμένο ζήτημα βρίσκεται στο κέντρο του ενδιαφέροντος της παρούσας εργασίας, παραθέτουμε αποσπάσματα από τις αντίστοιχες απαντήσεις που δόθηκαν από τους/τις εκπροσώπους των δωρητών:

Το Ίδρυμα Νιάρχου: «*Η ύπαρξη τοπικών πολιτικών δωρεών δεν σημαίνει αναγκαστικά πως αυξάνεται η πιθανότητα δωρεών από το Ίδρυμα γιατί αυτό προϋποθέτει την σύμπτωση προτεραιοτήτων. Οποδήποτε δείχνει σε εμάς μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, πλάνο λειτουργίας, συνέργεια μεταξύ διαφορετικών φορέων είναι κάτι που μας βοηθά και θέλουμε να το βλέπουμε. Αυτό όμως δεν είναι ικανή συνθήκη για να προχωρήσει μια δωρεά. ... Μια συγκροτημένη στρατηγική δωρεών είναι σαφές πως θα βοηθούσε το έργο μας.*» (απόσπασμα από [16.1. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος](#))

Το Ίδρυμα Ωνάση: «*Αυτό θα ήταν πολύ χρήσιμο, καθώς και ένας συντονισμός μεταξύ των υπουργείων. ... Ένας συντονισμός και μία επιτελική ιεράρχηση είναι απαραίτητα να γίνουν και πιθανώς αυτό να προσελκύσει επενδυτές ή ανθρώπους που θα βοηθούσαν και όχι μόνο με υλικές παροχές αλλά και με τεχνογνωσία που είναι πολύτιμη.*» (απόσπασμα από [16.2. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης](#))

Το Ίδρυμα Λάτση: «*Αυτό θα ήταν ιδανικό για τον ίδιο τον δήμο ή όποιον άλλο φορέα, γιατί θα συνεπαγόταν ότι έχει κάνει καταγραφή των αναγκών. Αν υπήρχε ένα γραφείο που θα είχε τη δυνατότητα να συγκεντρώσει και προτεραιοποιήσει τις ανάγκες του Δήμου και να κάνει fundraising, θα έλυσε όλα τα προβλήματα. Και για το Ίδρυμα θα ήταν πιο εύκολη η δουλειά της έρευνας και ανάπτυξης, γιατί θα ήταν ευκολότερη η πρόσβαση σε στοιχεία που τώρα δεν υπάρχουν, όπως η χαρτογράφηση των αναγκών σε συγκεκριμένους τομείς της ελληνικής κοινωνίας.*» (απόσπασμα από [16.3. Συνέντευξη με εκπροσώπους του Κοινοφελούς Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση](#))

Η ΔΕΠΑ Α.Ε.: «*Αυτό αν συμβεί θα ήταν ιδανικό. ... Όλοι έχουμε εμπειρία από το πώς κατέληξαν κάποιες δωρεές, είτε σε αχρηστία, είτε με περιέργες διαδικασίες να εξυπηρετούν άλλο σκοπό, κλπ. Συνεπώς ένας δήμος ο οποίος θα μπορούσε να δημιουργήσει μια οργάνωση και να πείσει πως όποια δωρεά θα έχει*

αποτέλεσμα, είμαι σίγουρος ότι θα κινητοποιήσει εταιρείες, θα κινητοποιήσει ανθρώπους, να μην πω πως ότι μπορεί να βάλει κάποιες εταιρείες σε ένα υγιή ανταγωνισμό. Τι πιο ωραίο στην Αθήνα να δημιουργηθούν 50 πάρκα από εταιρείες, γιατί υπάρχουν 50 εταιρείες που μπορούν να αγοράσουν ένα οικόπεδο, να το διαμορφώσουν και ενδεχομένως να αναλάβουν και την ευθύνη να το συντηρούν.» (απόσπασμα από [16.4. Συνέντευξη με εκπροσώπους της ΔΕΠΑ Α.Ε.](#))

Η Coca Cola 3E: «Εμείς οφείλουμε να έχουμε ένα συνεχή διάλογο με όλες τις τοπικές αρχές των περιοχών στις οποίες έχουμε δραστηριότητα. Αυτό σημαίνει ότι δεν κλείνουμε την πόρτα του διαλόγου σε κανέναν. Εξετάζουμε την κάθε περίπτωση ξεχωριστά, βλέπουμε κατά πόσο πληρούνται τα κριτήρια από τη δική μας πλευρά, και της στρατηγικής και της φιλοσοφίας ...» (απόσπασμα από [16.5. Συνέντευξη με εκπρόσωπο της Coca Cola 3E.](#))

7.3 Δωρεές που αντιπροσωπεύουν ποικίλες επιλογές και πρακτικές

Όσα αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα, ως συνόψιση των απόψεων πέντε δωρητών, ασφαλώς δεν αντιπροσωπεύουν το σύνολο των δωρητών που έχουν δραστηριοποιηθεί και συνεισφέρει με μελέτες, έργα και εργασίες στην πόλη της Αθήνας. Η ποικιλία επιλογών και πρακτικών, από την πλευρά των δωρητών, είναι πολύ ευρύτερη και σε κάποιο βαθμό επιχειρήθηκε μια «απεικόνισή» της με την παρουσίαση ορισμένων χαρακτηριστικών δωρεών προς την πόλη της Αθήνας (βλ. κεφάλαιο 4 - [ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΕΣ](#)).

Σε κάθε περίπτωση η κατανόηση των διαφορετικών τρόπων που ενεργοποιούνται μικρές, μεσαίες ή μεγάλες ιδιωτικές προσφορές προς την πόλη, είναι χρήσιμη στην προσέγγιση του ζητούμενου αυτής της εργασίας, δηλαδή στην «αναζήτηση πολιτικής» για τις δωρεές. Πάντως με βάση την υπάρχουσα εμπειρία από δωρεές στην Αθήνα, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε δύο βασικές διακρίσεις:

- Δωρητές, οι οποίοι δια της προσφοράς τους επιδιώκουν μια αλλαγή στην πόλη, που θα έχει γενικότερη θετική επίδραση και δωρητές των οποίων η δωρεά αποβλέπει στην επιτάχυνση της επίλυσης ενός ζητήματος (σχέδιο ή έργο) που τους αφορά άμεσα ή πολύ περισσότερο τους επιβάλλεται ως προϋπόθεση για να πραγματοποιήσουν ένα δικό τους σχέδιο ή έργο.

Η διάκριση αυτή δεν συνεπάγεται πως στην πρώτη περίπτωση η αντίληψη του δωρητή περί του θετικού για την πόλη είναι αποδεκτή από τους πολίτες ή συμβατή με τον ευρύτερο σχεδιασμό, ούτε αντίστοιχα πως στην δεύτερη περίπτωση η επίστευση αντιμετώπισης μιας εκκρεμότητας ή η υποχρέωση σε κάποια «αντιπαροχή», είναι αρνητικές δράσεις για την πόλη. Όμως η διάκριση μεταξύ των διαφορετικών «σημείων εκκίνησης» σημειώνεται κυρίως γιατί σε ενδεχόμενη συγκρότηση τοπικής πολιτικής η οποία θα προέβλεπε την καθιέρωση κινήτρων ή επιβραβεύσεων προς δωρητές, η μεταχείριση της πρώτης και των δύο άλλων περιπτώσεων, δεν θα έπρεπε να είναι ταυτόσημη.

- Σε συνέχεια της προηγούμενης διάκρισης είναι και αυτή μεταξύ δωρητών, οι οποίοι, ανεξάρτητα του οικονομικού μεγέθους της προσφοράς τους, επιλέγουν χώρους και παρεμβάσεις που εναρμονίζονται με τις ανάγκες, προτεραιότητες και σχεδιασμό της πόλης και μεταξύ όσων προτάσσουν τις δικές τους προτεραιότητες, οι οποίες και αποτελούν το βασικό κριτήριο της πραγματοποίησης ή μη μιας δωρεάς.

Η διάκριση αυτή σημειώνεται ως σημαντική -ίσως η σημαντικότερη- για μια ενδεχόμενη τοπική πολιτική δωρεών, καθώς όπως πολύ εύστοχα σημειώνει ο Γιάννης Βούλγαρης στην συνέντευξή του (βλ. Παράρτημα III - [17.2. Συνέντευξη με έναν πολιτικό επιστήμονα](#)) «το πρώτο που χρειάζεται να κάνουμε είναι να κινηθούμε χωρίς μεγάλες αναστολές, αλλά όχι σαν ζητιάνοι, γιατί υπάρχει ο κίνδυνος για ένα κράτος-ζητιάνο, που αποδέχεται το οτιδήποτε προσφερθεί. Όχι, το οτιδήποτε δεν είναι καλό για την πόλη. Η πόλη χρειάζεται να έχει ένα όραμα και να αξιοποιεί τις ιδιωτικές δωρεές ακριβώς στο πλαίσιο αυτού του οράματος.»

8. ΔΩΡΕΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ

Η ανάπτυξη δράσεων κοινωφελών ή φιλανθρωπικών ⁽⁸⁰⁾ ή κοινωνικής ευθύνης, από τον ιδιωτικό τομέα ή τον «τρίτο τομέα» (τα ιδρύματα, τους μη κερδοσκοπικούς φορείς και οργανώσεις), θέτει εκ των πραγμάτων το ζήτημα των σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο, ιδιαίτερα σε συνθήκες όπως οι σημερινές, οικονομικής κρίσης και υποχώρησης του κοινωνικού κράτους. Παρότι στην Ελλάδα βιώνουμε μια οξύτατη κρίση του κράτους και των δημόσιων λειτουργιών, όπως επισημαίνει ο Γιάννης Βούλγαρης (βλ. [17.2. Συνέντευξη με έναν πολιτικό επιστήμονα](#)), δεν πρόκειται για ένα μεμονωμένο και ειδικό φαινόμενο, αλλά για μια εκδήλωση ενός δομικού παράγοντα της «νέας μορφής του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού που κυριαρχεί με τις μεγάλες παγκοσμιοποιημένες (globalised) επιχειρήσεις, ... αυτό που έχει διατυπωθεί επιγραμματικά από τους κοινωνιολόγους “ιδιωτικός πλούτος και φτωχά κράτη”». Ένα πλαίσιο που από την μία πλευρά δημιουργεί τεράστιες συγκεντρώσεις πλούτου στα χέρια ιδιωτικών παικτών, ενώ από την άλλη μια μακροπρόθεσμη δημοσιονομική στενότητα που καθιστά φτωχά ακόμη και τα λεγόμενα ισχυρά κράτη. Αυτή η πραγματικότητα –αν δεν επιλέξουμε την «αυτοκαταστροφική επιλογή»- οδηγεί στην ανάγκη να αξιοποιηθεί το ιδιωτικό κεφάλαιο για δημόσιες υποδομές, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί την υποχρέωση να τεθούν κανόνες και ρυθμίσεις που θα δημιουργήσουν ένα ορθολογικό πλαίσιο σχέσεων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού. Εξάλλου, η μερική έκφραση του γενικού αυτού προβλήματος, στο επίπεδο μιας πόλης και στο ειδικό πεδίο συνάντησης δημόσιου – ιδιωτικού, τις δωρεές μελετών, έργων εργασιών, τίθεται εξ αρχής στο κέντρο του ενδιαφέροντος της παρούσας εργασίας.

Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η δημιουργία ενός πλαισίου για τις δωρεές προς την πόλη, θεωρούμε πως κυρίως σχετίζονται με αυτό που θα ορίζαμε ως αμοιβαία έλλειψη εμπιστοσύνης. Δηλαδή, τόσο τις ιδεολογικές αγκυλώσεις για το ρόλο του ιδιωτικού κεφαλαίου, όσο και τις επιφυλάξεις των δωρητών για την διαχειριστική ικανότητα του δημόσιου.

Στην χώρα μας, υπάρχει «*μια γενική καχυποψία απέναντι στη λειτουργία του ιδιωτικού κεφαλαίου, της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, της ιδιωτικής δωρεάς ... ένα ιδεολογικό κλίμα στην Ελλάδα, το οποίο ενοχοποιεί, θα έλεγα υπέρ το δέον, τέτοιου είδους συνεργασίες. Πρόκειται για ένα κλίμα που δεν συναντάται σε άλλες χώρες που έχουν μια κουλτούρα πιο εξοικειωμένη με τη συνεργασία κράτους – αγοράς ή αλλιώς δημοκρατίας – καπιταλισμού*» (Βούλγαρης Γ., [17.2. Συνέντευξη με έναν πολιτικό επιστήμονα](#)). Είναι μάλιστα πολύ χαρακτηριστικός ο τρόπος με τον οποίο οι εκπρόσωποι μιας δημόσιας εταιρείας, της ΔΕΠΑ, που έχει την πρόθεση να πραγματοποιήσει δωρεές προς την πόλη, αντιλαμβάνεται αυτή την αρνητική στάση: «*Υπάρχει μια καχυποψία και στις οργανώσεις και στους ανθρώπους ... συναντάμε αντιδράσεις του τύπου “για να θέλετε να μας στηρίξετε, κάτι άλλο θέλετε να πετύχετε”, ενώ εμείς ούτε θέματα σχετικά με την προβολή της ΔΕΠΑ θέτουμε και πολλές φορές*

⁸⁰ Στην Ελλάδα έχει επικρατήσει ο όρος «κοινωφελής» ενώ χρησιμοποιούνται λιγότερο ο όρος «φιλανθρωπικός», καθώς η φιλανθρωπία παραπέμπει και στην ελεημοσύνη.

ούτε καν δημοσιοποιούμε τη συμβολή μας ... (και περιγράφοντας την ιδέα αγοράς οικοπέδων και δημιουργίας πάρκων ως δωρεές εταιρειών) φαντάζεστε έναν άνθρωπο ή μια εταιρεία να πάρει μια τέτοια απόφαση στις σημερινές συνθήκες. Δεν θα την πάρει ποτέ γιατί φοβάται ότι θα μπλέξει με διάφορους που θα λένε διάφορα, δεν υπάρχει η στοιχειώδης ασφάλεια για μια τέτοια απόφαση» (αποσπάσματα από [16.4. Συνέντευξη με εκπροσώπους της ΔΕΠΑ Α.Ε.](#)).

Από την πλευρά ορισμένων των δωρητών, ενώ διατυπώνεται η ανάγκη συνεργασίας δημόσιου - ιδιωτικού, επιλέγεται αυτή να είναι μέσω του τρίτου τομέα. Η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση είναι το Ίδρυμα Νιάρχου, ο πρόεδρος του οποίου υποστηρίζει πως: «Την τελευταία δεκαετία, έχει καταστεί σαφές ότι το κράτος πρόνοιας δεν είναι βιώσιμο. Αντ' αυτού, στόχος θα πρέπει να είναι η κοινωνία πρόνοιας και θα έλεγα ότι δεν είναι ζήτημα επιλογής, αλλά ζήτημα αναγκαιότητας, ... τα προβλήματα είναι υπερβολικά πολλά, υπερβολικά μεγάλα για να τα λύσει το κράτος από μόνο του, ή ο ιδιωτικός τομέας από μόνος του, πόσο μάλλον ο τομέας της φιλανθρωπίας από μόνος του» (Δρακόπουλος Α. 2015⁸¹), αλλά ο τρόπος που έχει επιλέξει να δρα είναι να μην συνεργάζεται απευθείας με δημόσιους φορείς. Ο εκπρόσωπος του ιδρύματος εξηγεί αυτή την επιλογή: «Λειτουργώντας με βάση το καταστατικό του Ιδρύματος, κάνουμε δωρεές σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Οι διαδικασίες που έχουν να κάνουν με το δημόσιο λογιστικό και με τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που έχει θεσπίσει το δημόσιο για διαγωνισμούς ανάθεσης μελετών κλπ, έχουμε δει επανειλημμένα στο παρελθόν ότι είναι αντιπαραγωγικές στην υλοποίηση των δωρεών» (βλ. [16.1. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχου](#)).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο αυτής της έρευνας και αφορούν σε δωρεές προς την πόλη της Αθήνας, δεν φαίνεται την ίδια επιλογή να έχουν κάνει και άλλοι δωρητές. Όμως αυτό ενδέχεται είτε να έχει σχέση με το σχετικά μικρό ύψος των δωρεών, είτε να πρόκειται για μια ακόμη χρονική υστέρηση εκδήλωσης φαινομένων στην χώρα μας. Αναφερόμαστε στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται αρκετοί πολύ πλούσιοι φιλάνθρωποι-δωρητές της εποχής μας, το ρόλο τους, σε σχέση με τον ρόλο του κράτους. Είναι χαρακτηριστικές οι απόψεις που διατύπωσε πρόσφατα ο Μπιλ Γκέιτς, με αφορμή την πρόταση του Τομά Πικετί για την θέσπιση ενός παγκόσμιου φόρου στη μεγάλη περιουσία, προκειμένου να περιοριστούν οι ολοένα οξυνόμενες εισοδηματικές ανισότητες στον πλανήτη⁽⁸²⁾. Ο

⁸¹ Απόσπασμα από την εναρκτήρια ομιλία του Ανδρέα Δρακόπουλου, Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος Σ. Νιάρχου, στο 4^ο Διεθνές Συνέδριο για την Κοινωνική Δράση (International Conference on Philanthropy), που οργάνωσε το ίδρυμα στην Αθήνα, στις 25-26.06.2015, με κεντρικό θέμα «Φιλανθρωπία και Βιωσιμότητα» - πηγή [\(http://www.snf.org/el/protoboulies/etisio-diethnes-synedrio-isn/2015-annual-conference/\)](http://www.snf.org/el/protoboulies/etisio-diethnes-synedrio-isn/2015-annual-conference/)

⁸² Στο βιβλίο του Τομά Πικετί «Το κεφάλαιο τον εικοστό πρώτο αιώνα», μετάφραση Ελίζα Παπαδάκη. Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2014, στο οποίο ως βασικοί μηχανισμοί διεύρυνσης των οικονομικών ανισοτήτων εντοπίζονται «πρώτον η περιοδικά ανεξέλεγκτη τάση των ανώτερων στελεχών επιχειρήσεων να αυξάνουν το εισόδημά τους απεριόριστα απολαμβάνοντας ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση και, δεύτερον, η τάση της κερδοφορίας του κεφαλαίου να αυξάνεται με ρυθμό ταχύτερο από τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας. Η κληρονομική μεταβίβαση πλούτου από τη μία γενιά πλουσίων στην επόμενη συντηρούσε και αύξανε τις ανισότητες πλούτου διαχρονικά. Πιο προκλητικά ειπωμένο, ακόμα και αν σήμερα δεν υπάρχουν οι οξυμένες οικονομικές ανισότητες του 19ου αιώνα, είμαστε καθ' οδόν προς την ολική επαναφορά ενός είδους πατριμονιακού καπιταλισμού, στον οποίο λίγες οικογένειες θα σωρεύουν αμύθητα πλούτη» - πηγή: Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος «Τομάς

Γκέιτς σχολιάζοντας την πρόταση ισχυρίστηκε ⁽⁸³⁾ πως αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τα διαφορετικά είδη κεφαλαίου ανάλογα με την κοινωνική τους χρησιμότητα. Μάλιστα σχηματικά αναφέρεται σε τρία είδη πλουσίων, κάποιον που χρησιμοποιεί το κεφάλαιό του για την επιχείρησή του, μια άλλη που δίνει τον μεγαλύτερο μέρος του πλούτου της σε φιλανθρωπίες και έναν τρίτο που κυρίως καταναλώνει, δαπανώντας πολλά σε πράγματα όπως γιότ και αεροπλάνα, για να σημειώσει πως οι δύο πρώτοι προσφέρουν περισσότερη αξία στην κοινωνία απ' ό τι ο τρίτος. Με βάση αυτόν τον συλλογισμό αντικρούει την ιδέα ενός προοδευτικού φόρου στο κεφάλαιο αντιπροτείνοντας ένα προοδευτικό φόρο στην κατανάλωση. Και όπως ανέφερε ο ίδιος ο Πικετί, ο Γκέιτς του είπε: «Μου άρεσαν όλα όσα γράφεις στο βιβλίο σου. Μόνο που δεν θέλω να πληρώνω περισσότερους φόρους. Πιστεύω ότι μπορώ να διαθέσω τα χρήματά μου με πιο αποτελεσματικό τρόπο από όσο η κυβέρνηση» ⁽⁸⁴⁾

Πικετί: Το παρόν και το μέλλον του κεφαλαίου - Πώς η λειτουργία του καπιταλισμού οξύνει τις ανισότητες», Βήμα 04.01.2015 - <http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=664271>

⁸³ Το κείμενο με τίτλο «*Wealth and Capital - Why Inequality Matters*» που δημοσίευσε, στις 13.10.2014, ο Μπιλ Γκέιτς στο blog του – πηγή: <http://www.gatesnotes.com/Books/Why-Inequality-Matters-Capital-in-21st-Century-Review>

⁸⁴ πηγή: Αλέξανδρος Καψύλης «Μπιλ Γκέιτς vs Τομά Πικετί: Προτιμώ να κάνω δωρεές, όχι να φορολογούμαι», Βήμα 13.01.2015 - <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=666585>

9. ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Οι απόψεις σχετικά με τις σύγχρονες δωρεές στην Αθήνα, είναι ποικίλες και σχηματικά θα λέγαμε ότι κινούνται από την «ευγνωμοσύνη» ως την «καταγγελία». Το μέγεθος της δωρεάς, το προφίλ του δωρητή και το αντικείμενο της δωρεάς είναι σημαντικοί παράγοντες για την εντονότερη ή ηπιότερη διατύπωση των ακραίων – θετικών ή αρνητικών- απόψεων. Για παράδειγμα πολύ μικρές δωρεές ή δωρεές συλλογικών φορέων ή κυρίως δωρεές που αφορούν στην ανακούφιση ομάδων πολιτών που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, είναι συνήθως κοινά αποδεκτές. Αντίθετα οι δωρεές προς την πόλη, ιδίως όταν έχουν μεγάλη οικονομική αξία και σημαντική επίδραση στο αστικό περιβάλλον, προκαλούν είτε υμνητικά είτε απαξιωτικά σχόλια και σε ορισμένες περιπτώσεις ενεργοποιούν δημόσιες αντιπαραθέσεις, ακόμη και προσφυγή στο ΣτΕ για την νομιμότητα διοικητικών πράξεων που συνδέονται με τις δωρεές ⁽⁸⁵⁾.

Δεν είναι εφικτή, στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, η συστηματική καταγραφή των διαφορετικών απόψεων που έχουν διατυπωθεί, σχετικά με τις σύγχρονες δωρεές προς την πόλη της Αθήνας. Όμως μία προσέγγιση των διαφορετικών αντιλήψεων/απόψεων επιχειρείται αξιοποιώντας τρεις πηγές:

- Τις εμπειρίες και εκτιμήσεις των εκπροσώπων των δωρητών, που συνέβαλαν στην έρευνα με τις συνεντεύξεις τους.
- Τα πρακτικά της συζήτησης στη Βουλή σχετικά με την δωρεά του Ιδρύματος Σ. Νιάρχου για το Κέντρο Πολιτισμού.
- Τις απόψεις τριών ειδικών πληροφορητών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν το θέμα από διαφορετικές οπτικές.

9.1 Εμπειρίες και εκτιμήσεις δωρητών

Από τις συνεντεύξεις των πέντε δωρητών (βλ. [ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II – Συνεντεύξεις με δωρητές](#)), φαίνεται πως καθένας φορέας (ίδρυμα ή επιχείρηση) έχει διαφορετικές εμπειρίες ως προς την αντιμετώπιση των δωρεών του από τους πολίτες και αντίστοιχα ερμηνεύει και αξιολογεί τις αντιδράσεις τους, με διαφορετικό τρόπο.

Ο εκπρόσωπος του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος, αναγνωρίζει την ύπαρξη ιδεολογικών αμφισβητήσεων των δωρεών, αλλά επισημαίνει πως η στάση του ιδρύματος δεν είναι απολογητική απέναντι σε τέτοιου είδους αντιλήψεις, γιατί όταν υπάρχει μια πραγματική ανάγκη το ίδρυμα, ως κοινωνικά οφειλόμενος οργανισμός, οφείλει να ανταποκριθεί. Όμως επίσης σημειώνει πως τα στελέχη του ιδρύματος συναντούν πολίτες, οι οποίοι

⁸⁵ Ενδεικτικά αναφέρουμε τις προσφυγές στο ΣτΕ: Για την ακύρωση των περιβαλλοντικών όρων του προγράμματος της Πανεπιστημίου (δωρεά Ιδρύματος Ωνάση), Για την ακύρωση διοικητικών πράξεων που αφορούσαν στον ανασχεδιασμό και ανακατασκευή της παιδικής χαράς της οδού Καλλισπέρη (δωρεά «Παραδείγματος Χάριν»). Για την ακύρωση απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου για την παραχώρηση του Εθνικού Κήπου στον οργανισμό ΝΕΟΝ για έκθεση σύγχρονης τέχνης, με παράλληλη δωρεά φυτοτεχνικών διαμορφώσεων τμημάτων του κήπου.

όχι μόνον είναι θετικοί στις δωρεές αλλά επίσης εμπιστεύονται το ίδρυμα περισσότερο από το ελληνικό δημόσιο και όπως λέει είναι πολλοί αυτοί που πηγαίνουν στο Κέντρο Επισκεπτών του υπό κατασκευή ΚΠΙΣΝ στο Φάληρο και ζητούν αυτό να παραμείνει στην ευθύνη του ιδρύματος και να μην περάσει στο δημόσιο.

Η εκπρόσωπος του Ιδρύματος Α. Ωνάση, αναφέρεται σε μια γενική θετική αίσθηση που έχει καταγραφεί από την ανταπόκριση των πολιτών στην συνολική δραστηριότητα του ιδρύματος, σημειώνοντας χαρακτηριστικά πως «*η καχυποψία είναι το τελευταίο πράγμα που “επιστρατεύει” ανακλαστικά όταν μαθαίνει για τις δράσεις μας*». Την ίδια θετική αίσθηση έχει εισπράξει το ίδρυμα από την επικοινωνία του με πολίτες και συλλογικούς φορείς και για την αποδοχή του προγράμματος της Πανεπιστημίου, ενώ οι αρνητικές κρίσεις, εκτιμάται πως οφείλονται άλλοτε σε άγνοια, άλλοτε σε σκόπιμη διαστρέβλωση των πραγματικών δεδομένων είτε για το ρόλο του ιδρύματος είτε για την επάρκεια των μελετών που εκπονήθηκαν ως δωρεά.

Οι εκπρόσωποι του Ιδρύματος Ι. Λάτση αναφέρουν πως η καχυποψία, η επιφύλαξη ή η κριτική στάση πολιτών είναι γνώριμες στάσεις, τις οποίες έχουν συναντήσει ιδίως στα πρώτα χρόνια του ιδρύματος. Διαπιστώνοντας πως τα φαινόμενα αυτά έχουν σταδιακά περιοριστεί, διατυπώνουν την άποψη πως ο μόνος αποτελεσματικός «αντίλογος» είναι η ίδια η δράση του ιδρύματος. Αποδίδουν δε τις αρνητικές αντιδράσεις κυρίως στην έλλειψη καλής πληροφόρησης, με την στρεβλή εικόνα, που στις μέρες μας (π.χ. από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) εύκολα μπορεί να διαδοθεί / μεγεθυνθεί, καθώς επίσης και στην συνειδητή επιλογή του ιδρύματος, όπως και άλλων ιδρυμάτων να μην προβάλουν το έργο τους.

Οι εκπρόσωποι της ΔΕΠΑ εκφράζουν την εκτίμηση πως η αντιμετώπιση των δωρεών με καχυποψία και κριτική είναι έκφραση γενικότερων χαρακτηριστικών της ελληνικής κοινωνίας. Ενώ ειδικότερα για τις δράσεις των επιχειρήσεων στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, εκτιμούν πως στην χώρα μας δεν έχει κατανοηθεί πως πρόκειται για μια στρατηγική των σύγχρονων επιχειρήσεων, που δεν έχει ως κίνητρο το οικονομικό όφελος, αλλά την συνειδητή επιλογή να ενεργούν ως υπεύθυνοι εταιρικοί πολίτες, σε συνθήκες που προσδιορίζονται «*από την κλιματική αλλαγή, από τους περιβαλλοντικούς πρόσφυγες, από την κρίση στην κοινωνία*».

Ο εκπρόσωπος της Coca Cola 3E, σημειώνει πως είναι λογικό να υπάρχει καχυποψία απέναντι σε μια μεγάλη εταιρία που θέλει να προσφέρει με έργα και πως χρειάζεται κάποιες φορές να διαλυθούν μύθοι ή να ανατραπούν εντυπώσεις που έχουν δημιουργηθεί για την εταιρεία. Όμως θεωρεί πως απέναντι στις κριτικές, «*το μεγαλύτερο όπλο είναι η διαφάνεια*», δηλαδή η συστηματική και λεπτομερής δημοσιοποίηση του έργου που πραγματοποιείται με κάθε δωρεά.

9.2 Η συζήτηση στο κοινοβούλιο για τη δωρεά του Ιδρύματος Νιάρχου

Η συζήτηση που πραγματοποιήθηκε στις 23.07.2009, στην ολομέλεια της Βουλής, επί του σχεδίου νόμου «*Κύρωση της Σύμβασης Δωρεάς μεταξύ του Ιδρύματος*

“Κοινοφελές Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος», του Ελληνικού Δημοσίου, του Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία «Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος», του Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Εθνική Λυρική Σκηνή», της Α.Ε. με την επωνυμία “Ολυμπιακά Ακίνητα” και της Α.Ε. με την επωνυμία “Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου” και ρύθμιση θεμάτων συναφών με την υλοποίηση του υπερτοπικού πολιτιστικού πάρκου με την επωνυμία “Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος”»⁽⁸⁶⁾, ήταν ίσως η μόνη περίπτωση κατά την οποία διατυπώθηκαν παράλληλα οι απόψεις των πολιτικών δυνάμεων της χώρας, σχετικά με μια μεγάλου μεγέθους δωρεά που επηρεάζει χωρικά και λειτουργικά την Αθήνα. Είναι γεγονός πως το γενικότερο πλαίσιο οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής δραστηριότητας άλλαξε στα χρόνια που πέρασαν, σε μερικούς τομείς μάλιστα με δραματικό τρόπο. Ακόμη είναι φανερό πως η ταυτότητα και διάταξη των πολιτικών δυνάμεων, έχουν διαφοροποιηθεί σημαντικά από ότι συνέβαινε το 2009. Εν τούτοις θεωρούμε πως αν γινόταν σήμερα η ίδια συζήτηση, δεν θα διέφερε ουσιαστικά το φάσμα των απόψεων από αυτό που αποτυπώθηκε τότε στον κοινοβουλευτικό διάλογο.

Στο ένα άκρο του φάσματος ήταν οι απόψεις που εκφράστηκαν από τους ένθερμους υποστηρικτές της δωρεάς, οι οποίοι μάλιστα αναγνώρισαν σε αυτήν αξίες ευρύτερης σημασίας για τη χώρα και το έθνος, όπως την υλοποίηση νέων εθνικών συμβολισμών⁽⁸⁷⁾ ή την έκφραση του «πατριωτικού παρεμβατισμού»⁽⁸⁸⁾, καθώς και την διεύρυνση εθνικών στρατηγικών επιλογών⁽⁸⁹⁾.

Στο άλλο άκρο του φάσματος, ήταν οι απόψεις που έκριναν πως η σύμβαση μεταξύ δωρητή και δημοσίων φορέων, είναι απόλυτα επιζήμια για την πόλη και το δημόσιο συμφέρον και πως μόνο κατ’ όνομα πρόκειται για δωρεά⁽⁹⁰⁾.

⁸⁶ πηγή: <http://www.hellenicparliament.gr/Praktika/Synedriaseis-Olomeleias?sessionRecord=2a69d050-a136-4ac8-944f-743453dff88d>

⁸⁷ (Υπουργός Πολιτισμού – Α. Σαμαράς) «... σήμερα είναι μια ημέρα πολυσήμαντη για τον ελληνικό πολιτισμό. Η Ελλάδα αποκτά επιτέλους Εθνική Βιβλιοθήκη και Λυρική Σκηνή... πολλές φορές ότι τα σύμβολα επιβιώνουν, όταν ανανεώνονται συνεχώς. Από αυτήν την άποψη θα καταθέσω ότι η Ελλάδα έχει πολλά χρόνια να ανανεώσει τα σύμβολά της και θέλω να πιστεύω ότι η Εθνική Λυρική Σκηνή, η Εθνική Βιβλιοθήκη και αυτό το πάρκο-παράδεισος που θα γίνει στην περιοχή είναι πολύτιμες υποδομές που ανανεώνουν τα εθνικά μας σύμβολα...»

⁸⁸ (Ειδικός αγορητής του ΛΑΟΣ – Α. Ροντούλης) «Πόσο φτωχή λοιπόν θα ήταν η Ελλάδα, ... εάν δεν υπήρχαν κάποιοι άνθρωποι, οι οποίοι μέσα από δωρεές, μέσα από χορηγίες, έκαναν και κτήρια, έκαναν και βιβλιοθήκες και, τέλος πάντων, υποδομές πολιτισμού που όλοι σήμερα χαιρόμαστε. Να σας πω όμως και πώς βλέπουμε εμείς τη χειρονομία αυτή του Ιδρύματος “Σταύρος Νιάρχος”. Τη βλέπουμε ως την πεμπουσία του πατριωτικού παρεμβατισμού στον τομέα του επιχειρείν... ένα κεφάλαιο που αποκτήθηκε στην κονίστρα της διεθνούς επιχειρηματικότητας έρχεται και επενδύεται σε εθνικό έδαφος.»

⁸⁹ (Εισηγητής πλειοψηφίας, ΝΔ - Κ. Κόλλιας) «... η δωρεά του Ιδρύματος “Σταύρος Νιάρχος” έρχεται ως μια σημαντικότερη προσθήκη στα στρατηγικά αναπτυξιακά πλάνα της χώρας. Προωθούνται τα μέτρα που σε εθνικό επίπεδο αφορούν στον πολιτισμό και την εκπαίδευση, αλλά και τον τουρισμό, την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.»

⁹⁰ (Κοινοβουλευτική εκπρόσωπος ΚΚΕ – Ε. Μελά) «... η ελληνική κοινωνία, οι κάτοικοι του Λεκανοπεδίου, οι εργαζόμενοι βρίσκονται προ τετελεσμένου. μπροστά σ’ ένα προτελεσμένο έγκλημα, μπροστά στην παράδοση του Φαληρικού Δέλτα στο Ίδρυμα «Νιάρχος» μέσα από μία σύμβαση... Η λέξη «δωρεά» αναφέρεται για να καλυφθούν οι αντιδράσεις. Η πραγματικότητα είναι ότι το ελληνικό δημόσιο παραχωρεί στο Ίδρυμα έναν τεράστιο πνεύμονα της Αττικής, ... Η Κυβέρνηση εμφανίζει το Ίδρυμα ως ευεργέτη. Ο ελληνικός λαός έχει καεί από ευεργεσίες τέτοιου

Διατυπώθηκαν όμως και άλλες απόψεις, οι οποίες με αφορμή μια συγκεκριμένη σύμβαση δωρεάς στην ουσία θεωρούμε ότι απηχούσαν προβληματισμούς για την σχέση δημόσιου-ιδιωτικού, ζήτημα στο οποίο ήδη αναφερθήκαμε (βλ. [ΔΩΡΕΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ](#)), είτε αυτή η σχέση αφορά στα δικαιώματα και υποχρεώσεις δωρητή – δωρεοδόχου, είτε αφορά στην εναρμόνιση της δωρεάς με τον συνολικό χωρικό και αναπτυξιακό σχεδιασμό. Ενδεικτικά αναφέρουμε δύο χαρακτηριστικά αποσπάσματα που θίγουν αυτές τις πλευρές: «Δεν είμαστε αντίθετοι σε κάθε πρόταση που περιέχει το στοιχείο της δωρεάς και της ευεργεσίας, το οποίο όμως πολλές φορές πάει πακέτο με άλλες ρυθμίσεις που δεν είναι ούτε επιθυμητές ούτε δίκαιες ούτε λειτουργικές ούτε αποτελεσματικές. Γι' αυτούς τους λόγους θέλουμε να διασφαλίσουμε το σχέδιο αυτό, έτσι ώστε να αυξηθούν όλα τα οφέλη που προέρχονται από αυτό και να μειωθούν όλες οι τυχόν βλαπτικές επιπτώσεις»⁽⁹¹⁾, «Μια μεγάλη Όπερα στην Αθήνα, μια μεγάλη Βιβλιοθήκη τη θέλουμε και τη στηρίζουμε ... Και μια σωστή χωροθέτηση και μια διαφανή διαδικασία για τη σύμβαση θα τα ψηφίζαμε και με τα δύο χέρια απ' όπου και αν προέρχονταν ... θα δεχόμασταν ακόμα και μικρές παρεκκλίσεις Όμως καμία συνολική για την περιοχή χωροθέτηση και σχέδιο δεν υπάρχει.»⁽⁹²⁾

9.3 Η συμβολή τριών προνομιακών πληροφορητών

9.3.1 Σχεδιασμός των συνεντεύξεων

Για την κατά το δυνατόν πληρέστερη διερεύνηση του θέματος, επελέγη να ζητηθούν οι απόψεις τριών προνομιακών πληροφορητών, οι οποίοι λόγω διαφορετικών επιστημονικών ιδιοτήτων, αντιλήψεων και εμπειριών, συμβάλλουν ουσιαστικά με τη προσέγγιση του θέματος από διαφορετικές οπτικές. Απευθυνθήκαμε στον ιστορικό Δημήτρη Αρβανιτάκη, στον πολιτικό επιστήμονα, καθηγητή Γιάννη Βούλγαρη και στην Νανά Σπυροπούλου, η οποία διετέλεσε αντιδήμαρχος τεχνικών υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων την περίοδο 2011-2014.

Οι συνεντεύξεις των κ. Αρβανιτάκη και κ. Βούλγαρη έγιναν αφού είχε δοθεί σε καθέναν ένα πλαίσιο θεμάτων συζήτησης, εν μέρει κοινό και εν μέρει εστιασμένο σε ερωτήματα συναφή με το επιστημονικό τους πεδίο. Έτσι οι συνεντεύξεις, ήταν πιο ελεύθερες και στη διάρκειά τους κάποια ζητήματα απασχόλησαν λιγότερο, ενώ κάποια άλλα αναπτύχθηκαν περισσότερο από τον κάθε συνομιλητή.

είδους. Να θυμίσω το θέμα του Μεγάλου Μουσικής, ... αν ήθελε να κάνει κάποιος ευεργεσία προς το ελληνικό δημόσιο, θα μπορούσε να δώσει τα χρήματα ή τα κτήρια και να απεμπλακεί. ... Το «Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος» εις το διηνεκές ... θα έχει δικαίωμα να χρησιμοποιεί τους χώρους, το πάρκο, για να κάνει κάθε είδους δραστηριότητες, χωρίς να παίρνει την άδεια από πουθενά. ... Σημαίνει με έμμεσο τρόπο, από την πίσω πόρτα, δίδεται το δικαίωμα στο Ίδρυμα να έχει την πολιτιστική παρουσία και την σφραγίδα του για πάντα στο Φαληρικό Δέλτα.»

⁹¹ Απόσπασμα από την ομιλία του Εισηγητή του ΠΑΣΟΚ, Ηλ. Μπεριάτου

⁹² Απόσπασμα από την ομιλία του Κοινοβουλευτικού Εκπροσώπου του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς, Γρ. Ψαριανού

Το πλαίσιο της συνέντευξης, που δόθηκε στον κ. Δ. Αρβανιτάκη είχε ως εξής:

- Πως ερμηνεύετε και σχολιάζετε την «πύκνωση», τα τελευταία χρόνια δωρεών, γενικά και ειδικά αυτών που αφορούν σε εγκαταστάσεις και υποδομές της Αθήνας?
- Συχνά γίνεται, στο δημόσιο λόγο, συσχετισμός των σύγχρονων δωρεών/δωρητών με το φαινόμενο της ευεργεσίας. Έχετε πει πριν μερικά χρόνια πως «δεν υπάρχει τρόπος να υποστηρίξουμε σοβαρά ότι στις μέρες μας διασώζεται κάτι από τη νοοτροπία του ευεργετισμού», θα το λέγατε και σήμερα?
- Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε βασικές ομοιότητες/διαφορές των σύγχρονων μεγάλων δωρητών (κοινωφελή ιδρύματα, επιχειρήσεις) με τους δωρητές του 19^{ου}-αρχών 20^{ου} αιώνα?
- Είναι σκόπιμες και αναγκαίες σήμερα οι δωρεές προς την πόλη και αν ναι σε ποιο πλαίσιο?

Το πλαίσιο της συνέντευξης, που δόθηκε στον κ. Γ. Βούλγαρη είχε ως εξής:

- Πως ερμηνεύετε και σχολιάζετε την «πύκνωση», τα τελευταία χρόνια δωρεών, γενικά και ειδικά αυτών που αφορούν σε εγκαταστάσεις και υποδομές της Αθήνας?
- Διατυπώνονται επιφυλάξεις μέρους της κοινωνίας απέναντι σε δωρεές, ιδίως όταν γίνονται από επιχειρήσεις / επιχειρηματίες ή από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς οι πόροι των οποίων προέρχονται από επιχειρηματική δραστηριότητα. Υπάρχει πραγματική βάση ή πρόκειται για ιδεολογικές αγκυλώσεις?
- Οι δωρεές προς το δημόσιο γενικά και ειδικά προς μια πόλη, είναι μια υποχρεωτική διέξοδος σε συνθήκες κρίσης και οικονομικής ασφυξίας του δημοσίου ή είναι μια διάσταση της σύγχρονης σχέσης δημόσιου - ιδιωτικού?
- Σε κάθε περίπτωση και ιδίως στην δεύτερη (σύγχρονη σχέση δημόσιου – ιδιωτικού), τι ζητήματα τίθενται για την πλευρά του κράτους και της αυτοδιοίκησης?

Η συνέντευξη με την κ. Σπυροπούλου είχε την μορφή ημιδομημένης συνέντευξης, με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, οι οποίες εστίαζαν κυρίως στις εμπειρίες και τα συμπεράσματα από τις δωρεές που διαχειρίστηκε ο Δήμος Αθηναίων την προηγούμενη δημοτική περίοδο, η οποία συμπίπτει ουσιαστικά με το χρονικό διάστημα των εξεταζόμενων στην παρούσα εργασία, δωρεών προς την πόλη της Αθήνας. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα εξής:

- (Πως και γιατί πραγματοποιήθηκαν ορισμένες δωρεές μελετών τεχνικών έργων)
- Πως ερμηνεύετε και σχολιάζετε την «πύκνωση», τα τελευταία χρόνια δωρεών, γενικά και ειδικά αυτών που αφορούν σε εγκαταστάσεις και υποδομές της Αθήνας?
- Υπάρχουν αρνητικές εμπειρίες του Δήμου Αθηναίων και σε τι οφείλονται?
- Πως ερμηνεύετε τις επιφυλάξεις, την καχυποψία ή την κριτική πολιτών / φορέων για δωρεές/δωρητές
- Πως θα σχολιάζατε την ύπαρξη μιας τοπικής πολιτικής / κανονιστικού πλαισίου για τις δωρεές?

Το σύνολο των τριών συνεντεύξεων, όπως ηχογραφήθηκαν και αποδόθηκαν σε γραπτό λόγο, παρατίθεται στο Παράρτημα ΙΙΙ ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – Συνεντεύξεις με προνομιακούς πληροφορητές](#)), καθώς η κάθε μια από αυτές έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σε επιμέρους στοιχεία των συνεντεύξεων γίνεται αναφορά και σε άλλα κεφάλαια της εργασίας, αλλά στο σημείο αυτό θεωρούμε χρήσιμο να σταθούμε τις απόψεις που αναφέρονται σε δύο ζητήματα, κομβικά για το υπό διερεύνηση θέμα, για τα οποία ζητήθηκε η άποψη και των τριών προνομιακών πληροφορητών: (Α) Την ερμηνεία της αύξησης των δωρεών προς την πόλη της Αθήνας, τα τελευταία χρόνια. (Β) Την αναγκαιότητα ή μη μιας πολιτικής της πόλης σχετικά με τις δωρεές.

9.3.1 Απόψεις των προνομιακών πληροφορητών για το παρόν και το μέλλον των δωρεών προς την πόλη της Αθήνας

- Σχετικά με την αύξηση των δωρεών τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα αυτών που αφορούν στην πόλη της Αθήνας, οι συνομιλητές μας, όπως ήταν αναμενόμενο προσέγγισαν το θέμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, αλλά γενικότερες παράμετροι όπως η αλλαγή της σχέσης δημόσιου – ιδιωτικού, η κρίση και η σημασία των πόλεων όπως η Αθήνα, φαίνεται πως συνθέτουν το βασικό ερμηνευτικό πλαίσιο. Ειδικότερα:

Ο Δ. Αρβανιτάκης συσχετίζει το σύγχρονο φαινόμενο με την γενικότερη υποχώρηση του κράτους και θεωρεί πως αυτό αποτελεί ουσιαστικό διαφοροποιητικό στοιχείο των σημερινών δωρεών από την ευεργεσία της περιόδου 19ου-αρχών 20ου αιώνα, καθώς τότε *«το αντικείμενο μιας εντός ή εκτός εισαγωγικών ευεργεσίας, μπορεί να καλλιεργούσε την εικόνα του αδύναμου κράτους, όμως υπήρχε η αντίληψη του τι πρέπει να κάνει το κράτος. Σήμερα είμαστε σε μια άλλη φάση, το κράτος αποχωρεί από λειτουργίες, τις οποίες παραδοσιακά είχε επωμιστεί και αφήνεται όχι μόνο η πρωτοβουλία αλλά και θεσμικά ο “χώρος” σε ιδιώτες»*. Από αυτή την οπτική διατυπώνει επιφυλάξεις για το κατά πόσον οι σύγχρονες δωρεές που πραγματοποιούνται στην Αθήνα υπηρετούν δημόσιες ανάγκες και σε σχέση με την βοήθεια δωρητών σε συνθήκες κρίσης, διατυπώνει την σκέψη πως κάποιες δωρεές μοιάζουν με ελεημοσύνη ενώ ουσιαστική συνεισφορά στην ανάπτυξη και την δημιουργία απασχόλησης θα ήταν αν κάποιοι από τους σύγχρονους δωρητές μετέφεραν μέρος των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων στην χώρα μας, κάτι που οι ευεργέτες, ιδίως του 18^{ου} αιώνα, ήταν αδύνατον να κάνουν λόγω των τότε συνθηκών.

Ο Γ. Βούλγαρης, επίσης συνδέει το φαινόμενο των σύγχρονων δωρεών με την δομική αλλαγή συσχετισμού που έχει γίνει μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού, στην Ευρώπη και σε όλο τον δυτικό κόσμο (βλ. και [ΔΩΡΕΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ – ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ](#)), καθώς και με την κρίση που μαστίζει ιδίως τη χώρα μας. Όμως επιπλέον, κάνοντας αναφορά στο έργο της S. Sassen για τις παγκόσμιες πόλεις (global cities), αποδίδει τις δωρεές προς πόλεις όπως η Αθήνα και στην ενίσχυση του ρόλου των μεγάλων πόλεων σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και διεθνοποίησης. Ως εκ τούτου θεωρεί

πως είναι «φυσικό να συσσωρεύονται ιδιωτικές δωρεές-επενδύσεις, σε αυτό που είναι πλέον το σύμβολο κάθε εθνικής επικράτειας, στις βασικές της πόλεις, εν προκειμένω στην Αθήνα. Οι ιδιωτικές δωρεές συνδέονται έτσι με το όποιο κύρος αποκτά η πόλη μέσα σε αυτό το νέο διεθνές πλέγμα μεγαπόλεων που δημιουργείται λόγω της παγκοσμιοποίησης.». Τέλος στην ερμηνεία της πύκνωσης δωρεών στην Αθήνα θεωρεί πως συμβάλλει ένας ακόμη παράγοντας, συγκυριακός και σχετικός με τις ελληνικές ιδιομορφίες, που είναι από την μία η αίσθηση αφερεγγυότητας της δημόσιας διοίκησης, ενώ αντίθετα οι μεγάλοι δήμοι δίνουν την εντύπωση πιο φερέγγυας διαχείρισης και καλύτερου ελέγχου της χρήσης των δωρεών.

Η Ν. Σπυροπούλου, θεωρεί πως ο κύριος λόγος για την αύξηση των δωρεών προς την πόλη της Αθήνας είναι η κρίση και οι ειδικότερη συνέπειά της στην μείωση των οικονομικών δυνατοτήτων του Δήμου Αθηναίων. Σε αυτές τις συνθήκες περιγράφει μια προσπάθεια αναζήτησης δωρητών για να καλυφθούν ανάγκες και για να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις (εκπόνηση μελετών) προκειμένου να διεκδικήσει ο δήμος ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις έργων. Διατυπώνει δε την άποψη πως αυτή η προσπάθεια βρήκε ανταπόκριση λόγω του κύρους που έχει η πόλη της Αθήνας και ο Δήμος, αλλά και γιατί αυτό που ζητείτο από τους δωρητές δεν ήταν χρήματα τα οποία θα διαχειριζόταν ο Δήμος, αλλά συγκεκριμένες μελέτες, έργα, εργασίες, υλικά συντήρησης δημόσιων χώρων κλπ

- Σχετικά με την αναγκαιότητα ή μη μιας πολιτικής της πόλης σχετικά με τις δωρεές, οι συνομιλητές μας γενικά συγκλίνουν στην ανάγκη το δημόσιο / ο δήμος, να έχει σημαντικό ρόλο σε ότι αφορά στις δωρεές, αλλά εκκινώντας από διαφορετικές αντιλήψεις ή εμπειρίες «χρωματίζουν» αυτό το ρόλο με διαφορετικούς τρόπους. Ειδικότερα:

Ο Δ. Αρβανιτάκης, θυμίζοντας αυτό που είχε πει τον προηγούμενο αιώνα ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, δηλαδή πως το καλύτερο για την χώρα θα ήταν να μην έχει ανάγκη από ευεργέτες, φαίνεται δεν κάνει απλώς μια ιστορική αναφορά. Πάντως εφόσον οι συνθήκες καθιστούν την ιδιωτική συμβολή αναγκαία, περιγράφει μια σχέση στην οποία το κράτος –κατ' επέκταση η αυτοδιοίκηση- διατηρεί τον κεντρικό σχεδιασμό και στην βάση αυτού ζητά τη συνδρομή των ιδιωτών. Όπως λέει «στο βαθμό που η ιεράρχηση αναγκών που θέτει το κράτος (ή η πόλη), γίνεται σεβαστή τότε η συνδρομή των ιδιωτών με δωρεές μπορεί να λειτουργήσει». Όμως ταυτόχρονα διατυπώνει επιφυλάξεις για το κατά πόσον αυτό μπορεί να λειτουργήσει με δεδομένη την αδύναμη θέση του κράτους απέναντι στην δύναμη του χρήματος.

Ο Γ. Βούλγαρης θεωρεί πως το ζήτημα των δωρεών, όπως και κάθε ζήτημα σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού, χρειάζεται να διέπεται από κανόνες και ρυθμίσεις που αποτρέπουν αυτή τη σχέση να οδηγηθεί σε εκφυλιστικά φαινόμενα για το δημόσιο. Όμως επιπλέον επισημαίνει πως είναι κρίσιμο ο αποδέκτης των δωρεών, εν προκειμένω η πόλη, να διαθέτει και όραμα και στρατηγική και έξυπνη εκτίμηση της μακροπρόθεσμης οικονομικής διαχείρισης των δωρεών. Επισημαίνει πως το δημόσιο οφείλει να θέτει όρια, όπως το να μην αποδέχεται οτιδήποτε προσφέρεται και να προστατεύει την πολιτιστική κληρονομιά και το δημόσιο χώρο από το γίνονται

αντικείμενα εμπορικής εκμετάλλευσης. Όλα αυτά αποτελούν το αναγκαίο πλαίσιο ώστε να αξιοποιηθούν πλήρως τόσο οι δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικού πόροι *«οι οποίοι προφανώς θα συνυπάρχουν σε μια μοντέρνα κοινωνία, όπως είναι η ελληνική»*.

Η Ν. Σπυροπούλου, έχοντας την εμπειρία μιας όπως λέει «ερασιτεχνικής» προσπάθειας προσέλκυσης δωρεών, κρίνει πως μια συγκροτημένη πολιτική δωρεών του Δήμου Αθηναίων θα είχε πολύ θετική λειτουργία και μάλιστα αυτή θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλα θέματα όπως η «ενεργοποίηση» ακινήτων ιδρυμάτων-κληροδοτημάτων, τα οποία ως έχουν σήμερα αποτελούν σημαντικό πρόβλημα για την εικόνα και λειτουργία της πόλης.

10. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ - ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΩΡΕΕΣ

Οι όροι «ευεργεσία» και «ευεργέτης», συνειδητά δεν χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία για να προσδιορίσουν το σύγχρονο φαινόμενο των ιδιωτικών δωρεών. Ο λόγος ήταν πως οι όροι αυτοί αντιστοιχούν σε μια προηγούμενη ιστορική περίοδο και περιγράφουν αντιλήψεις και συμπεριφορές, που αναπτύχθηκαν σε ένα εντελώς διαφορετικό κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο. Όμως αφενός κάποιες ιδιαίτερα γενναϊόδωρες σύγχρονες ιδιωτικές προσφορές και αφετέρου η εντεινόμενη οικονομική αδυναμία του δημόσιου τομέα να ανταποκριθεί στις κοινωνικές ανάγκες, οδηγεί στην όλο και πιο συχνή αναφορά στον δημόσιο λόγο, στους όρους αυτούς, με την διατύπωση είτε θετικών είτε αρνητικών παραλληλισμών του σύγχρονου φαινομένου με αυτό των εθνικών ευεργετών. Τους παραλληλισμούς φαίνεται πως ενισχύει τα τελευταία χρόνια, το γεγονός πως οι ευεργέτες της περιόδου 19^{ος} - αρχές 20^{ου} αιώνα άφησαν ισχυρά «αποτυπώματα» στην πόλη της Αθήνας και ορισμένοι σύγχρονοι δωρητές επιλέγουν επίσης να χρηματοδοτήσουν σημαντικές χωρικές παρεμβάσεις στην ίδια πόλη.

Ενδεικτικά του εύρους των διαφορετικών οπτικών που υπάρχουν ως προς τον συσχετισμό ιστορικού παρελθόντος - σύγχρονης εποχής, στη βάση της έννοιας του «ευεργετισμού», είναι τα εξής:

- «Θα πρέπει να ξεχωρίσουμε σε δύο φάσεις τις “εθνικές ευεργεσίες”: Η πρώτη τον 19^ο-αρχές 20^{ου} αιώνα, όπου οι ευεργεσίες προέρχονταν από τα κεφάλαια των “ευεργετών” από την καταλήστευση ξένων λαών και η δεύτερη η σημερινή, όπου είτε τα κεφάλαια αυτά προέρχονται από την καταλήστευση τη δική μας, είτε είναι κεφάλαια του ίδιου του ελληνικού δημοσίου, τα οποία “συμπληρώνουν” την αρχική “ευεργεσία”» (Σαρηγιάννης Γ., 1997⁹³).
- «Δεν εξιδανικεύω τους ευεργέτες του παρελθόντος ούτε του παρόντος. ... Η ευεργεσία ήταν ένα είδος συσσώρευσης κοινωνικού κεφαλαίου χωρίς το οποίο δεν μπορούσε κάποιος να κάνει επιχειρήσεις ή πολιτική. Δεν γινόταν για την αγάπη της πατρίδας. ... Οι Αβέρωφ της Αιγύπτου λ.χ. είχαν το διακομιστικό έργο των στρατευμάτων του Ιμπραήμ όταν εκείνος επενέβη στην Πελοπόννησο. Και εν συνεχεία, έκαναν μεγάλες δωρεές. Θέλω να πω ότι είναι λάθος να βλέπουμε τους ευεργέτες με αυτήν την παλιά ρομαντική άποψη. Σήμερα, έχοντας διαβάσει Πιερ Μπουρντιέ και πολλούς άλλους στον 20^ό αιώνα βλέπουμε περισσότερο αναλυτικά την στρατηγική της ευεργεσίας ως στρατηγική συσσώρευσης κοινωνικού κεφαλαίου, ως μέσο πρόσβασης σε μια χώρα, στην πολιτική της αλλά και στο φαντασιακό της ακόμη. Υπό αυτήν την

⁹³ Απόσπασμα από το κείμενο του Γεώργιου Μ. Σαρηγιάννη, ομότιμου καθηγητή του Ε.Μ.Π., με τίτλο «Εθνικοί ευεργέται – Η αστική τάξη για την αστική τάξη», που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Ριζοσπάστης στις 29.06.1997 και αποτέλεσε το πρώτο σειράς κειμένων με ανάλογα θέματα: «Σερ Μπέιζλ Ζαχάρωφ – Ο αδίστακτος έμπορος όπλων “εθνικός ευεργέτης”» - Ρ. 27.07.1997, «Εθνικοί ευεργέτες – Ο ρόλος τους στην αναπαραγωγή του συστήματος» - Ρ. 29.07.1997, «Εθνικοί ευεργέτες – Το κεφάλαιο δεν έχει πατρίδα» - Ρ. 03.08.1997, «“Μη κερδοσκοπικά” Ιδρύματα – Το νιού λουκ της ευεργεσίας» - Ρ. 10.08.1997, «Εθνικοί ευεργέτες και πολιτική εξουσία» - Ρ. 17.08.1997 και «Σύγχρονες μορφές “ευεργεσίας” – Διεθνή ιδρύματα εξαγοράς συνειδητήσεων» - Ρ. 24.08.1997.

έννοια, υπάρχουν και σήμερα ευεργέτες, γνωστά ιδρύματα». (Αντώνης Λιάκος Α., 2012 ⁹⁴)

- «Θα περίμενε κανείς ότι και εδώ, καθώς το κράτος εκ των πραγμάτων συρρικνώνεται, κάποιος θα ερχόταν να “καλύψει το κενό”. Στη χώρα όπου υποτίθεται ότι διέπεται από τις αξίες και αρχές ευεργετών του έθνους όπως ο Αρσάκης, ο Τσοίτσας, ο Βαρβάκης κ.α., αλλά καθώς και από το ιδανικό του εθελοντισμού, ποιος εμφανίστηκε; Η αλήθεια είναι ότι έχουν υπάρξει πολλές μικροπρωτοβουλίες τόσο από ιδιώτες όσο και από επιχειρήσεις, καθώς και κάποιοι φορείς και οργανισμοί οι οποίοι έχουν επιχειρήσει να στηρίξουν την ελληνική κοινωνία και ιδιαίτερα τα πιο αδύναμα της κομμάτια. Η συνολική όμως εικόνα είναι απογοητευτική.» (Γιατρομανωλάκης Ν., 2013 ⁹⁵)
- «Είναι φανερό ότι η ιστορική πραγματικότητα έχει σήμερα δημιουργήσει καταστάσεις τέτοιες που οι ευεργέτες παραμένουν αναγκαίοι. Έτσι, όσο κι αν ηχεί παράξενο αυτό που ο Μπρεχτ έλεγε, ότι δηλαδή αλλοίμονο στην χώρα που χρειάζεται ήρωες ⁽⁹⁶⁾, είναι προφανές ότι ο ευεργετισμός παραμένει διαρκώς επίκαιρος ως κοινωνική ανάγκη και τρόπος κοινωνικής ευποίας. Και η εμπειρία επιβεβαιώνει ότι σύγχρονοι επιφανείς Έλληνες συνεχίζουν να είναι ενεργά παρόντες. Ονόματα όπως Ωνάσης, Νιάρχος, Λάτσης, Μποδοσάκης, Γουλανδρή, Βαρδινογιάννη, Κωστόπουλος, Λεβέντης και τόσοι άλλοι πιστοποιούν του λόγου το αληθές. Οι άνθρωποι αυτοί δεν απήλλαξαν του εαυτούς τους από την ανάληψη ευθυνών έναντι της κοινωνίας που δοκιμάζεται. Με την φυσική τους παρουσία ή μέσω των ιδρυμάτων τους ενισχύουν την υγεία, την παιδεία, την κοινωνική πρόνοια, την καλλιέργεια της γνώσης και της τέχνης. Ενσωματώνονται στην ιδεολογία του ευεργετισμού και λειτουργούν ως “οργανικοί διανοούμενοι” στην κλίμακα της πατρίδας τους και της ανθρωπότητας. Λειτουργούν δηλαδή ως οργανωτές της κοινωνίας και της κουλτούρας σε εθνική και οικουμενική κλίμακα.» (Τομαρά-Σιδέρη Μ., 2015 ⁹⁷)

Προσεγγίσεις, όπως οι προαναφερόμενες, οι οποίες με αρνητικό ή θετικό τρόπο συσχετίζουν τα φαινόμενα δύο διαφορετικών εποχών, δημιούργησαν την ανάγκη για μια πιο προσεκτική ματιά στο θέμα, κυρίως αναζητώντας στοιχεία τα οποία

⁹⁴ Απόψεις του Αντώνη Λιάκου, ιστορικού, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, που περιλαμβάνονται στο κείμενο της Γ. Επτακοίλη με τίτλο «*Εν έτει 2012 υπάρχουν ευεργέτες?*», που δημοσιεύθηκε, στις 18.03.2012, στην εφημερίδα Καθημερινή (πηγή: <http://www.kathimerini.gr/453348/article/politismos/arxeio-politismoy/en-etei-2012-yparxovn-eyergetes>)

⁹⁵ Απόσπασμα από το άρθρο του Νικόλαου Γιατρομανωλάκη, με τίτλο «*Χωρίς ευεργέτες*» που δημοσιεύθηκε στις 11.07.2013 στο <http://www.protagon.gr>

⁹⁶ Αναφορά στο θεατρικό έργο του Μπ. Μπρεχτ για τη ζωή του Γαλιλαίου (Leben des Galilei), όπου, όταν αυτός αναγκάστηκε από την παπική εκκλησία να ανακαλέσει όσα πίστευε για την περιστροφή της Γης, ένας από τους πιστούς μαθητές του στενοχωρημένος για την στάση του δασκάλου, του επιτέθηκε με κλάματα και τον έφτυσε λέγοντάς του: «*Αλίμονο στην χώρα που δεν έχει ήρωες*» και ο Γαλιλαίος του απάντησε: «*αλίμονο στην χώρα που χρειάζεται ήρωες*».

⁹⁷ Απόσπασμα από την ανακοίνωση της Ματούλας Τομαρά-Σιδέρη, καθηγήτριας Παντείου Πανεπιστημίου και προέδρου της Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Διασποράς (Ε.Μ.Ε.ΔΙΑ.), στην επιστημονική ημερίδα με θέμα «*Ευεργετισμός και νεότερος Ελληνισμός*», που πραγματοποιήθηκε στο Πάντειο, στις 24.11.2015

ενδεχομένως θα μπορούσαν να συνεισφέρουν, αντίστοιχα με θετικά ή αρνητικά διδάγματα, στην διαμόρφωση μιας σύγχρονης πολιτικής δωρεών ωφέλιμης για την ανάπτυξη της πόλης.

Σε μια ειδική ημερίδα που οργανώθηκε το 2004 ⁽⁹⁸⁾, επισημάνθηκε πως παρότι ο ευεργετισμός επηρέασε την διαμόρφωση πολλών πτυχών του νέου ελληνικού κόσμου και πως η δράση των ευεργετών «*επηρέασε σημαντικά τις αντιλήψεις της κοινωνίας για το ρόλο του κράτους, για τη διασύνδεση κράτους και ατόμου, οικονομίας και πολιτικής, για τη διαμόρφωση, εντέλει, ποικίλων κοινωνικών προτύπων ... το φαινόμενο δεν έχει μελετηθεί επαρκώς σε όλες τις εποχές του, ούτε έχει αντιμετωπιστεί συνολικά με τα σύγχρονα εργαλεία της ιστορικής ανάλυσης*» (Αρβανιτάκης Δ., 2006). Εν τούτοις από την αναζήτηση σχετικά με το ιστορικό φαινόμενο του ευεργετισμού στην Ελλάδα σημειώνουμε ορισμένα συμπεράσματα: Το φαινόμενο είναι πολύ παλαιό, καθώς οι απαρχές του σχετίζονται με την μετανάστευση από ορεινές περιοχές των βόρειων ελληνικών επαρχιών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και εκδηλώνονται από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα με προσφορές μεταναστών Ηπειρωτών (στα λιμάνια της Βενετίας, του Λιβόρνο, της Τεργέστης ή στα πριγκιπάτα της Μολδαβίας και Βλαχίας), που εξασφάλιζαν πολλές από τις κοινοτικές λειτουργίες στους τόπους καταγωγής τους. Οι ευεργεσίες των αποδήμων συνεχίστηκαν, και από τον 18^ο αιώνα οι προσφορές αλληλεγγύης τους εξαπλώθηκαν και σε άλλες περιοχές που τροφοδότησαν το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Κεντρική και Δυτική Ευρώπη (Θεοδώρου Β., 2004). Το φαινόμενο της ευεργεσίας εξελίσσεται μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όμως σε όλη αυτή την μακρά ιστορική περίοδο, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις τόσο ως προς τον προσανατολισμό του και τον τρόπο εκδήλωσής του, όσο και ως προς τα χαρακτηριστικά και την νοοτροπία των ευεργετών.

Στην συνέντευξη του Δημήτρη Αρβανιτάκη, η οποία στο σύνολό της παρατίθεται στο Παράρτημα ΙΙΙ ([17.1. Συνέντευξη με έναν ιστορικό](#)) δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην περιοδολόγηση της έννοιας του ευεργετισμού με την επισήμανση δύο μεγάλων τομών, εκ των οποίων η μια προσδιορίζεται από την επανάσταση και την δημιουργία του ελληνικού κράτους και η δεύτερη που εντοπίζεται περί τα τέλη του 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα, καθώς και στις ουσιώδεις διαφορές που υπάρχουν στο ευρύτερο πλαίσιο, στις κυρίαρχες αντιλήψεις, στις ανάγκες, αλλά και στις επιδιώξεις και τρόπο λειτουργίας των ευεργετών σε κάθε διαφορετική περίοδο. Όμως ακόμη και στην ίδια περίοδο, όπως η τελευταία που αναφέρεται στα χρόνια μεταξύ 1870-1920, έχει τεκμηριωθεί (Θεοδώρου Β., 2007), πως υπήρχε μια αξιοσημείωτη ποικιλία ως προς το προφίλ των ευεργετών (τόπος καταγωγής και εγκατάστασης, οικογενειακή κατάσταση, τρόπος απόκτησης πλούτου, κλπ), ως προς τη σχέση του πλούτου τους με τις ευεργεσίες που πραγματοποίησαν, ως προς τις προτεραιότητες και τον προσανατολισμό των δωρεών τους, ακόμη και ως προς την σχέση των ευεργετών με το κράτος και την πολιτική. Είναι πολύ χαρακτηριστική η αναφορά στη συνέντευξη του Δ. Αρβανιτάκη σε δύο εμβληματικές μορφές, οι οποίες θεωρεί πως

⁹⁸ Ημερίδα που οργανώθηκε από το Μουσείο Μπενάκη, στις 20.11.2004, με θέμα «*Το φαινόμενο του ευεργετισμού στη νεότερη Ελλάδα*»

χαρακτηρίζουν αντίστοιχα την ευεργεσία κατά την προεπαναστατική περίοδο και την μετεπαναστατική περίοδο μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα: «*Η διαφορά των δύο περιόδων γίνεται φανερή αν βάλει κανείς δίπλα-δίπλα τις βιογραφίες του Ζώη Καπλάνη* ⁽⁹⁹⁾ *και του Ανδρέα Συγγρού* ⁽¹⁰⁰⁾. Αυτό το ζήτημα δεν έχει μελετηθεί, καθώς και η ιστοριογραφία μας υποτάσσεται πολύ συχνά στα εθνικά στερεότυπα και στις πεπατημένες ερμηνείες και ορολογίες». Όλα τα προηγούμενα καταδεικνύουν την πολυπλοκότητα του ιστορικού-διαχρονικού φαινομένου που σήμερα αποκαλούμαι, με μάλλον απλουστευτικό τρόπο, ενιαία *ευεργετισμό ή ευεργέτες του έθνους*, ως να επρόκειτο για μια ομάδα ανθρώπων, με κοινές αξίες, επιδιώξεις και συμπεριφορές. Επιπλέον τα προαναφερόμενα ενισχύουν την άποψη πως είναι εξαιρετικά δύσκολη, αν όχι άτοπη, η προσπάθεια σύγκρισης με σημερινούς μεγάλους ή μικρότερους δωρητές, οι οποίοι εξ άλλου συνήθως δεν είναι όπως στο παρελθόν φυσικά πρόσωπα ⁽¹⁰¹⁾ αλλά απρόσωποι φορείς, οι οποίοι εκ των πραγμάτων έχουν διαφορετικούς τρόπους αξιολόγησης, ιεράρχησης και ανταπόκρισης σε σύγχρονες ανάγκες.

Ειδικότερα ως προς την επίδραση των ευεργετών του παρελθόντος στην Αθήνα και τον συσχετισμό με τις σύγχρονες δωρεές που επηρεάζουν την πόλη, εκτιμάται κατ' αρχήν πως οι συγκρίσεις είναι επίσης άτοπες, δεδομένων των τεράστιων διαφορών ως προς τις επικρατούσες συνθήκες και τις διαδικασίες ανάπτυξης της πόλης στις δύο περιόδους.

Ο τρόπος με το οποίον σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν δημόσια κτίρια και υποδομές της Αθήνας, από τους εθνικούς ευεργέτες ή από τα χρήματα που αυτοί άφησαν για ανάλογους σκοπούς, είναι ένα θέμα που δεν μπορεί εξεταστεί συστηματικά στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Είναι όμως σαφές ότι όλη αυτή η δραστηριότητα εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο αντιλήψεων και πρακτικών που επικράτησε μετά την μεταφορά της πρωτεύουσας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, το 1834 στην Αθήνα. Οι ευεργέτες, είτε με την εγκατάστασή τους στην νέα

⁹⁹ Ζώης Καπλάνης 1736 – 1806. Ξεκίνησε πάμπτωχος από το χωριό του στην Ήπειρο, πλούτισε στην Μόσχα, ζώντας όμως ένα λιτό βίο και αφιέρωσε, εν ζωή και μετά θάνατον, όλη του την περιουσία σε ευεργεσίες.

¹⁰⁰ Ανδρέας Συγγρός 1830-1899. Γεννήθηκε και άρχισε την επιχειρηματική και τραπεζική του δραστηριότητα στην Κωνσταντινούπολη. Όταν εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1872, ασχολήθηκε πάλι με τις τραπεζικές επιχειρήσεις εμπλεκόμενος μάλιστα σε ένα από τα μεγαλύτερα χρηματιστηριακά σκάνδαλα των εποχών, το οποίο έμεινε στην ιστορία ως Λαυρεωτικά, ενώ επίσης ανέπτυξε και πολιτική δραστηριότητα. Με δωρεές του, εν ζωή και μετά θάνατον, δημιουργήθηκαν σημαντικές υποδομές στην Αθήνα.

¹⁰¹ Η ευεργεσία κατά το παρελθόν ήταν ευεργεσία ήταν προσωπικό ή οικογενειακό θέμα. Εξαίρεση αποτελεί η «συλλογική ευεργεσία» της ελληνικής ορθόδοξης Συναδελφότητας της Αγίας Τριάδας, των εμπόρων του Λιβόρνο, που ιδρύθηκε το 1775 και λειτούργησε έως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, όταν πλέον μειώθηκε ο αριθμός των ελλήνων μειώθηκε πολύ.. Η Συναδελφότητα είχε εκλεγμένη διοίκηση και λειτούργησε ως η οργανωμένη θεσμική εκπροσώπηση της κοινότητας των Ελλήνων εμπόρων, ενώ ανέπτυξε σημαντική κοινωφελή δραστηριότητα με κέντρο βέρους την υποστήριξη της παιδείας του Γένους, όπως με υποτροφίες σε νέους Έλληνες ορθόδοξους που διέμεναν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η κοινωφελής δράση συνεχίστηκε και μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, αλλά τα διάφορα αιτήματα ή σχέδια τα οποία χρηματοδοτούντο αποφασίζόντουσαν συλλογικά. (πηγή: Βλάμη Δέσποινά «*Οι φιλοπάτριδες και Φιλογενείς Έλληνες του Λιβόρνο*», 2004)

πρωτεύουσα είτε παραμένοντας στο εξωτερικό, πρωτοστατούν και ταυτίζονται με τον σχεδιασμό και την οικοδόμηση μιας πόλης που θα συμβολίζει τα ιδεώδη του νεότερου ελληνισμού, που επιζητά την σχέση του μόνο με την αρχαιότητα. «Ακριβώς όπως η επίσημη γλώσσα, έτσι και η επίσημη πόλη είναι καθαρεύουσα ... η πόλη αποτίναξε κάθε μεταγενέστερη κληρονομιά, γύρευε να μηδενίσει τον ενδιάμεσο χρόνο». (Πολίτης Α., 2009). Έτσι η Αθήνα στα μέσα του 19^{ου} ήταν μια νέα πόλη που «ιδρύοταν στην τοποθεσία της αρχαίας πόλης και μιας μεσαιωνικής κωμόπολης ολοσχερώς κατεστραμμένης μετά από τέσσερις αιώνες οθωμανικής κυριαρχίας, ... μια νέα πρωτεύουσα, μια πόλη τεχνητή, δημιουργημένη από το κράτος, τους Βαυαρούς και τη μεταπρατική αστική τάξη» (Λεοντίδου Λ., 2001). Ο νεοκλασικισμός και η κυριαρχία του ιδιωτικού, ήταν τα βασικά στοιχεία που προσδιόρισαν τα επίσημα σχέδια της πόλης, τις τροποποιήσεις και τις επεκτάσεις τους, ενώ είναι τα σημαντικά κτίρια που οικοδομούνται από ιδιώτες και κυρίως αυτά που αποτέλεσαν τις προσφορές των ευεργετών από τις πλούσιες ελληνικές παροικίες, είναι που εν πολλοίς καθορίζουν τον σχεδιασμό της πρωτεύουσας μέχρι και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

Ενόσω το κράτος βρισκόταν σε οικονομική αδυναμία, οι ιδιώτες αναλαμβάνουν τον εξοπλισμό της πρωτεύουσας, χρηματοδοτώντας με κληροδοτήματα, δωρεές ή εράνους την ανέγερση κτιρίων προκειμένου να στεγαστούν νέοι θεσμοί και δημόσιες λειτουργίες (εκπαιδευτικές, προνοιακές, πολιτιστικές, αναμορφωτικές, ...) και παρότι οι ευεργέτες δημιούργησαν ή ενίσχυσαν υποδομές και θεσμούς σε διάφορες περιοχές της χώρας, η Αθήνα αποτελούσε για δεκαετίες τον κύριο αποδέκτη ευεργεσιών διάφορων ειδών (¹⁰²). Αναφερόμαστε σε μία περίοδο κατά την οποία στην πόλη κυριαρχούσε το ιδιωτικό και η θεαματική μεταμόρφωση της Αθήνας, σε λίγες δεκαετίες, από ένα κατεστραμμένο τόπο σε πρωτεύουσα, οφείλεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία, η οποία όμως κινείται «όχι μόνο από κίνητρα πατριωτισμού» (¹⁰³). Καθώς οι δωρητές συχνά «δεν νοιάζονται παρά για την εμφάνιση, δίχως να σκεφτούν πολύ και τη χρησιμότητα» (¹⁰⁴), τα νέα κτίρια δεν υπηρετούν κάποιο προγραμματισμό.

¹⁰² Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην Διδακτορική διατριβή της Αικ. Κουτουξιάδου «Εθνική ευεργεσία και νεοελληνική εκπαίδευση (1830-1913)» (2007, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών), από την επεξεργασία ενός δείγματος 2.351 πράξεων ευεργεσίας της περιόδου 1829-1913, ως προς την γεωγραφική κατανομή τους, προκύπτει πως οι 1.322 (56,23%) αφορούσαν στην Αθήνα. – πηγή: <http://www.didaktorika.gr/eadd/>

¹⁰³ «Όλη η πρόοδος που πραγματοποιήθηκε εδώ και μερικά χρόνια στην πρωτεύουσα, καθώς εξάλλου και σ' όλο το βασίλειο, οφείλεται αποκλειστικά στην ατομική πρωτοβουλία ... Η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν περιορίστηκε στις όμορφες ατομικές κατοικίες. Ιδρύθηκαν σχολεία, άσυλα, βρεφοκομεία, γυμνάσια, που ίσως να είναι υπερβολικά πολυάριθμα –κάποτε μάλιστα, πρέπει να το ομολογήσουμε, οφείλονται και σε κίνητρα ματαιοδοξίας, όχι μόνο πατριωτισμού. Αφιερώνουν σεβαστά ποσά για να υψώσουν ένα τέτοιο ίδρυμα, δίχως να νοιαστούν, αν υπάρχουν ήδη άλλα, άδεια ή αχρησιμοποίητα. Τα θέλουν μεγάλα, για να χαράξουν μπροστά με χρυσά γράμματα τα' όνομά τους. Δεν νοιάζονται παρά για την εμφάνιση, δίχως να σκεφτούν πολύ και τη χρησιμότητα. Συχνά τα χρήματα σώνονται προτού τελειώσει το κτίριο, που απομένει ξέσκεπο, με τα παράθυρα να χαίνονται», από το *Trois années en Grèce*, Παρίσι 1881, 19, του Ερρίκου Μπελ, ο οποίος ήταν πρώτος γραμματέας της γαλλικής πρεσβείας στην Αθήνα, την περίοδο 1861-1863, όπως παρατίθεται από τον Αλέξη Πολίτη στο «Ρομαντικά Χρόνια – Ιδεολογίες και Νοοτροπίες στην Ελλάδα 1830-1880», Μνήμων 2009, σ.87.

¹⁰⁴ ό.π.

Όμως ακόμη και όταν οι ευεργεσίες – δωρεές παρέχουν αναγκαίες σύγχρονες υποδομές για την πρωτεύουσα, συνήθως δεν υπακούουν στο ισχύον πολεοδομικό σχέδιο. Τα περισσότερα από αυτά τα σημαντικά δημόσια κτίρια κτίστηκαν σε θέσεις που επιλέχθηκαν με κριτήρια των δωρητών, εκτός των ορίων του εκάστοτε εγκεκριμένου σχεδίου ή σε αντίθεση με τα όσα αυτό καθόριζε. Τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα δύο από τα κτίρια της Αθηναϊκής Τριλογίας (Εθνική Βιβλιοθήκη και Ακαδημία), το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Ζάππειο, και πολλά άλλα. Επρόκειτο για μια ανορθολογική σχέση μεταξύ της δημιουργίας του πολεοδομικού ιστού και της επίσημης αρχιτεκτονικής, που είχε ως αποτέλεσμα «η εξέλιξη της πόλης να εξαρτηθεί από τη συχνά τυχαία χωροθέτηση λίγων κτηρίων που αποτελούσαν ελάχιστο μέρος του συνολικού κτηριακού όγκου της πόλης, είχαν όμως μία σημασία στην κοινωνική συνείδηση αντιστρόφως ανάλογη του όγκου τους» (Ρουμπιέν Δ., 2010).

Παρότι η πρακτική του να προηγείται η οικοδόμηση τμημάτων της πόλης τόσο του πολεοδομικού σχεδίου όσο και της αναγκαίας τεχνικής και κοινωνικής υποδομής, έγινε μια διαχρονική ελληνική ιδιομορφία, εντούτοις από τη δεκαετία του 1920 σταδιακά συγκροτήθηκε ένα πολεοδομικό θεσμικό πλαίσιο, θεμελιώθηκαν και εξελίχθηκαν νέες αντιλήψεις για την ανάπτυξη της πόλης και στις μέρες μας οι σημαντικές επενδύσεις σε κτίρια και υποδομές, αλλά και κάθε χωρική παρέμβαση στην πόλη, οφείλουν πλέον να ανταποκρίνονται σε ένα προγραμματισμό και να εναρμονίζονται με τον ευρύτερο χωρικό σχεδιασμό, ενώ οι σχετικές διοικητικές πράξεις υπόκεινται τόσο σε διαδικασίες διαβούλευσης πριν, όσο και ελέγχου εκ των υστέρων.

Τα προαναφερόμενα, απλώς θίγουν το ζήτημα του ιστορικού φαινομένου της ευεργεσίας, ως προς τις συνέπειές του στην ανάπτυξη και λειτουργία της πόλης, και ασφαλώς δεν αποτελούν μια συστηματική απάντηση στο ερώτημα της σύγκρισης των έργων που έγιναν μέσω ευεργεσιών με τις σύγχρονες δωρεές προς την πόλη. Όμως το σύνολο των έργων που παρήχθησαν στην Αθήνα την περίοδο του ιστορικού φαινομένου και τα έργα των σύγχρονων δωρεών στην πόλη, θεωρούμε πως είναι μη συγκρίσιμα μεγέθη, από πολλές απόψεις. Εξάλλου από την μια πλευρά υπάρχει μια εντατική δραστηριότητα πολλών ανθρώπων, που καλύπτει δεκαετίες, η οποία –από όσο γνωρίζουμε- δεν έχει ερευνηθεί συστηματικά από τη σκοπιά της επίδρασής της στην πολεοδομική εξέλιξη της Αθήνας, ενώ από την άλλη πλευρά, εδώ και λίγα χρόνια, εντός των ορίων του Δήμου Αθηναίων υπάρχουν μικρότερες ή μεγαλύτερες δωρεές μελετών, έργων και εργασιών, οι οποίες τουλάχιστον στην παρούσα φάση, εκτιμούμαι πως δεν συγκροτούν μια σαφή τάση του ιδιωτικού κεφαλαίου –δια των ιδρυμάτων, των επιχειρήσεων, κλπ- να συνεισφέρει μέσω δωρεών στην πολεοδομική και λειτουργική ανάπτυξη της πόλης.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, θα αναφέρουμε την επισήμανση, που κάνει ο Δ. Αρβανιτάκης στη συνέντευξή του, δηλαδή πως «όταν μελετούμε ένα φαινόμενο είτε ιστορικό είτε συγχρονικό οφείλουμε να εντοπίζουμε τις διαφοροποιήσεις, τις πτυχές

του φαινομένου σε κάθε φάση χωρίς να απλοποιούμαι». Έτσι θεωρούμε πως το σύγχρονο φαινόμενο των δωρεών, ειδικά αυτών που αφορούν στην πόλη της Αθήνας, σύμφωνα με όσα έχουν παρουσιαστεί στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, έχει πολύ διαφορετικά ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά από αυτό που ιστορικά ονομάστηκε εθνική ευεργεσία και τα έργα που αυτή δημιούργησε στην Αθήνα.

Αρσάκειο Παρθεναγωγείο

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Σχολή Ευελπίδων

Εθνική Βιβλιοθήκη

Παναθηναϊκό Στάδιο

πηγή φωτογραφιών: <http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio.aspx>

Δημοτικό Βρεφοκομείο

Ενδεικτικά και με επιφύλαξη ως προς την πληρότητα, στο Παράρτημα IV ([ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV – Κτίρια από δωρεές ευεργετών στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων \(ενδεικτικός κατάλογος\)](#)) παραθέτουμε ένα κατάλογο κτιρίων για δημόσιες λειτουργίες, που έγιναν από ευεργέτες ή με την αποφασιστική συμβολή τους, στην περιοχή του σημερινού Δήμου Αθηναίων.

11. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΛΛΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Για τη διερεύνηση του θέματος της παρούσας εργασίας, κρίθηκε χρήσιμο να αναζητηθούν, πολιτικές και πρακτικές πόλεων άλλων χωρών, οι οποίες αναφέρονται σε δωρεές που επηρεάζουν τον αστικό χώρο. Η αναζήτηση –στο βαθμό που τα σχετικά στοιχεία είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο- οδηγεί στο συμπέρασμα πως οι πόλεις που ρητά διατυπώνουν την θετική τους στάση απέναντι σε δωρεές, που δέχονται δωρεές αυτού του είδους και ως εκ τούτου έχουν θεσπίσει σχετικούς κανόνες και διαδικασίες, είναι κυρίως πόλεις των ΗΠΑ και του Καναδά. Σε πόλεις της Ε.Ε. δεν διαπιστώθηκε κάτι ανάλογο, παρότι είναι αναπτυγμένες πρακτικές δωρεών και προσφορών κάθε είδους σε τομείς όπως η υποστήριξη ευπαθών ομάδων, η υγεία, ο πολιτισμός κλπ. Ειδική περίπτωση αποτελεί η σχετικά πρόσφατη, εντυπωσιακή στροφή που έγινε στην Ιταλία, προς ιδιωτικές χρηματοδοτήσεις, με τη μορφή δωρεών, για την αποκατάσταση μνημείων.

Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης παραθέτουμε ορισμένα στοιχεία που αφορούν αφενός στην καθιέρωση κανονιστικού πλαισίου για την αποδοχή δωρεών και αφετέρου στον τρόπο προώθησης και υλοποίησης δωρεών που αφορούν στην πόλη και ιδίως στους δημόσιους χώρους.

Ως προς το κανονιστικό πλαίσιο ενός Δήμου για τις δωρεές, το οποίο βεβαίως αφορά σε κάθε είδους και σκοπού δωρεά, αξίζει μια ειδική αναφορά στα αντίστοιχα επίσημα κείμενα δύο μεγάλων πόλεων, του Toronto (Καναδάς) και του Salt Lake City (ΗΠΑ).

Ο δήμος του **Τορόντο** (Καναδάς) έχει ως οδηγό το κείμενο με τίτλο «*Donations to the City of Toronto for Community Benefits Policy*» - όπως τροποποιήθηκε το 2012- που (α) καθιερώνει πλαίσιο το οποίο εξασφαλίζει την πραγματοποίηση δωρεών (β) καθορίζει κριτήρια και διαδικασίες για την αποδοχή δωρεών και (γ) προσδιορίζει αρμοδιότητες για την αποδοχή και χρήση των δωρεών εντός καθορισμένων πλαισίων. Αξιοσημείωτη είναι η έμφαση που δίνεται στον αποκλεισμό (υποβολής και αποδοχής) προτάσεων δωρεάς που προέρχονται από αιτούντες από το Δήμο ή δημοτικό φορέα κάποια άδεια ή έγκριση καθώς και ο συσχετισμός προτάσεων δωρεάς με τη διαδικασία τόσο της έγκρισης ενός σχεδίου όσο και τη διαδικασία δημοπράτησης ιδίως από εμπλεκόμενους σε αυτή. Η πολιτική της πόλης προσδιορίζει τις επιλέξιμες/επιθυμητές και μη δωρεές, προσδιορίζοντας πως επιθυμητές είναι εκείνες που υποστηρίζουν εγκεκριμένα προγράμματα και υπηρεσίες, αναβάθμιση και συντήρηση εγκαταστάσεων και δράσεων και των οποίων ο σκοπός είναι συμβατός με τις οδηγίες των αρμόδιων υπηρεσιών, τα προγράμματα, τις παροχές και δραστηριότητες της πόλης. Ακόμη, ως προϋπόθεση αποδοχής, τίθεται η ικανότητα του δήμου να ανταποκριθεί στις αρχικές και διαρκείς δαπάνες και υποχρεώσεις που ενδεχομένως προκύπτουν από τη δωρεά. Παράλληλα σημειώνεται πως η πόλη μπορεί να αρνηθεί δωρεά εφόσον εκτιμήσει πως αυτή δημιουργεί κινδύνους για τη φήμη και τις αξίες της όπως για παράδειγμα περιπτώσεις δωρητών που σχετίζονται με τη βιομηχανία όπλων, με υποψία εμπλοκής ή εμπλοκή σε εγκληματικές δραστηριότητες, με την προώθηση μίσους

απέναντι σε πρόσωπα ή ομάδες, κλπ, ενώ επίσης μπορεί να αρνηθεί δωρεές από πρόσωπα ή οργανισμούς που βρίσκονται σε δικαστική διαμάχη με την πόλη.

Αντίστοιχα το γενικό κείμενο του δήμου του **Σολτ Λέικ Σίτυ** (ΗΠΑ), με τίτλο «*Donations to City*», έχει ως σκοπό να καθιερώσει πολιτική και κατευθυντήριες γραμμές για τις δωρεές προς την πόλη, με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη τις προθέσεις των δωρητών, τις ανάγκες και επιθυμίες της κοινότητας και τα οφέλη της πόλης. Όμως εξ αρχής σημειώνεται πως επίσης λαμβάνονται υπόψη και οι οικονομικές υποχρεώσεις της πόλης, που συνδέονται με τις προτεινόμενες δωρεές, περιλαμβανομένων των μακροπρόθεσμων δαπανών συντήρησης και φροντίδας. Ως δωρεά ορίζεται οτιδήποτε προσφέρεται στην πόλη και μπορεί να είναι –όχι περιοριστικά– κτίριο ή κατασκευή, αναβάθμιση δημόσιας περιουσίας, γη, υλικά, χρήματα, μετοχές, έργα τέχνης για δημόσιο χώρο ή εθελοντική εργασία. Επίσης γίνεται διάκριση ανάμεσα στις δωρεές που προέρχονται από πρόσωπο ή συλλογικό φορέα, από τις χορηγίες ή τα δικαιώματα ονομασίας (naming rights) και άλλες παρόμοιες σχέσεις που συνεπάγονται κάποιου είδους αντάλλαγμα για τον προσφέροντα στην πόλη. Το κείμενο, περιγράφοντας τον πυρήνα της πολιτικής του δήμου, αναφέρει πως ο δήμος ενθαρρύνει τις δωρεές από πολίτες ή οντότητες (οργανισμούς, επιχειρήσεις, ΜΚΟ, ομάδες, κλπ) και διευκολύνει την επίτευξη των στόχων των δωρητών, αλλά ταυτόχρονα ενεργεί σύμφωνα με την αποστολή, τους στόχους, το σχεδιασμό, τους πόρους και περιορισμούς της πόλης ως σύνολο. Περιλαμβάνει δε ένα μακρύ κατάλογο ειδικότερων παραμέτρων που κατά περίπτωση συνεκτιμώνται κατά την αξιολόγηση μιας προτεινόμενης δωρεάς. Οι περισσότερες από αυτές έχουν άμεση σχέση με χωρικές παρεμβάσεις στην πόλη και περιγράφουν πως κάθε δωρεά αξιολογείται με βάση το κατά πόσο: Αναβαθμίζει περιοχή της πόλης που μπορεί να υστερεί σε δημόσιες εξυπηρετήσεις. Προβάλλει τα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία της κοινότητας. Διατηρεί το φυσικό περιβάλλον και τους υπαίθριους χώρους, σύμφωνα με τον σχεδιασμό. Συμβάλλει στη χρήση των δημόσιων χώρων για μια ποικιλία ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων κατάλληλων κατά περίπτωση σύμφωνα με τον σχεδιασμό. Είναι κατάλληλη για τον προτεινόμενο τόπο και τους χρήστες του ίδιου δημόσιου χώρου. Συμπληρώνει ή να είναι συμβατή με παρεμβάσεις στην ίδια περιοχή. Συμβάλλει στην αισθητική της περιοχής και να εναρμονίζεται με την ποιότητα, την κλίμακα και τον χαρακτήρα των δημόσιων και πράσινων χώρων. Αντικαθιστά παλιά, απαξιωμένη ή μη ασφαλή υποδομή / εγκατάσταση. Επαναχρησιμοποιεί, αναπλάθει ή συντηρεί υπάρχον πάρκο ή δημοτική εγκατάσταση. Είναι οικονομικά βιώσιμη παρέμβαση, περιλαμβανομένης της υλοποίησης και της συντήρησης και ενδεχομένως καλύπτει όλα τα εκτιμώμενα μελλοντικά κόστη όπως της αποξήλωσης και μετακίνησης αν χρειάζεται. Έχει αντοχή στην φθορά και στον βανδαλισμό. κ.α

Ως τρίτο παράδειγμα πολιτικής, επιλέγουμε το πλαίσιο που έχει θεσπίσει ο δήμος της **Νέας Υόρκης** (ΗΠΑ) σχετικά με το ειδικότερο ζήτημα των προτάσεων δωρεάς έργων τέχνης για δημόσιους χώρους. Το θέμα έχει ειδικότερο ενδιαφέρον καθώς απασχολεί και την πόλη της Αθήνας, όπου εκδηλώνεται -συχνά πιεστικά- η επιθυμία προσώπων ή συλλογικοτήτων για δωρεά έργων τέχνης, ανδριάντων, προτομών κλπ, και η απαίτηση να τοποθετηθούν σε συγκεκριμένους δημόσιους χώρους. Η

Νέα Υόρκη, με 1.000 γλυπτά σε δημόσιους χώρους, έχει προσδιορίσει και δημοσιοποιήσει κατευθύνσεις σχετικά με ανάλογες δωρεές (¹⁰⁵). Επισημαίνεται πως τα υπάρχοντα έργα τέχνης, που στην πλειονότητά τους προέρχονται από δωρεές πολλών δεκαετιών, απαιτείται φροντίδα και πως πλέον γίνεται πολύ προσεκτική επιλογή για την αποδοχή πιθανόν δωρεών και για την τοποθέτησή τους. Μια σειρά από παράμετροι αξιολογούνται, όπως η καταλληλότητα του δημόσιου χώρου για το νέο έργο και η συμβατότητά του με τον σχεδιασμό του χώρου, η επίδραση σε άλλες χρήσεις, η αισθητική του έργου, το κόστος συντήρησης, η ασφάλεια για τους πολίτες και ιδίως τα παιδιά. Και το κείμενο πολιτικής της πόλης για τις δωρεές δημόσιων έργων τέχνης, καταλήγει με την προτροπή προς τους πολίτες και οργανισμούς να επιλέξουν άλλους τρόπους για να συμβάλλουν, όπως με δωρεές και χορηγίες για τη συντήρηση και αποκατάσταση των υφιστάμενων μνημείων της πόλης

Ως προς την προώθηση και υλοποίηση δωρεών, που αφορούν στην πόλη, ενδιαφέρον έχουν οι πρακτικές διάφορων πόλεων:

Ο δήμος του **Τορόντο**, προωθεί την πολιτική των δωρεών, προβάλλοντας μια σειρά από παραδείγματα, που ειδικότερα αφορούν σε δημόσιους χώρους της πόλης και έχουν χαρακτηριστικά τα οποία θεωρούνται υποδειγματικά και επιδιώκεται να πολλαπλασιαστούν. Στην επιλογή και προβολή, είναι φανερή η έμφαση που δίνεται στην συνεργασία που επιτυγχάνεται κάθε φορά, ανάμεσα αφενός σε διαφορετικές επιχειρήσεις ή άλλους φορείς, που κάνουν δωρεές σε χρήμα ή σε είδος, και αφετέρου τους άμεσα ενδιαφερόμενους πολίτες, τους ειδικούς που συμβάλλουν με τις γνώσεις τους και τις αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου (¹⁰⁶).

Άλλες πόλεις επικεντρώνουν την δράση τους για δωρεές είτε χωρικά είτε θεματικά/τομεακά. Στην πρώτη περίπτωση ανήκει η μόνιμη καμπάνια του δήμου του **Λονδίνου**, για την συγκέντρωση δωρεών σε χρήμα, οι οποίες έχουν αποκλειστικό σκοπό την ενίσχυση της συντήρησης και προστασίας ενός σημαντικού φυσικού χώρου, που ανήκει στον δήμο (¹⁰⁷).

Παράδειγμα προώθησης δωρεών που στοχεύουν συνδυασμένα χωρικά και θεματικά, είναι το πρόγραμμα του **Βόρειου Βανκούβερ**, για δωρεές που είναι μεν χρηματικές, αλλά αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο εξοπλισμό (ένα παγκάκι διάφορων

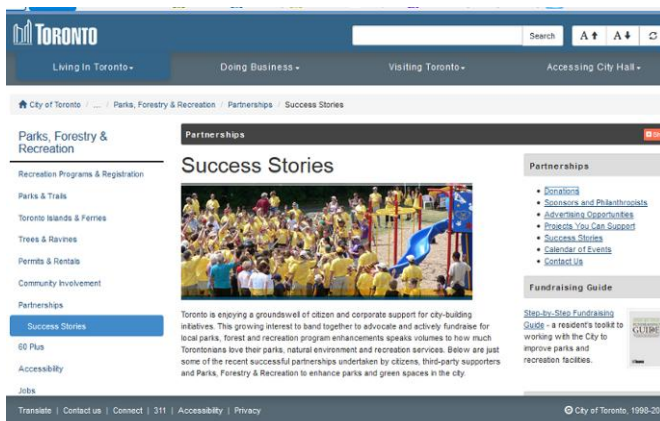
¹⁰⁵ NYC- Guidelines for Donating Works of Art to Parks, 2012 - πηγή: <http://www.nycgovparks.org/art-and-antiquities/donation-guidelines>

¹⁰⁶ Στην ενότητα της ιστοσελίδας του δήμου του Τορόντο, που αφορά στα πάρκα, το πράσινο και την αναψυχή, υπάρχει ειδική αναφορά στις επιτυχημένες ιστορίες συνεργασίας (*Partnerships - Success Stories*) – πηγή: <http://www1.toronto.ca/wps/portal/contentonly?vgnextoid=40d8145730b81410VgnVCM10000071d60f89RCRD>

¹⁰⁷ «Help to keep Burnham Beeches and Stoke Common special throughout the year - Make a donation» – πηγή: <http://www.cityoflondon.gov.uk/things-to-do/green-spaces/burnham-beeches-and-stoke-common/donations/Pages/default.aspx>

τύπων, νέο ή σε αντικατάσταση παλαιού), σε συγκεκριμένη θέση σε δημόσιους χώρους που έχουν τέτοια ανάγκη (108).

Τορόντο (πηγή: <http://www1.toronto.ca>)

Βόρειο Βανκούβερ (πηγή: <http://vancouver.ca>)

Στην κατηγορία των δωρεών σε ένα συγκεκριμένο τομέα, θα μπορούσε να ενταχθεί η προαναφερόμενη πολιτική της Νέας Υόρκης για τα δημόσια έργα τέχνης, αλλά ένα παράδειγμα θετικής δράσης για την ανάπτυξη δωρεών σε συγκεκριμένο τομέα είναι η πολιτική δωρεάς δένδρων, που καθιέρωσε ο δήμος του **Σύνδεϋ**. Αυτή πολιτική αποβλέπει στην αύξηση της φύτευσης των δημόσιων χώρων (δρόμων και πάρκων) με την συνεισφορά και κατά συνέπεια την εμπλοκή της κοινωνίας. Έτσι οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επιλέξουν το ύψος της δωρεάς (από 1.000- 50.000 \$), που είναι συνάρτηση του μεγέθους του δένδρου και του χώρου φύτευσης, την πρακτική υλοποίηση της δωρεάς αναλαμβάνει ο δήμος, ενώ παράλληλα κάνει και σχετική ανάρτηση στο site του (109).

Τέλος θα αναφερθούμε στη πρακτική μιας ευρωπαϊκής πρωτεύουσας, η οποία διαθέτει μεγάλο αριθμό μνημείων, αλλά αντιμετωπίζοντας δυσκολίες να τα συντηρήσει με δημόσιους πόρους, στρέφεται στις μεγάλες ιδιωτικές δωρεές. Τα τελευταία χρόνια, τόσο η ιταλική κυβέρνηση, όσο και ο δήμος της **Ρώμης**, δραστηριοποιούνται για την προσέλκυση ιδιωτικών πόρων για την αποκατάσταση των μνημείων της πόλης. Σύμφωνα με δημοσιεύματα του διεθνούς τύπου, ο μεν υπουργός πολιτισμού της κυβέρνησης Μ. Ρέντσι, καθιέρωσε γενναίες φορολογικές απαλλαγές για δωρεές που σχετίζονται με την συντήρηση και αποκατάσταση της δημόσιας πολιτιστικής περιουσίας (110), ενώ ο δήμαρχος της πόλης φαίνεται πως με

¹⁰⁸ City of North Vancouver - Parks & Greenways Donation Program - πηγή: <http://www.cnv.org/Parks-Recreation-and-Culture/Parks-and-Greenways/Plans-Policies-and-Bylaws/Parks-and-Greenways-Donation-Program>

¹⁰⁹ City of Sydney – Tree Donation Policy – πηγή: http://www.cityofsydney.nsw.gov.au/data/assets/pdf_file/0009/156294/Tree-Donation-Policy.pdf και «Greening more of Sydney» - πηγή: <http://www.cityofsydney.nsw.gov.au/live/trees/tree-donations>

¹¹⁰ Πρόκειται για τη νομοθετική ρύθμιση με τίτλο «Art Bonus», που έγινε το καλοκαίρι του 2014, με την οποία επιδιώκεται η ενθάρρυνση ιδιωτών και επιχειρήσεων για δωρεές συντήρησης, προστασίας και αποκατάστασης δημόσιας πολιτιστικής και καλλιτεχνικής περιουσίας, υποστήριξης θεσμών και δημόσιων χώρων πολιτισμού (π.χ. μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχαία, αρχαιολογικοί χώροι, κ.α), κατασκευής νέων εγκαταστάσεων, αποκατάστασης και αναβάθμισης υφιστάμενων κλπ. Για τις

κάθε ευκαιρία να αναζητά ιδιωτικούς πόρους και μάλιστα από όλο τον κόσμο, προκειμένου να συντηρηθούν όσα μνημεία της πόλης το έχουν ανάγκη ⁽¹¹¹⁾. Το αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής, ήταν ότι την διετία 2014-2015, γνωστές ιταλικές επιχειρήσεις όλες από το χώρο της μόδας και των ειδών πολυτελείας, έκαναν/κάνουν με δωρεά, αποκαταστάσεις ιδιαίτερα αναγνωρίσιμων και εμβληματικών για την πόλη μνημείων: Η *Tod's* για το Κολοσσαίο (25 εκατ. €), η *Bulgari* για τις Ισπανικές Σκάλες (1,5 εκατ. €), η *Fendi* για την Φοντάνα ντι Τρέβι (2,18 εκατ. €) και για τον καθαρισμό των Τεσσάρων Σιντριβανιών (320.000 €).

Συνέντευξη τύπου του οίκου *Tod's* στο Κολοσσαίο – Ιούνιος 2011 (πηγή: <http://archaeologynewsnetwork.blogspot.gr/>)

Η Fontana di Trevi, στην έκθεση φωτογραφιών του Langerfeld, που οργάνωσε ο οίκος *Fendi* στο Παρίσι κατά τη διάρκεια της Εβδομάδας Haute Couture – Ιούλιος 2014 (πηγή: <http://senatus.net/>)

Στην έντονη κριτική που ασκήθηκε από διαφορετικές πλευρές, μετά και από εμπειρίες του παρελθόντος όταν οι ιδιωτικές χρηματοδοτήσεις για μνημεία είχαν ως αντάλλαγμα την εκμετάλλευσή τους από τους χρηματοδότες, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις απάντησαν πως πρόκειται για δωρεές και όχι για ένα δρόμο προς την εμπορική αξιοποίηση των μνημείων, αλλά ήδη έχουν κερδίσει τη διεθνή διαφήμιση, από την δημοσιότητα που υπήρξε λόγω της αναγνωρισιμότητας των μνημείων. Πάντως ο οίκος *Tod's*, του οποίου η δωρεά προηγήθηκε χρονικά, έχει εξασφαλίσει για κάποιο διάστημα το δικαίωμα να τοποθετεί το λογότυπό του στα εισιτήρια –που ετησίως είναι εκατοντάδες χιλιάδες- για το Κολοσσαίο και να συνδέεται με την αποκατάστασή του σε διαφημιστικό υλικό, για 15 χρόνια. ⁽¹¹²⁾

δωρεές αυτού του είδους προβλέπεται φορολογική ελάφρυνση που φτάνει το 65% για το 2014 και 2015 και αντίστοιχα 50% για την περίοδο 2016-2019. - πηγή: Ministero dei beni e delle attività culturali e del turismo http://www.beniculturali.it/mibac/export/MiBAC/sito-MiBAC/Contenuti/Ministero/LegislaturaCorrente/Dario-Franceschini/Comunicati/visualizza_asset.html_231740378.html

¹¹¹ Είναι χαρακτηριστικά τα όσα δήλωσε ο Δήμαρχος της Ρώμης, Dr. Ignazio Marino, σχετικά με φημολογούμενη δραστηριοποίηση της βασιλικής οικογένειας της Σαουδικής Αραβίας στον τομέα της συντήρησης μνημείων: «Υπάρχουν πολλοί που σκέφτονται “Δεν έχουμε πολλούς/ες δισεκατομμυριούχους να πληρώσουν για να αποκαταστήσουμε τις αρχαιότητες μας”, εγώ όμως έχω την ακριβώς αντίθετη προσέγγιση που λέει “Ψάξε να βρεις που είναι τα χρήματα”»

¹¹² Οι πληροφορίες που αναφέρονται στις δωρεές για τα μνημεία της Ρώμης, προέρχονται από σχετικά δημοσιεύματα της περιόδου 2012-2015, όπως τα: «*Italy's Colosseum to be restored with private donation*» του BBC- Europe, 31.07.2012 – πηγή: <http://www.bbc.com/news/world-europe-19064763>. «*Corporate Medicis to the Rescue - To Some Dismay, Italy Enlists Donors to Repair Monuments*» των Gaia Pianigiani και Jim Yardley, στους New York Times, 15.07.2014 – πηγή: <http://www.nytimes.com/2014/07/16/arts/design/to-some-dismay-italy-enlists-donors-to-repair->

12. ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μια γενικότερη διαπίστωση που προκύπτει από την διερεύνηση του θέματος είναι πως ενώ από την πλευρά των δημόσιων φορέων και ειδικότερα από τον Δήμο Αθηναίων, υπάρχει μια σαφής θετική στάση για τις δωρεές μελετών, έργων, εργασιών, καθώς και υλικών ή εξοπλισμού που καλύπτουν ανάγκες της πόλης, ταυτόχρονα δεν είναι ορατή μια συγκροτημένη πολιτική, τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, για την προσέλκυση και διαχείριση των δωρεών αυτού του είδους.

Οι αρμόδιοι για τον σχεδιασμό της πόλης και τις χωρικές παρεμβάσεις, κυβέρνηση και αυτοδιοίκηση, μοιάζει να αντιμετωπίζουν τις δωρεές ευκαιριακά, χωρίς να τις εντάσσουν στον αναπτυξιακό και πολεοδομικό σχεδιασμό και να τις θεωρούν χρήσιμο μέσο για την υλοποίησή τους. Αυτή η έλλειψη εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους:

- Με την ευκαιριακή αναζήτηση δωρητή ως έσχατη λύση χρηματοδότησης ενός σχεδίου ή έργου.
- Με την αποσπασματική προσφυγή σε προσωπικές γνωριμίες για προσφορά μέσω δωρεάς.
- Με την παθητική αποδοχή της πρωτοβουλίας κάποιου, ο οποίος και καθορίζει το περιεχόμενο και προσανατολισμό της δωρεάς.
- Με την θετική στάση απέναντι σε κάθε δωρεά ανεξάρτητα από το αν αυτή εντάσσεται στον χωρικό σχεδιασμό ή στις προτεραιότητες ενός προγράμματος για την πόλη.

Η έλλειψη μιας συγκροτημένης πολιτικής στο ζήτημα των δωρεών που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την πόλη, περιορίζει τις δυνατότητες που υπάρχουν για να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της πόλης ο ιδιωτικός τομέας ή ο τρίτος τομέας της οικονομίας (ιδρύματα, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, κλπ), καθώς και το εύρος των φορέων ή προσώπων που θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν σε αυτή την κατεύθυνση.

Περαιτέρω θα πρέπει να επισημανθεί πως άστοχες επιλογές ως προς την αποδοχή δωρεών ή λανθασμένη διαχείρισή τους, δημιουργούν ένα αρνητικό κλίμα για τη συγκεκριμένη, ιδιαίτερη μορφή συνεργασίας μεταξύ δημόσιου – ιδιωτικού και αναπαράγουν αναχρονιστικά στερεότυπα, προκαταλήψεις και επιφυλακτικότητα και στις δύο πλευρές.

Ειδικότερα για την Αθήνα και λαμβάνοντας υπόψη την διαμορφωμένη πραγματικότητα και τις διαφαινόμενες τάσεις σχετικά με τις δωρεές που σχετίζονται

[monuments.html](#). «Will corporate cash save Roman monuments or diminish them?», του Antony Faiola, στην Washington Post, 06.09.2014 – πηγή: https://www.washingtonpost.com/world/will-corporate-cash-save-roman-monuments-or-diminish-them/2014/09/06/3e2498f6-a856-410c-a6ba-fc199aef774f_story.html. «Rome's film-star fountain gets revamp as businesses foot the bill», της Rosie Scammell, στον Guardian, 31.10.2015 – πηγή: <http://www.theguardian.com/world/2015/oct/31/trevi-fountain-rome-film-star-eternal-city>

Δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

με την λειτουργία και ανάπτυξη της πόλης, θα μπορούσαν να διατυπωθούν ως γενικές επισημάνσεις τα εξής:

- ▶ Η πόλη χρειάζεται τις δωρεές, καθώς οι σημαντικές ανάγκες για σχεδιασμό, υλοποίηση και συντήρηση υποδομών και εγκαταστάσεων, δεν μπορούν πλέον να αντιμετωπιστούν μόνο με τους πόρους του δημοτικού προϋπολογισμού και με τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις. Γιατί οι δημόσιοι πόροι είναι πολύ περιορισμένοι και δεν φαίνεται στο άμεσο μέλλον να διευρύνονται, ενώ οι ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις παρέχονται υπό προϋποθέσεις (π.χ. πληρότητα μελετών) που επίσης δεν μπορούν πάντα να εκπληρωθούν ή για συγκεκριμένους σκοπούς που δεν αντιστοιχούν στο σύνολο των αναγκών της πόλης (όπως είναι π.χ. απόκτηση ακινήτων, συντήρηση-αναβάθμιση υφιστάμενων εγκαταστάσεων, κ.α.).
- ▶ Από διαφορετικούς φορείς, του ιδιωτικού και του τρίτου τομέα, υπάρχει διάθεση συμβολής στην επίλυση προβλημάτων της πόλης μέσω δωρεών και αυτή η διάθεση είναι πιο ισχυρή στην περίπτωση της Αθήνας, η οποία λόγω του ρόλου και των πολλαπλών συμβολισμών της, αποτελεί ήδη τον προνομιακό αποδέκτη ποικίλων δωρεών, χαρακτηριστικό που μπορεί να αξιοποιηθεί περεταίρω.
- ▶ Χρειάζεται να βρεθεί τρόπος να αντιστοιχηθούν οι ανάγκες της πόλης και οι προσφορές, προκειμένου οι δωρεές ανεξάρτητα από την οικονομική αξία και την μορφή τους, να είναι πραγματικά αναγκαίες και ωφέλιμες για την πόλη και το όφελος να αφορά όσο το δυνατόν περισσότερους πολίτες, ενώ το θετικό αποτέλεσμα να έχει διάρκεια.
- ▶ Αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης στα ζητήματα χωρικού σχεδιασμού και εφαρμογής του, η εντεινόμενη ενίσχυση του ιδιωτικού σε βάρος του δημόσιου σε όλους τους τομείς και ειδικότερα στην ανάπτυξη της πόλης, αρνητικές εμπειρίες από δωρεές και δωρητές, κλπ, καθιστούν το ζήτημα των δωρεών προς την πόλη ένα πρόβλημα σύνθετο που σχετίζεται με την στρατηγική, με το πρόγραμμα, με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, με το θεσμικό πλαίσιο, καθώς επίσης σχετίζεται με την οργανωτική - διαχειριστική επάρκεια της διοίκησης και την ουσιαστική τήρηση διαδικασιών διαβούλευσης και διαφάνειας.

Όλα τα προηγούμενα θεωρούμε πως ενισχύουν την αναγκαιότητα μιας τοπικής πολιτικής προσέλευσης και διαχείρισης δωρεών. Αναφερόμαστε σε ένα σύνολο δράσεων και κανονιστικών ρυθμίσεων, το οποίο θα μπορούσε να έχει πολλαπλά θετική λειτουργία: Ενίσχυση των δωρεών προς όφελος της πόλης. Δημιουργία σχέσεων συνεργασίας μεταξύ δωρητών-δωρεοδόχου στη βάση κοινά αποδεκτών αρχών και στόχων. Περιορισμό των φαινομένων που τροφοδοτούν αμοιβαία αναστολές και επιφυλάξεις. Επιπλέον μια συγκροτημένη πολιτική δωρεών θα μπορούσε να λειτουργήσει ενισχυτικά ως προς τον ρόλο του Δήμου ως κεντρικό θεσμό για τον σχεδιασμό της πόλης και την υλοποίησή του.

Στη συνέχεια διατυπώνονται ορισμένα, κατά την γνώμη μας, βασικά ζητήματα που θα ήταν σκόπιμο να διέπουν μια πολιτική δωρεών και αφορούν στο σχεδιασμό και

την ανάπτυξη της πόλης. Τα περισσότερα από αυτά, έχουν αναδειχθεί, με διάφορους τρόπους στην παρούσα εργασία, με:

- Τα χαρακτηριστικά και τον σχολιασμό των πραγματοποιημένων δωρεών στην Αθήνα την τελευταία 5ετία (βλ. κεφάλαιο 3- [ΔΩΡΕΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ](#) και κεφάλαιο 4- [ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΩΡΕΕΣ](#))
- Την αναφορά σε ενδιαφέρουσες δράσεις και κανονιστικά πλαίσια άλλων πόλεων (βλ. Κεφάλαιο 11- [ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΛΛΩΝ ΠΟΛΕΩΝ](#))

Ενώ επίσης λαμβάνουν υπόψη τα όσα διατυπώθηκαν από την πλευρά των δωρητών (βλ. Κεφάλαιο 7- [ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΔΩΡΗΤΩΝ](#)), στο βαθμό που εκτιμάται πως αντιπροσωπεύουν την οπτική ιδρυμάτων και επιχειρήσεων που θα μπορούσαν να ενεργοποιηθούν και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και λειτουργία της πόλης.

12.1 Κριτήρια αξιολόγησης των δωρεών στην πόλη – Τα «όρια»

Παρότι φαίνεται παράδοξο, οι δωρεές προς την πόλη δεν είναι αυτονόητα χρήσιμες ή αναγκαίες ή ωφέλιμες. Κατά τον σχολιασμό πραγματοποιημένων δωρεών της τελευταίας πενταετίας στον χώρο του Δήμου Αθηναίων, ήδη αναδείχθηκαν πιθανές ασυμβατότητες ανάμεσα στο περιεχόμενο μιας δωρεάς και στις προτεραιότητες ή τις δυνατότητες της πόλης, ενώ δεν είναι παράδοξο οι επιδιώξεις κάποιου προσώπου ή φορέα που προτίθεται να κάνει δωρεά, να είναι σε αντίθεση με τους στόχους του δήμου. Όμως στο βαθμό που υπάρχει ειλικρινής πρόθεση προσφοράς, η οικονομικά ή διοικητικά πιο αδύναμη θέση του δωρεοδόχου, δεν μπορεί να μετατρέψει τη δωρεά σε σχέση εκμετάλλευσης του κύρους ή των δυνατοτήτων που έχει η πόλη. Ομοίως η οφειλόμενη επιβράβευση όσων προσφέρουν στην επίλυση προβλημάτων της πόλης μέσω δωρεών, δεν μπορεί να παίρνει την μορφή παραχώρησης προνομίων ή διευκολύνσεων που παραβιάζουν αρχές και καθιερωμένους κανόνες.

Οι σκέψεις αυτές διαμορφώνουν κάποια «όρια» σχετικά με τις δωρεές που αφορούν στην πόλη, τα οποία αν και μοιάζουν κοινά αποδεκτά, δεν είναι απαραίτητα εφαρμόσιμα στην πράξη, υπό την πίεση διάφορων παραγόντων (π.χ. ανάγκη διατήρησης καλών σχέσεων με τον δωρητή, προοπτική και άλλων σημαντικών δωρεών, κλπ) ή γιατί μοιάζουν υπερβολικά σε μικρής αξίας δωρεές ή γιατί κρίνονται ως περιττή πολυτέλεια. Ως εκ τούτου μια τοπική πολιτική δωρεών θα ήταν χρήσιμο να προσδιορίζει με σαφήνεια τα βασικά κριτήρια για την αποδοχή δωρεών, ώστε να υπάρχει μια δημόσια διατυπωμένη δέσμευση για την εκάστοτε δημοτική αρχή, η οποία ταυτόχρονα εκ των προτέρων –και όχι κατά περίπτωση- θα προσδιορίζει για κάθε ενδιαφερόμενο τους όρους συνεργασίας στο πλαίσιο μιας δωρεάς.

Επιχειρώντας να συστηματοποιήσουμε ορισμένα κριτήρια για την αποδοχή δωρεάς προς την πόλη, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα εξής:

- Το ζητούμενο είναι η ωφέλεια της πόλης και των πολιτών που έχουν περισσότερη ανάγκη. Ως προς αυτό το κριτήριο διευκρινίζουμε πως καθόλου δεν αποκλείει μια δωρεά να έχει όφελος και για τον δωρητή, όπως είναι η εκπλήρωση των σκοπών ενός ιδρύματος, η ενίσχυση του κοινωνικού προσώπου μιας επιχείρησης, η υστεροφημία ενός προσώπου, κλπ, τα οποία συνήθως αποτελούν το κίνητρο των δωρητών. Όμως από την πλευρά του δήμου, το κριτήριο είναι σημαντικό να τίθεται γιατί προτάσσει την αξιολόγηση του οφέλους που θα έχει η πόλη από μία δωρεά. Ακόμη λαμβάνοντας υπόψη πως ορισμένοι παράγοντες, όπως η σημαντικότητα της θέσης, όπου θα πραγματοποιηθεί η δωρεά και η δυνατότητα να γίνει ευρύτερα ορατό το αποτέλεσμά της, «προσανατολίζουν» τους δωρητές σε συγκεκριμένα σημεία της πόλης ή σε συγκεκριμένους τομείς, το κριτήριο αναδεικνύει ως βασικό ζητούμενο την επίλυση προβλημάτων όπου, χωρικά ή θεματικά, αυτά είναι οξύτερα και για όποιους πολίτες το έχουν περισσότερο ανάγκη.
- Η ωφέλεια της πόλης θα πρέπει να είναι κατά το δυνατόν πιο μακροπρόθεσμη. Το κριτήριο αυτό έχει διπλή διάσταση. Αφενός υπογραμμίζει την σημασία δωρεών που δεν επουλώνουν απλώς «κενά», αλλά επίσης δημιουργούν προϋποθέσεις ανάπτυξης της πόλης και αυτό επίσης σχετίζεται με χωρικές και τομειακές επιλογές. Αφετέρου, λαμβάνοντας υπόψη το ετήσιο σημαντικό κόστος που έχει η λειτουργία και συντήρηση κάθε δημοτικού χώρου ή εγκατάστασης, το κριτήριο προσδιορίζει ως επιθυμητές τις δωρεές οι οποίες δεν δημιουργούν έμμεσα ή άμεσα πρόσθετες δαπάνες ή άλλες υποχρεώσεις στις οποίες η πόλη δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να ανταποκριθεί.
- Η δωρεά θα πρέπει να εναρμονίζεται με τις αξίες, την ταυτότητα και με το πλαίσιο λειτουργίας της πόλης. Το κριτήριο αυτό αναφέρεται κατ' αρχήν σε ζητήματα αρχών, όπως για παράδειγμα είναι το προφίλ ή οι δραστηριότητες του δωρητή, δηλαδή χαρακτηριστικά με τα οποία η πόλη θα πρέπει να επιλέγει κατά πόσον επιθυμεί ή όχι να ταυτιστεί. Επίσης θέτει παραμέτρους ποιότητας, που μπορεί να αναφέρονται στην αισθητική των όσων προσφέρονται μέσω δωρεών, στην εναρμόνισή τους με την ιστορική και πολιτιστική ταυτότητα τμημάτων και μνημείων της πόλης, αλλά επίσης αναφέρεται στην ποιότητα των μελετών και κατασκευών που πραγματοποιούνται μέσω δωρεών. Ακόμη αναφέρεται στον σεβασμό των θεσμοθετημένων πλαισίων, που είναι η ισχύουσα νομοθεσία, αλλά και τοπικές κανονιστικές αποφάσεις, τα οποία δεν μπορούν να ελαστικοποιούνται ή να τροποποιούνται κατ' εξαίρεση, προκειμένου να πραγματοποιηθεί μια δωρεά όσο μεγάλη και αν είναι αυτή.
- Η δωρεά θα πρέπει να εντάσσεται στον σχεδιασμό και το αναπτυξιακό πρόγραμμα της πόλης. Αν τα προηγούμενα κριτήρια σε μεγάλο βαθμό είναι σημαντικά και για άλλου είδους δωρεές, αυτό είναι κατ' εξοχήν σημαντικό για τις δωρεές σχεδίων, μελετών και έργων που επηρεάζουν την οργάνωση και λειτουργία της πόλης. Είναι χρήσιμο να διευκρινιστεί πως η αναγκαιότητα εναρμόνισης με τον υπάρχοντα σχεδιασμό δεν εμπεριέχει την αντίληψη ενός χωρικού και αναπτυξιακού πλαισίου που είναι στατικό και αδιατάρακτο απέναντι σε όποιους μετασχηματισμούς. Εξάλλου ένα από τα βασικά, ανεπίλυτα προβλήματα που αντιμετωπίζει από χρόνια

η Αθήνα, είναι η διατήρηση ενός Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου της δεκαετίας του 1980 (¹¹³), που προφανώς «αγνοεί» τις χωρικές, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που έχουν συμβεί στην πόλη. Όμως εφόσον κάποια μεταβολή του χωρικού σχεδιασμού, που επέρχεται λόγω μιας δωρεάς ή με την συνεισφορά δωρεών, κρίνεται αναγκαία, αυτή οφείλει να σχεδιαστεί και να θεσμοθετηθεί ως τέτοια, ώστε να διερευνηθούν και να συζητηθούν δημόσια όλες οι συνέπειές της για την πόλη.

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να σημειωθεί πως με δεδομένη την αποκλειστική ευθύνη του δημόσιου τομέα για τον πολεοδομικό σχεδιασμό, η συμμετοχή δωρητή ως χρηματοδότη, σε καμία περίπτωση δεν μετατοπίζει την ευθύνη -από το δημόσιο στον δωρητή- για τους στόχους και το περιεχόμενο του σχεδιασμού, καθώς επίσης και για την δημόσια παρουσίασή τους και την οργάνωση της διαβούλευσης. Αντίθετα μάλιστα, το δημόσιο (κεντρική διοίκηση ή δήμος), ιδίως σε αυτές τις περιπτώσεις, οφείλει να έχει ενεργή παρουσία και κεντρικό ρόλο, γιατί λαμβάνοντας υπόψη πως μια πολεοδομική ρύθμιση μπορεί να έχει σύνθετες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις (οικονομική δραστηριότητα, κοινωνική σύνθεση, αξίες γης), η εμπλοκή δωρητών σε αυτήν μπορεί να δημιουργήσει αρνητικά αντανακλαστικά και καχυποψίες ως προς τις προθέσεις και να εκτρέψει την τυπική διαβούλευση ή ευρύτερα την δημόσια συζήτηση, από το περιεχόμενο του προτεινόμενου πολεοδομικού σχεδίου, στην δωρεά και τον δωρητή. Παρότι τα ίδια φαινόμενα ενδέχεται να υπάρξουν και σε περιπτώσεις δωρεών επιμέρους μελετών και έργων, εφόσον αυτά σαφώς εντάσσονται στον ευρύτερο χωρικό σχεδιασμό και προγραμματισμό, η μέχρι σήμερα εμπειρία δείχνει πως ο δημόσιος διάλογος είναι πιθανότερο να επικεντρωθεί στο περιεχόμενο και ως εκ τούτου να είναι βοηθητικός για την μεγιστοποίηση της ωφέλειας της πόλης από την δωρεά.

Τα προαναφερόμενα μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις βασικές κατευθύνσεις αξιολόγησης:

Στην αξιολόγηση του κατά πόσον μια δωρεά είναι αναγκαία και επιθυμητή για την πόλη.

Στο κατά πόσον μια δωρεά δημιουργεί στον δωρητή (πρόσωπο ή φορέα) προσδοκίες για άλλα έργα, μελέτες, συμβάσεις, για υποστήριξη ή διευκόλυνση οποιουδήποτε είδους.

Στο εάν από την δωρεά προκύπτουν μελλοντικές οικονομικές, λειτουργικές ή ενδεχομένως ηθικές συνέπειες για τον δήμο και κατά πόσον είναι επιθυμητό αυτές να αναληφθούν.

¹¹³ Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Αθηναίων εγκρίθηκε με την Υπουργική Απόφαση 225/45/1988 (ΦΕΚ 80, Δ', 04.02.1988) και έκτοτε τροποποιήθηκε σημειακά, αλλά δεν αναθεωρήθηκε συνολικά.

12.2 Σκέψεις για την μορφή και το περιεχόμενο των σύγχρονων δωρεών για την πόλη

Στη συνέχεια διατυπώνονται ορισμένες σκέψεις σχετικά με κατευθύνσεις προς στις οποίες θα μπορούσε να προσανατολίσει μια τοπική πολιτική, τις δωρεές προς την πόλη. Οι σκέψεις βασίζονται ιδίως στην εκτίμηση των αναγκών αλλά και των δυνατοτήτων της Αθήνας και τα βασικά τους χαρακτηριστικά μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- ▶ Ανάληψη πρωτοβουλιών από τον δήμο
- ▶ Διεύρυνση του εννοιολογικού περιεχομένου της *δωρεάς* και του *δωρητή* για την πόλη
- ▶ Επικέντρωση σε ανάγκες της πόλης, στις οποίες οι δωρεές μπορούν να δώσουν λύσεις

ΣΚΕΨΗ ΠΡΩΤΗ: Οι δωρεές στις οποίες θα μπορούσε να προσβλέπει μια πόλη και ιδίως η Αθήνα δεν είναι μόνο αυτές που αντιστοιχούν στο πρότυπο του μεγάλου δωρητή που πραγματοποιεί μια σημαντικής οικονομικής αξίας δωρεά. Χωρίς αυτό να αποκλείεται, ή να είναι μη επιθυμητό, θα ήταν πολλαπλά χρήσιμο, η πόλη να επενδύσει σε προσπάθειες για την ενεργοποίηση και μικρότερων προσφορών και κυρίως στην επιδίωξη του συνδυασμού διαφορετικών και ποικίλων ως προς το μέγεθος και το είδος δωρεών για τον ίδιο σκοπό.

Αυτή η σκέψη θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για παράδειγμα στην περίπτωση που η πόλη χρειάζεται την αναβάθμιση ενός υπάρχοντος χώρου ή δημόσιας εγκατάστασης και ο μόνος τρόπος να το επιτύχει είναι να βασιστεί σε δωρεές. Τότε θα μπορούσε να ζητηθεί η συνεισφορά πολιτών, επιχειρήσεων, ιδρυμάτων, συλλογικοτήτων, επιστημονικών φορέων, κλπ. και κάθε συν-δωρητής θα μπορούσε να συνεισφέρει με διαφορετικό τρόπο, ως προς την μορφή και την οικονομική αξία, όπως με μικρά ή μεγαλύτερα χρηματικά ποσά, με τεχνογνωσία, υλικά, προσωπική εργασία, μηχανήματα, εξοπλισμό κ.ο.κ. Ακόμη η σκέψη για σύνθετες/συνδυαστικές δωρεές συνδέει την έννοια της δωρεάς με την καλλιέργεια αντιλήψεων και την ενθάρρυνση πρακτικών πολύτιμων για την πόλη, όπως το ενδιαφέρον για τον χώρο που ζούμε και την δυνατότητα αυτό να οδηγήσει σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα μέσα από συλλογική προσπάθεια που αξιοποιεί διαφορετικές δυνατότητες και ικανότητες.

Μια συλλογική δωρεά, η οποία μάλιστα εμπεριέχει την υλοποίηση και τεχνικών εργασιών, αναμφίβολα προϋποθέτει ικανή οργάνωση από την πλευρά του δήμου και ασφαλώς είναι δυσκολότερη ως προς την προετοιμασία και την πραγματοποίησή της από μια τυπική δωρεά. Όμως θα άξιζε να επιχειρηθεί ιδίως σε μικρή κλίμακα, όπως για την φροντίδα και αναβάθμιση μικρού δημόσιου χώρου μιας γειτονιάς. Στην κλίμακα της γειτονιάς μπορούν να αξιοποιηθούν τοπικοί φορείς, επαγγελματίες, κάτοικοι με ειδικές γνώσεις ή δεξιότητες και ο δήμος να προσανατολίσει στον συγκεκριμένο σκοπό και άλλους δωρητές που μπορούν συνεισφέρουν ότι επιπλέον χρειάζεται.

ΣΚΕΨΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο δήμος δημιουργεί μια «τράπεζα δωρεών», δηλαδή έναν δημόσια προσβάσιμο κατάλογο επιθυμητών δωρεών, που μπορεί να έχουν θεματική ή και χωρική αναφορά και αφορούν σε ανάγκες της πόλης, οι οποίες είναι σημαντικές αλλά δεν μπορούν να ικανοποιηθούν από τους ίδιους πόρους του δήμου ή από άλλες χρηματοδοτικές πηγές. Οι επιθυμητές δωρεές θα ήταν σκόπιμο να συνοδεύονται από την εκτιμώμενη αξία, τις προϋποθέσεις, τον χρόνο και τις διαδικασίες που χρειάζονται για να υλοποιηθούν, ενώ σημαντικό στοιχείο της προσπάθειας θα έπρεπε να είναι η προβολή των υλοποιημένων δωρεών και των αποτελεσμάτων τους.

Αυτή η προσπάθεια θα είχε ορισμένες σημαντικές θετικές συνέπειες: Την υποβοήθηση όσων επιθυμούν να προσφέρουν, προκειμένου να «επενδύσουν» σε ότι πραγματικά έχει ανάγκη η πόλη. Την διεύρυνση του πεδίου αναζήτησης των πιθανών δωρητών, με την γνωστοποίηση των αναγκών της πόλης, με οργανωμένο τρόπο, σε περισσότερους ενδιαφερόμενους. Επιπλέον η συστηματική προβολή των καλών πρακτικών, πέραν της οφειλόμενης αναγνώρισης προς τους δωρητές, θα μπορούσε να λειτουργήσει ως κίνητρο για έναν καλώς εννοούμενο ανταγωνισμό.

Το γεγονός πως κάθε τι που γίνεται στον Δήμο Αθηναίων έχει μεγαλύτερη δημοσιότητα έναντι άλλων πόλεων, αποτελεί ισχυρό σύμμαχο σε μια ανάλογη προσπάθεια τόσο για την δημοσιοποίηση των αναγκών και της σημασίας που θα είχε η συμβολή πολιτών, επιχειρήσεων, ιδρυμάτων, κλπ σε αυτές, όσο και για την δημοσιοποίηση της προσφοράς κάθε δωρητή από τον δήμο και όχι από τον ίδιο, καθώς στην δεύτερη περίπτωση η προβολή συχνά εκλαμβάνεται με αρνητικό τρόπο.

ΣΚΕΨΗ ΤΡΙΤΗ: Υπάρχουν ανάγκες της πόλης, οι οποίες ενώ είναι σημαντικές φαίνεται πως είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν μέσω δωρεών λόγω του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου. Ειδικότερα αναφερόμαστε στην απόκτηση γης που είναι πολεοδομικά δεσμευμένη για κοινόχρηστες ή κοινωφελείς χρήσεις και στην συνήθη φροντίδα-συντήρηση δημόσιων χώρων και εγκαταστάσεων, ως ανάγκες προς τις οποίες θα μπορούσαν να προσανατολιστούν οι δωρεές.

Ως προς το θέμα της απόκτησης γης, σημειώνεται πως στον Δήμο Αθηναίων εκκρεμεί επί πολλές δεκαετίες η απαλλοτρίωση ακινήτων, τα οποία από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο έχουν χαρακτηριστεί τα περισσότερα ως κοινόχρηστοι χώροι (δρόμοι, πλατείες, χώροι πρασίνου, παιδικές χαρές, κλπ) και κάποια ως χώροι για κοινωφελείς εγκαταστάσεις (αθλητικά, πολιτιστικά, παιδικοί σταθμοί, κλπ). Η εκκρεμότητα αυτές φαίνεται πως είναι αδύνατον να αντιμετωπιστούν από δημοτικούς ή γενικότερα δημόσιους πόρους, ενώ προϋποθέτουν χρονοβόρες διαδικασίες (σύνταξη – κύρωση πράξεων αναλογισμού) και μεγάλο όγκο εργασίας για εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Η διαίωσιση των ανεκπλήρωτων υποχρεώσεων του δήμου έχει ως αποτέλεσμα οι ιδιοκτήτες σταδιακά να προσφεύγουν στα διοικητικά δικαστήρια, επιτυγχάνοντας τελικώς την

άρση της πολεοδομικής δέσμευσης του ακινήτου τους. Η οικονομική κρίση και η κρίση της κτηματαγοράς μπορεί να έχουν ανακόψει εν μέρει τον ρυθμό των μεταβολών του ρυμοτομικού σχεδίου λόγω αδυναμίας του δήμου να υλοποιήσει τις απαλλοτριώσεις, αλλά το πρόβλημα παραμένει και η πόλη σταδιακά χάνει δημόσιους χώρους που έχουν προβλεφθεί/σχεδιαστεί κατά το παρελθόν και εξακολουθούν να είναι αναγκαίοι. Έτσι η τρίτη σκέψη αναφέρεται στην αναζήτηση της θεσμικής δυνατότητας μιας «τριγωνικής σχέσης» μεταξύ δήμου – ιδιοκτήτη ακινήτου – δωρητή, στο πλαίσιο της οποίας με απλές διαδικασίες, ο δωρητής θα μπορούσε να υποκαταστήσει τον δήμο ως προς τις οικονομικές υποχρεώσεις του απέναντι στον ιδιοκτήτη και το ακίνητο θα γινόταν δημοτική έκταση με αποκλειστικό προορισμό την χρήση που προβλέπεται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Ως προς το δεύτερο ζήτημα, δηλαδή αυτό που αφορά στην συνεχή φροντίδα που έχουν ανάγκη οι δημόσιοι ελεύθεροι χώροι και οι δημοτικές εγκαταστάσεις, θα πρέπει να αναφερθεί πως αποτελεί μείζον πρόβλημα για τον Δήμο Αθηναίων, καθώς υποχρεωτικά γίνεται με τις δικές του δυνάμεις και δυνατότητες, οι οποίες τα τελευταία χρόνια περιορίζονται (μείωση προσωπικού υπηρεσιών αυτεπιστασίας, μείωση οικονομικών πόρων, σύνθετες διαδικασίες προμήθειας υλικών, ανταλλακτικών και εξοπλισμού, κλπ), ενώ οι ανάγκες αυξάνονται. Έτσι η σκέψη που διατυπώνεται σχετικά με το πρόβλημα αυτό αφορά στην θεσμική δυνατότητα «υιοθεσίας» δημόσιου χώρου για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα από δωρητή ή δωρητές ο/οι οποιός/οι θα αναλάβουν την συστηματική φροντίδα – συντήρησή του. Αυτό θα μπορούσε να εφαρμοστεί για παράδειγμα για πλατείες ή πεζοδρόμους και οι δωρητές να είναι επιχειρήσεις που έχουν άμεση σχέση με τους συγκεκριμένους χώρους. Η σύνδεσή, μέσω δωρεάς, βασικών χρηστών με τους δημόσιους χώρους, θα μπορούσε επίσης να λειτουργήσει αποτελεσματικά για συνήθη φαινόμενα φθορών λόγω κακής χρήσης και να ενισχύσει την συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων, συνεργασία η οποία θα μπορούσε να λάβει και άλλες μορφές ανάλογες με αυτές που προβλέπονται στην πρωτοβουλία για τα «*Ανοιχτά Κέντρα Εμπορίου*»⁽¹¹⁴⁾. Είναι αυτονόητο πως η υιοθεσία, είτε στο κέντρο της πόλης είτε σε μια γειτονιά, δεν μεταβάλλει με οιονδήποτε τρόπο τον δημόσιο χαρακτήρα του χώρου και πως δεν μπορεί να συνεπάγεται την παραχώρηση προς τους δωρητές οποιουδήποτε ειδικού

¹¹⁴ Το 2014, από το τότε Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, προκηρύχθηκε η Πιλοτική Δράση «*Ενίσχυση Ανοικτών Κέντρων Εμπορίου*» (ΑΚΕ), με στόχο «*την οργανωμένη και συστηματική ανάδειξη και προβολή των παραδοσιακών εμπορικών κέντρων των πόλεων με συντονισμένες ενέργειες επικοινωνίας και ενημέρωσης, πολιτιστικής και κοινωνικής ευαισθητοποίησης*». Η προκήρυξη απευθυνόταν στους Εμπορικούς Συλλόγους έξι μεγάλων πόλεων: Αθήνας, Πειραιά, Θεσσαλονίκης, Λάρισας, Πάτρας και Αλεξανδρούπολης. Το 2015 τελικώς εγκρίθηκε η χρηματοδότηση των 6 ΑΚΕ, η οποία αφορούσε δράσεις όπως: υποστηρικτικές μελέτες (π.χ. χαρτογράφηση, έρευνες αγοράς), ανάπτυξη υποδομών (οριοθέτηση, σήμανση, φωτισμός, καλλωπισμός κλπ), απόκτηση ηλεκτρονικού εξοπλισμού (δικτύωση για την ενιαία χρήση κάρτας πιστότητας, εκτυπωτής φυλλαδίων, διαφημιστικών εντύπων, φωτοτυπικό μηχάνημα κλπ, οθόνη προβολής και ηχητικές εγκαταστάσεις, info-points/kiosks, wi-fi hotspots, κλπ), απόκτηση λογισμικών (π.χ. ηλεκτρονική εφαρμογή για τη διαχείριση των ενιαίων καρτών καταναλωτή) και δαπάνες ενεργειών προβολής και ενημέρωσης, (πηγή: <http://www.espa.gr/el/>).

Σημειώνεται όμως πως το ΑΚΕ της Αθήνας δεν θα υλοποιηθεί, καθώς ο Εμπορικός Σύλλογος Αθηνών απέσυρε το ενδιαφέρον του, όπως σημειώνεται σε σχετική επιστολή του της 10.12.2015, λόγω καθυστερήσεων στην χρηματοδότηση του προγράμματος (πηγή: <http://www.esathena.gr/>)

δικαιώματος εκμετάλλευσης ή χρήσης του χώρου, καθώς το αντίθετο δεν συνάδει με την έννοια της δωρεάς.

ΣΚΕΨΗ ΤΕΤΑΡΤΗ: Από την παράθεση πραγματοποιημένων δωρεών στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις του δυτικού κόσμου, που αναφέρονται στην παρούσα εργασία, προκύπτουν και άλλες ιδέες οι οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο μιας τοπικής πολιτικής δωρεών.

Από αυτές ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η νοηματοδότηση των δωρεών μελετών, έργων ή εργασιών, ως μια μορφή «ανταπόδοσης» προς την πόλη, ιδίως από σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες με έδρα την Αθήνα ή ιδιωτικές επενδύσεις σε ακίνητα της πόλης, καθώς αυτές χρησιμοποιούν τον χώρο της πόλης και αξιοποιούν ως επιχειρηματικό πλεονέκτημα το κύρος και την ιστορία της.

Πάντως ο τρόπος εφαρμογής της γενικής ιδέας χρειάζεται ιδιαίτερη μελέτη, προκειμένου ο συνδυασμός κάθε σημαντικής αστικής επένδυσης με μια δωρεά προς την πόλη, αφενός να μην λειτουργήσει ως αντικίνητρο επενδύσεων και αφετέρου να μην αποτελέσει, όπως προαναφέρθηκε, την βάση για ειδικά προνόμια ή οφέλη.

12.3 Κρίσιμα θέματα

Όσα αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες για τις αρχές και κατευθύνσεις μιας τοπικής πολιτικής δωρεών για την πόλη, αναδεικνύουν ορισμένα κρίσιμα θέματα:

- Την ανάγκη να υπάρχει για την πόλη ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα και η χωρική του έκφραση σε ένα πολεοδομικό σχέδιο, προκειμένου η επιδίωξη δωρεών και αντίστοιχα η αποδοχή των κάθε είδους προσφορών, να εξυπηρετεί πραγματικές ανάγκες και να αντιστοιχείται με ιεραρχημένους χωρικά και τομεακά στόχους.
- Την σημασία που έχει η ανάδειξη του δήμου σε ισχυρό κέντρο, που σχεδιάζει μια πολιτική για την ενεργοποίηση της συνεισφοράς πολιτών, επιχειρήσεων, ιδρυμάτων, συλλογικοτήτων, κλπ, προς την πόλη, που διαμορφώνει ένα κανονιστικό πλαίσιο για την αποδοχή και υλοποίηση των δωρεών και παράλληλα εξασφαλίζει τις οργανωτικές προϋποθέσεις διαφάνειας και αποτελεσματικότητας.
- Την αποτύπωση στην τοπική πολιτική δωρεών και τις σχετικές δημοτικές δραστηριότητες, της αντίληψης πως ο δήμος ενθαρρύνει τις δωρεές και διευκολύνει την επίτευξη των στόχων των δωρητών, αλλά ταυτόχρονα ενεργεί σύμφωνα με την αποστολή, τους στόχους, τον σχεδιασμό, τους πόρους και περιορισμούς της πόλης ως σύνολο.

Ένα εύλογο ερώτημα που ανακύπτει είναι κατά πόσον μια τοπική πολιτική δωρεών, με τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται παραπάνω μπορεί να «συναντηθεί» με την στρατηγική και τις προτεραιότητες όσων έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν σημαντικής αξίας δωρεές, όπως είναι τα ιδιωτικά κοινωφελή

ιδρύματα, οι μεγάλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, ή ακόμη και πρόσωπα που διαθέτουν σημαντικό πλούτο και επιθυμούν να συνδέσουν το όνομά τους με την προοπτική της Αθήνας. Οι απόψεις που διατυπώθηκαν στις συνεντεύξεις των εκπροσώπων των τριών ιδρυμάτων και των δύο επιχειρήσεων φαίνεται πως κάθε άλλο παρά αποκλίνουσες είναι σε σχέση με μια τέτοια προοπτική.

Είναι πιθανόν τα όρια και οι κανόνες που θέτει η πόλη να αποθαρρύνουν όσους κάνοντας μια δωρεά, προσδοκούν ανταλλάγματα ή ειδική μεταχείριση, αλλά αυτό δεν νοείται ως απώλεια, το αντίθετο μάλιστα.

Η έρευνα έδειξε πως υπάρχουν φορείς και τα πρόσωπα που έχουν ειλικρινή πρόθεση προσφοράς και αναγνωρίζουν την σημασία που έχει να «επενδύσουν» στην Αθήνα. Σε αυτούς μπορεί να στραφεί ο δήμος στο βαθμό που αφενός επιθυμεί να αξιοποιήσει, παράλληλα με άλλες χρηματοδοτικές δυνατότητες και τις δωρεές για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου αναπτυξιακού σχεδίου για την πόλη, και αφετέρου στο βαθμό που εγγυάται την διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα στην διαχείριση των δωρεών.

13. ANTI ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας αποτυπώθηκαν τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των δωρεών κάθε είδους και κυρίως αυτών που επηρεάζουν την πόλη, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν την τελευταία πενταετία στην Αθήνα. Όμως αφενός το σχετικά μικρό χρονικό εύρος της έρευνας και αφετέρου η μικρή χρονική απόσταση από αυτό, περιορίζουν τη δυνατότητα εξαγωγής γενικότερων συμπερασμάτων.

Ως εκ τούτου αυτή η πρώτη προσέγγιση, ταυτόχρονα δημιουργεί νέα ερωτήματα που κυρίως σχετίζονται με την εξέλιξη στην διάρκεια του χρόνου. Για παράδειγμα: Πως θα εξελιχθούν τα επόμενα χρόνια οι δωρεές προς την πόλη της Αθήνας και αντίστοιχα ποια θα είναι στο μέλλον η έκταση και μορφή του φαινομένου σε άλλες μεγάλες πόλεις? Στο ποιο βαθμό, αυτού του είδους οι δωρεές, επηρεάζονται από τις ευρύτερες πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές συνθήκες ή από παραμέτρους που σχετίζονται αποκλειστικά με την συγκεκριμένη πόλη, εν προκειμένω την Αθήνα και τις πρωτοβουλίες του αντίστοιχου δήμου? Ποιες είναι οι θετικές ή αρνητικές συνέπειες για τον αστικό χώρο από δωρεές που υπέστησαν την «δοκιμασία» του χρόνου?

Είναι βέβαιο πως η συστηματική παρακολούθηση του φαινομένου σε βάθος χρόνου, θα εμπλούτιζε την έρευνα ως προς τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα. Επιπλέον η εξέταση περισσότερων καλών ή αρνητικών πρακτικών, τόσο ως προς την επίδραση δωρεών στον αστικό χώρο, όσο και ως προς την συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού-τρίτου τομέα σε αυτό το πεδίο, θα μπορούσε να συνεισφέρει με χρήσιμα συμπεράσματα για τον σχεδιασμό μιας τοπικής πολιτικής δωρεών, για την βελτίωση νομοθετημάτων, τοπικών κανονιστικών αποφάσεων και διαδικασιών, για τους τρόπους αναγνώρισης της προσφοράς, κλπ

Με αφετηρία την δυσμενή πρόβλεψη πως τα χρόνια που έρχονται, θα διατηρηθούν οι περιοριστικές συνθήκες σε πόρους, μέσα και ανθρώπινο δυναμικό, όπως ισχύουν σήμερα για τον Δήμο Αθηναίων, εκτιμάται πως οι δωρεές μελετών, έργων, εργασιών, καθώς και οι δωρεές υλικών, αστικού εξοπλισμού, κλπ, θα παραμείνουν ή και θα ενισχυθούν ως μια σημαντική διέξοδος για την αντιμετώπιση των αναγκών της πόλης. Όμως το κατά πόσον, η εικόνα των αποσπασματικών προσφορών της τελευταίας πενταετίας θα μετασχηματιστεί σε μια διευρυνόμενη και συγκροτημένη τάση δωρεών προς την πόλη, καθώς και το κατά πόσον οι δωρεές θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο ενός αναπτυξιακού και σύγχρονου πολεοδομικού σχεδίου, αποτελούν ερωτήματα των οποίων η απάντηση θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό από τις επιλογές και τις πρωτοβουλίες του Δήμου Αθηναίων.

Συνολικά τα ερωτήματα που διατυπώνονται αντί επιλόγου, οδηγούν στην σκέψη πως η εξέλιξη του φαινομένου των σύγχρονων δωρεών προς την πόλη, η επίδρασή τους στην οργάνωση, την λειτουργία και την μορφή της, καθώς και ο τρόπος που αυτές αντιμετωπίζονται από την τοπική κοινωνία και τους θεσμούς, θα αποτελέσουν και στο μέλλον ένα ενδιαφέρον αντικείμενο μελέτης...

14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

- Αγιαννίδης Π., «Το παιχνίδι των Ιδρυμάτων», 23.05.2015 & «Η Μονόπολη των Ιδρυμάτων», 29.05.2015, εφημερίδα Τα Νέα,
- Αρβανιτάκης Δ., «Ευεργετισμός: Δεδομένα και προβλήματα», από το «Το φαινόμενο του ευεργετισμού στη Νεότερη Ελλάδα» Πρακτικά Ημερίδας 29.11.2004, έκδοση Μουσείου Μπενάκη, 2006
- Βαξεβανίδου Μ., «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη και την αποτελεσματική διοίκηση των Ευρωπαϊκών επιχειρήσεων», 2008, «ΣΠΟΥΔΑΙ», 91-114, Τόμος 58, Τεύχος 1ο-2ο, Πανεπιστήμιο Πειραιά
- Βαρδάκη Ε. «Θα σώσει η φιλανθρωπία τον κόσμο;», ΒΗmagazino, 11.08.2013
- Bishop M., Green M. «Philanthrocapitalism - How the Rich Can Save the World», 2008, εκδόσεις Bloomsbury
- Βλάμη Δ., «Οι ευεργέτες του Γένους, φιλοπάτριδες και φιλογενείς – Έλληνες του Λιβόρνο», της σειράς «Η Ελλάδα των ευεργετών», 2004, εφημερίδα Ημερησία
- Βρεττός Κ., «Πλαίσιο εφαρμογής, προοπτικές και προβλήματα της νέας διάταξης του άρθρου 2Α του ν. 3316/2005», ομιλία στην Επιστημονική Ημερίδα της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης Δικαίου Τεχνολογίας και Κατασκευών, με θέμα «Πρόσφατες εξελίξεις στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων», 14.12.2011
- Γιατρομανωλάκης Ν., «Χωρίς ευεργέτες», 2013, <http://www.protagon.gr>
- Γκάντζιας Γ., «Πολιτιστική Πολιτική, Χορηγία και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», 2010, εκδ. Παπασωτηρίου
- Gates B., «Wealth and Capital - Why Inequality Matters», στο <http://www.gatesnotes.com/>, 13.10.2014
- Δερτιλής Β. Γ., «Χορηγοί, ευεργέτες, “σπόνσορες”», Το Βήμα, 1997
- Επτακοίλη Γ. «Εν έτει 2012 υπάρχουν ευεργέτες;», 2012, εφημερίδα Καθημερινή, 18.03.2012
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001), COM (2001) 366 τελικό, «Πράσινο Βιβλίο- Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή», Βρυξέλλες, 18.7.2001
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006), COM(2006) 136 τελικό, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, «Πραγμάτωση της Εταιρικής Σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: Να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης»
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), COM(2011) 681 τελικό, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών, «Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την εταιρική κοινωνική ευθύνη»
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Έκθεση σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: λογοδοσία, διαφάνεια και υπευθυνότητα στην επιχειρηματική συμπεριφορά και βιώσιμη ανάπτυξη (2012/2098(INI)) - Επιτροπή Νομικών Θεμάτων, 28.01.2013
- Θεοδώρου Β. «Ευεργετισμός και όψεις της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις παροικίες (1870-1920)», Τα Ιστορικά, τεύχος 7, Δεκέμβριος 1987

- Θεοδώρου Β. «Φυσιογνωμία και στάσεις των ευεργετών του 19^{ου} αιώνα», στο τεύχος «Οι Έλληνες Ευεργέτες του 19^{ου} αιώνα», της σειράς «Η Ελλάδα των ευεργετών», 2004, εφημερίδα Ημερησία
- Θεοδώρου Β. «Εκσυγχρονιστικές απόπειρες των δωρητών της διασποράς. Επιρροές, προοπτικές και όρια των νεωτερικών τους παρεμβάσεων στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα», από το «Το φαινόμενο του ευεργετισμού στη Νεότερη Ελλάδα» Πρακτικά Ημερίδας 29.11.2004, έκδοση Μουσείου Μπενάκη, 2006
- ΙΜΟ – Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, «Ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων στον τομέα του πολιτισμού», 2011, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Πολιτικών της Ένωσης- Θεματικό Τμήμα Β: Διαρθρωτικές Πολιτικές και Συνοχή – Πολιτισμός και Παιδεία
- Ιορδάνογλου Χρ., «Κράτος και ομάδες συμφερόντων – Μια κριτική της παραδεδεγμένης σοφίας», 2013, εκδόσεις Πόλις
- ΙΟΣ, «Εθνικοί Ευεργέτες-Τα πλούτη του έθνους», Ελευθεροτυπία, 23.03.1997
- Kaletsky A., «Ο πρώτος στόχος του Ομπάμα», Το Βήμα, 27.01.2009
- Καψύλης Α., «Η “στρατηγική φιλανθρωπία” των επιχειρηματικών κολοσσών», Το Βήμα, 23.04.2006
- Καψύλης Α., «Μπιλ Γκέιτς vs Τομά Πικετί: Προτιμώ να κάνω δωρεές, όχι να φορολογούμαι», Το Βήμα 13.01.2015
- Καρατζάς Α., «Ευεργεσία και επιχειρηματικότητα δείχνουν το δρόμο», 2010, <http://www.nb.org/blog/>
- Κοντάκος Α, Κουντούρης Α., «Σκεύος Ζερβός θα πει Δωδεκάνησος και Δωδεκάνησος θα πει Σκεύος Ζερβός: Πανεπιστημιακή και Ενωτική Δράση του Σκεύου Ζερβού», πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης, Πάτρα 06-08.10.2006
- Κουτουξιάδου Αικ., 2007, «Εθνική ευεργεσία και νεοελληνική εκπαίδευση (1830-1913)» Διδακτορική διατριβή Πάντειο Πανεπιστήμιο)
- Λεοντίδου, Λ., 2001, «Πόλεις της Σιωπής. Εργατικός Εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά, 1909-1940», Αθήνα: Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ.
- Μπαμπινιώτης Γ., «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας», δεύτερη έκδοση, Αθήνα 2002, Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ
- Μητσός Μ., 2008, «Υπάρχουν και καλοί καπιταλιστές»
- Porter E. M., Kramer R.M. (2002) «The competitive advantage of Corporate Philanthropy», Harvard Business Review, Harvard Business School Publishing
- Πρακτικά ημερίδας (20.11.2004) «Το φαινόμενο του ευεργετισμού στη νεότερη Ελλάδα», επιμ. Αρβανιτάκης Δ., 2006, έκδοση Μουσείο Μπενάκη
- Πολίτης Α., 2009, «Ρομαντικά Χρόνια – Ιδεολογίες και Νοοτροπίες στην Ελλάδα του 1830-1880», Θεωρίες και Μελέτες Ιστορίας 14-Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού-Μνήμων
- Ρουμπιέν Δ., 2010, «Ο ρόλος των δημοσίων κτηρίων στην ανορθολογική δημιουργία του σχεδίου πόλεως στην οθωνική Αθήνα», τεύχος 3, Τεχνικά Χρονικά, επιστημονική έκδοση ΤΕΕ
- Σαρηγιάννης Γ, 1997, σειρά κειμένων δημοσιευμένων στην εφημερίδα Ριζοσπάστης με τίτλους: «Εθνικοί ευεργέται – Η αστική τάξη για την αστική τάξη»

- Ρ. 29.06.1997, «Σερ Μπίτζλ Ζαχάρωφ – Ο αδίστακτος έμπορος όπλων “εθνικός ευεργέτης” – Ρ. 27.07.1997, «Εθνικοί ευεργέτες – Ο ρόλος τους στην αναπαραγωγή του συστήματος» - Ρ. 29.07.1997, «Εθνικοί ευεργέτες – Το κεφάλαιο δεν έχει πατρίδα» - Ρ. 03.08.1997, «“Μη κερδοσκοπικά” Ιδρύματα – Το νιού λουκ της ευεργεσίας» - Ρ. 10.08.1997, «Εθνικοί ευεργέτες και πολιτική εξουσία» - Ρ. 17.08.1997 και «Σύγχρονες μορφές “ευεργεσίας” – Διεθνή ιδρύματα εξαγοράς συνειδήσεων» - Ρ. 24.08.1997.
- Συλλογικό έργο, «Όρια και σχέσεις δημόσιου και ιδιωτικού», 1994, έκδοση Ίδρυμα Σάκη Καραγιωργα
- Σουλιώτης Ν. «Ερευνώντας τις πολιτιστικές υποδομές της Αθήνας: Οι χώροι των ιδιωτικών ιδρυμάτων μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα (περίοδος 1980-2005)», 2008, ΕΚΚΕ
- Σωτηρόπουλος Δ., «Τομάς Πικετί: Το παρόν και το μέλλον του κεφαλαίου - Πώς η λειτουργία του καπιταλισμού οξύνει τις ανισότητες», Το Βήμα, 04.01.2015
- Τομαρά – Σιδέρη Μ., 2014, «Ευεργετισμός: Χτές – Σήμερα – Αύριο», 2014, <http://hellenicdiaspora.com>
- Τομαρά – Σιδέρη Μ., ομιλία στην επιστημονική ημερίδα «Ευεργετισμός και νεότερος Ελληνισμός», Πάντειο Πανεπιστήμιο, 24.11.2015
- «Το Πολυτεχνείο Ευγνωμονούν», - Ευεργέτες & Δωρητές του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου 1837-2000», επιμέλεια Καλαφάτη Ε., 2007 Ε.Μ.Π.

- Αρχείο της Διεύθυνσης Κοινοχρήστων Χώρων του Δήμου Αθηναίων
- Αρχείο της Διεύθυνσης Σχεδίου Πόλεως και Δόμησης Δήμου Αθηναίων

Διαδικτυακοί τόποι

<https://diavgeia.gov.gr/>
<http://www.opengov.gr>
<http://www.hellenicparliament.gr/Praktika/>
<http://www.culture.gr/culture>
<http://www.espa.gr/>
<http://www.cityofathens.gr/>
<http://www.developathens.gr/>
<http://www.synathina.gr/>
<http://www.kallithea.gr>
<http://www.onasseio.gr>
<http://kapodistriako.uoa.gr/>
<http://www.sotiria.gr/>
<http://www.arsakeio.gr/>

Δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
 (η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
 Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
 Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

<http://www.snf.org>
<http://www.onassis.gr/>
<http://www.latsis-foundation.org/>
<http://www.coca-colahellenic.gr/>
<http://www.depa.gr/>
<http://www.rethinkathens.org>
<https://www.alpha.gr/>
<http://paradeigmatos-harin.gr/>
<http://www.bat.com/>
<http://www.n-d-pateras-foundation.gr/>
<http://orangegrove.biz/>
<http://xatzikonsta.gr/>
<https://www.tosxoleiopoutheleis.gr/> και
<https://www.facebook.com/tosxoleiopoutheleis/>

<http://globalsustain.org/>
<http://csrhellas.eu/>
<http://www.icap.gr/>
<http://web.tee.gr/>
www.aepi.gr/
<http://www.sea.org.gr/>
<http://segm.gr/>
<http://www.esathena.gr/>
<http://www.icap.gr/>
<http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio.aspx>
<http://hellenicdiaspora.com>

<https://www.alpha.gr/>
<http://www.tovima.gr/>
<http://www.kathimerini.gr/>
<http://www.naftemporiki.gr/>
<http://www.tanea.gr/>
<http://www.efsyn.gr/>
<http://www.athensvoice.gr/>

<http://www.fpress.gr/>

<http://www.iefimerida.gr/>

www.sofokleousin.gr/

<http://givingpledge.org/>

<http://www.bloombergassociates.org/>

<https://www.opensocietyfoundations.org/>

<http://www.100resilientcities.org/#/-/>

<https://www1.toronto.ca>

<http://www.cnv.org/>

<http://sterlingcodifiers.com>

<http://www.nycgovparks.org/>

<http://www.cityoflondon.gov.uk/>

<http://www.cityofsydney.nsw.gov.au/>

<http://www.beniculturali.it/>

http://www.bnf.fr/en/bnf/renovation_work_richelieu.html

<http://www.bbc.com/>

www.nytimes.com/

<https://www.washingtonpost.com/>

<http://www.theguardian.com/>

Θεσμικό πλαίσιο

- Αστικός Κώδικας, Κεφάλαιο 13^ο, άρθρα 496-512
- Ν.1675/1986 (ΦΕΚ 208/A/31.12.1986) για κύρωση υποσχετικής σύμβασης μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και του Κοινωφελούς Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης» για τη σύσταση δωρεάς του Καρδιοχειρουργικού Κέντρου και Ν. 2012/1992 (ΦΕΚ 28/A/27.02.1992) για κύρωση συμβάσεων μεταξύ Δημοσίου - Ιδρύματος και ίδρυση του νομικού προσώπου «Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο»
- Ν. 2730/1999 «Σχεδιασμός, ολοκληρωμένη ανάπτυξη και εκτέλεση Ολυμπιακών Έργων και άλλες διατάξεις»(ΦΕΚ 130/A/25.06.1999)
- Ν. 3525/2007 «Πολιτιστική Χορηγία» (ΦΕΚ Α' 16/ 26.01.2007), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 33 του Ν.3773/2009 (ΦΕΚ Α 120), με το άρθρο 11 του Ν.3842/2010(ΦΕΚ Α 58) και με το άρθρο 64 παρ2ε του Ν.4002/2011 (ΦΕΚ Α 180)

- Ν. 3785/2009 «Κύρωση της Σύμβασης Δωρεάς μεταξύ του Ιδρύματος “Κοινωφελές Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος”, του Ελληνικού Δημοσίου, του Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία “Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος”, του Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Εθνική Λυρική Σκηνή», της Α.Ε. με την επωνυμία “Ολυμπιακά Ακίνητα” και της Α.Ε. με την επωνυμία “Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου” και ρύθμιση θεμάτων συναφών με την υλοποίηση του υπερτοπικού πολιτιστικού πάρκου με την επωνυμία “Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος”». (ΦΕΚ 138/Α/07.08.2009).
- Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», (ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010)
- Άρθρο 29, του Ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, (ΦΕΚ 209/Α/21.09.2011)
- Ν. 4277/2014 «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 156/Α/01.08.2014)
- Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Αθηναίων: “Έγκριση με Υ.Α.225/45/1988 - ΦΕΚ80/Δ/04.02.1988 και επιμέρους τροποποιήσεις (α) Υ.Α. 72888/3764/1991 – ΦΕΚ 434/τΔ/11.07.1991 (Ελαιώνας), (β) Υ.Α. 70464/2745/1996 - ΦΕΚ 538/τΔ/27.05.1996 (Μουσείο Ακρόπολης), (γ) Υ.Α. 31757/2004 – ΦΕΚ 730/τΔ/16.08.2004 (Γουδή), (δ) Υ.Α. 45835/2004 – ΦΕΚ 1063/τΔ/16.11.2004 (Πειραιώς), (ε) Υ.Α. 8208/2007 – ΦΕΚ 103/ΑΑΠΘ/16.03.2007 (Πειραιώς), (στ) Υ.Α. 8134/2010 – ΦΕΚ 90/ΑΑΠΘ/23.03.2010 (Βότρυς - Κοροπούλη), (ζ) Υ.Α. 25158/2013 – ΦΕΚ 167/ΑΑΠΘ/20.05.2013 (ΒΙΟΠΑ Προμπονά)
- ΚΥΑ των Υπουργών Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής και Υποδομών Μεταφορών & Δικτύων, με αριθμ.22187/04.05.2012 «Έγκριση εκπόνησης μελετών για το πρόγραμμα με τίτλο «Ανασυγκρότηση του Κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου» (το Πρόγραμμα) με δαπάνη του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης (Κ.Ι.Α.Σ.Ω.) με σκοπό τη δωρεά αυτών στο Ελληνικό Δημόσιο» (ΦΕΚ 1648/Β/11.05.2012).
- Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής με αρ. πρωτ. ΠΕ.ΧΩ.Φ5614/2055/Περ.6/25.04.2012 «Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων για την κατασκευή και τη λειτουργία του έργου: Στέγαση Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή σε διατηρητέο κτίριο έπειτα από εργασίες επανάχρησης, πλήρους ανακατασκευής, προσθήκης υπογείων και επέκτασης καθ’ ύψος επί της οδού Ερατοσθένους στο Παγκράτι»
- Κ.Υ.Α. αριθμ. 1397/13.01.2015 «Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) για το κέντρο της Αθήνας» (ΦΕΚ 64/Β’/16.01.2015)

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΛΙΣΣΑΣ

ΘΕΜΑ:

δωρεές προς την πόλη
... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
ΕΛΛΗ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I** Συγκεντρωτικά στοιχεία για τις δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων (2011-2015)
- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II** Συνεντεύξεις με δωρητές
- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III** Συνεντεύξεις με προνομιακούς πληροφορητές

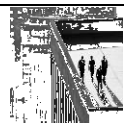
15. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - Συγκεντρωτικά στοιχεία για τις δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων (2011-2015)

Το περιεχόμενο των πινάκων του Παραρτήματος, κατά ένα μέρος απεικονίζει στοιχεία δημοσιοποιημένων αποφάσεων, ενώ παράλληλα στους πίνακες γίνονται ταξινομήσεις ή αξιολογήσεις αναγκαίες για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

15.1 Πίνακας 1 – Αποδοχή δωρεών από τον Δήμο Αθηναίων την περίοδο Μάρτιος 2011 - Δεκέμβριος 2015

(*) Σύμφωνα με την ανάρτηση των πράξεων της Οικονομικής Επιτροπής στο <https://diavgeia.gov.gr>

α/α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (*)	ΕΤΟΣ	ΑΔΑ (*)	ΕΙΔΟΣ	ΤΟΠΟΣ-ΣΚΟΠΟΣ	ΔΩΡΗΤΗΣ	ΑΞΙΑ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ
1.	δωρεά από την Phillip Morris International ποσού 33.214,00€ προς τον Δήμο Αθηναίων, προκειμένου να αποκατασταθεί η πλατεία Συντάγματος, η οποία υπέστη σοβαρούς βανδαλισμούς	2011	456ΜΩ6Μ-ΨΩ6	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	33.214	ΚΕΝΤΡΟ
2.	δωρεά για την αποκομιδή 1.000 m ³ προϊόντων τριμμένων κλαδεμάτων από την εταιρεία «ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΜΙΧΑΛΗΣ – ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΤΟΧΩΜΑΤΩΝ - ΚΟΜΠΟΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ»	2011	456ΣΩ6Μ-ΒΗ6	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
3.	δωρεά 20 κώνων σήμανσης κυκλοφορίας από την εταιρεία ΟΡΤΡΟΝΙΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ Α.Β.Ε.Τ.Ε.	2011	457ΕΩ6Μ-Ψ1	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
4.	δωρεά της εταιρείας K2 City Solutions για την εκπαίδευση δημοτικών υπαλλήλων που ασχολούνται με την περισυλλογή αδέσποτων σκύλων	2011	45ΒΔΩ6Μ-ΧΡ0	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
5.	δωρεά της κ. Έλεν Γουίν-Ανδρέου για τη φιλοξενία όσων αδέσποτων σκύλων παραμένουν στις 10.10.2011 στο μισθωμένο από το Δήμο καταφύγιο	2011	45ΟΛΩ6Μ-ΠΙΞ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
6.	δωρεά της ΜΚΟ "Ο Κόσμος της Αθήνας", για την τοποθέτηση 58 παγκακίων σε διάφορα σημεία της πόλης	2011	4Α8ΚΩ6Μ-4ΔΩ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ		ΔΕΝ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
7.	δωρεά 10.000 αντιτύπων του Αγγλο-ελληνικού και Ελληνο-αγγλικού Compact Dictionary της Oxford Press για τα σχολεία του Δήμου, από τις εκδόσεις ΑΙΩΡΑ	2011	4Α5ΝΩ6Μ-ΤΡ1	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
8.	δωρεά του μη κερδοσκοπικού φορέα "ΚΜ ΠΡΟΤΥΠΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ", 21 φωτιστικών σωμάτων νέας τεχνολογίας (LED) της εταιρείας Ortocoore για την αντικατάσταση των παλαιών φωτιστικών της οδού Κεραμεικού	2011	4ΑΣΤΩ6Μ-Ρ1Σ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ		
9.	δωρεά της εταιρείας "Α. ΚΑΠΕΤΑΝΙΔΗΣ ΑΤΕΕ για την κατασκευή παιδικής χαράς στη συμβολή των οδών Πειραιώς και Ιεράς Οδού	2011	4ΑΣΦΩ6Μ-ΧΞ8	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΔΕΝ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
10.	δωρεά 3.000 λίτρων ειδικού υγρού που χρησιμοποιεί το μηχάνημα καθαρισμού τσιχλών, από την "Εταιρεία Ελληνικών Ξενοδοχείων Λάμψα Α.Ε."	2011	4ΑΣΡΩ6Μ-29Μ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΕΝΤΡΟ
11.	δωρεά της Ελένης Μελά-Ζήση ποσού 10.000 € στον Ι.Ν. Αγ. Θεοδώρων Α' Κοιμητηρίου με υποχρέωση τέλεσης 2 μνημοσύνων ανά έτος έως το 2020 στον οικογενειακό τάφο του Κανέλλου Κανελλόπουλου	2011	4ΑΣΟΩ6Μ-ΩΓΥ	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		
12.	δωρεά του Ιδρύματος "ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΗΘΟΠΟΙΟΥ", της κατασκευής του έργου "Ανάπλαση του πεζοδρόμου της οδού Παναθηναίων"	2011	4Α3ΩΩ6Μ-9Ω	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΡΥΜΑ		

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Φεβρουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

σελίδα
109

13.	δωρεά του "ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ" για τη συνέχιση φιλοξενίας αδέσποτων σκύλων από 01.05 - 31.05.2011	2011	4ΑΘΧΩ6Μ-Ρ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
14.	χορηγία της LIDL για εργασίες ανάπλασης κόστους 32.000 € και τριετή συντήρηση με κόστος 300 €/μήνα της πλατείας Εθνικής Ενότητας (συμβολή οδών Αιλιανού & Σερίφου), με αντάλλαγμα τοποθέτηση σχετικής πινακίδας	2011	4ΑΘ3Ω6Μ-4	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	42.000	
15.	δωρεά από τον Παναγιώτη Παταιϊωάννου, ανάδοχο της Α.Π. 252401/17.12.2010 σύμβασης για τη φιλοξενία αδέσποτων σκύλων, να συνεχίσει να προσφέρει τις υπηρεσίες του και 1 μήνα μετά τη λήξη της σύμβασης	2011	4ΑΓ9Ω6Μ-Σ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
16.	δωρεά της εταιρίας "Γερολυμάτος Animal Health ΑΕ" για δημιουργία και εκτύπωση 250.000 ενημερωτικών φυλλαδίων για τις υποχρεώσεις κάθε ιδιοκτήτη σκύλου, με τον όρο αναγραφής του λογοτύπου της εταιρείας και τη διανομή του από το Δήμο	2011	4ΑΓ9Ω6Μ-Μ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
17.	δενδροφύτευση από την οργάνωση "Ελλάδα Καθαρή" περίπου 60 δένδρων σε πάρκα, πλατείες, κλπ, στο πλαίσιο της δράσης του Δήμου "Σήμερα καθαρίζω την πόλη μου"	2011	4ΑΓΨΩ6Μ-ΙΨ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ		
18.	δωρεά επιβατικού οχήματος FORD FOCUS 1400κβ., από την εταιρία HERTZ AUTOHELLAS για τη Δημοτική Αστυνομία	2011	4Α1ΣΩ6Μ-8	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
19.	δωρεά της εταιρίας "ΥΛΗ, Προστασία και Διαχείριση Περιβάλλοντος" για την ανάπλαση της πλατείας στον σταθμό ΗΣΑΠ Αγίου Ελευθερίου, με αντικατάσταση δένδρων, θάμνων, γκαζόν και αποκατάσταση -προσθήκη κατασκευών (π.χ. παγκάκια, πλακοστρώσεις)	2012	Β44ΘΩ6Μ-ΘΑ3	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
20.	δωρεά της εταιρίας "ΗΧΟΣ ΓΡΑΦΗ ΕΠΕ" για την απομαγνητοφώνηση αποσπασμάτων Πρακτικών 4 συνεδριάσεων (Επιτροπής Ποιότητας Ζωής, Οικονομικής Επιτροπής, Δημοτικού Συμβουλίου)	2012	Β44ΘΩ6Μ-ΣΛ3	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
21.	δωρεά 3.200 κουτιών γάλατος εβαπορέ, 350 κιλών σταφίδων, 150 κιλών σύκων, από το Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού για τις ανάγκες του Δημοτικού Βρεφοκομείου και του Κέντρου Υποδοχής Αστένων	2012	Β4ΒΟΩ6Μ-ΘΑ0	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΜΚΟ		
22.	δωρεά της εταιρίας ΟΡΤΟCΟRΕ 45 φωτιστικών σωμάτων τεχνολογίας LED για αντικατάσταση παλαιών της οδού Ερμού, μεταξύ Αθηνάς και Αγ. Ασωμάτων	2012	Β4ΩΜΩ6Μ-ΗΛΒ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΕΝΤΡΟ
23.	δωρεά της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. ποσού 50.000 € για την υποστήριξη εκτέλεσης τεχνικών έργων, ιδίως δε το Αδριάνειο Υδραγωγείο	2012	Β464Ω6Μ-ΦΕΧ	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	50.000	
24.	δωρεά της εταιρείας "ΤΕΧΝΕΡΓΑ Α.Ε.Τ.Ε.", 3.000 m ³ προστάσματος, για την κατασκευή ράμπας σύνδεσης οικοπέδου ιδιοκτησίας του Δήμου με το οδικό δίκτυο	2012	Β49ΙΩ6Μ-ΔΓΙ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
25.	δωρεά επισκευής οχήματος του Δήμου από την εταιρεία "Κοτζάκης Νικ. Μιχαήλ, Εμπορία Φορτηγών Οχημάτων- Ι.Χ. Αυτοκινήτων"	2012	Β49ΜΩ6Μ-Υ2Ω	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
26.	δωρεά ημιρυμουλκούμενης νταλίκας τύπου HAS 46 με σύστημα συμπίεσης χωρητικότητας 50 m ³ , από την "Ελληνική Εταιρεία Ανακύκλωσης Α.Ε."	2012	Β4ΛΕΩ6Μ-69Θ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
27.	δωρεά προτομής του Παναγιώτη Κανελλόπουλου από την "Εταιρεία Φίλων Παναγιώτη Κανελλόπουλου"	2012	Β4Λ1Ω6Μ-Υ7Ι	ΓΛΥΠΤΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ		
28.	δωρεά ποσού 500 € από την Ένωση Διπλωματικών Υπαλλήλων του Υπουργείου Εξωτερικών για την υποβοήθηση της ανάταξης και εύρυθμης λειτουργίας της πόλης μετά τις καταστροφές του Φεβρουαρίου 2012	2012	Β4ΛΧΩ6Μ-Α0Ψ	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΛΟΙΠΑ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ	500	ΚΕΝΤΡΟ
29.	δωρεά από την "Ένωση τέως Βουλευτών – Ευρωβουλευτών και Κίνηση πολιτών ΠΝΥΚΑ 21ος αιώνας" του ανδριάντα του Αλέξανδρου Παναγούλη, στην Πλατεία Δικαιοσύνης	2012	Β416Ω6Μ-1ΔΞ	ΓΛΥΠΤΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ		ΚΕΝΤΡΟ
30.	δωρεά διαφόρων επίπλων γραφείου προς την Δ/ση Δημοτικής Αστυνομίας, από τον κ. Χρήστο Πρωτόπαπα	2012	Β413Ω6Μ-ΑΚ2	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		
31.	δωρεά του Κοινωφελούς Ιδρύματος "ΤΙΜΑ" του ποσού των 20.765,00€ προκειμένου να	2012	Β41ΑΩ6Μ-ΘΛΘ	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΙΔΡΥΜΑ		

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

	γίνει η προμήθεια των επίπλων για τη νέα Λέσχη Φιλίας Παγκρατίου							
32.	δωρεά της κας Ελένης Ανδρέου Γουίν, οικοπέδου έκτασης 5.162, 00 τ.μ. που βρίσκεται στα Μέγαρα στην περιοχή «Καλογήρου Μελίσσια» επί του οποίου έχουν ανεγερθεί εγκαταστάσεις κυνοκομείου, το οποίο λειτουργεί ως καταφύγιο αδέσποτων ζώων	2012	B433Q6M-ΨN8	ΑΚΙΝΗΤΟ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
33.	δωρεά της εταιρείας "AMBROSIA S.A.", βαφλών σε διάφορες γεύσεις (986 κουτιά των 12 τεμαχίων), στους εργαζόμενους της Δ/σης Καθαριότητας Ανακύκλωσης & Συντήρησης Μηχανολογικού Εξοπλισμού	2012	B42AQ6M-HΦN	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
34.	δωρεά της εταιρείας «Γερολυμάτος Α.Η Α.Ε.» για την παραχώρηση 7.000 κιλών σπόρου εδαφοκαλυπτικών φυτών	2012	B425Q6M-55Π	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
35.	δωρεά 7 τόνων ασφαλτομίγματος κατ. Α265-Β του κ. Παράσχου Νικολάου	2012	B45AQ6M-M7X	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ		
36.	δωρεά ειδών καθαριότητας, χρωμάτων και εργαλείων από την Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, για τις ανάγκες της Διεύθυνσης Καθαριότητας, Ανακύκλωσης κλπ	2012	B4MΠQ6M-735	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ		
37.	δωρεά άδειας χρήσης του λογισμικού "Στατιστική Εφαρμογή Διαχείρισης Δεδομένων Ελέγχων – Παραβάσεων" παρέχεται στη Δ/ση Δημοτική Αστυνομία από τον αποκλειστικό ιδιοκτήτη κ. Κουτσούμπα Χρήστο	2012	B4MΟQ6M-90Φ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		
38.	δωρεά του κ. Βασίλειου Σαγιά, για την κάλυψη του κόστους προμήθειας των απαιτούμενων ανταλλακτικών για την επισκευή του οχήματος περισυλλογής αδέσποτων ζώων	2012	B4MΛQ6M-T5Δ	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
39.	δωρεά του κ. Κων/νου Λαούδη, μίας ηλεκτρικής κουζίνας (Pitsos) στη Λέσχη Φιλίας Κ. Πετραλώνων	2012	B4MΛQ6M-ΧN2	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΙΔΙΩΤΗΣ		
40.	δωρεά ύψους 10.000,00€ της κας Νάνας Μούσχοιρη για την ενίσχυση των αστέγων και των οικογενειών τους στην Αθήνα	2012	B4MΛQ6M-ΟΕΩ	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΙΔΙΩΤΗΣ	10.000	
41.	δωρεά 350 γιλέκων από την εταιρεία "ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΑΓΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ" για τις ανάγκες της Δ/σης Καθαριότητας –Ανακύκλωσης & Συντήρησης Μηχανολογικού Εξοπλισμού	2012	B4MΛQ6M-7ΨΓ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
42.	δωρεά της Τράπεζας ALPHA BANK, ασφαλτομίγματος κατ. Α265 – Β και ψυχρού γαλακτώματος ΚΕ1 (συγκολλητικού), συνολικής αξίας 10.000,00€	2012	B4MΦQ6M-86I	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ	10.000	
43.	χορηγία 15 βάσεων ποδηλάτων που μπορούν να εξυπηρετήσουν 30 θέσεις ποδηλάτων, με κέρδος την προβολή διαφήμισης των εταιριών "ΖΕΥΣ Ανώνυμος Εμπορική & Βιομηχανική Εταιρεία"	2012	Β0ΖΦQ6M-M7Θ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΕΝΤΡΟ
44.	δωρεά 50τόνων ασφαλτομίγματος της ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑΣ «ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε. – ΕΡΕΤΒΟ Α.Ε.»	2012	Β0ΖΦQ6M-Ω72	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
45.	δωρεά φωτοτυπικού μηχανήματος τύπου KONICA 7130 στην Διεύθυνση Πολεοδομίας/Τμήμα Οικοδομικών Αδειών, της εταιρίας «Τεχνικό-Μελετητικό Γραφείο Χρας Π. - Χαϊμάνης Π.»	2012	Β0N0Q6M-66Θ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
46.	δωρεά από τον Ε.Σ.Δ.Κ.Ν.Α., 2 τρακτόρων-επικαθήμενων με αριθμούς κυκλοφορίας ΚΗΙ-9905 και ΚΗΙ-9755 και 2 containers για την αποκομιδή και μεταφορά ογκωδών αντικειμένων και κλαδιών στο ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων	2012	Β0NΓQ6M-Γ10	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ		
47.	δωρεά από την εταιρία Χ.Ι ΠΑΝΤΑΖΗΣ Α.Ε., περίπου 300 κιλά κατεψυγμένα καλαμάρια και περίπου 100 κιλά κατεψυγμένα φιλέτα ψαριού(παγκάσιους), για τη σίτιση ανθρώπων που εντάσσονται στα προγράμματα κοινωνικής μέριμνας του Δήμου	2012	Β0NΓQ6M-T44	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
48.	δωρεά εξοπλισμού (ερμάρια, ντουλάπες, συρταριέρες, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, καθίσματα κ.λ.π.)για κάλυψη αναγκών της Υποδιεύθυνσης Ελεγχόμενης Στάθμευσης, από την εταιρεία "GROUPAMA ΦΟΙΝΙΞ"	2013	ΒΕΦΧQ6M-ΓΩΖ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
49.	δωρεά της Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας «ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΧΑΡΙΝ» ΓΙΑ ΤΟΝ ανασχεδιασμό και ανακατασκευή δύο παιδικών χαρών: α)στην οδό Καλλισπέρη (1η Δ.Κ.) και β) στην συμβολή των οδών Ραφτοπούλου, Σουλιέ και Σουλιωτών (2η Δ.Κ.)	2013	ΒΕΙΠQ6M-ΛΘΔ	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ		

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π –Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

50.	δωρεά 3 τόνων χρώματος διαγραμμίσεως από το Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων SETE, για τη συντήρηση του οδικού δικτύου της πόλης	2013	ΒΕΙ6Ω6Μ-3Β6	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ		
51.	δωρεά για την αντικατάσταση των οργάνων της παιδικής χαράς στην κατασκήνωση του Δήμου, από την ΟΠΑΠ Α.Ε	2013	ΒΕΙ6Ω6Μ-1ΥΤ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ
52.	δωρεά από την εταιρεία "ΚΩΤΣΟΒΟΛΟΣ 3 κλιματιστικών μηχανημάτων	2013	ΒΛ4ΨΩ6Μ-ΜΥ0	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
53.	δωρεά 40 τόνων άλατος από την εταιρεία "CINAR Α.Ε."	2013	ΒΛ9ΓΩ6Μ-4ΩΡ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
54.	δωρεά ανακαίνισης δημοτικού περιπτερού στην Βαρβάκειο Αγορά	2013	ΒΛΛ0Ω6Μ-0ΡΤ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΕΝΤΡΟ
55.	δωρεά ασφαλτομίγματος 210 τόνων και ψυχρού γαλακτώματος (συγκολλητικό) 2.100 κιλών, της WIND Ελλάς για τη συντήρηση του οδικού δικτύου της πόλης.	2013	ΒΕΤ6Ω6Μ-34Α	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
56.	δωρεά ασφαλτομίγματος από την εταιρεία " ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΤΕ" , για την κάλυψη επειγουσών αναγκών επικίνδυνων φθορών οδοστρωμάτων στο 5ο Δημοτικό Διαμέρισμα	2013	ΒΛΓΦΩ6Μ-ΡΕΜ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
57.	δωρεά του Ιδρύματος Μποδοσάκη με το ποσό των 5.100,00€ για την αγορά ειδών από τα Δημοτικά Ιατρεία	2013	ΒΕΔΞΩ6Μ-ΜΜΥ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΙΔΡΥΜΑ	5.100	
58.	δωρεά από τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Αγωνιστών Εθνικής Αντίστασης ΕΟΕΑ-ΕΔΕΣ «ΝΑΠ. ΖΕΡΒΑΣ» για την κατασκευή της μαρμάρινης επιγραφής στην προτομή του Ν. Ζέρβα	2013	ΒΕΤΩΩ6Μ-ΙΥΕ	ΓΛΥΠΤΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ		
59.	δωρεά ηλεκτρολογικού υλικού για τη συντήρηση του δικτύου ηλεκτροφωτισμού της πόλης, από την εταιρεία WIND Ελλάς	2013	ΒΕΤ6Ω6Μ-Ν9Β	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
60.	δωρεά της εταιρείας "Hilton Athens" για την αποκομιδή του παραγόμενου κομπόστ για τη λίπανση φυτωρίων και χώρων πρασίνου	2013	ΒΛΒΠΩ6Μ-Υ7Μ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
61.	δωρεά του Κοινοφελούς Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης», για την εκπόνηση των μελετών και των τευχών δημοπράτησης των διατηρητέων κτηρίων πρώην ξενοδοχείων «Μπάγκειον», «Μέγας Αλέξανδρος» και «Ολυμπιάς»	2013	ΒΛ4ΜΩ6Μ-5ΛΠ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΙΔΡΥΜΑ		ΚΕΝΤΡΟ
62.	δωρεά του κ. Κωνσταντίνου Καλιαντζόπουλου για την ανακατασκευή τμήματος της οδού Σταθά (στην συμβολή με την οδό Αναγνωστοπούλου)	2013	ΒΕΖΧΩ6Μ-ΟΡ8	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΚΕΝΤΡΟ
63.	δωρεά μελέτης του έργου "Ανακατασκευή Διατηρητέου Σχολικού Κτιρίου προς Επανάχρηση – Πρώην 2ο Λύκειο Αθηνών (Αχαρνών 80 – 82 και Χέυδεν)" από την Ο.Σ.Κ. Α.Ε	2013	ΒΛΩ7Ω6Μ-ΒΗ4	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ		
64.	δωρεά της εταιρείας "NEW DAY", που περιλαμβάνει τρία (3) μηχανήματα υδροθεραπείας για τη δημοτική κατασκήνωση	2013	ΒΛΩΒΩ6Μ-ΤΚ5	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ
65.	δωρεά 600 πλακών πεζοδρομίου και 260 σάκων τσιμέντου από την εταιρεία ΑΚΤΩΡ στην Δ/ση Οδοποιίας & Αποχέτευσης, για την αποκατάσταση φθορών πεζοδρομίων	2013	ΒΛ17Ω6Μ-2Ρ6	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
66.	δωρεά υπηρεσιών αποκατάστασης και συντήρησης εννέα γλυπτών και τεχνουργημάτων στην πλατεία Συντάγματος και στην πλατεία Κολοκοτρώνη, από την Alpha Bank	2013	ΒΕΝ3Ω6Μ-ΨΗΜ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ		ΚΕΝΤΡΟ
67.	δωρεά της "ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΛΑΜΨΑ Α.Ε." για την αποκατάσταση της Πλατείας Συντάγματος	2013	ΒΕΧΩΩ6Μ-22Ι	ΕΡΓΟ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΕΝΤΡΟ
68.	δωρεά ειδών για τον καλλωπισμό των χώρων υγιεινής του Εθνικού Κήπου, από την εταιρεία "WEST Α.Ε. Διαφημιστική Τουριστική Ανώνυμη Εταιρεία"	2013	ΒΛ93Ω6Μ-Θ4Σ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
69.	δωρεά της εταιρείας «ΧΙΟΥΝΤΑΙ ΕΛΛΑΣ Π. & Ρ. ΔΑΒΑΡΗ ΑΒΕΕ» 4 Υπολογιστών IBM και 4 οθονών DELL, για τις ανάγκες της Δ/σης Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Υγείας	2013	ΒΛ4ΨΩ6Μ-ΚΞ3	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
70.	δωρεά από την Περιβαλλοντική Οργάνωση «ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΘΑΡΗ», σε συνεργασία της με την εταιρεία Kärcher Hellas S.A.(μέλος Μ.Κ.Ο.) για δέντροφύτευση στον Εθνικό Κήπο 50 δένδρων από 20 διαφορετικά είδη	2013	ΒΕΑΚΩ6Μ-5Β0	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ	3.385	ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
71.	δωρεά της "Εταιρίας Φίλων του Εθνικού Κήπου Σωματείο μη κερδοσκοπικό", για	2013	ΒΕΖΚΩ6Μ-ΕΑΡ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ	1.500	ΕΘΝΙΚΟΣ

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

	χορήγηση φυτικού υλικού για δενδροφύτευση στον Εθνικό Κήπο							ΣΚΗΠΟΣ
72.	δωρεά του ποσού των 150,00€ της κας Constance Rahmenfuhrer για αγορά ειδών καθαρισμού, για τη βελτίωση του πρασίνου του Εθνικού Κήπου, των εγκαταστάσεων και των υποδομών του	2013	ΒΛ93Ω6Μ-ΙΨ0	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ	150	ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
73.	δωρεά 100 κιλών χρώματος διαγραμμίσσεως οδοστρωμάτων από το Σύλλογο Καταστηματαρχών Τουριστικών Περιοχών Αθηνών, για να γίνουν διαγραμμίσεις στις οδούς Μητροπόλεως, Αιόλου και Ερμού	2013	ΒΕΑΜΩ6Μ-1ΞΞ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ		ΚΕΝΤΡΟ
74.	δωρεά 100 κιλών χρώματος διαγραμμίσσεως οδοστρωμάτων, του Λεόντειου Λυκείου Πατησίων, για να γίνουν διαγραμμίσεις των διαβάσεων πεζών γύρω από το σχολείο	2013	ΒΕΝΤΩ6Μ-Δ62	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
75.	δωρεά από την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία "ΚΜ Πρότυπη Γειτονιά", που αφορά την εκπόνηση μελέτης εφαρμογής και των τευχών δημοπράτησης για την "Ανάπλαση της οδού Κεραμεικού".	2014	ΒΙΡΤΩ6Μ-Λ80	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ		ΚΕΝΤΡΟ
76.	δωρεά γλυπτικής σύνθεσης τριών αναθηματικών στηλών στην μνήμη της ελληνίστριας Jacqueline de Romilly, από το «Κοινωφελές Ίδρυμα Κοινωνικού & Πολιτιστικού Έργου», προκειμένου να τοποθετηθεί στην πλατεία Θησείου	2014	ΒΙΗ0Ω6Μ-ΒΜΑ	ΓΛΥΠΤΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΡΥΜΑ		ΚΕΝΤΡΟ
77.	δωρεά της κας Rahmenfuhrer Constance, 1 βιβλίου Αρχιτεκτονικής Τοπίου, για τη Βιβλιοθήκη του Εθνικού Κήπου	2014	Β3ΦΧΩ6Μ-Ψ48	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
78.	δωρεά της κας Σεραφετινίδου-Βούρβουλη Νίκης, 4 παιδικών της βιβλίων και της Εγκυκλοπαίδειας «Για σας παιδιά» για την Παιδική βιβλιοθήκη του Εθνικού Κήπου	2014	ΒΙΗΗΩ6Μ-7ΒΔ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
79.	δωρεά της Alpha Bank για συντήρηση, δημιουργία αντιγράφου και μεταφορά του πρωτοτύπου της προτομής του ποιητή Jean Moreas, του γλύπτη Antoine Bourdelle, που βρίσκεται στον Εθνικό Κήπο	2014	ΒΙΚΝΩ6Μ-710	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
80.	δωρεά από την Μ.Κ.Ο. "Ανθρώπινο Άνθρωποι" για την διαμόρφωση και επίπλωση, του κτηρίου επί της οδού Μπουμπουλίνας 36 (του Ιδρύματος Χατζηκωνσταντά)	2014	ΒΕ56Ω6Μ-ΔΚΟ	ΕΡΓΑ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΜΚΟ	110.000	
81.	δωρεά του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή, για αναβάθμιση της πλατείας Αγίου Σπυριδώνα, εμπρός από το νέο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης	2014	ΒΙΞ9Ω6Μ-ΧΧΘ	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΡΥΜΑ		
82.	δωρεά της ΜΚΟ Orange Grove (υπο την αιγίδα της Ολλανδικής Πρεσβείας) 50 πορτοκαλιών και εθελοντική δενδροφύτευση τους στον Εθνικό Κήπο	2014	ΩΒΠΠΩ6Μ-ΒΝΚ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
83.	δωρεά από τη ΔΕΗ, του εξοπλισμού της παιδικής χαράς του Αγίου Παντελεήμονα	2014	ΒΙΞΒΩ6Μ-7ΣΜ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
84.	δωρεά του εργαστηρίου ειδών ζαχαροπλαστικής «ΝΑΝΟΥΡΗΣ ΒΑΣ. Ι3ΑΝΝΗΣ», για τις ανάγκες των Παιδικών Εξοχών	2014	ΩΨ27Ω6Μ-92Ρ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ
85.	δωρεά ζωοτροφών για τα αδέρφια ζώα του Δήμου Αθηναίων, από την εταιρεία PET CITY Α.Ε.Β.Ε	2014	ΒΙΥ1Ω6Μ-ΓΘ0	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΑΔΕΣΠΟΤΑ
86.	δωρεά μελετών για την πολεοδομία του ΒΙΟ.ΠΑ Προμπονά από τις εταιρείες "ΜΑΡΜΙΝ Α.Ε." και "ΚΤΗΤΩΡ Α.Ε."	2014	ΒΙΕΛΩ6Μ-ΘΛΧ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΠΟΛΕΟΔΟΜΗΣΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
87.	δωρεά προϊόντων για τις παιδικές εξοχές του Αγίου Ανδρέα από τους ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΜΕΓΑΡΙΚΗ ΦΑΡΜΑ, ΧΡΥΣΑ ΑΥΓΑ Α.Ε., MONDELEZ EUROPE SERVICES GmbH, BAZAAR Α.Ε., Ε. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., COCA - COLA 3Ε ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Β.Ε.Ε., ΦΡΗΣΛΑΝΤΚΑΜΠΙΝΑ ΕΛΛΑΣ Α.Ε., Α. ΧΟΥΤΟΣ ΕΠΙΣ. ΕΠΙΧ. Α.Ε, ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ	2014	74ΕΧΩ6Μ-ΤΘΣ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΥΛΛΟΓΟΣ		ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ
88.	δωρεά ενός Projector Epson ΕΗ – TW6100, από την "CΥΤΑ ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ Α.Ε." προς τις Παιδικές Εξοχές του Αγίου Ανδρέα, για την λειτουργία του κινηματογράφου	2014	70Χ2Ω6Μ-6ΧΘ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	1.353	ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ
89.	δωρεάς για τη κατασκευή τάπητα ασφαλείας στις αυλές των 43ου & 135ου Νηπιαγωγείων επί της οδού Φωτομάρα 60 στο Ν. Κόσμο και 50ου & 87ου Νηπιαγωγείων επί της οδού Σιλανίωνος 1 στα Πετράλωνα από την "ΕΟΕΛΑΣΤΙΚΑ	2014	79ΙΜΩ6Μ-ΔΙΔ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π – Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

	A.E."								
90.	δωρεά διαφόρων υλικών (χρώματα για βαφές τοίχων και μεταλλικών επιφανειών, ειδικά καθαριστικά προϊόντα τοίχων και μαρμάρων, σημάτων τροχαίας και πινακίδων, για τη συντήρηση ήδη καθαρισμένων επιφανειών), από την Alpha Bank	2014	ΒΙΦ2Ω6Μ-Δ59	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ			ΚΕΝΤΡΟ
91.	δωρεά εκπαιδευτικού κέντρου «ΑΡΝΟΣ» για "on line" φροντιστηριακά μαθήματα στα παιδιά που φοιτούν στο Κοινωνικό Φροντιστήριο του Δήμου	2014	7ΞΟΑΩ6Μ-ΛΥ7	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ			
92.	δωρεά φυτικού υλικού από την εταιρεία ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΛΑΜΨΑ Α.Ε. για φύτευση στην Πλατεία Συντάγματος εν όψει των εορτών των Χριστουγέννων	2014	ΩΡ1ΓΩ6Μ-348	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ			ΚΕΝΤΡΟ
93.	δωρεά της Τράπεζας Alpha Bank για τη συντήρηση των τεσσάρων γλυπτών έργων τέχνης	2015	7Ο80Ω6Μ-Ψ6Ο	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ			ΚΕΝΤΡΟ
94.	δωρεά της κ. Rahnenfuehrer Constance, για δωρεά αναλωσίμων υλικών αξίας 120,00€ στον Εθνικό Κήπο	2015	7ΓΔΑΩ6Μ-335	ΧΡΗΜΑΤΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ	120		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
95.	δωρεά ανταλλακτικών και εργασιών συντήρησης του τροχαίου υλικού του Εθνικού Κήπου (εκτιμώμενου κόστους 1.400,00€) από τον κ. Επαμεινώνδα Ν. Φαρμάκη	2015	6ΑΚΒΩ6Μ-ΣΤΗ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ	1.400		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
96.	δωρεά για το "Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας", της "SEB GROUPE ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.", ελεγμένων προϊόντων β' διαλογής: 3 καφετιέρες φίλτρου, 9 τηγάνια, 4 χύτρες, 3 φριτζές, 5 μπάμπεκιοι, 1 φρυγανιέρα, 3 στυπτήρια, 20 πολυκόφτες, 1 ατμομάγειρας, 20 μίξερ, 8 κουζίνομηχανές, 4 σεσουάρ, 8 styling μαλλιών, 2 μύλοι αλέσματος χειρός.	2015	7Ω9Ω6Μ-Ξ46	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ			
97.	δωρεά εξοπλισμού για κάλυψη αναγκών του τροχαίου υλικού και του δικτύου άρδευσης του Εθνικού Κήπου (εκτιμώμενου κόστους 360€) από τον κ. Επαμεινώνδα Φαρμάκη	2015	Ω3Κ7Ω6Μ-ΔΩΟ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ	360		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
98.	δωρεά από την ελληνική εταιρεία «ΜΕΓΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ Α.Ε.» που αφορά την εκτύπωση 5.000 φυλλαδίων με το έργο της Δ/σης Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Υγείας	2015	7ΡΜΞΩ6Μ-ΒΛΠ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ			
99.	δωρεά για την παροχή ελαστικών για τις ανάγκες των απορριμματοφόρων οχημάτων. Το ποσό της δωρεάς προέκυψε ως μετουσίωση της χορηγηθείσας έκπτωσης από την εταιρεία "Α.ΚΑΟΥΣΗΣ Α.Ε." μετά την ανακήρυξη της ως αναδόχου ανοικτού διεθνή δημόσιου διαγωνισμού	2015	ΨΠΚ1Ω6Μ-ΑΛΒ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	121.770		
100.	δωρεά εξοπλισμού για κάλυψη των άμεσων αναγκών του Εθνικού Κήπου (εκτιμώμενου κόστους 499,00€), από τον κ. Επαμεινώνδα Ν. Φαρμάκη	2015	Ω7ΚΟΩ6Μ-ΡΡΨ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ	499		ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
101.	δωρεά 12 επίσιων προγραμμάτων επιμόρφωσης ενηλίκων αξίας 26.000,00€ από την "Procter and Gamble Ελλάς ΕΠΕ" για τους δικαιούχους του «Δικτύου Κοινωνικής Κατοικίας». Την υλοποίηση της δωρεάς αναλαμβάνει η εταιρεία "ΑΚΜΗ Α.Ε."	2015	ΩΟ22Ω6Μ-ΞΑΘ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	26.000		
102.	δωρεά "προγράμματος στήριξης" στις οικογένειες που πληρούν τις προϋποθέσεις ένταξης στο «Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας» άλλα λόγω έλλειψης διαθεσιμότητας διαμερισμάτων δεν έχουν ακόμα ενταχθεί. Περιλαμβάνει κάλυψη καθημερινών αναγκών (μέσω προϊόντων και κουπονιών) και επιμορφωτικά προγράμματα κατάρτισης τεχνικών επαγγελματιών. Το ποσό της δωρεάς προέρχεται το ποσοστό των πωλήσεων προϊόντων της "Procter and Gamble Ελλάς ΕΠΕ που θα συγκεντρωθεί στα καταστήματα της επικράτειας 13 - 31 Ιουλίου και υπολογίζεται 25.000 -30.000 ευρώ	2015	Ω5Ζ0Ω6Μ-ΔΒΒ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	30.000		
103.	δωρεά της Τράπεζας Eurobank για την προμήθεια και τοποθέτηση μεταλλικών εμποδίων στην Πλατεία Δικαιοσύνης για την αποτροπή της παράνομης στάθμευσης	2015	ΩΣΣ9Ω6Μ-ΤΨ4	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ			ΚΕΝΤΡΟ
104.	δωρεά μελετών που αφορούν στο έργο "Κέντρο απεξάρτησης εξαρτησιογόνων ουσιών και κοινωνικής επανένταξης" του κ. Χ. Σαββίδη (έλυτρον αρχιτεκτονική + πολεοδομία ε.ε.)	2015	ΩΚ6ΕΩ6Μ-7Σ1	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΗΣ			
105.	δωρεά τεσσάρων μηχανημάτων ανάγνωσης μικροφίλμ (readers) από τη βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, για το αναγνωστήριο της βιβλιοθήκης του Δήμου	2015	7ΞΑ4Ω6Μ-ΟΜΕ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ			

Δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π - Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

106.	δωρεά βιβλίων στη βιβλιοθήκη της Νομικής Υπηρεσίας του Δήμου Αθηναίων από τον Ακαδημαϊκό, Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Απόστολο Σ. Γεωργιάδη	2015	Ω8ΨΙΩ6Μ-Σ67	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΛΟΙΠΑ	ΙΔΙΩΤΗΣ		
107.	δωρεά 20 πινακίδων από την εταιρεία "ΣΗΜΑ ΑΒΕΕ", για την κάλυψη επειγουσών αναγκών	2015	ΩΑΦ9Ω6Μ-6ΞΥ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
108.	δωρεά παρεμβάσεων μικρής κλίμακας για τη βελτίωση της παιδικής χαράς εντός του Εθνικού Κήπου, κόστους 9.000,00€ από την εταιρεία Elpis Philanthropy Advisors: γενική συντήρηση εξοπλισμού, εγκαταστάσεων υγιεινής, προσθήκη οργάνου κατάλληλου για χρήση από ΑΜΕΑ.	2015	7Μ68Ω6Μ-Ε7Δ	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	9.000	ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΚΗΠΟΣ
109.	δωρεά του κ. Νίκου Σοφινάου για την υλοποίηση της τοπικής τροποποίησης του κατασκευασμένου πεζόδρομου της οδού Ζαλοκώστα»	2015	ΩΑ5ΠΩ6Μ-2ΞΟ	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΚΕΝΤΡΟ
110.	δωρεά του κ. Κωνσταντίνου Καλημέρη για την αποκατάσταση των φθορών στο χωμάτινο δάπεδο στο οποίο βρίσκονται τραπεζοκαθίσματα της επιχείρησής του, επί της οδού Αποστόλου Παύλου 33 στο Θησείο	2015	6ΠΑΑΩ6Μ-ΑΕΦ	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ		ΚΕΝΤΡΟ
111.	δωρεά της καφετέριας Δ.ΛΟΝΤΟΣ – Π.ΛΟΝΤΟΣ Ο.Ε. για την αποκατάσταση των φθορών στο χωμάτινο δάπεδο στο οποίο βρίσκονται τραπεζοκαθίσματα της επιχείρησης επί της οδού Αποστόλου Παύλου 35 στο Θησείο	2015	ΒΧΝΟΩ6Μ-ΗΟΤ	ΕΡΓΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΚΕΝΤΡΟ
112.	δωρεά της εταιρείας COCA COLA 3E ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Β.Ε.Ε. του έργου Αναβάθμιση 17ου Γυμνασίου και 17ου Λυκείου της 2ης Δ.Κ. του Δήμου Αθηναίων» (Κυνίαςκας 29, Λόφος Μετς), σύμφωνα με το από 10.07.2015 Μνημόνιο Συνεργασίας	2015	77Γ4Ω6Μ-Χ3Φ	ΕΡΓΑ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
113.	δωρεά που αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, από την εταιρία Bloomberg Associates προς τον Δήμο Αθηναίων	2015	6Δ1ΩΩ6Μ-Ρ6Π	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
114.	δωρεά από τον κ. Παναγιώτη Κεμπισλόγλου 135μ. μέτρων κιγκλιδωμάτων περίφραξης παρτεριών επί της οδού Ι. Γενναδίου, αρ.10-18	2015	6ΣΚΔΩ6Μ-2ΤΖ	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ		
115.	δωρεά προϊόντων αστικής διαμόρφωσης (ζαρντινιέρες, κλπ), εκτιμώμενου κόστους 14.222 €, από τον κ. Αντώνιο Ζέρβα	2015	Ω222Ω6Μ-ΖΓ8	ΥΛΙΚΑ-ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ	14.222	
116.	δωρεά προϊόντων "Softex" (170 κιβώτια) από την εταιρεία "Bolton Hellas Α.Ε.Β.Ε." που αφορά το "Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας" και τον "Ξενώνα Φιλοξενίας Γυναικών Θυμάτων Βίας"	2015	70ΨΕΩ6Μ-ΩΡ7	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
117.	δωρεά λινών ξενοδοχείου (πετσέτες μπάνιου & προσώπου, τριφτάκια, χαλάκια μπάνιου, παπλωματοθήκες διπλές, σεντόνια διπλά και μαξιλαροθήκες), χρησιμοποιημένα και σε καλή κατάσταση, από τον όμιλο "Yes! Hotels Group" για το "Δίκτυο Κοινωνικής Κατοικίας" και τον "Ξενώνα Φιλοξενίας Γυναικών Θυμάτων Βίας"	2015	Ω4ΤΥΩ6Μ-14Ψ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
118.	δωρεά προϊόντων SANI SENSITIVE (πάνες ακράτειας) από την εταιρεία "ΜΕΓΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ Α.Ε.", για το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι και το γραφείο Α.Μ.Ε.Α. της Δ/σης Κοινωνικής Αλληλεγγύης & Υγείας	2015	Ω6ΥΟΩ6Μ-ΜΝΟ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		
119.	δωρεά 120 λίτρων υγρών καθαριστικών για χημικές τουαλέτες, από την επιχείρηση "ΠΛΑΪΤΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ", για τις ανάγκες της Δ/σης Καθαριότητας, Ανακύκλωσης & Συντήρησης Μηχανολογικού Εξοπλισμού	2015	7ΓΙΣΩ6Μ-ΡΓΦ	ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	ΛΟΙΠΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		

15.2 Πίνακας 2 – Αποδοχή δωρεών έργων, μελετών, εργασιών από τον Δήμο Αθηναίων, την περίοδο Μάρτιος 2011 - Δεκέμβριος 2015

(*) Σύμφωνα με την ανάρτηση των πράξεων της Οικονομικής Επιτροπής στο <https://diavgeia.gov.gr>

(**) Με ΟΜ σημειώνεται η ομόφωνη απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής και με ΠΛ η λήψη απόφασης κατά πλειοψηφία

α/α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (*)	ΕΤΟΣ	ΑΔΑ (*)	ΑΠΟΦ. ΟΙΚ.ΕΠ. (**)	ΕΙΔΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΤΟΠΟΣ-ΣΚΟΠΟΣ	ΔΩΡΗΤΗΣ
1.	δωρεά της εταιρείας "Α. ΚΑΠΕΤΑΝΙΔΗΣ ΑΤΕΕ για την κατασκευή παιδικής χαράς στη συμβολή των οδών Πειραιώς και Ιεράς Οδού	2011	4ΑΣΦΩ6Μ-ΧΞ8	ΠΛ	ΕΡΓΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
2.	δωρεά του Ιδρύματος "ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΗΘΟΠΟΙΟΥ", της κατασκευής του έργου "Ανάπλαση του πεζοδρόμου της οδού Παναθηναίων" (βλ. 4.2.1 Ανασχεδιασμός - ανακατασκευή του πεζοδρόμου της Παναθηναίων)	2011	4Α3Ω6Μ-9Ω	ΟΜ	ΕΡΓΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΡΥΜΑ
3.	χορηγία της LIDL για εργασίες ανάπλασης κόστους 32.000 € και τριετή συντήρηση με κόστος 300 €/μήνα της πλατείας Εθνικής Ενότητας (συμβολή οδών Αιλιανού & Σερήφου), με αντάλλαγμα τοποθέτηση σχετικής πινακίδας	2011	4ΑΘ3Ω6Μ-4	ΠΛ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
4.	δενδροφύτευση από την οργάνωση "Ελλάδα Καθαρή" περίπου 60 δένδρων σε πάρκα, πλατείες, κλπ, στο πλαίσιο της δράσης του Δήμου "Σήμερα καθαρίζω την πόλη μου"	2011	4ΑΓΨΩ6Μ-ΙΨ	ΟΜ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ
5.	δωρεά της εταιρείας "ΥΛΗ, Προστασία και Διαχείριση Περιβάλλοντος" για την ανάπλαση της πλατείας στον σταθμό ΗΣΑΠ Αγίου Ελευθερίου, με αντικατάσταση δένδρων, θάμνων, γκαζόν και αποκατάσταση -προσθήκη κατασκευών (π.χ. παγκάκια, πλακοστρώσεις)	2012	Β44ΘΩ6Μ-ΘΑ3	ΠΛ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
6.	δωρεά της Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας «ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΧΑΡΙΝ» ΓΙΑ ΤΟΝ ανασχεδιασμό και ανακατασκευή δύο παιδικών χαρών: α) στην οδό Καλλισπέρη (1η Δ.Κ.) και β) στην συμβολή των οδών Ραφτοπούλου, Σουλιέ και Σουλιωτών (2η Δ.Κ.) (βλ. 4.2.3 Ανασχεδιασμός - ανακατασκευή δύο Παιδικών Χαρών)	2013	ΒΕΙΠΩ6Μ-ΛΘΔ	ΟΜ	ΕΡΓΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ
7.	δωρεά ανακαίνισης δημοτικού περιπτέρου στην Βαρβάκειο Αγορά	2013	ΒΛΛΩΩ6Μ-ΟΡΤ	ΟΜ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
8.	δωρεά του Κοινωνικού Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης», για την εκπόνηση των μελετών και των τευχών δημοπράτησης των διατηρητέων κτηρίων πρώην ξενοδοχείων «Μπάγκειον», «Μέγας Αλέξανδρος» και «Ολυμπιάς»	2013	ΒΛ4ΜΩ6Μ-5ΛΠ	ΟΜ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΙΔΡΥΜΑ

δωρεές προς την πόλη ... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

Έλλη Παπακωνσταντίνου
Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία - Ιανουάριος 2016
Ε.Μ.Π - Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του χώρου / κατεύθυνση Πολεοδομία - Χωροταξία

	(βλ. 4.1.4 Μελέτες για τα έργα αποκατάσταση τριών διατηρητέων κτιρίων)								
9.	δωρεά του κ. Κωνσταντίνου Καλαντζόπουλου για την ανακατασκευή τμήματος της οδού Σταθά (στην συμβολή με την οδό Αναγνωστοπούλου)	2013	BEZXQ6M-OP8	ΟΜ	ΕΡΓΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ	
10.	δωρεά μελέτης του έργου "Ανακατασκευή Διατηρητέου Σχολικού Κτιρίου προς Επανάχρηση – Πρώην 2ο Λύκειο Αθηνών (Αχαρνών 80 – 82 και Χέυδεν)" από την Ο.Σ.Κ. Α.Ε. (βλ. 4.1.3 Μελέτη για το έργο ανακατασκευής διατηρητέου σχολικού κτιρίου)	2013	ΒΛΩ7Q6M-BH4	ΟΜ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ	
11.	δωρεά υπηρεσιών αποκατάστασης και συντήρησης εννέα γλυπτών και τεχνουργημάτων στην πλατεία Συντάγματος και στην πλατεία Κολοκοτρώνη, από την Alpha Bank (βλ. 4.3.1 Συντήρηση-αποκατάσταση γλυπτών σε δημόσιους χώρους)	2013	BEN3Q6M-ΨΗΜ	ΠΛ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ	
12.	δωρεά της "ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΛΑΜΨΑ Α.Ε." για την αποκατάσταση της Πλατείας Συντάγματος (4.2.4 Αποκατάσταση φθορών της πλατείας Συντάγματος)	2013	BEXΩQ6M-22I	ΟΜ	ΕΡΓΟ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	
13.	δωρεά της Alpha Bank για συντήρηση, δημιουργία αντιγράφου και μεταφορά του πρωτοτύπου της προτομής του ποιητή Jean Moreas, του γλύπτη Antoine Bourdelle, που βρίσκεται στον Εθνικό Κήπο	2014	ΒΙΚΝQ6M-71O	ΠΛ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ	
14.	δωρεά από την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία "ΚΜ Πρότυπη Γειτονιά", που αφορά την εκπόνηση μελέτης εφαρμογής και των τευχών δημοπράτησης για την "Ανάπλαση της οδού Κεραμεικού".	2014	ΒΙΡΤQ6M-Λ8O	ΟΜ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ	
15.	δωρεά από την Μ.Κ.Ο. "Ανθρώπινοι Άνθρωποι" για την διαμόρφωση και επίπλωση, του κτιρίου επί της οδού Μπουμπουλίνας 36 (του Ιδρύματος Χατζηκώστα)	2014	BE56Q6M-ΔΚΟ	ΠΛ	ΕΡΓΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΜΚΟ	
16.	δωρεά του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή, για αναβάθμιση της πλατείας Αγίου Σπυριδώνα, εμπρός από το νέο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (βλ. 4.2.2 Ανασχεδιασμός και ανακατασκευή της πλατείας Αγίου Σπυριδώνα)	2014	ΒΙΞ9Q6M-XXΘ	ΠΛ	ΕΡΓΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΡΥΜΑ	
17.	δωρεά της ΜΚΟ Orange Grove (υπό την αιγίδα της Ολλανδικής Πρεσβείας), 50 πορτοκαλιών και εθελοντική δενδροφύτευση τους στον Εθνικό Κήπο (βλ. 4.3.2 Δενδροφύτευση στον Εθνικό Κήπο)	2014	ΩΒΠΠQ6M-BNK	ΠΛ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΜΚΟ	
18.	δωρεά μελετών για την πολεοδόμηση του ΒΙΟ.ΠΑ Προμπονά από τις εταιρείες "MAPMIN Α.Ε." και "ΚΤΗΤΩΡ Α.Ε." (4.1.2 Μελέτες πολεοδόμησης περιοχής Προμπονά)	2014	ΒΙΕΛQ6M-ΘΛΧ	ΠΛ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΠΟΛΕΟΔΟΜΗΣΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	
19.	δωρεάς για τη κατασκευή τάπητα ασφαλείας στις αυλές των 43ου & 135ου Νηπιαγωγείων επί της οδού Φωτομάρα 60 στο Ν. Κόσμο και 50ου & 87ου Νηπιαγωγείων επί της οδού Σιλανίωνος 1 στα Πετράλωνα από την "ΕCOELASTIKA Α.Ε."	2014	79ΙΜQ6M-ΔΙΔ	ΟΜ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	

20.	δωρεά της Τράπεζας Alpha Bank για τη συντήρηση των τεσσάρων γλυπτών έργων τέχνης (βλ. 4.3.1 Συντήρηση-αποκατάσταση γλυπτών σε δημόσιους χώρους)	2015	7080Ω6Μ-Ψ60	ΠΛ	ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΤΡΑΠΕΖΑ
21.	δωρεά μελετών που αφορούν στο έργο "Κέντρο απεξάρτησης εξαρτησιογόνων ουσιών και κοινωνικής επανένταξης" του κ. Χ. Σαββίδη (έλτρον αρχιτεκτονική + πολεοδομία ε.ε.)	2015	ΩΚ6ΕΩ6Μ-7Σ1	ΠΛ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΙΔΙΩΤΗΣ
22.	δωρεά παρεμβάσεων μικρής κλίμακας για τη βελτίωση της παιδικής χαράς εντός του Εθνικού Κήπου, κόστους 9.000,00€ από την εταιρεία Elpis Philanthropy Advisors: γενική συντήρηση εξοπλισμού, εγκαταστάσεων υγιεινής, προσθήκη οργάνου κατάλληλου για χρήση από ΑΜΕΑ.	2015	7Μ68Ω6Μ-Ε7Δ	ΟΜ	ΕΡΓΑ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
23.	δωρεά του κ. Νίκου Σοφιανού για την υλοποίηση της τοπικής τροποποίησης του κατασκευασμένου πεζόδρομου της οδού Ζαλοκώστα»	2015	ΩΑ5ΠΩ6Μ-2Ξ0	ΟΜ	ΕΡΓΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ
24.	δωρεά του κ. Κωνσταντίνου Καλημέρη για την αποκατάσταση των φθορών στο χωμάτινο δάπεδο στο οποίο βρίσκονται τραπεζοκαθίσματα της επιχείρησής του, επί της οδού Αποστόλου Παύλου 33 στο Θησείο	2015	6ΠΑΑΩ6Μ-ΑΕΦ	ΟΜ	ΕΡΓΑ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΙΔΙΩΤΗΣ
25.	δωρεά της καφετέριας Δ.ΛΟΝΤΟΣ – Π.ΛΟΝΤΟΣ Ο.Ε. για την αποκατάσταση των φθορών στο χωμάτινο δάπεδο στο οποίο βρίσκονται τραπεζοκαθίσματα της επιχείρησης επί της οδού Αποστόλου Παύλου 35 στο Θησείο	2015	ΒΧΝΟΩ6Μ-ΗΟΤ	ΟΜ	ΕΡΓΑ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
26.	δωρεά της εταιρείας COCA COLA 3Ε ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Β.Ε.Ε. του έργου Αναβάθμιση 17ου Γυμνασίου και 17ου Λυκείου της 2ης Δ.Κ. του Δήμου Αθηναίων» (Κυνίσκας 29, Λόφος Μετς), σύμφωνα με το από 10.07.2015 Μνημόνιο Συνεργασίας (βλ. 4.2.5 Αναβάθμιση σχολείου στο Μετς)	2015	77Γ4Ω6Μ-Χ3Φ	ΠΛ	ΕΡΓΑ	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ-ΑΝΑΠΛΑΣΗ	ΚΤΗΡΙΑ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

16. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – Συνεντεύξεις με δωρητές

(ΣΗΜ. Σχετικά με τις επιλογές, το σχεδιασμό και την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων βλ. [7.1 Η επιλογή, ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση συνεντεύξεων δωρητών](#))

Στο Παράρτημα ΙΙ παρατίθεται μια εκτενής απόδοση των συνεντεύξεων με εκπροσώπους φορέων που έχουν κάνει στην Αθήνα δωρεές, οι οποίες επηρεάζουν το αστικό περιβάλλον.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Οκτώβριο 2015. Οι δωρητές από τους οποίους ζητήθηκε να συμμετέχουν στην έρευνα και με ιδιαίτερη προθυμία αποδέχθηκαν είναι οι εξής:

- Το ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος
- Το Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης
- Το Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση
- Η ΔΕΠΑ Α.Ε.
- Η Coca Cola 3E

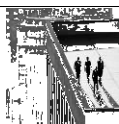
Τα ερωτήματα που τέθηκαν διαρθρώθηκαν σε δύο ενότητες: Η πρώτη αφορούσε σε συγκεκριμένες δωρεές που έχουν πραγματοποιηθεί. Η δεύτερη αφορούσε σε γενικότερα θέματα όπως η στρατηγική των δράσεων κάθε δωρητή, οι τυχόν αρνητικές εμπειρίες από δωρεές, οι σκέψεις για την επιφύλαξη ή καχυποψία που εκδηλώνεται απέναντι σε δωρεές/δωρητές και τέλος οι απόψεις για το ενδεχόμενο καθιέρωσης μιας τοπικής πολιτικής δωρεών για την πόλη της Αθήνας.

16.1. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Ιδρύματος Σ. Νιάρχος

Η συνέντευξη με τον **κ. Πάνο Παπούλια**, Αναπληρωτή Γενικό Διευθυντή Προγραμμάτων & Στρατηγικής του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, πραγματοποιήθηκε την 01.10.2015 στα γραφεία του Ιδρύματος. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν αφενός στο «Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος» που κατασκευάζεται στο Φάληρο και αφετέρου γενικότερα θέματα πολιτικής του Ιδρύματος σχετικά με τις δωρεές. Η απόδοση των απόψεων που διατυπώθηκαν από τον κ. Παπούλια, διαρθρώνεται σε δύο μέρη, που αντιστοιχούν στις προαναφερόμενες ενότητες, ενώ σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

Α. Για το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ)

(Για τον ρόλο του ελληνικού δημοσίου και τον ρόλο του Ιδρύματος στην μορφοποίηση της ιδέας για ένα ισχυρό πόλο πολιτισμού-αναψυχής στη συγκεκριμένη θέση και με τα συγκεκριμένα «συστατικά»)

Σε όλες τις δωρεές που κάνει το Ίδρυμα, είμαστε οι αποδέκτες μιας αίτησης που αναφέρεται σε μια ανάγκη την οποία αξιολογούμε. Στη συγκεκριμένη περίπτωση από πολύ παλιά –χωρίς να είμαι σίγουρος μπορεί να είναι και από τα τέλη της δεκαετίας του '90- το Ίδρυμα γινόταν συχνά αποδέκτης, από τους αντίστοιχους οργανισμούς, της ανάγκης δημιουργίας μιας νέας στέγης για την Εθνική Βιβλιοθήκη και την Εθνική Λυρική Σκηνή. Στις αρχές της λειτουργίας του Ιδρύματος δεν ακολουθείτο η διαδικασία που υπάρχει πλέον με τη συμπλήρωση μιας συγκεκριμένης φόρμας που περιέχει στοιχεία που χρειάζεται να αξιολογήσουμε. Τότε τα αιτήματα επικοινωνούντο ως ανάγκες, χωρίς να υπάρχει τυπική διαδικασία υποβολής. Κάποια στιγμή το Ίδρυμα βρέθηκε με δύο αιτήματα και εφόσον αυτά αφορούσαν σε δύο πολύ μεγάλους πολιτιστικούς οργανισμούς που είναι σημαίες της δημόσιας πολιτιστικής πολιτικής της χώρας, οπότε σκέφτηκε πως θα ήταν καλύτερο να ανταποκριθεί και στα δύο αιτήματα μαζί. Αυτό θα βοηθούσε τόσο ως προς το πιθανό κόστος ικανοποίησης των δύο αιτημάτων, όσο και ως προς τις υπηρεσίες που θα μπορούσαν να παρέχουν οι δύο οργανισμοί σε συνεργασία. Αυτό που δεν υπήρχε στα αιτήματα και ήταν μια πρόταση του Ιδρύματος η οποία έγινε αποδεκτή, ήταν στον ίδιο χώρο που θα δημιουργούντο οι δύο νέες δομές να κατασκευαστεί μαζί και ένα πάρκο.

Υπήρχαν αρκετές συζητήσεις για το ποια θα μπορούσε να είναι η έκταση, είχαν αναφερθεί αρκετές εκτάσεις οι οποίες είχαν περιορισμούς που δεν επέτρεπαν να χτιστούν και οι δύο εγκαταστάσεις. Η έκταση στο Φαληρικό Δέλτα επελέγη αφού αποκλείστηκαν οι άλλες πιθανές που υπέδειξε το ελληνικό δημόσιο. Η επιλογή αυτή δημιούργησε μια μεγάλη πρόκληση στο Ίδρυμα γιατί κατασκευαστικά το έργο θα έπρεπε να υιοθετήσει τεχνικές, οι οποίες τουλάχιστον σε αυτή την κλίμακα, είναι πρωτόγνωρες για την Ελλάδα, αναφέρομαι στον αντισεισμικό σχεδιασμό ενός μεγάλου κτιρίου σε πολύ μικρή απόσταση από τη θάλασσα ... Μετά την επιλογή της έκτασης έγιναν μια σειρά από μελέτες, τεχνικές και οικονομικές, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο χώρος είναι τεχνικά και λειτουργικά κατάλληλος για τις συγκεκριμένες εγκαταστάσεις. ... Ο τρίτος πυλώνας του εγχειρήματος, η δημιουργία ενός πάρκου, προέκυψε από το γεγονός πως η πραγματική ανάγκη για τις συγκεκριμένες κτιριακές υποδομές, καταναλώνει χώρο σε ένα αστικό περιβάλλον που είναι ήδη αρκετά επιβαρυνμένο. Δεν πιστεύω πως σε μια μητρόπολη δεν πρέπει να υπάρχουν μεγάλα κτίρια, αντιθέτως η χαμηλή δόμηση σε μητροπολιτικά περιβάλλοντα μπορεί να δημιουργήσει άλλα προβλήματα, συγκοινωνιακά, ρύπανσης κλπ. Το Ίδρυμα κατάλαβε πως παράλληλα με τις κτιριακές υποδομές είναι πολύ σημαντικό στη συγκεκριμένη περιοχή να υπάρξει και ένα πάρκο, το οποίο εκτός από την απόλαυση του πρασίνου να είναι και χώρος πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Ως εκ τούτου σχεδιάστηκε και μια καθετοποίηση υπηρεσιών μεταξύ Βιβλιοθήκης, Λυρικής και Πάρκου. Υπάρχουν σημαντικές περιβαλλοντικές προεκτάσεις στη στοιχειοθέτηση της ανάγκης δημιουργίας αυτού του χώρου. Δημιουργείται ένα μικροκλίμα στην περιοχή, αυξάνεται νομίζω 100% το πράσινο ανά δημότη της Καλλιθέας, ήδη από τώρα που έχουν φυτευτεί τα δένδρα έχουμε δει να αναπτύσσεται κάποιες μορφές πανίδα στην περιοχή ... Η πρόταση του Ιδρύματος για το πάρκο είναι ανάλογη με αυτό που κάνουμε πολλές φορές, δουλεύοντας με τους δωρεοδόχους όχι για να αλλάξουμε αλλά για να βελτιώσουμε την πρότασή τους με βάση τις δικές τους ανάγκες.

Δεν υπήρξε επιμονή του Ιδρύματος να υπάρξει το Πάρκο σαν αρχιτεκτονικό –λειτουργικό στοιχείο του συμπλέγματος, υπήρξε πρόταση την οποία οι δημόσιοι φορείς και όχι μόνο η κυβέρνηση, έπρεπε να ζυγίσουν αν αποδέχονται. Είχε υποπέσει στην αντίληψή μας η έλλειψη πρασίνου και θέσαμε στο ελληνικό δημόσιο το ερώτημα κατά πόσο θα επιθυμούσε να εντάξει στο συνολικό πρόγραμμα. Αυτό που ζητήσαμε ήταν η επισφράγιση αυτής της πρόθεσης του ελληνικού δημοσίου αναφορικά με το Κέντρο Πολιτισμού συνολικά σαν συνολικό εγχείρημα, υπό τη μορφή νομοθεσίας.

(Για την πιθανή επίδραση της λειτουργίας του ΚΠΙΣΝ στην κεντρική περιοχή της Αθήνας από την οποία αφαιρούνται δραστηριότητες που υπήρχαν διαχρονικά και οι οποίες συσχετίζονται/τροφοδοτούν άλλες δραστηριότητες -βιβλιοπωλεία, αναψυχή- του κέντρου)

Το Ίδρυμα αποφάσισε να προχωρήσει στην δωρεά κατόπιν αιτήσεως του δημοσίου και παραμέτρων που τεθήκαν από το δημόσιο. Εμείς, που δεν μπορούμε να είμαστε ειδικοί σε όλους τους τομείς, αποδεχθήκαμε την πρόταση του δημοσίου, οπότε το ερώτημα θα πρέπει να τεθεί στο δημόσιο αλλά και ειδικότερα τους φορείς της Βιβλιοθήκης και της Λυρικής Σκηνής. Πάντως εφόσον τίθεται το ερώτημα σκέφτομαι πως κάποιος θα έπρεπε να αναρωτηθεί κατά πόσον η

παραδοσιακή παρουσία κάποιων φορέων στο κέντρο της πόλης, όταν εκεί δεν μπορούν να λειτουργήσουν σωστά για πολλούς και διάφορους λόγους, πολλοί από τους οποίους θα λυθούν στο ΚΠΙΣΝ, είναι ανταγωνιστική ως προς την ουσιώδη λειτουργία των φορέων. Χρειάζεται μια Βιβλιοθήκη στην οποία ο κόσμος θα μπορεί να πηγαίνει, τόσο ως προς τη δημόσια όσο και την ερευνητική της λειτουργία, και όχι μια βιβλιοθήκη που μπορεί να εξυπηρετεί 20-25 ανθρώπους σε υποδομές μη ικανοποιητικές. Αντιλαμβάνομαι την ουσία του ερωτήματος, εξάλλου το Ίδρυμα δεν υπάρχει σε μια «φούσκα», γνωρίζει τα προβλήματα του κέντρου, αλλά θα έλεγα πως η δραστηριότητα των Αθηναίων δε περιορίζεται στο κέντρο αλλά πλέον έχει επεκταθεί και σε άλλα σημεία του αστικού ιστού. Εξ άλλου ο Δήμος Καλλιθέας είναι ένα πολύ μεγάλος δήμος. Θα ήθελα να τονίσω πως το Βαλλιάνειο κτίριο δεν θα παραμείνει αναγκαστικά κενό, εξαρτάται από την Εθνική Βιβλιοθήκη το τι θα γίνει. Το Ίδρυμα συνεργάστηκε με την Εθνική Βιβλιοθήκη για τον σχεδιασμό του νέου χώρου στο Κέντρο Πολιτισμού, αλλά δεοντολογικά δεν θα μπορούσε να εμπλακεί στη χρήση του παλαιού κτιρίου.

Δεν πιστεύουμε ότι το Κέντρο Πολιτισμού θα λειτουργήσει ανταγωνιστικά με το κέντρο της πόλης. Η Εθνική Βιβλιοθήκη εδώ και δεκαετίες ουσιαστικά υπολειτουργεί λόγω ανεπάρκειας των υποδομών. Η μετατόπισή της στο Φάληρο δεν πιστεύω πως θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην περιοχή. Αντίθετα θα έλεγα πως στο βαθμό που, μέσα από το δημόσιο κομμάτι της νέας βιβλιοθήκης και τις υποδομές της ερευνητικής βιβλιοθήκης, δημιουργηθεί σταδιακά ένας αριθμός ανθρώπων που θα αγαπούν το βιβλίο, αυτό θα είναι μια επένδυση για την ουσιαστικότερη διατήρηση των βιβλιοπωλείων στο κέντρο, κλπ. Βλέπουμε το δημόσιο τμήμα της βιβλιοθήκης ως μέσο προώθησης της φιλανανθρωπίας, ενώ η συμβολική και μόνο ύπαρξη μιας βιβλιοθήκης στο κέντρο μιας πόλης δεν μπορεί να προσφέρει τίποτα. Αυτό που χρειάζεται είναι η ουσιαστική λειτουργία δημόσιων φορέων οι οποίοι θα αποτελέσουν την παρακαταθήκη μελλοντικής και απρόσκοπτης λειτουργίας των δραστηριοτήτων που αναφέρατε ...

(Για ζητήματα που θα μπορούσαν ή θα έπρεπε να σχεδιαστούν διαφορετικά για το ΚΠΙΣΝ)

Η μία παράμετρος που θέσαμε είναι ότι το δημόσιο δεσμεύεται να καλύψει τα έξοδα λειτουργίας των οργανισμών στο ΚΠΙΣΝ, διότι δεν θέλουμε να φτιάξουμε ένα έργο που να είναι κενό ζωής. Αυτή ήταν η δύσκολη παράμετρος. Αν θα κάναμε κάτι διαφορετικό ως προς αυτή? Έχοντας υπόψη τα παρατήματα στη σύμβαση με το Ελληνικό Δημόσιο, δεν νομίζω πως θα κάναμε πολλά διαφορετικά. Ο οργανισμός της Εθνικής Λυρικής Σκηνής υφίσταται και το κόστος του –είναι ο πιο δαπανηρός πολιτιστικός οργανισμός– είναι δεδομένο για το ελληνικό δημόσιο. Η Εθνική Βιβλιοθήκη υπάρχει σαν ποιοτικό κόστος, αλλά η σημερινή χρηματοδότηση δεν θα της επιτρέψει να λειτουργήσει απρόσκοπτα στο νέο της σπίτι. Το Ίδρυμα ζήτησε από το κράτος και έλαβε την διαβεβαίωση πως θα υποστηριχθεί η Εθνική Βιβλιοθήκη για να λειτουργήσει σωστά. Το ερώτημα για εμάς δεν είναι που θα βρεθούν τα χρήματα, αλλά αν θέλουμε το ελληνικό κράτος να έχει ένα οργανισμό Εθνικής Βιβλιοθήκης που να αποτελεί τον δημόσιο θεματοφύλακα της γνώσης ενός κράτους. Πιστεύω πως το ΚΠΙΣΝ είναι η τελευταία ευκαιρία για τη Εθνική Βιβλιοθήκη να εκπληρώσει την αποστολή της. Ως εκ τούτου το επιχείρημα πως το κράτος δεν έχει χρήματα είναι το λάθος επιχείρημα, μοιάζει σαν να μιλούμε για τη δωρεά ενός νοσοκομείου ή σχολείου που χρειάζεται, αλλά το κράτος δεν έχει χρήματα για γιατρούς ή δασκάλους. Το ερώτημα λοιπόν είναι αν θέλουμε Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. Ως προς τη λειτουργία του Πάρκου, δηλαδή ένα κέντρο κόστους που δεν υπάρχει σήμερα για το ελληνικό δημόσιο, και για αυτό υπήρξε δέσμευση ότι θα καλυφθεί. Εξάλλου το Πάρκο έχει κατασκευαστεί με τρόπο που μειώνει το κόστος λειτουργίας, δηλαδή από τεχνική άποψη έγινε ότι ήταν δυνατόν σε αυτή την κατεύθυνση. Επίσης το Πάρκο έχει πηγές χρηματοδότησης τα καφέ, το εστιατόριο, τα οποία μπορούν να καλύπτουν μέρος των εξόδων λειτουργίας. Αντίστοιχα τα φωτοβολταϊκά θα βοηθούν μέρος των εξόδων λειτουργίας του Κέντρου, κλπ, όμως όλα αυτά δεν είναι τα κρίσιμα. Αν το ΚΠΙΣΝ λειτουργεί σωστά, αν αντιμετωπίζει ανάγκες των ανθρώπων που θα το χρησιμοποιούν, τότε στοιχειοθετείται και ένα ενδεχόμενο αίτημα για την χρηματοδότησή του. Το Ίδρυμα έχει αποδείξει ότι όταν οι οργανισμοί λειτουργούν σωστά είναι εδώ για να τους υποστηρίξει. Δεν αναπληρώνει το κράτος αλλά συμπληρώνει λειτουργίες οργανισμών οι οποίοι παράγουν έργο και κάνουν σωστά τη δουλειά τους. Οπότε αν στο μέλλον έρθει μια αίτηση από το ΚΠΙΣΝ, το Ίδρυμα θα την εξετάσει με τον τρόπο που το κάνει για κάθε αίτημα. Θα ήθελα και πάλι να τονίσω πως η Εθνική

Βιβλιοθήκη είναι δημόσιος φορέας που δεν μπορεί να είναι υπό την αιγίδα κανενός πέραν του ελληνικού κράτους.

(Για την επάρκεια του σχεδιασμού της σχέσης του ΚΠΙΣΝ με την πόλη όπως η συγκοινωνιακή σύνδεση και η διαμόρφωση της παραλιακής ζώνης)

Ως προς τη συγκοινωνιακή σύνδεση του ΚΠΙΣΝ, στο νόμο που ψηφίστηκε υπάρχει συγκεκριμένη πρόβλεψη-δέσμευση πως το ελληνικό κράτος θα κάνει ότι μπορεί για τη σύνδεση με μέσο σταθερής τροχιάς. Το έργο έχει μπροστά του πολλά χρόνια ζωής, οπότε η ανάπτυξη υποδομών τέτοιου είδους αφορά στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Αυτό που έκανε το Ίδρυμα, για να εξασφαλίσει πως το ελληνικό δημόσιο αναγνωρίζει την ύπαρξη αυτής της ανάγκης, ήταν να ζητήσει να περιληφθεί η σχετική δέσμευση στον νόμο που ψηφίστηκε. Γενικότερα το Ίδρυμα θεωρεί πως οι παρεμβάσεις του πρέπει να είναι μετρημένες.

Στο πλαίσιο της αξιολόγησης που κάνει σε κάθε αίτημα το Ίδρυμα, θα ήταν αφελές στη συγκεκριμένη δωρεά να μην θέσει το ερώτημα για την συγκοινωνιακή σύνδεση. Η απάντηση του κράτους ήταν πως αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει κάτι αλλά δεσμευόμαστε να κάνουμε ότι μπορούμε ώστε να υπάρξει κάτι στο μέλλον. Δεν είχε νόημα να ζητούσε το Ίδρυμα να εξασφαλιστεί η συγκοινωνιακή σύνδεση με μέσο σταθερής τροχιάς πριν προχωρήσει στην δωρεά. Είναι αρκετό το ότι ο έτερος συμβαλλόμενος έχει επίγνωση της ανάγκης και δεσμεύεται για την ικανοποίησή της με συγκεκριμένο τρόπο Στην περίπτωση ταιριάζει αυτό που λέει ο θεός του Σπείντερμαν “with great power comes great responsibility”⁽¹¹⁵⁾.

Το Ίδρυμα έχει αναλάβει την υποχρέωση να κατασκευάσει ένα εξαιρετικά πολύπλοκο έργο με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, που ζητήθηκαν από το ελληνικό δημόσιο και τους φορείς. Αυτό δεν είναι κάτι τόσο απλό και σημαίνει ότι κατά την παραλαβή του έργου αυτά τα χαρακτηριστικά θα ελεγχθούν. Το Ίδρυμα τότε θα αποσυρθεί. Οφείλει να το κάνει παρότι υπάρχουν πολλοί εδώ που αγαπάνε τόσο πολύ το έργο που θα στεναχωρηθούν, αλλά αυτή είναι η υποχρέωσή μας. Μετά την παράδοση-παραλαβή του έργου σταματούν οι ευθύνες του Ιδρύματος και περνά σε αυτούς που θα έχουν την ευθύνη της λειτουργίας, ... Ως προς τις εγκαταστάσεις, το έργο θα παραδοθεί με συγκεκριμένες διαδικασίες συντήρησης, αν αυτές τηρηθούν δεν υπάρξει κανένα πρόβλημα. Το κόστος συντήρησης είναι συγκεκριμένο και έχει συμφωνηθεί με το Υπουργείο Οικονομικών και τους φορείς, μετά από συζητήσεις που έγιναν πολύ πριν αρχίσει η κατασκευή του έργου.

Ως προς το θέμα της παραλίας έχει τηρηθεί αυτό που κάνει το Ίδρυμα σε κάθε αίτημα δωρεάς. Το ελληνικό δημόσιο είπε στο Ίδρυμα ότι σκέφτεται να προχωρήσει στην ανάπλαση του Φαληρικού μετώπου και επειδή ήδη το Ίδρυμα προχωρούσε στην υλοποίηση της δωρεάς του Δημοτικού Πάρκου Καλλιθέας – που ολοκληρώθηκε, λειτουργεί και αποτελεί το πρώτο έργο του Renzo Piano στην Ελλάδα- και του ΚΠΙΣΝ, διατύπωσε το αίτημα για την συμβολή του Ιδρύματος και στην εκπόνηση της μελέτης για το τρίτο τμήμα της ενότητας, το παραλιακό μέτωπο. Έτσι η συμμετοχή του Ιδρύματος αφορά αποκλειστικά στη χρηματοδότηση της μελέτης.

Το ΚΠΙΣΝ είναι μια δωρεά στην οποία υπάρχουν σαφέστατα ρίσκα. Η επιτυχία δεν είναι η κατασκευή αλλά η συνέχεια που είναι μια πολύ μεγάλη πρόκληση για το κράτος που πρέπει να το λειτουργήσει και τον κόσμο που πρέπει να το χρησιμοποιήσει. Μπορεί αυτό το έργο να τελειώσει και να μην χρησιμοποιηθεί σωστά, αν τελικά αποδειχθεί ότι η Ελλάδα (όχι μόνο το κράτος) δεν είναι διατεθειμένη ή δεν μπορεί να διαχειριστεί ένα τέτοιο συγκρότημα. Τα ρίσκα στα οποία ήδη αναφέρθηκα όπως η χρηματοδότηση των φορέων, δεν είναι τα μόνο, υπάρχουν και άλλα όπως ο τρόπος που ο κόσμος θα χρησιμοποιεί το χώρο και όχι μόνο το συγκεκριμένο αλλά και το πάρκο της γειτονιάς. Δεν δίνεις πάνω από μισό δις για να φτιάξεις μια μικρή δασή καθαρότητας και ασφάλειας, η οποία δεν θα έχει κάποιο αντίκτυπο προς τα έξω. Δεν ισχυρίζομαι ότι αυτός είναι ένας εύκολος στόχος ούτε αυτό μπορεί να αξιολογηθεί σε κάποιο χρονικό διάστημα λίγων χρόνων.

¹¹⁵ Η φράση αποδίδεται σε διάφορους (Βολτέρο, Τσόρτσιλ, Ρούσβελτ, κ.α) αλλά έχει γίνει ευρύτερα γνωστή από ένα βοηθητικό χαρακτήρα των ιστοριών των κόμικς Spider-man, τον Benjamin Parker, συνήθως αποκαλούμενο “Uncle Ben”

B. Για την πολιτική δωρεών ⁽¹⁶⁾ του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος

(Για τα βασικά κριτήρια του Ιδρύματος σχετικά για την πραγματοποίηση δωρεών)

Ένα κριτήριο είναι ο αριθμός των ωφελούμενων, για παράδειγμα δράσεις που μπορεί να βάλουν ένα μικρό λιθαράκι στις εμπειρίες ενός μεγάλου αριθμού πολιτών, π.χ. μια έκθεση που θα επισκεφθούν χιλιάδες άνθρωποι. Αλλά επίσης σημαντικό κριτήριο μπορεί να είναι η ένταση της ωφέλειας για καθένα ωφελούμενο, καθώς υπάρχουν δράσεις που είναι καταλυτικές για ένα μικρό αριθμό ανθρώπων, π.χ. ένας οργανισμός που φιλοξενεί 10 παιδιά που έχουν ανάγκη υποστήριξης, μπορεί ο αριθμός να είναι μικρός αλλά η δράση είναι πολύ σημαντική για τη ζωή αυτών των παιδιών. Επίσης υπάρχουν οι προτεραιότητες του Ιδρύματος σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές, όπως αυτή την περίοδο που έχουμε επικεντρωθεί σε αιτήματα που έχουμε από τον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας, και σε δράσεις σε αυτό τον τομέα έχουμε ήδη δώσει 20 εκατ. και έχουμε σχεδιάσει να δώσουμε 200 εκατ. συνολικά τα τελευταία 3-4 χρόνια. Οπότε αν έρθει σε εμάς μια πολύ καλή ιδέα για κάτι άλλο θα την κοιτούσαμε αλλά η προσοχή μας είναι στραμμένη σε συγκεκριμένη κατεύθυνση γιατί εκεί πιστεύουμε ότι η δράση μας έχει μεγαλύτερο κοινωνικό αντίκτυπο.

Εμείς δεν είμαστε experts σε πολλά θέματα, ενώ στην πλειονότητα των αιτήσεων που λαμβάνουμε οι άνθρωποι που προτείνουν είναι οι καλύτεροι experts. Εμείς φροντίζουμε ώστε να επιτελούμε όσο καλύτερα γίνεται την αποστολή του Ιδρύματος που είναι να βοηθά οργανισμούς να αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους παρέχοντάς τους τα εφόδια που χρειάζονται. Οπότε αν ένας οργανισμός μας πει ότι αυτές είναι οι ανάγκες, η έρευνα που θα κάνουμε εμείς δεν θα βασίζεται στην αντίληψη ότι κατέχουμε το αντικείμενο καλύτερα. Έχουμε εξωτερικούς συνεργάτες που εμπιστευόμαστε για κάνουμε αξιολόγηση, αλλά αυτή σχετίζεται με το γεγονός πως είναι αδύνατο να ανταποκριθούμε σε όλα τα αιτήματα, κυρίως οικονομικά, αλλά οι περιορισμοί μπορεί να είναι και τεχνικοί και κοινωνικοί και δεοντολογικοί. ... Εμείς επαναλαμβάνουμε πως δεν υπάρχουμε για να αναπληρώσουμε το κράτος. Ο ρόλος μας είναι να βοηθούμε το κράτος. Αυτό σημαίνει πως σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές η βοήθεια που οφείλουμε να δώσουμε ως ένας κοινωφελής οργανισμός προς συγκεκριμένη κατεύθυνση είναι πιο εντατική από κάποιες άλλες. Έτσι ανακοινώνοντας τη δωρεά των 100 εκατ. € καταλαβαίνουμε πως συντηρούμε δομές οι οποίες δεν είναι βιώσιμες αν δεν υποστηρίζονται από το κράτος στο διηνεκές. Αναγνωρίζουμε όμως ότι αυτή τη στιγμή οι ανάγκες των συμπολιτών μας που εξυπηρετούνται από αυτές τις δομές είναι τόσο σημαντικές που χρειάζεται η κοινωφελής μας δράση να επικεντρωθεί εκεί.

Το Ίδρυμα δεν κάνει από μόνο του τίποτα. Κακώς ο κόσμος πολλές φορές συγχαίρει εμάς, τα συγχαρητήρια ανήκουν στους φορείς που αξιοποιούν τα χρήματα που τους έχουμε δώσει για να κάνουν καλό εκεί έξω. Τα χρήματα που δίνει το ίδρυμα δεν θα ήταν αρκετά, αν δεν υπήρχε η δουλειά κάθε φορέα και μάλιστα σε βάθος χρόνου και χωρίς αυτή το αντίκρισμα του κοινωφελούς έργου του Ιδρύματος θα ήταν μηδενικό.

(Σχετικά με τυχόν αρνητικές εμπειρίες του Ιδρύματος ή δωρεές που δεν πέτυχαν το στόχο τους)

Το Ίδρυμα έχει κάνει 2.200 δωρεές σε 111 χώρες, συνολικού ύψους 1,5 δις και εξ αυτών το 50% αφορά στην Ελλάδα. Δεν θα μπορούσα να αναφερθώ σε συγκεκριμένες δωρεές αλλά δομικά θα μπορούσα να αναφέρω πως εφόσον υπάρξει έλλειψη ανταπόκρισης και επάρκειας του δωρεοδόχου, αυτό θα ήταν δικό μας λάθος. Γιατί όταν αξιολογούμε μια αίτηση ζητούμε συγκεκριμένα έγγραφα και κάνουμε συγκεκριμένες ερωτήσεις που αφορούν στον τρόπο λειτουργίας του φορέα, το σχέδιο υλοποίησης, τις αναγκαίες αδειοδοτήσεις, π.χ. την έγκριση του ΚΑΣ αν προτείνεται ένα έργο που έχει σχέση με αρχαιολογικό χώρο. Αν για παράδειγμα αυτή η άδεια δεν δοθεί τότε ή εμείς κάναμε λάθος στην αξιολόγηση ή συνειδητά πήραμε ένα ρίσκο επειδή η συγκεκριμένη δωρεά είχε κάποια σημαντικά χαρακτηριστικά. Πάντως τέτοιες

¹⁶ Ο όρος «πολιτική» χρησιμοποιήθηκε για την διατύπωση ερωτημάτων της ενότητας αυτής, αλλά σε κάποιο σημείο της συζήτησης, ο κ. Παπούλιας επισήμανε χαρακτηριστικά «η πολιτική είναι για εμάς άγνωστη λέξη και συνειδητά, γιατί δεν μπορούμε να λαμβάνουμε τέτοια πράγματα υπ' όψιν όταν οι δράσεις μας είναι μεγάλες και έχουν μακροπρόθεσμη επίδραση»

περιπτώσεις δεν έχουμε πάρα πολλές, παρότι σχεδόν σε όλες τις δωρεές υπάρχουν κάποιες παράμετροι που δεν είναι γνωστές εξ αρχής. Για παράδειγμα μπορεί να έρθει κάποιος λέγοντάς μας ότι υπάρχει μια πολύ σημαντική ανάγκη την οποία μπορεί να αποδείξει και να προτείνει ένα σχέδιο για την αντιμετώπισή της. Μας λέει επίσης πως ένα μέρος του σχεδίου μπορεί να καλυφθεί από κοινοτικούς πόρους, αλλά αυτό προϋποθέτει κάποιες ενέργειες για τις οποίες ζητά τη δωρεά από το Ίδρυμα. Αν αυτή μικρή δωρεά έχει την πιθανότητα να «ξεκλειδώσει» μια ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, ειδικά στις σημερινές συνθήκες της χώρας μας, το Ίδρυμα θα τη δώσει αν και μπορεί για κάποιους λόγους τελικά να μην εξασφαλιστεί η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση και το έργο να μην γίνει. Μπορεί το έργο να μην γίνει αλλά δεν έχουμε πέσει έξω από τις παραδοχές ρίσκου της συγκεκριμένης δωρεάς, ενώ επίσης κάτι θα έχουμε καταφέρει, πχ ότι δούλεψαν κάποιοι για την εκπόνηση μιας μελέτης, ... Σε κάθε δωρεά μπορεί να υπάρχουν ρίσκα και μια περίπτωση που έχει σαφέστατα ρίσκα όπως ήδη είπα είναι το ΚΠΙΣΝ

(Για την καχυποψία, επιφύλαξη ή την κριτική στάση πολιτών / φορέων απέναντι σε δωρεές/δωρητές και τον τρόπο που τις αντιμετωπίζει το Ίδρυμα)

Το μόνο που κάνουμε είναι η τήρηση πλήρους διαφάνειας στη διαδικασία υλοποίησης του έργου και παράδοσής του στο ελληνικό δημόσιο. Γι' αυτό άλλωστε ζητήσαμε την κύρωση της σύμβασης δωρεάς με νόμο. Όσο κατασκευάζεται το έργο, κάθε μήνα αδιαλείπτως γίνεται συνάντηση με εκπροσώπους των αρμόδιων υπουργείων και των φορέων και τηρούνται πρακτικά, ώστε να υπάρχει πλήρης αρχαιοθήκη της πορείας. Όμως ότι και να κάνει κάποιος δεν μπορεί να συμφωνούν όλοι. Για παράδειγμα στο Κέντρο Επισκεπτών που το φτιάξαμε ακριβώς για να έρχεται κόσμος, να ακούμε απόψεις, ανάγκες και στο βαθμό που μπορούμε να βελτιώνουμε τον τρόπο λειτουργίας του ΚΠΙΣΝ, δεν σας κρύβω πως η αποδοχή του έργου που καταγράφεται είναι πολύ μεγάλη αλλά δεν είναι απόλυτη. Η φύση του έργου είναι τέτοια που δημιουργεί συζήτηση π.χ. θέτει θέματα αρχιτεκτονικής θεωρίας κλπ και επιδιώκουμε αυτή τη συζήτηση.

Ως προς τις ιδεολογικές αμφισβητήσεις των δωρεών η στάση μας είναι μη απολογητική. Αν έρθει σε εμάς ένα νοσοκομείο και μας πει πως χρειάζεται κάτι και επειδή δεν το διαθέτει ο κόσμος πεθαίνει, εμείς ως κοινωφελής οργανισμός θα αξιολογήσουμε το αίτημα γι' αυτό που είναι και τίποτα άλλο. Εξήγησα πως είμαστε αρκετά προσεκτικοί –μας έχουν κατηγορήσει ως υπερβολικά προσεκτικούς- στον τρόπο που προσεγγίζουμε τις δωρεές μας και που δεν έχουμε ανάμειξη στη λειτουργία των δωρεών. Έχουμε επιλέξει να μην είμαστε παρεμβατικοί. Δεν σας κρύβω πως πολλοί που έρχονται στο Κέντρο Επισκεπτών του ΚΠΙΣΝ, μας λένε μην το δώσετε στο κράτος, κρατείστε το, αλλά η απάντησή μας είναι πως αυτό είναι ένα δημόσιο αγαθό, ανήκει στο δημόσιο. Και πάλι τονίζω πως ο ρόλος του Ιδρύματος δεν είναι να υποκαθιστά το κράτος και αυτή η θέση δεν έχει να κάνει μόνο με δεοντολογικά θέματα, έχει να κάνει και με το γεγονός πως ποτέ κανένας οργανισμός, όσο μεγάλος και να είναι, όσο καλοπροαίρετος και να είναι, δεν θα μπορέσει να αντιμετωπίσει την συνολικές ανάγκες ενός κράτους ή του πληθυσμού μιας περιοχής, ή οτιδήποτε άλλο. Εμείς υπάρχουμε για να συμπληρώνουμε το κράτος, όπου μπορούμε σε σχέση με τις ανάγκες των ανθρώπων που έρχονται σε εμάς.

(Για την πρακτική του Ιδρύματος να μην προβαίνει σε δωρεές απευθείας σε Δήμους ή δημόσιους οργανισμούς)

Λειτουργώντας με βάση το καταστατικό του Ιδρύματος, κάνουμε δωρεές σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Οι διαδικασίες που έχουν να κάνουν με το δημόσιο λογιστικό και με τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που έχει θεσπίσει το δημόσιο για διαγωνισμούς ανάθεσης μελετών κλπ, έχουμε δει επανειλημμένα στο παρελθόν ότι είναι αντιπαραγωγικές στην υλοποίηση των δωρεών. Θέλουμε οι δωρεοδότες μας να λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Μέρος της αποστολής του Ιδρύματος δεν είναι μόνο να κάνει καλό, είναι να κάνει το μέγιστο καλό με βάση τα εφόδια και το συγκεκριμένο μέγεθος που διαθέτει. Όσο πιο αποτελεσματικά μπορούν να γίνουν οι δωρεές μας τόσο περισσότερο καλό μπορούμε να κάνουμε. Άρα δεν θέλουμε να σπαταλήσουμε ούτε εργατοώρες, ούτε φαιά ουσία, ούτε χρήματα σε προσπάθειες οι οποίες δεν θα μπορέσουν να υλοποιηθούν σε βάθος χρόνου. Άρα αναπόσπαστο κομμάτι της δωρεοδοχικής λειτουργίας είναι η υλοποίηση των δωρεών μας μέσω μη κυβερνητικών οργανισμών. Για παράδειγμα αν έρθει σε εμάς ένα νοσοκομείο και μας ζητήσει την κατασκευή μιας πτέρυγας εμείς δεν θα κάνουμε τη δωρεά στο νοσοκομείο αλλά στους «φίλους του νοσοκομείου», οι οποίοι θα έχουν συνάψει ένα MoU με το νοσοκομείο. Η παρεμβολή του μη κυβερνητικού οργανισμού

διευκολύνει την διαδικασία και αποκλείει την κακή γραφειοκρατία –η καλή και επιθυμητή είναι οι κατά περίπτωση αναγκαίες αδειοδοτήσεις- αλλά καθόλου δεν βγάζει από την εικόνα τον ωφελούμενο.

(Για την επίδραση που μπορεί να έχει η ύπαρξη μιας τοπικής πολιτικής δωρεών)

Η ύπαρξη τοπικών πολιτικών δωρεών δεν σημαίνει αναγκαστικά πως αυξάνεται η πιθανότητα δωρεών από το Ίδρυμα γιατί αυτό προϋποθέτει την σύμπτωση προτεραιοτήτων. Οτιδήποτε δείχνει σε εμάς μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, πλάνο λειτουργίας, συνέργεια μεταξύ διαφορετικών φορέων είναι κάτι που μας βοηθά και θέλουμε να το βλέπουμε. Αυτό όμως δεν είναι ικανή συνθήκη για να προχωρήσει μια δωρεά. Η καλή ιδέα είναι το πρώτο βήμα, από εκεί και πέρα χρειάζεται μια σημαντική δουλειά για να προσδιοριστούν οι επί μέρους δράσεις, κλπ.

Μια συγκροτημένη στρατηγική δωρεών είναι σαφές πως θα βοηθούσε το έργο μας. Μπορεί για μια εταιρεία να έχει σημασία το εταιρικό της προφίλ και ίσως σκέφτεται πως αν υπάρξει καλή δημοσιότητα σε μια δωρεά, ο στόχος έχει επιτευχθεί. Εμάς όμως, που σκοπός μας είναι η κοινωφελής δράση, δεν μας ενδιαφέρει και τόσο η δημοσιότητα, αλλά έχουμε μια εντονότερη ηθική υποχρέωση για το πραγματικό αποτέλεσμα. Οπότε η μη ύπαρξη συντεταγμένης στρατηγικής δυσκολεύει τη δουλειά μας. Για παράδειγμα μπορεί να δεχθούμε τρία αιτήματα για δωρεές που ουσιαστικά αφορούν το ίδιο πράγμα ή στον ίδιο τόπο και αυτό όχι μόνο δεν είναι προσεκτική χρήση των χρημάτων του Ιδρύματος αλλά κυρίως μειώνει τον κοινωνικό αντίκτυπο της δραστηριότητας του Ιδρύματος.

Το γεγονός πως επί μία 20ετία στη διάρκεια της οποίας διαφορετικοί άνθρωποι ηγήθηκαν των οργανισμών που θα στεγαστούν στο ΚΠΙΣΝ, αλλά το Ίδρυμα γινόταν αποδέκτης του ίδιου αιτήματος δωρεάς, ίσως δείχνει πως οι ανάγκες της πόλης είναι δεδομένες αν και μη συντεταγμένα διατυπωμένες και μια συγκροτημένη διατύπωσή τους μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική ή και να αναδείξει κάποιες που σήμερα χάνονται.

Στον τομέα της υγείας το Ίδρυμα προσπάθησε να «συνθέσει» τις ανάγκες. Είδαμε ότι έχουμε πολλές αιτήσεις που έχουν να κάνουν με ανθρώπους που δεν έχουν πρόσβαση σε μηχανήματα ακτινοθεραπείας και υπήρχαν ενδείξεις πως ο κόσμος υποχρεώνεται να καταφύγει στον ιδιωτικό τομέα. Οπότε πήραμε την πρωτοβουλία και μιλήσαμε με το Υπουργείο Υγείας και τα νοσοκομεία. Τους είπαμε πως μπορούμε να αξιολογήσουμε θετικά μια τέτοια δωρεά εφόσον μας επιβεβαιώσουν την ανάγκη και παράλληλα πως υπάρχει το προσωπικό και τα χρήματα για τα έξοδα λειτουργίας. Αφού αυτό έγινε το Ίδρυμα έφερε συμβούλους, συνεργάστηκε με τα νοσοκομεία και καθορίστηκε ποια είναι τα 7 νοσοκομεία στα οποία θα εγκατασταθούν μηχανήματα ακτινοθεραπείας. Στην περίπτωση αυτή λειτουργήσαμε σαν τη σπίθα που ξεκίνησε μια φλόγα, γίναμε η αφορμή να μιλήσουν τα νοσοκομεία μεταξύ τους, το υπουργείο με τα νοσοκομεία και τα νοσοκομεία να θέσουν τις προτεραιότητές τους, ώστε να συγκροτηθεί αυτό το πρόγραμμα. Το αναφέρω ως ένα παράδειγμα που δείχνει πως το Ίδρυμα αναγνωρίζει την ανάγκη ύπαρξης συντεταγμένης στρατηγικής και την προστιθέμενη αξία που προκύπτει από μια ολιστική προσέγγιση.

(Για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει τα θέματα των δωρεών)

Το ίδρυμα Νιάρχου δεν έχει καμία σχέση με αυτό το πλαίσιο.

16.2. Συνέντευξη με εκπρόσωπο του Κοινοφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης

Η συνέντευξη με την κα. Έφη Τσιότσιου, Γενική Διευθύντρια του Γραφείου Αθηνών του Ιδρύματος Α.Σ. Ωνάσης (Κ.Ι.Α.Σ.Ω.) και μέλος του Δ.Σ. της ΑΡΙΟΝΑ ΕΛΛΑΣ Α.Ε. ⁽¹¹⁷⁾, πραγματοποιήθηκε στις 27.10.2015 στα γραφεία του Ιδρύματος. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν αφενός στο Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης του κέντρου της Αθήνας με άξονα την οδό Πανεπιστημίου και αφετέρου γενικότερα θέματα πολιτικής του Ιδρύματος σχετικά με τις δωρεές. Η απόδοση των απόψεων που διατυπώθηκαν από την κα. Τσιότσιου, διαρθρώνεται σε δύο μέρη, που αντιστοιχούν στις προαναφερόμενες ενότητες, ενώ σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

Α. Για το πρόγραμμα της Πανεπιστημίου

(Για τον ρόλο που είχε το Ίδρυμα στον προσδιορισμό του πλαισίου της δωρεάς, του περιεχομένου και του τρόπου υλοποίησης)

Η παρέμβαση για την ανασυγκρότηση του κέντρου της Αθήνας, με άξονα την οδό Πανεπιστημίου, αποτέλεσε αντικείμενο σύνθετης διεπιστημονικής έρευνας με πρωτοβουλία του ΥΠΕΚΑ και του ΟΡΣΑ, στο πλαίσιο της εκπόνησης του νέου τότε Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας και του Προγράμματος «ΑΘΗΝΑ-ΑΤΤΙΚΗ 2014». Η πρόταση για «μετατροπή της Πανεπιστημίου σε άξονα δημόσιας συγκοινωνίας, ποδηλάτου και περιπάτου», αναγγέλθηκε επίσημα τον Ιούνιο του 2010. Το πρωταρχικό μέλημα της Πολιτείας ήταν να διερευνήσει κατά πόσο θα ήταν εφικτό ένα τέτοιο εγχείρημα και πρώτα από όλα από κυκλοφοριακή άποψη. Για το σκοπό αυτό το ΥΠΕΚΑ ανέθεσε να εκπονηθούν δύο ερευνητικές μελέτες: μια από τη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών του ΕΜΠ, με επικεφαλής τον εκλιπόντα καθηγητή Ματθαίο Καρλαύτη, για τα κυκλοφοριακά θέματα που θα προέκυπταν και μια δεύτερη σε μεγάλη ομάδα αρχιτεκτόνων επικεφαλής της οποίας ήταν ο καθηγητής Παναγιώτης Τουρνικιώτης, για τη διερεύνηση και αξιολόγηση της υφιστάμενης προβληματικής κατάστασης στα κέντρα Αθήνας-Πειραιά. Καθώς και τα δύο ερευνητικά προγράμματα ανέδειξαν ότι η πρόταση για την ανασυγκρότηση του κέντρου της Αθήνας με άξονα την Πανεπιστημίου, θα είναι μια πρόταση όχι μόνο εφικτή, αλλά και ευεργετική για το κέντρο της πόλης, η Πολιτεία αποφάσισε να υλοποιήσει το όραμα του αείμνηστου Αντώνη Τρίτση. Μέσω της τότε Υπουργού Τίνας Μπιρμπίλη -και ελέω οικονομικής κρίσης-, απηύθυνε επίσημη πρόσκληση στο Ίδρυμα Ωνάση, προκειμένου να χορηγήσει και να οργανώσει την εκπόνηση όλων των αναγκαίων μελετών για το έργο, ώστε να αποφευχθούν και οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις που συνήθως ανακύπτουν σε αντίστοιχους διαγωνισμούς. Το Ίδρυμα Ωνάση -αφού εξέτασε την τεκμηρίωση των στρατηγικών στόχων, της ανάγκης σκοπιμότητας και της αναπτυξιακής διάστασης του έργου- αποδέχτηκε τελικά να συνδράμει στην υλοποίηση του εγχειρήματος. Ακολούθησε μια εκτενής συζήτηση και δόθηκαν στο Ίδρυμα όλες οι πληροφορίες και τα ερευνητικά προγράμματα που είχαν εκπονηθεί. Ο δικός μας ρόλος ήταν αφενός να χορηγήσουμε και να οργανώσουμε την εκπόνηση των μελετών που θα προσδιόριζε η Πολιτεία, αλλά και αφετέρου να διευκολύνουμε να επιταχυνθούν όλες οι απαραίτητες διαδικασίες. Το Ίδρυμα δεν συμμετείχε ούτε στον σχεδιασμό ούτε στις αποφάσεις που ελήφθησαν για το έργο- όλα αυτά αφορούσαν αποκλειστικά τους φορείς της Πολιτείας. Συμφωνήσαμε συνεπώς να χρηματοδοτήσουμε και να δωρίσουμε κατόπιν τις μελέτες, αφού βέβαια το δημόσιο μέσω

¹¹⁷ «Η λειτουργία και εκτέλεση των προγραμμάτων του Ιδρύματος Ωνάση πραγματοποιείται κατά πρώτο λόγο από τα γραφεία του στο Vaduz του Lichtenstein όπου βρίσκεται η έδρα του Ιδρύματος και όπου συνεδριάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα το Διοικητικό του Συμβούλιο. Επιπλέον, το Ίδρυμα υποστηρίζεται διοικητικά από το Γραφείο των Αθηνών της εταιρίας ΑΡΙΟΝΑ ΕΛΛΑΣ ΑΕ, αντιπροσώπου του Ιδρύματος στην Ελλάδα, στην οποία έχει αναθέσει την παροχή σειράς υποστηρικτικών υπηρεσιών» - πηγή: <http://www.onassis.gr/foundation-human-resources.php>

νομοθετικής πράξης θα μας έδινε την εντολή να το κάνουμε. Τότε έγινε τροποποίηση στο νόμο 3316, που αφορούσε τη δική μας εμπλοκή στο έργο της Πανεπιστημίου, Έτσι, δόθηκε η δυνατότητα σε ένα ιδιώτη -εμείς βέβαια δεν είμαστε ιδιώτης με την στενή έννοια, αλλά ένα κοινωφελές ίδρυμα- να συνδράμει οικονομικά και οργανωτικά την Πολιτεία στην εκπόνηση μελετών για ένα δημόσιο έργο. Σε όλη αυτή τη διαδικασία λειτουργήσαμε σε διαρκή συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς του δημοσίου. Πρέπει να τονιστεί αυτό. Σε κανένα στάδιο, σε κανένα σημείο δεν λειτουργήσαμε ανεξάρτητα ή μόνοι μας. Συντάχθηκε από τη Πολιτεία ένας κατάλογος μελετών που έπρεπε να εκπονηθούν, έγινε μια τεχνική εκτίμηση ότι αυτές είναι όλες οι αναγκαίες και σε αυτή τη διαδικασία συμμετείχαν διαφορετικά υπουργεία και όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς του δημοσίου. Έγινε μια σοβαρή προσπάθεια καταγραφής και αποτίμησης των αναγκών, για να σχεδιαστεί και υλοποιηθεί αυτό το έργο, το οποίο είναι μεγάλο και με ευεργετικές συνέπειες για το κέντρο της Αθήνας. Θεωρούμε ότι ήταν ορθή η πρωτοβουλία της Πολιτείας να προχωρήσει σε αυτή την καταγραφή και ενδελεχή αποτύπωση των προβλημάτων του κέντρου της πρωτεύουσας, καθώς και στο σχεδιασμό σεναρίων επίλυσης των όποιων προβλημάτων θα ανέκυπταν στο μέλλον. Σημαντικό θέμα βέβαια ήταν η εκπόνηση της κυκλοφοριακής-συγκοινωνιακής μελέτης, την οποία ανέλαβε η Αττικό Μετρό ως project manager του έργου. Με την υπουργική απόφαση (¹¹⁸) περιγράφηκαν οι μελέτες, τα στάδια του έργου, η διενέργεια του ευρωπαϊκού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, κλπ... Όλα αυτά καθορίστηκαν από την Πολιτεία. Το Ίδρυμα δεν είχε κανένα λόγο επ' αυτών και το τονίζω γιατί κατηγορηθήκαμε για το αντίθετο. Είχαμε εγκαταστήσει μια πολύ καλή σχέση, δουλέψαμε πολύ και από κοινού και θεωρήσαμε πως η Πολιτεία θα κάνει ό,τι έπρεπε για να υλοποιηθεί το έργο. Πρέπει να αναφέρω ότι συναντήσαμε υποδειγματικούς υπαλλήλους στις υπηρεσίες. Αυτό είναι κάτι που το λέω ακόμη και σήμερα που έχουμε στεναχωρηθεί με όσα ακολούθησαν. Δεν ξεχνάμε πόσοι άνθρωποι εργάστηκαν για αυτό το έργο, τόσο συνειδητά και με τόσο μεγάλη αφοσίωση και γνώση. Εμείς εμπιστευτήκαμε την Πολιτεία για την διαδικασία κατασκευής του έργου, αλλά το έργο δυστυχώς πάγωσε προς το παρόν... Δεν είχαμε στο παρελθόν εμπλακεί σε τέτοια έργα που περιλαμβάνουν συνεργασία με το δημόσιο. Η μόνη ίσως αντίστοιχη εμπειρία ήταν εκείνη με το Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο, όπου το Ίδρυμα Ωνάση, κατασκεύασε και εξοπλισε το νοσοκομείο, το οποίο δωρίθηκε στην Ελληνική Πολιτεία. (¹¹⁹). Συνοψίζοντας για το έργο της Πανεπιστημίου, ο ρόλος του Ιδρύματος ήταν χρηματοδοτικός και διοικητικά υποστηρικτικός προς τους φορείς της Πολιτείας, όπως ακριβώς ζητήθηκε από την ίδια την Πολιτεία.

(εκ των υστέρων σκέψεις για το αν θα μπορούσε να γίνει κάτι διαφορετικά στον σχεδιασμό ή στη διαδικασία)

Το Ίδρυμα δέχτηκε να συνδράμει στο έργο αυτό, γιατί πραγματικά πιστεύει ότι θα βοηθήσει ζωτικά την Αθήνα, ειδικά βλέποντας το τι έρχεται στο άμεσο μέλλον λόγω της οικονομικής κρίσης. Έχουν ακουστεί πολλές ανακρίβειες όπως ότι το Ίδρυμα διαθέτει ακίνητα στην Πανεπιστημίου, ότι το έργο θα φέρει ως επακόλουθο τον εξευγενισμό της περιοχής, ώστε να ανέβουν οι τιμές των ακινήτων και άλλα τέτοια. Τίποτα φυσικά από όλα αυτά δεν ισχύει. Το Ίδρυμα Ωνάση δεν έχει δική του «ατζέντα» για την Πανεπιστημίου, δεν διαθέτει ακίνητα εκεί. Ο

¹¹⁸ Η ΚΥΑ με αριθμ. 22187/2012, «Έγκριση εκπόνησης μελετών για το πρόγραμμα με τίτλο «ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕ ΑΞΟΝΑ ΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ» (το Πρόγραμμα) με δαπάνη του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης (Κ.Ι.Α.Σ.Ω.) με σκοπό τη δωρεά αυτών στο Ελληνικό Δημόσιο. (ΦΕΚ 1648, Β', 11.05.2012), που υπεγράφη από τους τότε Υπουργό και Αναπληρωτή Υπουργό Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής και τον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων

¹¹⁹ Με τον Ν.1675/1986 (ΦΕΚ 208, Α', 31.12.1986) κυρώθηκε η υποσχετική σύμβαση μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και του Κοινωφελούς Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης» για τη σύσταση δωρεάς του Καρδιοχειρουργικού Κέντρου, δηλαδή την μελέτη, κατασκευή και εξοπλισμό του κέντρου, σε οικόπεδο του Ιδρύματος, τη δωρεά του στο δημόσιο και την υπαγωγή του στο Εθνικό Σύστημα Υγείας, που είχε δημιουργηθεί το 1983. Στη συνέχεια με τον Ν. 2012/1992 (ΦΕΚ 28, Α', 27.02.1992) κυρώθηκαν οι συμβάσεις μεταξύ Δημοσίου και Ιδρύματος και ιδρύθηκε το νομικό πρόσωπο «Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο».
«Οι εργασίες ανέγερσης άρχισαν τον Οκτώβριο του 1987 και ολοκληρώθηκαν μετά από 5 χρόνια, ... όταν και δωρίθηκε επισήμως στο Ελληνικό Δημόσιο. ... σε μια έκταση 8.000 τμ. και κόστισε συνολικά 75 εκατομμύρια δολάρια.» - πηγή: <http://www.onasseio.gr>

λόγος που κάναμε ό,τι κάναμε αφορά τη γενικότερη δράση μας που σχετίζεται με όσα έχουμε υλοποιήσει τα τελευταία 40 χρόνια, ωφελώντας εκατομμύρια πολίτες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Όλα αυτά τα χρόνια το Ίδρυμα αποδεικνύει ότι ο ρόλος του είναι να ενισχύσει τις ανθρώπινες δυνάμεις, να βοηθήσει την κοινωνία και τους ανθρώπους της να εξελιχθούν και να έχουν μια καλύτερη καθημερινότητα. Το Ίδρυμα λειτουργεί επίσης τον θεσμό των Διεθνών Βραβείων Ωνάση, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και ο τομέας του περιβάλλοντος, και στη χρονική εκείνη συγκυρία αποφασίσαμε να βάλουμε σε υψηλή προτεραιότητα τη διάθεση πόρων για την πόλη της Αθήνας, στοχεύοντας και στην περιβαλλοντική αναβάθμιση της περιοχής. Επιστρέφοντας πίσω και κάνοντας ένα εσωτερικό απολογισμό θα σας πω ότι την εποχή που γινόντουσαν όλα αυτά, με το θεσμικό πλαίσιο που είχε δημιουργηθεί, με τις ομάδες που δούλευαν, με την εμπιστοσύνη που είχε αναπτυχθεί μεταξύ Ιδρύματος και όλων των φορέων, νιώθαμε ότι τα πράγματα βαίνουν καλά. Μια βασική παράμετρος είναι ότι υπήρχε επίσης διακομματική συναίνεση και αυτό φάνηκε στην εκδήλωση για την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού, στην Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, όπου ήταν όλες οι παρατάξεις. Ήταν συγκινητικό το πώς μίλησαν όλοι για το έργο. Από τον τότε πρωθυπουργό κ. Αντώνη Σαμαρά, τον τότε αρχηγό του ΠΑΣΟΚ κ. Ευάγγελο Βενιζέλο, τον τότε αρχηγό της ΔΗΜ.ΑΡ κ. Φώτη Κουβέλη, μέχρι το σημερινό ευρωβουλευτή του ΣΥΡΙΖΑ κ. Δημήτρη Παπαδημούλη και φυσικά τον Δήμαρχο Αθηναίων κ. Γιώργο Καμίνη, που αποτελεί σταθερό σύμμαχο αυτής της προσπάθειας. Τρεις διαφορετικές κυβερνήσεις «διέτρεξαν» το έργο χρονικά και οι τρεις ήταν πολύ θετικές στην πραγματοποίησή του. Εμείς δουλέψαμε πολύ για να ολοκληρωθεί η διαδικασία εκπόνησης των μελετών, οι οποίες και ολοκληρώθηκαν σε χρόνους που είχαμε συναποφασίσει με την Πολιτεία. Θεωρούσαμε ότι επειδή υπήρχε εκτεταμένο ενδιαφέρον για το έργο, θα φρόντιζαν οι αρμόδιοι φορείς, όπως είχαν αναλάβει να κάνουν, για την υποβολή του προς ευρωπαϊκή χρηματοδότηση. Ξαφνικά μάθαμε και εμείς από τις εφημερίδες, αυτό που έμαθαν όλοι: ότι το έργο δεν θα περιλαμβανόταν στα προς ευρωπαϊκή χρηματοδότηση έργα. Τελικά, όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, δεν υπήρξε ποτέ υποβολή φακέλου.

Πρέπει να πω, επίσης, ότι παράλληλα με όλες τις μελέτες που εκπονήθηκαν, το Ίδρυμα Ωνάση αντιλαμβανόμενο τις διαστάσεις που έπαιρνε η παρέμβαση αυτή, τον κοινωνικό και οικονομικό χαρακτήρα της, διαψεύδοντας εμπράκτως μάλιστα και τα περί «εξευγενισμού», προχώρησε στην υπογραφή νέου μνημονίου συνεργασίας με τρία Υπουργεία, το Ανάπτυξης, το Οικονομικών και το ΠΕΚΑ, για τη χρηματοδότηση της εκπόνησης ερευνητικού προγράμματος από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, με αντικείμενο την αξιοποίηση του κτιριακού αποθέματος του κέντρου της Αθήνας, των λεγόμενων δηλαδή εγκαταλελειμμένων κτιρίων. Το ερευνητικό πρόγραμμα αυτό, που συνδέεται άμεσα με το ΣΟΑΠ του Δήμου Αθηναίων¹²⁰ και βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης, περιλαμβάνει περίπου 1.800 κτίρια και προχωρά σε νομοθετικές προτάσεις για τη διαχείρισή τους, την οικονομική τους αξιοποίηση, έχοντας έντονη την κοινωνική διάσταση, δίνοντας κίνητρα και προτείνοντας λύσεις, που θα προωθούσαν ευεργετικές ιδέες όπως πχ είναι η κοινωνική κατοικία.

(για την προοπτική του έργου τις συνθήκες που διαμορφώνονται από την απόφαση του ΣτΕ και την νέα κυβέρνηση)

Η απόφαση να εκπονηθεί ΜΠΕ και όχι ΣΜΠΕ ελήφθη από το ΥΠΕΚΑ τότε, ωστόσο το ΣτΕ αποφάσισε ότι απαιτείται. Ξεκινήσαμε με ένα προϋπολογισμό που ξεπεράστηκε και υπήρξαν και κόστη που δεν αφορούσαν στις μελέτες, αλλά στη γενικότερη διαχείριση και επικοινωνία του έργου. Εμείς αποδείχθηκε με όσα προανέφερα ότι σταθήκαμε συνεπείς αρωγοί σε ό,τι χρειάστηκε. Ο σημερινός πρωθυπουργός ήταν πάντα θετικός στο έργο, από την αρχή που είχαμε ενημερώσει τους τότε πολιτικούς αρχηγούς. Γνωρίζουμε όλοι ότι είναι πολλά τα θέματα που αντιμετωπίζει η χώρα. Θεωρούμε ότι υπάρχει θετική διάθεση από την κυβέρνηση να κατανοήσει τον έντονα κοινωνικό, οικονομικό και αναπτυξιακό χαρακτήρα του έργου. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι εμείς είμαστε εδώ και παρακολουθούμε ως ενεργοί πολίτες τις εξελίξεις.

¹²⁰ Το «Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) για το κέντρο της Αθήνας», που έχει εγκριθεί με ΚΥΑ (ΦΕΚ 64/Β'/16.01.2015) και αφορά σε τμήμα της κεντρικής περιοχής της πόλης.

B. Για την πολιτική δωρεών του Ιδρύματος Ωνάση

(Σχετικά με τα βασικά κριτήρια του Ιδρύματος Ωνάση για την πραγματοποίηση δωρεάς, ιδίως δε προς δημόσιους φορείς)

Η παιδεία, ο πολιτισμός, η υγεία, η κοινωνική αλληλεγγύη και το περιβάλλον, βρίσκονται στο επίκεντρο των δράσεων του Ιδρύματος Ωνάση, εδώ και 40 χρόνια. Φιλοσοφία του Ιδρύματος, όμως, δεν είναι να λειτουργεί σαν ένας απλός χρηματοδοτικός κουμπαράς, που ευεργετεί δίχως όραμα, δίχως στρατηγική, μοιράζοντας άκριτα χρήματα δεξιά ή αριστερά. Το Ίδρυμα Ωνάση, ακολουθώντας τη φιλοσοφία του εμπνευστή του Αριστοτέλη Ωνάση, επιλέγει με αναπτυξιακό, ουσιαστικό και αληθινά ευεργετικό κριτήριο τον παραλήπτη της κάθε δωρεάς του με γνώμονα τον πολλαπλασιασμό του οφέλους σε μεγαλύτερη κλίμακα. Οι χιλιάδες υποτροφίες σε Έλληνες φοιτητές για σπουδές στη χώρα μας αλλά και στο εξωτερικό, οι εκατοντάδες υποτροφίες σε ξένους σπουδαστές και επιστήμονες που σχετίζονται με τη μελέτη του Ελληνικού πολιτισμού, το Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο, η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών με το πλούσιο καλλιτεχνικό και εκπαιδευτικό της πρόγραμμα, το Θυγατρικό Ίδρυμά μας στις ΗΠΑ με το έντονο πολιτιστικό και μορφωτικό του έργο στην άλλη άκρη του Ατλαντικού αλλά και οι Διαλέξεις Ωνάση στο ΙΤΕ της Κρήτης με τους Νομπελίστες ομιλητές σε χιλιάδες Ελλήνων και Ευρωπαίων φοιτητών, το Αρχείο Καβάφη, οι Μαθητικές Ολυμπιάδες, η επένδυση στην Ειδική Αγωγή, τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διαθέτουμε κάθε χρόνο κονδύλια για τεχνολογικό εξοπλισμό, εποπτικό και εκπαιδευτικό υλικό και πλήθος άλλων δράσεων, επιβεβαιώνουν αυτό το κριτήριο. Όπως προανέφερα, στόχος μας είναι να βοηθήσουμε τους ανθρώπους της κοινωνίας μας να προχωρήσουν ένα βήμα παρά πέρα από αυτό που καθορίζει η οικονομική και κοινωνική τους καταγωγή. Και να τους δώσουμε πραγματικά και ουσιαστικά εφόδια για αυτό, ώστε να χτίσουν και να εξελίξουν τη ζωή τους πάνω σε γερά θεμέλια. Προτιμούμε να μάθουμε σε κάποιον να ψαρεύει, παρά να του χαρίσουμε ψάρια. Πολλές φορές επιλέγουμε projects στα οποία μπορούμε και να συμπράξουμε με κάποιον φορέα. Φέτος, για παράδειγμα, προχωράμε σε μια μεγάλη χορηγία στο Εθνικό Θέατρο, θα είμαστε ο Μεγάλος Χορηγός για όλες τις φετινές του παραγωγές. Το Ίδρυμα Ωνάση μπορεί έχει ένα δικό του πολιτιστικό φορέα, τη Στέγη, αλλά δεν έχει αντιπαλότητες με αντίστοιχους φορείς. Και όπως σας έλεγα και πριν, και στην περίπτωση του Εθνικού Θεάτρου, θα χρηματοδοτήσουμε μεν τις παραγωγές του, όμως μας ενδιαφέρουν πάρα πολύ αυτά που έχει εξαγγείλει ο καλλιτεχνικός διευθυντής κ. Λιβαθινός για τη σχολή θεάτρου, για τη σχολή σκηνοθετών, που σχετίζεται με την εκπαίδευση στους τομείς της τέχνης. Θέλουμε στις δράσεις και τις συνέργειές μας να αξιοποιούμε την τεχνογνωσία που έχουμε και να μπορούμε να βοηθάμε ουσιαστικά στην εξέλιξη της υλοποίησης ενός project.

(Για τυχόν αρνητικές εμπειρίες και τις αιτίες τους)

Η εμπειρία μας ήταν θετική (σ.σ. για την Πανεπιστημίου). Οι σχέσεις που αναπτύχθηκαν ήταν εξαιρετικές. Η στεναχώρια μας βασικά έγκειται στο γεγονός, ότι ενώ έδειχναν όλα πως το έργο θα προχωρήσει, με δυσκολίες μεν, αλλά με πολύ μεγάλο ενθουσιασμό με ηθική και πρακτική δέσμευση και με πολλή εμπιστοσύνη, ξαφνικά η υλοποίησή του πάγωσε...

(Σχετικά με τις επιφυλάξεις, την καχυποψία ή την κριτική πολιτών / φορέων για δωρεές / δωρητές)

Η γενική μας αίσθηση από την ανταπόκριση και συμμετοχή του κόσμου στις δράσεις μας, από τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης, αλλά και από εσωτερικές αξιολογήσεις είναι ότι ο κόσμος έχει πολύ θετική εικόνα για το Ίδρυμα Ωνάση. Η καχυποψία είναι το τελευταίο πράγμα που «επιστρατεύει» ανακλαστικά όταν μαθαίνει για τις δράσεις μας. Το αντίθετο μάλιστα. Σε μια εποχή βαθιάς οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, οι πολίτες εγείρουν υψηλότερες προσδοκίες από τα Κοινωφελή Ίδρυματα, αναγνωρίζοντας τη σημαντική συμβολή τους στην κάλυψη κενών που αφήνει η Πολιτεία στην καθημερινή της προσπάθεια. Εξάιρεση δεν αποτελεί το Rethink Athens. Το έργο της ανασυγκρότησης του κέντρου της Αθήνας αγκαλιάστηκε από την πρώτη στιγμή από χιλιάδες πολίτες. Απόδειξη, οι 100.000 επισκέπτες της Έκθεσης στο Σύνταγμα, όπου παρουσιάστηκαν όλες οι αρχιτεκτονικές μελέτες που συμμετείχαν στον Ευρωπαϊκό Διαγωνισμό του Rethink Athens, οι 50.000 επισκέπτες της Έκθεσης των 33 μελετών του έργου, που πραγματοποιήθηκε στη Στοά Αρσακείου, αλλά και τα δεκάδες χιλιάδες μηνύματα που λαμβάναμε καθημερινά στα κοινωνικά δίκτυα. Είχαμε ανοιχτό διάλογο με τους πολίτες, μέσω του διαδικτύου

όπου δεχόμασταν ερωτήματα και απαντούσαμε σε όλα έχοντας δίπλα μας και τους ειδικούς επιστημονικούς συμβούλους του έργου για να εξηγούν σε βάθος τα θέματα που προέκυπταν. Επίσης, είχαμε προχωρήσει σε πολλές ανοιχτές συζητήσεις και είχαμε συμμετάσχει σε διαβούλευση με τους εμπορικούς συλλόγους, τους καταστηματαρχες, το ξενοδοχειακό επιμελητήριο, κτλ. Με τη συνδρομή των ομάδων μελετητών, συζητούσαμε με τα συλλογικά τους όργανα και τους ενημερώναμε για την πορεία των μελετών. Βέβαια, το έργο είχε και πολέμιους. Αρκετά δημοσιεύματα γράφτηκαν από ανθρώπους που δεν γνώριζαν το έργο ή που δεν ήθελαν να προχωρήσει και έγραφαν ανακρίβειες. Όπως για παράδειγμα ότι δεν είχε εκπονηθεί κυκλοφοριακή μελέτη. Όπως σας εξήγησα, όχι μόνο είχε εκπονηθεί κυκλοφοριακή μελέτη, αλλά υπεύθυνος για την εκπόνησή της ήταν η Αττικό Μετρό, της οποίας την αυθεντία σε τέτοιου είδους έργα όλοι αναγνωρίζουμε. Στο πλαίσιο της υλοποίησης των μελετών του Rethink Athens, η Αττικό Μετρό εκπόνησε μάλιστα και όλες εκείνες τις προσομοιώσεις που απαιτούνται προκειμένου να προσδιορίσει τα μέτρα, με τα οποία θα ανακουφιζόταν κυκλοφοριακά η πόλη. Όπως είχε υπολογιστεί, με όλες τις βασικές αλλαγές και τις κυκλοφοριακές ρυθμίσεις που θα εφαρμοζόντουσαν, συνολικά η κυκλοφορία στην ευρύτερη περιοχή παρέμβασης στο κέντρο της πόλης θα βελτιωνόταν σημαντικά. Επιτυγχάνοντας μείωση από 25% έως 50% στη διαμετρική κυκλοφορία των Ι.Χ. στο κέντρο της πόλης, θα υπήρχε όχι μόνο κυκλοφοριακή ανακούφιση, αλλά επιπλέον και δραστική ανακούφιση από την ατμοσφαιρική ρύπανση και την ηχητική όχληση, δημιουργώντας ένα αναβαθμισμένο και πολύ πιο φιλικό περιβάλλον για τους κατοίκους, τους εργαζομένους και τους επισκέπτες του κέντρου της πόλης. Εξίσου ανυπόστατα ήταν και πράγματα που γράφτηκαν από μια μερίδα ανθρώπων, όπως ότι το Ίδρυμα Ωνάση αποφασίζει μόνο του και σχεδιάζει τον δημόσιο χώρο.

(Σχετικά με την ενδεχόμενο ύπαρξης μιας τοπικής (σε επίπεδο πόλης) πολιτικής για τις δωρεές)

Αυτό θα ήταν πολύ χρήσιμο, καθώς και ένας συντονισμός μεταξύ των υπουργείων. Στην περίπτωση της Πανεπιστημίου υπήρχε σαν σχήμα και θεωρώ πως λειτούργησε πολύ καλά, συμμετείχαν ο Δήμος, η Περιφέρεια, τα υπουργεία Περιβάλλοντος, Μεταφορών και το Οικονομίας. Η σύμπραξη και η συνένωση δυνάμεων αυτή ήταν πολύ χρήσιμη. Ένας συντονισμός και μία επιτελική ιεράρχηση είναι απαραίτητα να γίνουν και πιθανώς αυτό να προσελκύσει επενδυτές ή ανθρώπους που θα βοηθούσαν και όχι μόνο με υλικές παροχές αλλά και με τεχνογνωσία που είναι πολύτιμη.

(Για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο που σχετίζεται με τις δωρεές)

Η έδρα του Ιδρύματος Ωνάση είναι στο Liechtenstein και έχει φορολογικό αντιπρόσωπο στην Ελλάδα την ΑΡΙΟΝΑ ΕΛΛΑΣ ΑΕ, μέσω της οποίας εκτελέστηκαν οι πληρωμές προς το σύνολο των μελετών που εκπονήθηκαν από τους Έλληνες μελετητές. Ως προς την ανάθεση των μελετών για την Πανεπιστημίου, η Αριόνα για λογαριασμό του Ιδρύματος Ωνάση, διενέργησε κλειστούς μειοδοτικούς διαγωνισμούς.

16.3. Συνέντευξη με εκπροσώπους του Κοινοφελούς Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση

Η συνέντευξη με την κα Αθηνά Σπανάκη και τον κ. Ράλλη Κιράνη, υπεύθυνους διαχείρισης δωρεών του Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση, πραγματοποιήθηκε στις 15.10.2015 στα γραφεία του Ιδρύματος. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν αφενός πραγματοποιημένες δωρεές μελετών - έργων και αφετέρου γενικότερα θέματα πολιτικής του Ιδρύματος σχετικά με τις δωρεές. Η απόδοση των απόψεων που διατυπώθηκαν από τον κ. Κιράνη και την κα. Σπανάκη, διαρθρώνεται σε δύο μέρη, που αντιστοιχούν στις προαναφερόμενες ενότητες, ενώ σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

A. Για τις δωρεές για το δίκτυο των παιδικών σταθμών του Δήμου Αθηναίων και τις υποδομές του πάρκου Τρίτση ⁽¹²¹⁾

(Σχετικά με την πρωτοβουλία για τις συγκεκριμένες δωρεές και τον τρόπο που μορφοποιήθηκε το περιεχόμενό τους)

Την άνοιξη του 2012, στο πλαίσιο των δράσεων του Ιδρύματος για την αντιμετώπιση της κρίσης, είχαμε έρθει σε επαφή με το Κέντρο Υποδοχής & Αλληλεγγύης του Δήμου Αθηναίων (ΚΥΑΔΑ). Από εκεί μάθαμε ότι το Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών (ΔΒΑ), όπου ετοιμάζονται και τα γεύματα για τον ΚΥΑΔΑ, αντιμετωπίζει προβλήματα. Έτσι ήρθαμε σε επαφή με το ΔΒΑ για να βοηθήσουμε στην αντιμετώπιση προβλημάτων όπως για την σίτιση των παιδιών και την θέρμανση των παιδικών σταθμών. Η προσέγγιση λοιπόν έγινε για λόγους ενίσχυσης της κοινωνικής πρόνοιας αλλά στον διάλογο για το πώς θα υλοποιηθεί, προέκυψε από το ΔΒΑ και η διατύπωση της ανάγκης για όλους αυτούς τους παιδικούς σταθμούς που δεν έχουν φάκελο και πρέπει να δούμε τι συμβαίνει με τα κτήρια, αν πληρούν τους κανονισμούς, κλπ. Έτσι διαμορφώθηκε η πρόταση που κατατέθηκε από το ΔΒΑ και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο του οποίου τη συμμετοχή επέλεξε το Βρεφοκομείο.

Η δωρεά για το Πάρκο Τρίτση εντάσσεται σε άλλη δέσμη δράσεων. Μετά τις πυρκαγιές του 2007, σε Ηλεία, Εύβοια, Λακωνία, Μεσσηνία, το Ίδρυμα ξεκίνησε ένα πρόγραμμα έκτακτης βοήθειας με τίτλο «Είναι καθήκον μας» που ήταν αρχικά ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα για ανακούφιση από τις συνέπειες των πυρκαγιών, αλλά εξελίχθηκε σε κάτι πολύ μεγαλύτερο και ευρύτερο. Προστέθηκαν υποτροφίες για τους πυρόπληκτους, μελέτες για αποκατάσταση της φύσης, νέων καλλιεργειών που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στις περιοχές που επλήγησαν, προμήθεια εξοπλισμού, και πολλά άλλα. Επειδή είχε υπάρξει και μια προσέγγιση από το τότε Υπουργείο Περιβάλλοντος, για συνδρομή του Ιδρύματος στην αναβάθμιση του

¹²¹ «Το δίκτυο του Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών (Δ.Β.Α.), αποτελείται από 77 σταθμούς όπου ετησίως συνολικά φιλοξενούνται και σιτίζονται περίπου 4.500-5.000 βρέφη και νήπια... Με την οικονομική υποστήριξη του Ιδρύματος, το Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών ανέθεσε στο Εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου τη μελέτη του δικτύου των βρεφονηπιακών σταθμών ..., ως προς το νομικό πλαίσιο λειτουργίας τους, τα κτηριακά τους δεδομένα και προδιαγραφές και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των κτηρίων όπου στεγάζονται, συνεκτιμώντας ευρύτερα κοινωνικά και πληθυσμιακά στοιχεία. Με το ερευνητικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε τα έτη 2012 και 2013, διατυπώθηκαν, μεταξύ άλλων, προτάσεις για μικρής κλίμακας επεμβάσεις στα κτήρια και τους περιβάλλοντες χώρους, για τη βελτίωση των συνθηκών φιλοξενίας των παιδιών και την αύξηση της δυναμικότητας των χώρων τους. Στην έρευνα συμμετείχαν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς: ο Δήμος, η Διοίκηση του Βρεφοκομείου, οι εργαζόμενοι στους σταθμούς» ... «Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση – Το Ίδρυμα ... στήριξε την προσπάθεια για την αποκατάσταση και βελτίωση της λειτουργίας του Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης “Αντώνης Τρίτση” στην Αττική» - πηγή: Απολογισμός Δράσεων 2005-2014, Ιδρύματος Λάτση

ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού, δηλαδή τις υποδομές του Πάρκου Τρίτση, η χρηματοδότηση εντάχθηκε στο προαναφερόμενο πλαίσιο δράσεων για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Και οι δύο δωρεές –προς ΔΒΑ και Πάρκο Τρίτση- προέκυψαν κατόπιν πρωτοβουλιών που πήρε το ίδιο το Ίδρυμα για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων, της κοινωνικής κρίσης και των πυρκαγιών αντίστοιχα. Μέσω του διαλόγου που ανέπτυξε το Ίδρυμα με διάφορους φορείς για τον καλύτερο τρόπο που θα μπορούσε να συμβάλλει, διαμορφώθηκαν δύο δράσεις που είχαν να κάνουν με το αστικό περιβάλλον.

B. Για την πολιτική δωρεών του Ιδρύματος Λάτση

(Για τα βασικά κριτήρια του Ιδρύματος για την πραγματοποίηση δωρεών)

Τα κριτήρια είναι πολλά. Ένα από τα βασικά είναι αν εντάσσεται στην στρατηγική που το Ίδρυμα χαράσσει κάθε χρόνο για τον επόμενο. Αυτή την περίοδο το Ίδρυμα έχει προσδιορίσει ως βασικούς πυλώνες δράσης την Εκπαίδευση, την Επιστήμη, τον Πολιτισμό, την Κοινωνική Πρόνοια και Ανάπτυξη, επομένως κρίνεται αν μια δωρεά εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο. Όμως για κάθε δωρεά ένα πολύ σημαντικό κριτήριο είναι το κατά πόσον τα χρήματα που θα δοθούν θα έχουν ένα πολλαπλασιαστικό όφελος για την κοινωνία ή για τους εκάστοτε ωφελομένους (π.χ. φοιτητές, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, κλπ) και αν αυτό που θα χρηματοδοτηθεί είναι βιώσιμο. Δηλαδή πως δεν θα επιφέρει μια πρόσκαιρη ανακούφιση -παλιότερα κάναμε πιο πολύ τέτοιου είδους δωρεές. Τώρα έχουμε στραφεί περισσότερο σε δράσεις που είναι πιο αναπτυξιακές και πιο βιώσιμες, που ενδυναμώνουν τους ίδιους τους οργανισμούς που ζητούν από το Ίδρυμα δωρεές, ώστε να συνεχίσουν και να πολλαπλασιάσουν μια δραστηριότητα ή να την καταστήσουν πιο μακροχρόνια. Ακόμη μπορεί να κάνουμε και δωρεές «ανακουφιστικές» αλλά είναι περιορισμένες, όταν χρειάζεται να κλείσει μια πληγή, αλλά το βάρος μας είναι στις αναπτυξιακές δωρεές. Επίσης σημαντικός παράγοντας είναι το ιστορικό του ίδιου του φορέα που έρχεται σε εμάς, η εικόνα που παρουσιάζει, το αν έχει να παρουσιάσει κάποιο σημαντικό έργο, η ικανότητά του να υλοποιήσει αυτό που αιτείται να χρηματοδοτήσει το Ίδρυμα, γιατί καμιά φορά η ιδέα μπορεί να είναι καλή αλλά δύσκολο να υλοποιηθεί ή να μην είναι καλά σχεδιασμένη.

(Σχετικά με τυχόν αρνητικές εμπειρίες του Ιδρύματος ή δωρεές που δεν πέτυχαν το στόχο τους)

Πάντα υπάρχει ένα ποσοστό προσπαθειών που δεν πετυχαίνουν τον σκοπό τους. Ο δικός μας ο τομέας είναι λίγο ευαίσθητος διότι είναι δύσκολο να υπάρξει έλεγχος, δεν πρόκειται για μια σχέση ανάθεσης. Πρόκειται για ένα πιο ευέλικτο πλαίσιο. Τα κριτήρια στα οποία ήδη αναφερθήκαμε, τα έχουμε αναπτύξει μετά από πολλές εμπειρίες και συζήτηση. Πολλές φορές μπορεί να μην είναι σαφείς οι στόχοι από την πλευρά του δωρεοδόχου και αυτό να μην το έχουμε ανιχνεύσει κατά την εξέταση του αιτήματος και γι' αυτό η δωρεά να καταλήξει σε κάτι που δεν αντιστοιχεί στα αποτελέσματα που εμείς φανταστήκαμε. Κάποιες λίγες φορές, όταν εμπειρίες του παρελθόντος ήταν απόλυτα διδακτικές για εμάς, γιατί τα πράγματα δεν πήγαν όπως θα επιθυμούσε το Ίδρυμα, το πρόβλημα είχε να κάνει με κάποιες διαδικασίες του δημοσίου που δεν ήταν ξεκάθαρο από την αρχή ότι έπρεπε να τηρηθούν. Με φορείς, είτε του ευρύτερου είτε του στενού του δημόσιου τομέα, έχουμε συνεργαστεί πάρα πολλές φορές και η εμπειρία μας δεν ήταν στις περισσότερες περιπτώσεις αρνητική, όπως θα περίμενε κανείς. Λίγες είναι οι φορές –στο όριο του αναμενόμενου- που είχαμε κάποιες καθυστερήσεις ή που δεν έγινε κάτι καθόλου. Για παράδειγμα στη συνεργασία μας, με πανεπιστημιακά ιδρύματα, με ερευνητικούς φορείς και σε ετήσια βάση, με πάρα πολλές μελέτες που έχουμε χρηματοδοτήσει, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό υλοποιήθηκε άψογα και η συνεργασία επίσης ήταν άψογη.

(Για την αναφορά στον Απολογισμό 2005-2014: «...αυτό που σταδιακά επιδιώκουμε να αλλάξουμε τα τελευταία χρόνια είναι ο σχεδιασμός της στρατηγικής και η μεθοδολογία της υλοποίησης των δράσεών μας»)

Ο σχεδιασμός του Ιδρύματος είναι δυναμικός. Όπως υπάρχει μια δυναμική κατάσταση στη κοινωνία έτσι πρέπει να εξελίσσεται και το Ίδρυμα. Είναι μια διαρκής διαδικασία και γι' αυτό κάνουμε τη συγκεκριμένη αναφορά στον απολογισμό του Ιδρύματος.

(Για την καχυποψία, επιφύλαξη ή την κριτική στάση πολιτών / φορέων απέναντι σε δωρεές/δωρητές και τον τρόπο που τις αντιμετωπίζει το Ίδρυμα)

(P.K.) Αυτή τη στάση την έχουμε αντιμετωπίσει σε πολλές περιπτώσεις. Στα πρώτα χρόνια του Ιδρύματος, το φαινόμενο ήταν λίγο πιο έντονο. Το Ίδρυμα συστάθηκε το 2005 αλλά υπήρχε νωρίτερα όλη η κοινωφελής δράση του Γιάννη Λάτση, η οποία ήταν πολύ έντονη και με μεγάλο αντίκτυπο. Δηλαδή γινόταν μια φυσική καταστροφή, για παράδειγμα όταν έγινε ο σεισμός στην Καλαμάτα, αμέσως έκανε μια πολύ μεγάλη δωρεά για την ανακούφιση, ή έδωσε ένα πολύ μεγάλο ποσό για την Ελληνική Αστυνομία, για την στήριξη ομογενών από την Αλβανία, και άλλες κατά καιρούς δωρεές. Λοιπόν στα πρώτα χρόνια του Ιδρύματος η καχυποψία κλπ, ήταν πιο έντονη, αλλά σταδιακά γίνεται πιο ήπια, καθώς παρουσιάζεται ένα σύνολο δράσεων του Ιδρύματος που δεν έχουν κάποιο κρυφό σκοπό ή βλάπτουν κάποιον ή έχουν κάποια ιδιότητα. Όλα τα κοινωφελή ιδρύματα αντιμετωπίζουν την καχυποψία και γενικά και για την προέλευση των χρημάτων τους κλπ. Νομίζω πως μόνο η ίδια η δράση μας μπορεί να καταρρίψει κατηγορίες ή την καχυποψία. Από τη δράση μας φαίνονται τα κριτήρια –στα οποία ήδη αναφερθήκαμε- και φαίνεται ότι ούτε επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε κύκλους ελέγχου ούτε να επηρεάσουμε κάποιους για να πετύχουμε άλλους σκοπούς. (Α.Σ.) Θεωρώ απολύτως αναμενόμενες την καχυποψία και κάποιες φορές τον αρνητισμό, αλλά πιστεύω ότι οφείλονται περισσότερο σε έλλειψη καλής πληροφόρησης. Πολλές φορές βλέπουμε ένα τίτλο σε κάποιο blog ή έντυπο, που με λίγες λέξεις προσπαθεί να δημιουργήσει ένα κλίμα που δεν έχει καμία σχέση με αυτό που έχουμε ζήσει εμείς ως διαχείριση της συγκεκριμένης δωρεάς. Επειδή στις μέρες μας όλα είναι πολύ γρήγορα και διαβάζουμε πολύ γρήγορα, είναι λίγοι όσοι θα διαβάσουν όλο το κείμενο ώστε να κατανοήσουν τη στόχευση του Ιδρύματος και τι θέλει να πετύχει με μια συγκεκριμένη δωρεά. Θα μείνουν σε ένα τίτλο ο οποίος μπορεί να δημιουργήσει και αρνητικές συνδηλώσεις. Οπότε η καχυποψία είναι κυρίως προϊόν της έλλειψης πληροφόρησης από την πλευρά μιας μερίδας του κόσμου. Επίσης οφείλεται και στην έλλειψη προβολής από το ίδιο το Ίδρυμα, που όπως και τα περισσότερα ιδρύματα στην Ελλάδα, δεν κάνει μεγάλες καμπάνιες προβολής των δράσεων του, με αποτέλεσμα να μην είναι απόλυτα ορατό το έργο των ιδρυμάτων ή να φαίνεται αποσπασματικά μόνο. Δεν υπάρχει μια συνολικότερη πληροφόρηση η οποία είναι και συνειδητή επιλογή του Ιδρύματος Λάτση να μην προβάλλει το έργο του. (P.K.) Ως προς το ερώτημα γιατί ένας άνθρωπος τόσο πλούσιος, θέλει να κάνει Ίδρυμα και να δίνει χρήματα, η απάντηση είναι πολύ απλή. Οι εύποροι άνθρωποι, σχεδόν πάντα, διαθέτουν κάποια χρήματα τα οποία τα επιστρέφουν στην κοινωνία. Ένα κοινωφελές Ίδρυμα είναι ένας οργανωμένος τρόπος να γίνει αυτό με μία σαφή στρατηγική στόχευση και με συγκεκριμένο αντίκτυπο. Στην συνολική έλλειψη πληροφόρησης εντάσσεται και η μη προβολή αυτής της βασικής παραμέτρου.

(Για την επίδραση που μπορεί να έχει η ύπαρξη μιας τοπικής πολιτικής δωρεών)

Αυτό θα ήταν ιδανικό για τον ίδιο τον δήμο ή όποιον άλλο φορέα, γιατί θα συνεπαγόταν ότι έχει κάνει καταγραφή των αναγκών. Αν υπήρχε ένα γραφείο που θα είχε τη δυνατότητα να συγκεντρώσει και προτεραιοποιήσει τις ανάγκες του Δήμου και να κάνει fundraising ⁽¹²²⁾, θα έλυσε όλα τα προβλήματα. Και για το Ίδρυμα θα ήταν πιο εύκολη η δουλειά της έρευνας και ανάπτυξης, γιατί θα ήταν ευκολότερη η πρόσβαση σε στοιχεία που τώρα δεν υπάρχουν, όπως η χαρτογράφηση των αναγκών σε συγκεκριμένους τομείς της ελληνικής κοινωνίας. Αυτό για παράδειγμα κάνει πολύ δύσκολο τον να βρούμε τι συμβαίνει με τις υποδομές για τα άτομα με αναπηρία. Ένα ποσοστό της δουλειάς που κάνουμε και του προϋπολογισμού του Ιδρύματος, τοποθετείται σε θέματα έρευνας, καταγραφής κλπ, ώστε να δούμε αν ένας συγκεκριμένος χώρος έχει ανάγκη, τι ανάγκη έχει και τι μπορούμε να κάνουμε. Άλλες φορές, αν πρόκειται για κάτι περιορισμένο, μπορεί να το ερευνήσουμε και ως προσωπικό του Ιδρύματος. Αρκετές φορές στη συνεργασία μας με φορείς του τρίτου τομέα, δηλαδή τις ΜΚΟ, τις ΑΜΚΕ ⁽¹²³⁾ κλπ, συζητούμε με τους ανθρώπους αυτούς που έχουν μια άλλη εικόνα της κοινωνίας και μας δίνουν στοιχεία, ανταλλάσσουμε απόψεις και μέσα από αυτό έχουμε τη δυνατότητα για γνώση που δεν μπορεί να υπάρξει εκτός ιδρυμάτων. Μέσα από τις συνεργασίες μας μπορούμε να αντλήσουμε γνώση, που

¹²² Όρος που αναφέρεται στη διαδικασία συγκέντρωσης χρηματικών προσφορών από εθελοντές ή άλλες πηγές, όπως δωρεές από επιχειρήσεις, ιδρύματα, κυβερνητικούς οργανισμούς κλπ.

¹²³ ΜΚΟ- Μη Κυβερνητική Οργάνωση / ΑΜΚΕ-Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία

θα μας οδηγήσει σε μια ευρύτερη εικόνα που δεν μπορεί να την έχει κανείς με άλλο τρόπο στη χώρα μας. Αν για παράδειγμα έρθει ο Δήμος Αθηναίων και μας ζητήσει κάτι για το Δημοτικό Βρεφοκομείο, εμείς δεν γνωρίζουμε αν η ανάγκη είναι στο Βρεφοκομείο ή στον ΚΥΑΔΑ ή αλλού. Είναι θέμα έρευνας το αν πρόκειται για μια πιεστική ανάγκη ή αν έχει κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που πρέπει να προσέξουμε και αυτά ως επί το πλείστον γίνονται από το προσωπικό του Ιδρύματος. Μια ακόμη πηγή διαμόρφωσης εικόνας για τις ανάγκες είναι η συνεργασία μεταξύ των Ιδρυμάτων, η οποία έχει αρχίσει τα τελευταία χρόνια. Η συνεργασία δεν είναι οργανωμένη αλλά υπάρχουν διάλογοι επικοινωνία, μπορούμε να πάρουμε τον αντίστοιχο διαχειριστή/τρια δωρεών ενός άλλου ιδρύματος και να ρωτήσουμε αν έχει εικόνα για κάποιο ζήτημα. Ειδικά στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας υπάρχει αυτού του είδους η συνεργασία μεταξύ των μεγαλύτερων κοινωφελών ιδρυμάτων και αυτό είναι πολύ χρήσιμο τα τελευταία χρόνια. Μεταξύ των Ιδρυμάτων δεν χωράει ανταγωνισμός, δυστυχώς οι ανάγκες είναι τόσο πολλές που υπάρχει χώρος για όλους.

(Για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει τα θέματα των δωρεών)

Το Ίδρυμα δεν έχει κάποια πλεονεκτήματα ή οφέλη φορολογικά γιατί οι δωρεές είναι το βασικό του αντικείμενο. Υπάρχει, από το 2011, ένας μικρός ο φόρος στις χρηματοδοτήσεις μας. Ο Γιάννης Λάτσης στη διάρκεια της ζωής του είχε συστήσει ιδρύματα. Το ένα από αυτά ήταν το Ίδρυμα Υποτροφιών Ηλείων, το οποίο συστάθηκε το 1967 και έδινε υποτροφίες σε νέους της περιοχής καταγωγής του για να σπουδάσουν στα ΑΕΙ. Αυτό που γνωρίζουμε ιστορικά είναι ότι ο νόμος στον οποίο υπαγόταν αυτό το ίδρυμα ήταν ένας νόμος του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα, ο οποίος ήταν αρκετά απαρχαιωμένος και σε πολλές περιπτώσεις περιόριζε τη δυνατότητα του ιδρύματος να είναι ευέλικτο και να βοηθήσει τον κόσμο άμεσα. Η έγκριση της δωρεάς έπρεπε να γίνει από ένα όργανο του δημοσίου, το οποίο καθυστερούσε και αυτό δημιουργούσε περιορισμούς. Το θεσμικό πλαίσιο των δωρεών δεν μας επηρεάζει, λόγω του status του Ιδρύματος Λάτσης, το οποίο όπως και άλλα από τα μεγάλα ιδρύματα, έχει συσταθεί στο εξωτερικό και δραστηριοποιείται στην Ελλάδα, δηλαδή έχει γραφείο εδώ αλλά όχι την έδρα του. Απ' όσο έχουμε ακούσει για άλλα ιδρύματα που έχουν έδρα στην Ελλάδα ή είναι κληροδοτήματα, υπάρχουν κάποιες αγκυλώσεις αλλά δεν γνωρίζουμε κάτι περισσότερο.

16.4. Συνέντευξη με εκπροσώπους της ΔΕΠΑ Α.Ε.

Η συνέντευξη με τον κ. **Ευάγγελο Κοσμά**, Διευθυντή Εταιρικής και Ρυθμιστικής Δραστηριότητας της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου Α.Ε. (ΔΕΠΑ Α.Ε.) και την κα **Γιόλα Βασάκη**, υπεύθυνη Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) της επιχείρησης, πραγματοποιήθηκε στις 20.10.2015 στα γραφεία της επιχείρησης. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν αφενός πραγματοποιημένες δωρεές συναφείς με τον αστικό χώρο και αφετέρου την γενικότερη πολιτική της επιχείρησης σχετικά με τις δωρεές στο πλαίσιο της ΕΚΕ. Οι απόψεις που διατυπώθηκαν από τον κ. Κοσμά και την κα. Βασάκη, παρατίθενται διαρθρωμένες στις δύο αυτές ενότητες ενώ σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης: Η απόδοση των απόψεων που διατυπώθηκαν από τον κ. Κοσμά και την κα. Βασάκη, διαρθρώνεται σε δύο μέρη, που αντιστοιχούν στις προαναφερόμενες ενότητες, ενώ σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

A. Για τις πραγματοποιημένες δωρεές που αφορούν στην πόλη και ιδίως στην Αθήνα

(για το σκεπτικό, την πρωτοβουλία και τον τρόπο πραγματοποίησης δωρεών, όπως για το Βιομηχανικό Μουσείο στο Γκάζι)

Ε.Κοσμάς: Κατ' αρχήν θα ήθελα να αναφερθώ στην προσέγγιση της πόλης που έχει για εμάς μια ιδιαίτερη ευαισθησία. Το φυσικό αέριο είναι ένα προϊόν που μπορεί να αποδώσει αν αγκαλιαστεί από τους πολίτες. Με αυτή τη σκέψη είδαμε ότι μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα σε επίπεδο πόλης, όπου οι όποιες δράσεις μικρές ή μεγαλύτερες μπορούν να δημιουργήσουν πολλαπλασιαστικά και ουσιαστικά οφέλη στον πληθυσμό. Θεωρούμε ότι η προσέγγιση που κάνουμε ως χώρα στα θέματα της πολεοδομίας και στον τρόπο λειτουργίας της πόλης, είναι μακράν αυτών που θα έπρεπε να κάνουμε. Πιστεύω πως η Αθήνα είναι η ωραιότερη πόλη του κόσμου, δεν νομίζω πως υπάρχει ιδανικότερη πόλη πλην ίσως μιας-δύο εξαιρέσεων, γιατί έχει μέτωπο στη θάλασσα με χιλιόμετρα ακτογραμμής, έχει ιστορία 2.000 χρόνων και έχει το πλεονέκτημα του κλίματος. Εδώ λοιπόν αν όλοι μπορούσαμε και βοηθήσουμε λίγο μπορεί να γίνει ένας τουριστικός προορισμός για όλο το έτος. Αυτό μας ενδιαφέρει ιδιαίτερος ως ΔΕΠΑ γιατί η όποια επιπρόσθετη δραστηριότητα στην πόλη έχει άμεση επίπτωση στην κατανάλωση φυσικού αερίου (φ.α.), όσο περισσότερα ξενοδοχεία δουλεύουν τόσο το καλύτερο για το φ.α., , όσο περισσότερες ταβέρνες το ίδιο, κλπ. Αλλά αυτό δεν ισχύει μόνο για το φ.α.. Μια πόλη που θα είναι φιλική προς τον πολίτη και προς τον επισκέπτη, θα δημιουργήσει αξία σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Δεν έχουμε συνειδητοποιήσει τη δυνατότητα που μπορεί να δώσει μια πόλη στην απασχόληση, πέρα από την ποιότητα ζωής που είναι καθοριστικό ζήτημα. Μπορεί να δώσει θέσεις εργασίας που δεν μπορεί να δημιουργήσει ούτε η βιομηχανία ούτε κάποιος άλλος τομέας. Η πόλη αυτή καθεαυτή και ιδίως όταν πρόκειται για την Αθήνα, είναι μια μεγάλη «βιομηχανία», γιατί δεν υπάρχει μαθητής ή φοιτητής ανά τον κόσμο που με κάποιο τρόπο δεν έχει ακούσει γι' αυτή την πόλη. Είναι λοιπόν ένα «προϊόν» που υπάρχει στο μυαλό όλου του κόσμου, όμως ερχόμενος κάποιος στην Αθήνα συναντά μια πραγματικότητα που δεν είναι καλή. Μπορούμε λοιπόν να κάνουμε κάτι έστω και μικρό. Εμείς ξεκινήσαμε γιατί θεωρούμε πως αυτές οι δράσεις βοηθούν την εταιρεία μας, γιατί βοηθούν το προϊόν και έχω την εντύπωση πως πολλές εταιρείες εμπορικές, ξενοδοχειακές, κλπ, μπορούν να σκεφτούν το ίδιο. Αυτή ήταν η δική μας προσέγγιση και σκεφτήκαμε τι μπορούμε να κάνουμε. Δεν μπορούμε να κάνουμε πολλά, αλλά στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης προσπαθούμε να διοχετεύσουμε κάποιους πόρους, να συζητήσουμε με άλλους και να προωθήσουμε κάποιες ιδέες. Όσες φορές κάνουμε αυτή τη συζήτηση υπάρχουν άνθρωποι που αρχίζουν και αυτοί να σκέφτονται μήπως εδώ υπάρχει μια τεράστια δυνατότητα που δεν είχαμε καταλάβει.

Γ. Βασάκη: Όσον αφορά στο Βιομηχανικό Μουσείο στο Γκάζι, η πρόταση ήταν της Τεχνόπολης, αλλά ήταν ηθική η δέσμευση της ΔΕΠΑ να το στηρίξει, καθώς ήταν ο τόπος της πρώτης εγκατάστασής της.

Ε.Κ.-Γ.Β: Η δωρεά ήταν σε χρήμα και υπήρχε συμμετοχή μας στον τρόπο παρουσίασης της επιχείρησης και οι άνθρωποι της Τεχνόπολης ήταν ανοιχτοί σε κάθε συζήτηση, αλλά δεν είχαμε εμπλοκή στον συνολικό σχεδιασμό του Μουσείου. Εξάλλου ακόμη συνεργαζόμαστε με την Τεχνόπολη, στηρίζουμε οικονομικά δραστηριότητες και προγράμματά της, επίσης μια παρουσίαση για το φυσικό αέριο την κάναμε στους χώρους της Τεχνόπολης, γιατί θέλουμε να έχουμε μια σύνδεση ώστε και για στον κάτοικο της πόλης να αποτυπωθεί ότι ο πολιτιστικός χώρος έχει σχέση με την χρήση του φ.α. στο σπίτι, στα οχήματα, κλπ.

Ε.Κ.: Στο παρελθόν έχουν γίνει διάφορα από τη ΔΕΠΑ στην προσπάθεια να βοηθήσει τους δήμους όπου εκτελούσαμε έργα. Αυτή την περίοδο τα έργα έχουν μειωθεί αλλά φιλοδοξούμε πως σύντομα θα ξεκινήσουν έργα σε μια σειρά από πόλεις. Έτσι την περίοδο των έργων, κυρίως στο στάδιο κατασκευής, διάφοροι δήμοι βοηθήθηκαν από τη ΔΕΠΑ, σε θέματα που οι ίδιοι μας πρότειναν. Έγιναν αρκετές πλατειές με δική μας οικονομική υποστήριξη, δεν είχαμε όμως εμπλοκή στο σχεδιασμό ή στην υλοποίηση. Γ.Β: Επειδή τα έργα της ΔΕΠΑ προκαλούσαν κάποια διαταραχή της καθημερινότητας της τοπικής κοινότητας για ένα διάστημα, ήταν ηθική δέσμευση στο πλαίσιο της ΕΚΕ, να γίνει κάτι παραπάνω από την αποκατάσταση του χώρου, κάτι σαν ανταποδοτικό όφελος.

Β. Για την πολιτική δωρεών της επιχείρησης στο πλαίσιο ΕΚΕ

(Σχετικά με τα κριτήρια για την πραγματοποίηση δωρεάς)

Η μεγάλη μας φιλοδοξία είναι να πετύχουμε ειδικά για τις μεγάλες πόλεις όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, να πετύχουμε αυτό που λέμε καθαρό αέρα, καθαρή ατμόσφαιρα. Προς αυτή την κατεύθυνση το φυσικό αέριο μπορεί να βοηθήσει καθοριστικά, αλλά αυτό δεν αρκεί γιατί θα πρέπει τα αστικά λεωφορεία να γίνουν φ.α., το ίδιο τα απορριμματοφόρα των δήμων, κλπ. Εμείς προσπαθούμε να κινητοποιήσουμε την κοινωνία προς αυτή την κατεύθυνση. Οι Δήμοι μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά σε αυτή την προσπάθεια αν τα 5.000 οχήματά τους χρησιμοποιούν φ.α. ή γενικότερα είναι αυτοκίνητα που ρυπαίνουν λιγότερο. Το ίδιο ισχύει και για τον ΟΑΣΑ, με τον οποίο είχαμε πρόσφατα μια συνεργασία, ώστε να εξυπηρετεί τους επισκέπτες και τους πολίτες στο κέντρο της Αθήνας με λεωφορεία φ.α. δυστυχώς αυτή η συζήτηση σταμάτησε αλλά ελπίζουμε να προχωρήσει. Η δική μας συμβολή θα μπορούσε να είναι χρήματα για να αγοραστεί κάποιο τέτοιο όχημα, να δοθούν καύσιμα δωρεάν, ... εξάλλου ήδη βοηθάμε με καλύτερη τιμολόγηση όσα αστικά λεωφορεία και απορριμματοφόρα χρησιμοποιούν φ.α. Στην παρούσα φάση προσπαθούμε να δώσουμε ένα αυτοκίνητο φ.α. στον Δήμο Αθηναίων, όχι ότι το ένα αυτοκίνητο θα λύσει το πρόβλημα, αλλά βοηθά στο να κατανοηθούν τα πλεονεκτήματα του φ.α. και να δρομολογηθεί η αλλαγή του στόλου.

Ε.Κ.: Οι δραστηριότητες ΕΚΕ της ΔΕΠΑ, ξεκίνησαν μόλις πριν 4 χρόνια. Κάθε χρόνο προσπαθούμε να έχουμε ένα πρόγραμμα ΕΚΕ, με συγκεκριμένους άξονες δράσης. Δεν επιτυγχάνουμε πάντα το 100% των στόχων, αλλά χρόνο με το χρόνο βελτιωνόμαστε και έχουμε ένα συγκεκριμένο προϋπολογισμό γι' αυτό, παρότι οι εποχές είναι δύσκολες. Γ.Β.: Μια σημαντική εξέλιξη στα τέσσερα αυτά χρόνια είναι ο τρόπος που αποτυπώνουμε τα αποτελέσματα της δράσης μας στο πλαίσιο της ΕΚΕ. Πλέον αυτό γίνεται με βάση το πλέον αυστηρό διεθνές πρότυπο που απαιτεί να συνομιλούμε με τους συμμετόχους, δηλαδή όσους επηρεάζουν μια επιχείρηση και επηρεάζονται από αυτή. Αυτό μας έχει δώσει καινούργιες παραμέτρους στο πως αξιολογούμε, πως σχεδιάζουμε, πως μετράμε αποτελέσματα και επαναξιολογούμε. Φέτος για παράδειγμα στείλαμε ερωτηματολόγια στους συμμετόχους μας για το πώς κρίνουν τις δράσεις μας ή για το τι θα ήθελαν παραπάνω και τα αποτελέσματα θα μας βοηθήσουν να εξελίξουμε τις δράσεις ΕΚΕ.

(Για τυχόν αρνητικές εμπειρίες και την αιτία τους)

Ε.Κ.: Πολλές φορές αντιμετωπίσαμε καταστάσεις που αποκαρδιώνουν. Η ΕΚΕ δεν μπορεί να προχωρήσει αν δεν αγκαλιαστεί και ωθηθεί από ένα ευρύτερο σύνολο. Νομίζω πως στην

Ελλάδα δεν κινητοποιείς εύκολα ανθρώπους, δεν ξέρω γιατί. μπορεί να μην θέλουν να είναι κάτω από την «ομπρέλα» μια εταιρίας, μπορεί να μην θέλουν να εμπλέκονται με δράσεις κοινωνικές, πάντως υπάρχει θέμα. Δυσκολίες ή αρνητικές εμπειρίες υπάρχουν και εντός και εκτός επιχείρησης. Στη χώρα μας δεν είναι ανεπτυγμένη η ΕΚΕ, λίγες εταιρίες την εφαρμόζουν τα τελευταία χρόνια. Υπάρχει και μια καχυποψία στην χώρα μας, για παράδειγμα κάποια στιγμή προσεγγίσαμε μια πολύ μεγάλη κοινωνική δομή, μια ΜΚΟ και ξεκίνησε μια συζήτηση για το πώς θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε, οι άνθρωποι που αρχικά ήταν πολύ θετικοί στη συνέχεια χάθηκαν...

(Για την καχυποψία, επιφύλαξη ή την κριτική στάση πολιτών / φορέων απέναντι σε δωρεές/δωρητές και τον τρόπο που τις αντιμετωπίζει η επιχείρηση)

Ε.Κ.: Υπάρχει μια καχυποψία και στις οργανώσεις και στους ανθρώπους, όσο για την κριτική, στην Ελλάδα μόνο κριτική γίνεται. Όλα αυτά έχουν σχέση με το τι κοινωνία είμαστε και τι παιδεία έχουμε, ας μην ψάχνουμε άλλες εξηγήσεις. Αυτό που συμβαίνει με την ΕΚΕ συμβαίνει σε όλους τους χώρους και με όλα τα θέματα.. Γ.Β.: Πιστεύω πως ο κόσμος δεν έχει συνειδητοποιήσει ακόμη πως η ΕΚΕ είναι στρατηγική, δεν είναι φιλανθρωπία, δεν είναι κοινωνικό marketing, πράσινο marketing ή ότι άλλο. Είναι ένα διεθνές πλαίσιο που ξεκινάει από τον ΟΗΕ, περνάει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την οδηγία για την ΕΚΕ και φτάνει σε μία επιχείρηση. Πρόκειται για μια εθελοντική και ηθική δέσμευση της επιχείρησης, που δεν έχει καμία σχέση με το «φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντες» και τα περί φοροαπαλλαγής είναι ένας μύθος. Πλέον οι εταιρίες οφείλουν να ενεργούν ως υπεύθυνοι εταιρικοί πολίτες, είναι υποχρεωμένες από την κατάσταση, από την κλιματική αλλαγή, από τους περιβαλλοντικούς πρόσφυγες, από την κρίση στην κοινωνία. Εμείς ως μεγάλη εταιρία του δημοσίου που διαχειρίζεται και ενέργεια πρέπει να ενεργούμε ως υπεύθυνος εταιρικός πολίτης. Ασφαλώς αντιμετωπίζουμε προβλήματα στη συνεργασία μας με δομές/φορείς που δεν έχουν καταστατικά ή δεν έχουν διαδικασίες, αλλά παρόλα αυτά δείχνουμε εμπιστοσύνη, βασιζόμενοι στο έργο τους και όχι στο μέγεθος ή την μακρόχρονη ύπαρξή τους. Εφόσον γνωρίσουμε τους ανθρώπους και το έργο τους, τους στηρίζουμε χωρίς τυπολατρίες. Όμως παρόλα αυτά συναντάμε αντιδράσεις του τύπου «για να θέλετε να μας στηρίξετε, κάτι άλλο θέλετε να πετύχετε», ενώ εμείς ούτε θέματα σχετικά με την προβολή της ΔΕΠΑ θέτουμε και πολλές φορές ούτε καν δημοσιοποιούμε τη συμβολή μας. Η ΕΚΕ είναι μονόδρομος και για της πολυεθνικές και για τις μεγάλες εταιρίες του δημοσίου.

(Για την επίδραση που μπορεί να έχει η ύπαρξη μιας τοπικής πολιτικής δωρεών)

Ε.Κ.: Αυτό αν συμβεί θα ήταν ιδανικό. Έχουμε μια ιστορία δωρεών στην πόλη, αναφέρομαι στους μεγάλους ευεργέτες, αλλά αυτό σταμάτησε και προφανώς κάτι μεσολάβησε. Πιστεύω πως δεν υπάρχει έλληνας πολίτης που εύκολα θα σκεφτεί να κάνει μια δωρεά στο ελληνικό δημόσιο και νομίζω δικαίως, γιατί βλέπει τι συμβαίνει στην πράξη. Όλοι έχουμε εμπειρία από το πώς κατέληξαν κάποιες δωρεές, είτε σε αχρηστία, είτε με περίεργες διαδικασίες να εξυπηρετούν άλλο σκοπό, κλπ. Συνεπώς ένας δήμος ο οποίος θα μπορέσει να δημιουργήσει μια οργάνωση και να πείσει πως όποια δωρεά θα έχει αποτέλεσμα, είμαι σίγουρος ότι θα κινητοποιήσει εταιρείες, θα κινητοποιήσει ανθρώπους, να μην πως ότι μπορεί να βάλει κάποιες εταιρείες σε ένα υγιή ανταγωνισμό. Τι πιο ωραίο στην Αθήνα να δημιουργηθούν 50 πάρκα από εταιρείες, γιατί υπάρχουν 50 εταιρείες που μπορούν να αγοράσουν ένα οικόπεδο, να το διαμορφώσουν και ενδεχομένως να αναλάβουν και την ευθύνη να το συντηρούν. Όμως φαντάζεστε έναν άνθρωπο ή μια εταιρεία να πάρει μια τέτοια απόφαση στις σημερινές συνθήκες. Δεν θα την πάρει ποτέ γιατί φοβάται ότι θα μπλέξει με διάφορους που θα λένε διάφορα, δεν υπάρχει η στοιχειώδης ασφάλεια για μια τέτοια απόφαση. Αν ο Δήμος δημιουργήσει την ασφάλεια στην Χ εταιρεία που θα πάρει ένα οικόπεδο και θα το κάνει πάρκο, στην Ψ που από τα 5.000τμ ενός κτιρίου που έχει θα διαθέσει 50-100τμ σε νεοφυείς επιχειρήσεις ή σε κοινωνική δραστηριότητα ή για τον κόσμο της γειτονιάς, ή σε μια άλλη που θα αναλάβει να καθαρίζει την Πλάκα κάτω από την Ακρόπολη που σήμερα βρωμάει ...αν λοιπόν αυτές οι εταιρείες έχουν την ασφάλεια ότι αυτό δεν θα δημιουργήσει παρενέργειες ή δεν θα γυρίσει μπουμέρανγκ –κάποιους άγνωστους που θα κάψουν το πάρκο, κάποιους άλλους που θα ρωτάνε τι δουλεία έχουν οι επιχειρήσεις, κλπ- τότε θα το κάνουν με πολύ προθυμία. Είμαι σίγουρος πως υπάρχουν δεκάδες κτίρια στην Αθήνα, τα οποία οι ιδιοκτήτες τους με πολύ μεγάλη διάθεση θα διέθεταν για κάποια δράση, αλλά δεν το κάνουν, γιατί δεν ξέρουν με ποιόν θα συνεννοηθούν, τι αποτέλεσμα θα υπάρχει, που θα

καταλήξει ... Έτσι ξαναγυρνάμε σε αυτά που έλεγα στην αρχή, τι πόλη θέλουμε? Για να γίνει μια πόλη βιώσιμη και ελκυστική πρέπει να είναι μια πόλη ασφάλειας και προοπτικής για τον πολίτη της και αυτή τη στοιχειώδη ασφάλεια και προοπτική δεν την έχουμε για παράδειγμα για κάποιον να κάνει μια δωρεά στον Δήμο Αθηναίων. Γ.Β.: Σε αυτό το πλαίσιο η πλατφόρμα του δήμου «συν Αθηνά», που συγκεντρώνει όλες τις κοινωνικές δομές και είναι πολύ χρήσιμη για να αναγνωρίσουμε, όταν λαμβάνουμε κάποιο αίτημα αν ο αιτών φορέας είναι ελεγμένος και πιστοποιημένος από το Δήμο. Αυτό θα μπορούσε να επεκταθεί και να βοηθήσει τις δράσεις ΕΚΕ και θα υπήρχε εμπιστοσύνη από τις εταιρείες ...

(Για το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για τις δωρεές, π.χ. φορολογικές απαλλαγές, και την επίδρασή του σε δράσεις ΕΚΕ της επιχείρησης)

Ε.Κ.: Τα φορολογικά κίνητρα δεν είναι κάτι που μας απασχολεί, για τις δράσεις ΕΚΕ δεν έχουμε φορολογικές απαλλαγές. Γ.Β.: Η ΕΚΕ δεν διέπεται από κάποιο νόμο, είναι εθελοντική, απλώς κινούμενη στους άξονες κοινωνία - περιβάλλον - αγορά οφείλει να τηρεί την αντίστοιχη νομοθεσία. Τα τελευταία χρόνια υπάρχουν τρεις πρωτοβουλίες αντίστοιχα σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο που διασφαλίζουν κάποια πράγματα. Σε εθνικό είναι το Σχέδιο Δράσης για την ΕΚΕ, το οποίο τέθηκε σε διαβούλευση το 2014, αλλά δεν πρόλαβε να ψηφιστεί, νομίζω πως άλλαξε και η αρμόδια υπηρεσία. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει η κοινοτική οδηγία η οποία υποχρεώνει στην αποτύπωση των στοιχείων της αειφορίας ως προς τις δράσεις ΕΚΕ και είναι υποχρεωτική. Και σε διεθνές επίπεδο, υπάρχει το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών. Άρα το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο δεν λειτουργεί ως τροχοπέδη για την ΕΚΕ, αλλά ως εργαλείο γιατί υποχρεώνει στην αποτύπωση των δράσεων και οι εταιρείες –αυτές που απασχολούν πάνω από 500 άτομα και οι πολυεθνικές- θέλουν να έχουν έναν πλούσιο απολογισμό ΕΚΕ. Η ΔΕΠΑ παρότι δεν υπάγεται στην κοινοτική οδηγία αποτυπώνει τα στοιχεία των δράσεων ΕΚΕ. Ε.Κ.: Από όσο γνωρίζω κάποιες φοροαπαλλαγές που υπήρχαν παλαιότερα έχουν καταργηθεί και τα παραστατικά που πλέον απαιτούνται είναι τιμολόγια και όχι όπως παλαιότερα μια απόδειξη είσπραξης από τον δωρεοδόχο. Για εμάς πρόκειται για εθελοντική δέσμευση, όραμα και στρατηγική

16.5. Συνέντευξη με εκπρόσωπο της Coca Cola 3E.

Η συνέντευξη με τον κ. **Αλέξανδρο Παπαδάκη**, Community & CSR Manager ⁽¹²⁴⁾ της Coca Cola 3E, πραγματοποιήθηκε στις 30.10.2015 στα γραφεία της επιχείρησης στην Αθήνα. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν αφενός σε πραγματοποιημένες δωρεές στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «*το σχολείο που θέλεις*» και αφετέρου στην γενικότερη πολιτική της επιχείρησης σχετικά με τις δωρεές στο πλαίσιο της ΕΚΕ. Η απόδοση των απόψεων που διατυπώθηκαν από τον κ. Παπαδάκη, διαρθρώνεται σε δύο μέρη, που αντιστοιχούν στις προαναφερόμενες ενότητες, ενώ σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

Α. Για τις πραγματοποιημένες δωρεές που αφορούν στην πόλη και ιδίως στην Αθήνα

(Για το πρόγραμμα «*το σχολείο που θέλεις*» που υλοποιείται τα τελευταία χρόνια)

Κατ' αρχήν υπάρχει στο σχετικό site ⁽¹²⁵⁾ με όλες οι πληροφορίες για τη δομή του προγράμματος και φωτογραφικό υλικό από την εφαρμογή του. Το πρόγραμμα «το σχολείο που θέλεις» ξεκίνησε το 2012, μόνο στο πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης, λόγω της παρουσίας που έχουμε στην περιοχή, εδώ και 40 χρόνια και είχε τη λογική της πρόσκλησης για συμμετοχή των δήμων. Έτσι κάθε χρόνο απευθύνεται μια ανοιχτή πρόσκληση προς τους 9 δήμους της περιοχής να δηλώσουν συμμετοχή. Όποιοι δήμοι αποδέχονται τη συμμετοχή στο πρόγραμμα καθορίζουν οι ίδιοι τα σχολεία που προτείνουν να συμμετέχουν. Ακολουθεί μια διαδικασία ψηφοφορίας προκειμένου να αναδειχθεί ο δήμος και κατ' επέκταση το σχολείο που θα ανακαινιστεί. Η ψηφοφορία περιλαμβάνει ενημέρωση των κατοίκων, από προωθητικές ομάδες που στέλνουμε εμείς και ο καθένας μπορεί να ψηφίσει, με κάποια ειδικά έντυπα που υπάρχουν, την προτίμησή του. Έτσι εμπλέκονται και οι ίδιοι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι. Με την ολοκλήρωση της ψηφοφορίας υπάρχει η ανάδειξη του νικητή, που ανακοινώνεται δημόσια από τα κανάλια επικοινωνίας που έχουμε και εμείς. Η τεχνική ομάδα με την οποία υλοποιούμε το πρόγραμμα –υπάρχει μία ομάδα στην Θεσσαλονίκη και από φέτος μία στην Αθήνα- γίνεται μια τεχνική μελέτη των εργασιών που χρειάζονται στο κάθε σχολείο. Η προσέγγισή μας δεν είναι αποσπασματική, εξετάζουμε το σχολείο στο σύνολό του, εσωτερικά και εξωτερικά και εντοπίζουμε τις ανάγκες σε συνεργασία τόσο με την διεύθυνση του σχολείου όσο και με τις τεχνικές υπηρεσίες του δήμου. Ανάλογα με το διαθέσιμο budget καταλήγουμε σε έναν κατάλογο εργασιών. Οι εργασίες εκτελούνται από τον μηχανικό με τον οποίο συνεργαζόμαστε και εποπτεύονται από τις υπηρεσίες των δήμων. Η τεχνική μας ομάδα στην Θεσσαλονίκη είναι σταθερή γιατί η εμπειρία έχει δείξει ότι αυτό βοηθά το πρόγραμμα, καθώς γνωρίζει και τους χρόνους στους οποίους πρέπει να ανταποκριθεί και τις ανάγκες τέτοιου είδους έργων. Οι εργασίες πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στο διάστημα που δεν γίνονται μαθήματα. Για περίπου δύο μήνες τα συνεργεία μας είναι στο σχολείο καθημερινά, με στόχο το σχολείο να παραδοθεί έτοιμο στον αγιασμό για την έναρξη της σχολικής χρονιάς. Άρα η προσέγγισή μας σε σχέση με την τοπική κοινωνία είναι ότι ο δήμος, ο οποίος έχει υπό την ευθύνη για τα σχολεία, είναι ο αρμόδιος να μας υποδείξει που υπάρχουν μεγαλύτερα προβλήματα. ... Ο αριθμός των σχολείων που εντάσσονται στο πρόγραμμα κάθε χρόνο δεν είναι σταθερός, για παράδειγμα το 2015 ήταν ένα στην Θεσσαλονίκη και ένα στην Αθήνα, ωστόσο υπήρχαν χρόνια που τα σχολεία, στη Θεσσαλονίκη, ήταν περισσότερα.

¹²⁴ CSR = Corporate Social Responsibility (Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη)

¹²⁵ Για το πρόγραμμα υπάρχει το <https://www.tosxoleiopoutheleis.gr/> και το <https://www.facebook.com/tosxoleiopoutheleis/>

(Ειδικότερα για την εφαρμογή του προγράμματος στον Δήμο Αθηναίων) ⁽¹²⁶⁾

Στην περίπτωση της Αθήνας ήταν λίγο διαφορετική η μορφή της συνεργασίας. Ο δήμος είχε σε εξέλιξη ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο της Κρήτης ⁽¹²⁷⁾, οπότε εμείς κάναμε μια συνεργασία σε αυτό το πλαίσιο. Κατ' αρχήν ενημερώσαμε τον δήμο για το πρόγραμμα και για το ποιες είναι οι παρεμβάσεις που κάνουμε στα σχολεία. Αποφασίστηκε λοιπόν, σε ένα σχολείο που επιλέχθηκε από τον δήμο, να συνδυαστούν οι ανάγκες του ενός προγράμματος με τις εκπαιδευτικές ανάγκες του προγράμματος του Δήμου Αθηναίων, έτσι οι παρεμβάσεις μας αποσκοπούν και στην βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας, σε ένα περιβάλλον πιο διαδραστικό, πιο φιλικό για το μαθητή έτσι ώστε να βελτιωθεί και η δική του απόδοση, κλπ. Άρα στο στάδιο της μελέτης υπήρχε μια συνεργασία μεταξύ της δικής μας τεχνικής ομάδας και της ομάδας των καθηγητών του Πολυτεχνείου της Κρήτης, ώστε να συγκεράσουμε τις δύο ανάγκες και να οδηγηθούμε σε ένα τελικό αποτέλεσμα το οποίο να ικανοποιεί και την πρακτική πλευρά (αποκατάσταση υγρασιών, ενίσχυση του οπλισμού, βαψίματα, αντικραδασμικό δάπεδο στα γήπεδα, βελτιώσεις προσβάσεων, αντικατάσταση κιγκλιδωμάτων, κλπ) και την εκπαιδευτική. Για παράδειγμα ακόμη και ο τρόπος που βάφτηκε το σχολείο εντάσσεται στο πλαίσιο υποβοήθησης της μαθησιακής διαδικασίας. Έτσι τελικά πετύχαμε και μια συντήρηση και αναβάθμιση του σχολείου, το οποίο είχε να συντηρηθεί σε τέτοιο βαθμό από την εποχή που κτίστηκε και την εκπλήρωση των προδιαγραφών που είχαν θέσει οι υπεύθυνοι για το εκπαιδευτικό κομμάτι.

(Διευκρίνιση για τη συμμετοχή της VIVECHROM στην ανακαίνιση του σχολείου της Αθήνας) ⁽¹²⁸⁾

Η VIVECHROM σε απευθείας επικοινωνία με τον Δήμο Αθηναίων, έκανε μια δωρεά των χρωμάτων που χρησιμοποιήθηκαν και τοποθετήθηκαν από τα δικά μας συνεργεία. Εμείς είχαμε έναν αρχικό προϋπολογισμό, τον οποίο ούτως ή άλλως ξεπεράσαμε, όμως και όποια χρήματα εξοικονομήθηκαν από τα χρώματα χρησιμοποιήθηκαν για επιπλέον εργασίες στο σχολείο.

(Για τους λόγους μεταφοράς του προγράμματος και στην Αθήνα, το ενδεχόμενο και τον τρόπο συνέχισής του)

Μετά τη Θεσσαλονίκη η επιλογή να εφαρμόσουμε το πρόγραμμα «το σχολείο που θέλεις» στην Αθήνα οφείλεται σε δύο παράγοντες. Αφενός στο ότι η Αθήνα είναι μια περιοχή στην οποία έχουμε παρουσία και δραστηριότητα και αφετέρου στο ότι πρόκειται για μια περιοχή η οποία επειδή έχει πολύ μεγάλο πληθυσμό έχει και αυξημένες ανάγκες και «στεγάζει» πάρα πολλούς μαθητές σε υποδομές οι οποίες χρειάζονται βελτιώσεις, έτσι ήταν ένα λογικό βήμα επέκτασης ... Η πρόθεσή μας είναι να συνεχίσουμε το πρόγραμμα στην Αθήνα, αλλά προς το παρόν δεν μπορώ να δώσω περισσότερες λεπτομέρειες γιατί έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος του 2015 και η περίοδος ενεργοποίησης του προγράμματος είναι κάθε χρόνο από την Άνοιξη έως τον αγιασμό. ... Επειδή η συνεργασία μας με τον Δήμο Αθηναίων είναι στο πλαίσιο ενός δικού του εκπαιδευτικού προγράμματος, η επιλογή σχολείου δεν είναι αποτέλεσμα ψηφοφορίας αλλά προκύπτει από μια λογική ανάπτυξης κοινής δράσης, οπότε πρόκειται για διαφορετική φιλοσοφία.

B. Για την πολιτική δωρεών της επιχείρησης στο πλαίσιο ΕΚΕ

¹²⁶ Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε στο 17^ο Γυμνάσιο – 17^ο Λύκειο Αθηνών, που βρίσκεται στην οδό Κυνίαςκας 29 και Μάρκου Μουσούρου, στην περιοχή του Μετς.

¹²⁷ Πρόκειται για το πιλοτικό πρόγραμμα «Έτσι Μαθαίνω Καλύτερα» του Δήμου Αθηναίων που υλοποιείται με συνεργασία του εργαστηρίου «Μεταβαλλόμενης Αρχιτεκτονικής, Κινητικών Συστημάτων και Ευφυών Περιβαλλόντων» της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Πολυτεχνείου Κρήτης και του Urban Labs του University of Chicago. - πηγή: <http://www.cityofathens.gr>

¹²⁸ «Η Vivechrom, η μεγαλύτερη ελληνική εταιρεία χρωμάτων και μέλος του πολυεθνικού ομίλου AkzoNobel, προσέφερε τα χρώματα για την ανακαίνιση των χώρων του 17ου Γυμνασίου- 17ου Λυκείου Αθηνών, στο πλαίσιο του προγράμματος “Έτσι μαθαίνω καλύτερα” του Δήμου Αθηναίων.» - πηγή: <http://www.sofokleousin.gr/archives/253535.html>, 09.09.2015

(Σχετικά με τα βασικά κριτήρια της εταιρικής πολιτικής για την πραγματοποίηση δωρεών)

Εμείς έχουμε μια στρατηγική Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας η οποία έχει τρεις βασικούς άξονες: Περιβάλλον, κοινωνία, άνθρωπος. Οπότε δεν κάνουμε δωρεές με τη λογική που τις κάνει ένα ίδρυμα. Ο σκοπός μας είναι να κάνουμε / να χρηματοδοτήσουμε μακροπρόθεσμες παρεμβάσεις που μπορούν να έχουν ένα αντίκτυπο στις τοπικές κοινωνίες στις οποίες απευθύνονται. Αυτή λοιπόν είναι η γενικότερη προσέγγιση μας στο πως διαχειριζόμαστε τους οικονομικούς πόρους. Σε αυτή την κατηγορία είναι και το «σχολείο που θέλεις», με έννοια ότι γίνεται μια παρέμβαση σε ένα σχολικό κτίριο η οποία θα διαρκέσει κάποια χρόνια και θα εξυπηρετήσει τις ανάγκες μαθητών όχι μίας χρονιάς αλλά και επόμενων. Επίσης πολύ σημαντικό για εμάς είναι το materiality, δηλαδή το πόσο ουσιώδες είναι το θέμα με το οποίο καταπιανόμαστε σε σχέση με τη δραστηριότητά μας. Παραδείγματος χάριν στρατηγικά αυτό που λέμε είναι ότι πιστεύουμε στη νέα γενιά και πιστεύουμε σε ένα καλύτερο αύριο και μέσα από τις δυνάμεις μας, πέρα από τα προϊόντα μας, προσπαθούμε να είμαστε πιστοί σε αυτή την προσέγγιση. Άρα και η ενασχόληση με τα σχολεία είναι σε αντιστοιχία με αυτή τη φιλοσοφία. Κατ' επέκταση επειδή είμαστε μια εταιρεία που χρησιμοποιεί το νερό ως πρώτη ύλη για την δραστηριότητά της –περιέχεται και στα προϊόντα μας αλλά χρησιμοποιείται και στην παραγωγική διαδικασία- σε συνεργασία και με την Coca Cola Hellas κάνουμε από το 2008 το πρόγραμμα «Αποστολή Νερό»¹²⁹, το οποίο ξεκινάει από το ότι αισθανόμαστε μια ευθύνη να αποκαθιστούμε τις ποσότητες νερού που χρησιμοποιούμε, να τις επιστρέφουμε κατά κάποιον τρόπο στις κοινωνίες και στο περιβάλλον. Έτσι σε συνεργασία με έναν μη κυβερνητικό φορέα που λέγεται Global Water Partnership, σε 28 νησιά του Αιγαίου που αντιμετωπίζουν προβλήματα λειψυδρίας, το πρόγραμμα «Αποστολή Νερό» έχει κάνει στοχευμένες παρεμβάσεις διαχείρισης του βρόχινου νερού ή των υδάτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Έχουμε εγκαταστήσει δεξαμενές πόσιμου νερού από τις οποίες οι κάτοικοι μπορούν να εξυπηρετηθούν σε νησιά όπως είναι οι Λειψοί, εξοικονομώντας ποσότητες νερού που αλλιώς θα πήγαιναν χαμένες και παράλληλα δείχνοντας μία πρακτική η οποία μπορεί να αποτελέσει και ένα ναύσμα για να εφαρμοστεί και σε κρατικό επίπεδο, να υιοθετηθεί δηλαδή σε επίπεδο Περιφέρειας κλπ. Αυτό μας ενδιαφέρει γιατί πιστεύουμε πως έτσι μπορούν να ανακουφιστούν πραγματικές ανάγκες και αντί να δαπανηθούν πόροι, που δεν υπάρχουν εξάλλου, για αναζήτηση καινούργιων πρακτικών που μπορεί να αποδώσουν μπορεί και όχι, είναι προτιμότερο να αξιοποιηθεί ένα επιτυχημένο παράδειγμα πολλαπλασιαστικά και να υπάρχουν οφέλη και οικονομίες κλίμακας. Κάθε εγκατάσταση που φτιάχνουμε μένει στον αντίστοιχο δήμο που από ένα σημείο και μετά έχει τη συντήρησή της και δεν θα μπορούσε να είναι κι αλλιώς γιατί πρόκειται για έργο που παραχωρείται στο δήμο και είναι περιουσία του. Η εμπειρία δείχνει ότι οι εγκαταστάσεις συντηρούνται όλα αυτά τα χρόνια οπότε δεν είναι κάτι που μας έχει απασχολήσει. Έτσι το νερό είναι ένας άλλος σημαντικός παράγοντας, σε σχέση με το περιβάλλον, στον οποίο δραστηριοποιούμαστε. Όλη λοιπόν η φιλοσοφία καταλήγει σε αυτό που είπα και στην αρχή ότι δεν πρόκειται για δωρεά με την έννοια της ευεργεσίας, αλλά είναι μια μακροπρόθεσμη παρέμβαση η οποία φιλοδοξούμε να έχει ένα αντίκτυπο και στο μέλλον, να μην είναι αποσπασματική

(Για τυχόν αρνητικές εμπειρίες και τις αιτίες τους)

Συνολικά αυτού του είδους οι δραστηριότητες αναπτύσσονται σε βάθος μιας δεκαετίας, όχι ότι και πριν δεν γινόντουσαν, αλλά ειδικότερα με την φιλοσοφία που περιέγραψα. Δεν έχω προσωπική άποψη για όλη την περίοδο, αλλά αυτό που σίγουρα δείχνει η εμπειρία είναι πως την πρώτη φορά που θα προσεγγίσεις κάποιους, παραδείγματος χάριν τους δήμους για «το σχολείο που θέλεις», θα βρεις πιο διστακτικούς ανθρώπους από τη δεύτερη και την τρίτη χρονιά, γιατί υπάρχει το ζήτημα της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης, το οποίο χτίζεται όπως ξέρετε. Εμείς είμαστε στην ευχάριστη θέση να πούμε ότι δείχνοντας το αποτέλεσμα και αποδεικνύοντας στην πράξη τη δέσμευσή μας σε ότι έχουμε αναλάβει, μπορούμε να προσεγγίζουμε ξανά και ξανά τους παράγοντες της τοπικής κοινωνίας και να έχουμε μια σχέση εμπιστοσύνης που οδηγεί πολλές φορές στον πολλαπλασιασμό των αιτημάτων ή στην πιο διαρκή επικοινωνία ή στην πιο

¹²⁹ Πληροφορίες για το πρόγραμμα υπάρχουν στο <http://www.coca-colahellenic.gr/Towardssustainability/MajorCSRPrograms/MissionWater/>

εύκολη υιοθέτηση κάποιας καινούργιας πρότασης. Αλλά σίγουρα όταν κάποιος ακούει για πρώτη φορά για την οποιαδήποτε καινούργια πρωτοβουλία, είναι λογικό να έχει επιφύλαξη, αλλά όταν κάποιος βλέπει το αποτέλεσμα του πρώτου σχολείου, του δεύτερου κ.ο.κ, και ποιο είναι το όφελος που μπορεί να έχει και ο ίδιος για τον δήμο του -το ίδιο ισχύει αντίστοιχα και για το νερό- κάμπτονται οι όποιες επιφυλάξεις και διαμορφώνεται μια σχέση και με μακροπρόθεσμη λογική. Κάποιες αυτοδιοικήσεις επιλέγουν για δικούς τους λόγους να μην εμπλακούν στο πρόγραμμα, οπότε και εμείς δεν πιέζουμε κανέναν γιατί η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι στη βάση της πίεσης. Εξηγούμε την παρέμβαση που θέλουμε να κάνουμε, ποιο θα είναι το όφελος για την κοινωνία και από κει και πέρα η επιλογή είναι του κάθε δήμου. Νομίζω ότι έτσι πρέπει να είναι και κατά κάποιο τρόπο σε αυτό οφείλεται το ότι δεν έχουμε αρνητικές εμπειρίες, γιατί όσοι δήμοι αγκαλιάζουν το πρόγραμμα βλέπουν το όφελος και το προωθούν και οι ίδιοι ως καλή πρακτική. Άρα παίρνοντας και όλες τις απαραίτητες τεχνικές διασφαλίσεις για αυτό που κάνουμε, δεν υπάρχει κάτι που θα χαρακτήριζα ως αρνητική εμπειρία.

(Για την καχυποψία, επιφύλαξη ή την κριτική στάση πολιτών/φορέων απέναντι σε δωρεές/δωρητή, ιδίως δε λόγω του ότι πρόκειται για πολυεθνική και τον τρόπο που τις αντιμετωπίζει η επιχείρηση)

Μην ξεχνάμε πως η 3E είναι από το 1969 εδώ, είμαστε μέλος ενός διεθνούς ομίλου αλλά έχουμε προϊόντα που έχουν αναπτυχθεί εδώ, όπως η Amīta, το Αύρα, κλπ, οπότε το αποτύπωμά μας στην Ελλάδα είναι πολύ ισχυρό. Το μεγαλύτερο όπλο είναι η διαφάνεια. Δηλαδή απέναντι στην οποιαδήποτε κριτική πρέπει να μπορείς να αντιτάξεις το τι πραγματικά έχεις κάνει. Εμείς λοιπόν κάθε φορά που κάνουμε μια παρέμβαση, εν προκειμένω στα σχολεία, δημοσιεύουμε πλήρως τον κατάλογο των εργασιών που γίνονται, δημοσιεύουμε φωτογραφίες –στο site, στο facebook, μέσα από δελτία τύπου- γενικά προσπαθούμε να δίνουμε μια εικόνα και στην πορεία των εργασιών οι φωτογραφίες καλύπτουν μέρα-μέρα την πρόοδο. Μιλάμε για τις αποκαταστάσεις που κάνουμε, πέρα από τις εμφανείς, όπως τα βαψίματα, όπως για το ότι αλλάξαμε τη μόνωση, κάτι που δεν είναι ορατό κάτω από τον σοβαντισμένο τοίχο, αλλά θα γίνει αντιληπτό όταν θα καεί λιγότερο πετρέλαιο στη διάρκεια της χρονιάς. Άρα λοιπόν μέσα από τη διαφάνεια και την εξωστρεφή επικοινωνία και τον απολογισμό προς τους δήμους οι οποίοι συμμετέχουν, προσπαθούμε να επικοινωνήσουμε πιο ξεκάθαρα το τι ακριβώς κάνουμε και ενδεχομένως να διαλύσουμε κάποιους μύθους και καχυποψίες ή ότι μπορεί κάποιος να έχει σχηματίσει εναντίον μας χωρίς να έχει την επαρκή πληροφόρηση. Είναι λογικό κάποιος όταν ακούει πως μια μεγάλη εταιρία θέλει να κάνει μια παρέμβαση, στην εποχή που ζούμε, να έχει μια καχυποψία. Αλλά αυτός είναι ο ρόλος ο δικός μας, να μεταφέρουμε την πραγματικότητα και να δείξουμε έμπρακτα ότι αναλάβαμε αυτή τη δέσμευση και αυτό είναι το αποτέλεσμα.

(Για την επίδραση που μπορεί να έχει μία ενδεχόμενη τοπική πολιτική για τις δωρεές)

Εμείς οφείλουμε να έχουμε ένα συνεχή διάλογο με όλες τις τοπικές αρχές των περιοχών στις οποίες έχουμε δραστηριότητα. Αυτό σημαίνει ότι δεν κλείνουμε την πόρτα του διαλόγου σε κανέναν. Εξετάζουμε την κάθε περίπτωση ξεχωριστά, βλέπουμε κατά πόσο πληρούνται τα κριτήρια από τη δική μας πλευρά, και της στρατηγικής και της φιλοσοφίας, δηλαδή ότι τα χρήματα δεν πηγαίνουν για κάτι πρόσκαιρο, αλλά για κάτι που έχει μια διαχρονική ωφέλεια για την τοπική κοινωνία και εφόσον αυτό συμβαίνει είμαστε ανοιχτοί ... Αποτέλεσμα μιας τέτοιας διεργασίας ήταν και η συνεργασία με τον Δήμο Αθηναίων φέτος.

(Για την επίδραση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου)

Νομίζω πως το θεσμικό πλαίσιο, δημιουργεί το μεγαλύτερο εμπόδιο στους ίδιους τους φορείς του δημοσίου, οι οποίοι μπορεί να έχουν κάτι στο μυαλό τους και δεν μπορούν να το προχωρήσουν λόγω εμποδίων στην χρηματοδότηση. Σε κάθε περίπτωση νομίζω πως όλοι οι ιδιωτικοί φορείς που έχουν συνδιαλλαγή είτε με δήμους είτε με άλλους δημόσιους φορείς οφείλουν να συμμορφώνονται με τις διαδικασίες που υπάρχουν και εμείς αυτό ακολουθούμε σε απόλυτο βαθμό. Οπότε επίσης συμβιβάζομαστε και με τις όποιες καθυστερήσεις μπορεί να επιφέρουν οι απαιτούμενες διαδικασίες.

17. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – Συνεντεύξεις με προνομιακούς πληροφορητές

(ΣΗΜ. Σχετικά με την επιλογή των προσώπων, τον σχεδιασμό και την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων βλ. [9.3 Η συμβολή τριών προνομιακών πληροφορητών](#))

Στο Παράρτημα ΙΙΙ παρατίθεται μια εκτενής απόδοση των συνεντεύξεων με τρεις ειδικούς πληροφορητές, οι οποίοι από διαφορετικές οπτικές διατυπώνουν απόψεις για το σύγχρονο φαινόμενο των δωρεών στην Αθήνα, επιλέχθηκαν. Πρόκειται για τους:

- κ. Δημήτρη Αρβανιτάκη, ιστορικό, υπεύθυνο εκδόσεων του Μουσείου Μπενάκη
- κ. Γιάννη Βούλγαρη, πολιτικό επιστήμονα, Καθηγητή στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
- κα Νανά Σπυροπούλου, δημοτική σύμβουλο, η οποία διετέλεσε Αντιδήμαρχος Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων την περίοδο 2011-2014

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν την περίοδο Οκτώβριος – Νοέμβριος 2015.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν είχαν ένα κοινό θεματικό «κορμό» που αφορούσε στην διατύπωση σκέψεων για το σύγχρονο φαινόμενο των δωρεών ιδιαίτερα στην πόλη της Αθήνας, καθώς και για το ενδεχόμενο η πόλη να διαμορφώσει μία πολιτική δωρεών. Παράλληλα όμως από τους τρεις ειδικούς πληροφορητές ζητήθηκαν και ειδικότερες απόψεις σχετικά με τις δωρεές, συναφείς με την επιστημονική, επαγγελματική και πολιτική, ιδιότητα και εμπειρία τους.

17.1. Συνέντευξη με έναν ιστορικό

Η συνέντευξη με τον **κ. Δημήτρη Αρβανιτάκη**, ιστορικό και υπεύθυνο εκδόσεων του Μουσείου Μπενάκη, πραγματοποιήθηκε στις 13.10.2015. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν στον σχολιασμό των σύγχρονων δωρεών αλλά κυρίως στην σχέση τους με το φαινόμενο της ευεργεσίας του 19^{ου}- αρχών 20^{ου} αιώνα. Σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

Το πρώτο που θεωρώ σημαντικό είναι μια περιοδολόγηση σε αυτό που λέμε «ευεργετισμό», έννοια που δεν είναι σαφής, γιατί συνήθως δεν μπαίνουμε στο κόπο να σκεφτούμε τι ήταν πραγματικά ο ευεργετισμός στα προηγούμενα χρόνια. Υπάρχει μια μεγάλη τομή που είναι η ελληνική επανάσταση και η δημιουργία του ελληνικού κράτους και υπάρχει μια άλλη τομή, μετά την δημιουργία του κράτους, περί τα τέλη του 19^{ου} - αρχές του 20^{ου} αιώνα. Σίγουρα την πρώτη περίοδο –προεπαναστατικά- το φαινόμενο είναι εντελώς διαφορετικό, απ' ό,τι συμβαίνει στη συνέχεια και ως προς τη νοοτροπία των ευεργετών και ως προς τις λειτουργίες που επιτελούνται και ως προς το αποτέλεσμα στην κοινωνία. Αυτό που συμβαίνει αρχικά είναι ότι κάποιοι άνθρωποι, οι οποίοι συνήθως –αν όχι πάντα- ζουν εκτός του ελληνικού χώρου και μάλιστα εκτός της ιδιαίτερης πατρίδας τους. Ο ευεργετισμός την περίοδο αυτή είναι ένα φαινόμενο επικεντρωμένο τοπικά, ο Ηπειρώτης στην Ήπειρο, ή στο Α χωριό της, γιατί ο τάδε αισθάνεται παιδί του συγκεκριμένου τόπου ... το σημειώνω γιατί είναι σημαντικό να καταλάβουμε πως σταδιακά διαμορφώνεται και η συνείδηση αυτών των ανθρώπων, από τον στενά δικό τους τόπο σε αυτό που θα οριστεί στη συνέχεια ως πατρίδα και έθνος. Έτσι και το φαινόμενο του

ευεργετισμού την πρώτη περίοδο, όπως και η λογιοςύνη και πολλά άλλα, έχουν να κάνουν με μία αντίληψη προ-εθνική, που είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό της εποχής εκείνης. Γενικά δεν το προσέχουμε, θεωρώντας πως όποιος κάνει κάτι καλό το κάνει για την πατρίδα, χωρίς να μας ενδιαφέρει τι θεωρείτο τότε πατρίδα. Ένα βασικό χαρακτηριστικό που έχουν οι ευεργέτες αυτής περιόδου, είναι ότι επικεντρώνονται τοπικά και κάνουν την ευεργεσία προς τη δική τους μικρή πατρίδα. Ένα δεύτερο στοιχείο είναι ότι αυτή η μορφή ευεργεσίας, δεν είναι όπως συχνά λέγεται ένα ελληνικό φαινόμενο. Καθόλου. Είναι μια νοοτροπία και μια στάση πολιτική - κοινωνική του μεσαίωνα. Σε όλες της ευρωπαϊκές κοινωνίες έχουμε τέτοιας μορφής αγαθοεργίες και αυτό είχε να κάνει με την μη ύπαρξη κράτους. Άρα δεν είναι αποκλειστικά ένα ελληνικό φαινόμενο, εμείς το γνωρίζουμε στη συγκεκριμένη μορφή, τη συγκεκριμένη περίοδο. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της ίδιας περιόδου -ήδη το υπονόησα- είναι η απουσία κράτους, άρα δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι τότε ο ευεργέτης υποκαθιστά το κράτος. Κάνει κάποιες λειτουργίες τις οποίες θα έπρεπε να είχε αναλάβει κάποιας μορφής εξουσία, ή ορθότερα δεν είχε διαμορφωθεί η αντίληψη περί κάποιας εξουσίας η οποία θα όφειλε να καλύψει τις συγκεκριμένες λειτουργίες. Στη χώρα που ζούμε οι αδελφοί Καπλάνη ή οι Ζωσιμάδες, υπάρχει κάποιας μορφής κρατική δομή, η οποία σε ένα βαθμό πληροί κάποιες προϋποθέσεις, αλλά οι ευεργέτες αυτοί, δεν μεταφέρουν το πρότυπο της φωτισμένης δεσποτείας της τότε Αυστρίας, αλλά την ατομική ευεργεσία που υπάρχει εκεί και λειτουργεί. Θεωρώ πως η ύπαρξη κράτους ή όχι είναι το κομβικό ζήτημα. Επίσης στο προεπαναστατικό πλαίσιο υπάρχει μια περεταίρω διαφοροποίηση κυρίως ως προς το πως εμφανίζεται η ευεργεσία στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, όταν συνδέεται όλο και πιο πολύ με την εκπαιδευτική δραστηριότητα, τα σχολεία, τα βιβλία, κλπ και κινείται μέσα στο κλίμα του διαφωτισμού στην Ελλάδα, αλλά και μέσα στο κλίμα της καινούργιας αντίληψης για τους εμπόρους. Στον 18^ο αιώνα, καθώς η εμπορική τάξη αναπτύσσεται εκτός αλλά και εντός Ελλάδας -οι έμποροι αν δεν μιλήσουμε για τάξη- ως λειτουργία αναπτύσσονται, είναι αυτοί που στηρίζουν τον διαφωτισμό. Ένα φαινόμενο πνευματικό, στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, π.χ. στην Γαλλία, στηρίχθηκε πάνω σε αυτή την τάξη. Οι έμποροι καθώς συνειδητοποιούνται όλο και περισσότερο και καθώς αρχίζουν σταδιακά να διαμορφώνουν μια εθνική συνείδηση, συμπλέουν ή στηρίζουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το γεγονός δηλαδή ότι οι Ζωσιμάδες χρηματοδοτούν κανονικά το έργο του Κοραή, όπως τα βιβλία ή ακόμη χτίζουν σχολεία στη Σμύρνη, δείχνει ότι αυτοί ως έμποροι, στρέφουν την ευεργετική τους διάθεση εκεί όπου συναντά την πνευματική ανησυχία που έχουν οι λόγιοι και οδηγείται στην ευεργεσία που μορφοποιείται στην εκπαίδευση (βιβλία, σχολεία, σχολές, υποτροφίες κλπ). Αυτό συμβαίνει πολύ έντονα στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και μας κάνει σήμερα να πούμε ότι η εμπορική τάξη είναι αυτή που σήκωσε τότε το πνευματικό και οδήγησε με όποιο τρόπο στην εθνική συνειδητοποίηση. ... Αυτή τάξη είναι κοσμοπολίτικη διότι στον κορμό του ελληνικού χώρου δεν αναπτύσσεται το εμπόριο των «μακρών αποστάσεων», όπως το ονόμασε ο Φ. Ηλιού¹³⁰, π.χ. από τη Σμύρνη στη Μασσαλία. Γι' αυτούς τους εμπόρους μιλάμε και από αυτούς θα βγούνε οι ευεργέτες. Δεν σημαίνει πως όλοι οι έμποροι της εποχής συμπεριφέρονται έτσι, αλλά από αυτούς, που έχουν εγκατασταθεί στην Κεντρική Ευρώπη ή στην Ιταλία ή ακόμη και στη Σμύρνη, προέρχονται οι ευεργέτες.

Όμως μετά τη δημιουργία του κράτους, στην πορεία του 19^{ου} αιώνα, χωρίς να σταματάει το εκπαιδευτικό, σε μεγάλο βαθμό η ευεργεσία παίρνει το νόημα του τεχνικού εκσυγχρονισμού, π.χ. θα φτιάξουμε Παρθεναγωγείο, όχι με την έννοια της μόρφωσης γενικώς αλλά για να μάθουν μια τέχνη τα κορίτσια ή θα κάνουμε νοσοκομεία ή γεφύρια, κλπ ... Το Πολυτεχνείο για παράδειγμα δεν είναι μόνο ένας χώρος πνευματικός, έχει σκοπό να εκπαιδεύσει τεχνίτες. Στην ευεργεσία μετά τη δημιουργία του κράτους, αφ' ενός συνεχίζεται ότι έκαναν οι ευεργέτες πριν και αφετέρου

¹³⁰ Σύμφωνα με τον ιστορικό Φίλιππο Ηλιού: «Το κίνημα του νεοελληνικού Διαφωτισμού, έρχεται στην ώρα του, για να εκφράσει και για να μορφοποιήσει στο επίπεδο της παιδείας, της ιδεολογίας, και της κοινωνικής κριτικής, τις επιδιώξεις και την αντίληψη που είχαν για τον κόσμο, νέες κοινωνικές δυνάμεις που εμφανίστηκαν, με μεγάλο δυναμισμό, στη σκηνή της ελληνικής ιστορίας, τον 18ο αιώνα: οι Φαναριώτες, πρώτα, και κυρίως οι έμποροι και τα κοινωνικά στρώματα των οποίων η οικονομική δραστηριότητα σχετίζεται με τις ανταλλαγές και το εμπόριο –ιδιαίτερα το εμπόριο μακρών αποστάσεων. Μέσα στη δυναμική του, το κίνημα του Διαφωτισμού οδήγηθηκε να αμφισβητήσει τις παραδοσιακές πραγματικότητες που κυριαρχούσαν στην Τουρκοκρατούμενη Ανατολή. Οδηγήθηκε, επίσης, να προτείνει και να θελήσει να επιβάλει νέα συστήματα αξιών, νέα συστήματα παιδείας και, τελικά, το πιο επικίνδυνο, ένα νέο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα –το σύστημα της αστικής δημοκρατίας».

υπάρχει μεγαλύτερη επικέντρωση στα θέματα τεχνικού εκσυγχρονισμού, είτε της οικονομίας είτε της ίδιας της μόρφωσης. Η διαφορά των δύο περιόδων γίνεται φανερή αν βάλει κανείς δίπλα-δίπλα τις βιογραφίες του Ζώη Καπλάνη και του Ανδρέα Συγγρού. Αυτό το ζήτημα δεν έχει μελετηθεί, καθώς και η ιστοριογραφία μας υποτάσσεται πολύ συχνά στα εθνικά στερεότυπα και στις πεπατημένες ερμηνείες και ορολογίες. Αλλά εδώ υπάρχουν δύο τελείως διαφορετικά φαινόμενα. Στην πρώτη περίοδο, οι άνθρωποι αυτοί, οι περισσότεροι εκ των οποίων πραγματικά πεθαίνουν στην ψάθα, κάνουν ευεργεσίες για λόγους όπως ο συμβολισμός του «ανήκω και εγώ», ή του «δεν ξέχασα» και κάνω κάτι για αυτό τον τόπο αφού δεν μπορώ να είμαι εκεί, κλπ ... Αντίθετα είναι πολύ διαφορετικό αυτό που συμβαίνει με τους ευεργέτες μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, όταν η ευεργεσία συνδέεται με την προσδοκία ή και επιβολή οφέλους για τους ίδιους. Δεν σημαίνει πως υπάρχει μια στιγμή που τελειώνει το ένα μοντέλο και αρχίζει το άλλο. Πολλά πράγματα επιβιώνουν είτε ως νοοτροπίες είτε ως συμπεριφορές, αλλά παράλληλα εμφανίζονται και οι νέες συμπεριφορές. Για παράδειγμα, η σπέκουλα του Συγγρού με τα ορυχεία του Λαυρίου, δεν έχει να κάνει σε τίποτα με νοοτροπίες, συμπεριφορές και λειτουργίες της ευεργεσίας στην προ επαναστατική περίοδο. Θυμάμαι ένα κείμενο του Ξενόπουλου, που γράφτηκε όταν πέθανε ένας ευεργέτης, όπου έλεγε κάτι πάρα πολύ σωστό, ότι αντί να μακαρίζουμε και να εκθειάζουμε τους ευεργέτες, που το αξίζουν, καλό θα ήταν να παρακαλούμε να μην μας χρειάζονται (¹³¹). Η διαφοροποίηση της δεύτερης περιόδου, δηλαδή ότι κάποιιοι από τους ονομαζόμενους ευεργέτες, μέσω της ευεργεσίας εξαγοράζουν χάρες και προνόμια από το κράτος για να πετύχουν τους δικούς τους σκοπούς, έχει μια σημαντική συνέπεια: διαιωνίζει το φαινόμενο της Ψωροκώσταινας. Δηλαδή ότι το κράτος δεν μπορεί και επαφίεται στους ευεργέτες. Μια νοοτροπία αφενός αδύναμου κράτους και αφετέρου ανάθεσης βασικών λειτουργιών του στην ατομική πρωτοβουλία, αλλά αυτό μετά γίνεται ένα δούναι και λαβείν και αποτυπώνει σε μεγάλο βαθμό αυτό που συνέβη τον 19^ο και σε μεγάλο μέρος του 20^{ου} αιώνα, αλλά και στη σημερινή εποχή. Ενώ αυτό που έλεγε ο Ξενόπουλος, ήταν πολύ σωστό, όχι ότι δεν θέλουμε ευεργέτες αλλά ότι είναι πολύ σημαντικότερο ένα κράτος που να λειτουργεί και σε αυτό δίπλα να υπάρχει η ευεργεσία όταν θεωρούμε ότι είναι χρήσιμη. Έτσι το θέμα της ευεργεσίας την περίοδο εκείνη είναι πολύ πιο πολύπλοκο απ' ότι φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Το να επαφίεται το κράτος στον ευεργέτη δημιουργεί την αντίληψη του αδύναμου κράτους και την εκχώρηση βασικών λειτουργιών του στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Για παράδειγμα το ότι κάποιιοι έφτιαξαν τη Σιβιτανίδειο ή άλλες σχολές δεν είναι από μόνο του κακό, εξάλλου κάτι δημιουργήθηκε, αλλά το κράτος δεν «αναγκάστηκε» να αναλάβει τις δικές του ευθύνες / υποχρεώσεις στον συγκεκριμένο τομέα και η έλλειψη δημόσιας τεχνικής εκπαίδευσης στη χώρα μας επί χρόνια, πιστεύω ότι οφείλεται στο ότι, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το θέμα αυτό αφέθηκε βασικά σε ιδιώτες.

Σήμερα όμως ζούμε ένα άλλο φαινόμενο. Πιστεύω, και όχι μόνο στην Ελλάδα, στην δύση γενικά, υπάρχει αυτό που ονομάζουμε υποχώρηση του κράτους. Δηλαδή η συρρίκνωση του κράτους, μια διαδικασία στην οποία το κράτος απεκδύεται των παραδοσιακών του λειτουργιών. Είναι το αποτέλεσμα της τάσης να περιοριστούν οι λειτουργίες του κράτους σε κοινωνικό επίπεδο και να αφηθεί ένα μεγάλο τους τμήμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Αυτό συμβαίνει στη χώρα μας ιδίως στο χώρο του πολιτισμού και όχι μόνο, στην υγεία, στα πανεπιστήμια, κλπ. Αυτό από μόνο διαμορφώνει μια νέα πραγματικότητα σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο που το αντικείμενο μιας εντός ή εκτός εισαγωγικών ευεργεσίας, μπορεί να καλλιεργούσε την εικόνα του αδύναμου κράτους, όμως υπήρχε η αντίληψη του τι πρέπει να κάνει το κράτος. Σήμερα είμαστε σε μια άλλη φάση, το κράτος αποχωρεί από λειτουργίες, τις οποίες παραδοσιακά είχε επωμιστεί και αφήνεται όχι μόνο η πρωτοβουλία αλλά και θεσμικά ο «χώρος» σε ιδιώτες. Αυτό με τη σειρά του όμως δημιουργεί άλλα προβλήματα. Εκεί που μέχρι χτες ξέραμε ότι η εκπαίδευση ή ο πολιτισμός, κλπ πρέπει να δομείται / οργανώνεται σε μια συνάρτηση με τις κοινωνικές ανάγκες και το κράτος ήταν υποχρεωμένο να ανταποκρίνεται –άλλο αν δεν το έκανε- συνολικά με ένα κεντρικό σχεδιασμό για

¹³¹ Με αφορμή τον θάνατο του ευεργέτη Γρηγορίου Μαρασλή, το 1907, ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, σε άρθρο του σε εφημερίδα, έγραφε: «Αν οι Έλληνες είχαμεν περισσότερον πολιτικήν αρετήν, αν αφήναμεν άθικτον τον δημόσιον πλούτον ..., η κυβέρνησις δεν θα ήτο εις θέσιν ν' ανεγείρη και να διατηρήση το καλλίτερον διδασκαλείον, χωρίς να έχη ανάγκην κανενός; ... Και όμως οι εθνικοί ευεργέται δεν είναι το υπέρτατον θαύμα του πολιτισμού και της προόδου. Η καλλιτέρα ευχή ενός αληθινού και φωτισμένου φίλου της Ελλάδος θα ήτο ν' ανατείλη γρήγορα η εποχή, κατά την οποίαν η πατρίς μας δεν θα έχη πλέον ανάγκην ευεργετών».

όλη τη χώρα, τώρα αυτό αφήνεται στον ιδιωτικό σχεδιασμό, ο οποίος διαμορφώνεται από τις προτεραιότητες –που δεν είναι πάντα πνευματικές– του ιδιώτη.

(για την περίπτωση, που για λόγους οικονομικής αδυναμίας, το κράτος ή μια πόλη, ζητά τη συμβολή ιδιωτών – δωρητών, σε ένα πλαίσιο που έχει ορίσει, με συγκεκριμένες προτεραιότητες και κανόνες)

Η περίπτωση που το κράτος διατηρεί τον κεντρικό σχεδιασμό και καλεί τους ιδιώτες να βοηθήσουν, τότε μοιάζει σαν κάτι θετικό. Το θέμα όμως είναι κατά πόσον ο σχεδιασμός ακολουθείται και κατά πόσο ο «λόγος» του κράτους είναι σεβαστός, καθώς πρόκειται για ένα αδύναμο συνεταιίρο σε μια σχέση όπου η δύναμη του χρήματος και της επιβολής είναι από την άλλη πλευρά. Στο βαθμό που η ιεράρχηση αναγκών που θέτει το κράτος (ή η πόλη), γίνεται σεβαστή τότε η συνδρομή των ιδιωτών με δωρεές μπορεί να λειτουργήσει. Όμως θα πρέπει κανείς να μιλήσει με συγκεκριμένα παραδείγματα, όπως το δει αν η ανάπλαση του κέντρου με άξονα την οδό Πανεπιστημίου, ήταν πράγματι μια ιεράρχηση των κρατικών υπηρεσιών για να λειτουργήσει καλύτερα το κέντρο της πόλης ή κατά ένα τρόπο υπαγορεύθηκε από εκείνους που θα αναλάμβαναν να κάνουν τη μελέτη. ... Το ότι η Εθνική Λυρική Σκηνή και η Εθνική Βιβλιοθήκη θα είναι σε ένα χώρο που θα φέρει το όνομα ενός ιδιώτη, τι μπορεί να σημαίνει για την εικόνα του εθνικού κράτους? Αυτό δεν συμβαίνει σε καμία Εθνική Βιβλιοθήκη ευρωπαϊκής χώρας. Στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης η ευρύτερη τάση απόσυρσης του κράτους είναι πολύ πιο εύκολο να πραγματοποιηθεί και να διογκωθεί. ... Όταν ήμουν στην Ιταλία πριν κάποια χρόνια, έβλεπα πως την αποκατάσταση-εκσυγχρονισμό της Πινακοθήκης Ουφίτσι στην Φλωρεντία είχε αναλάβει να χρηματοδοτήσει μία ιδιωτική εταιρία. Αλλά όταν κάποια φορά επιχειρήσα να επισκεφθώ το χώρο, ο φύλακας μου απαγόρευσε την είσοδο γιατί ήταν η «ημέρα του χορηγού», δηλαδή η ημέρα που ο χορηγός μπορούσε να χρησιμοποιήσει το χώρο για κάποια εκδήλωση. Αυτό που λέγεται ανταποδοτικά οφέλη, έχει μια λογική αλλά έχει και ένα όριο πέρα από το οποίο δεν θα πρέπει να προχωρούμε.

(σχολιασμός της θέσης των ιδρυμάτων πως δεν επιδιώκουν οφέλη ή ανταλλάγματα όταν πραγματοποιούν δωρεές, εφόσον οι επιχειρηματικές δραστηριότητες των αντίστοιχων επιχειρηματικών ομίλων δραστηριοποιούνται κυρίως εκτός Ελλάδας και της άποψης περί ομοιότητας αυτών των δωρητών με τους ευεργέτες της πρώτης περιόδου, που ζούσαν και πλούτισαν στο εξωτερικό αλλά ευεργετούσαν τον τόπο τους)

Δεν είναι καθόλου το ίδιο. Ο ευεργέτης του 18^{ου} αιώνα δεν μπορούσε να δραστηριοποιηθεί στον δικό του γενέθλιο χώρο. Εκείνος που πλουτίζει στη Βιέννη ή ο άλλος που κάνει χαβιάρι στην Οδησό, δεν μπορεί να το μεταφέρει ή να το δημιουργήσει στον ελληνικό χώρο λόγω των τότε συνθηκών. Επιπλέον στον ισχυρισμό ότι δωρητών ότι δεν έχουν συμφέροντα, διακρίνω μια διγλωσσία. Αν η επιχειρηματική δραστηριότητα είναι αλλού και στην Ελλάδα γίνονται δωρεές, τότε αυτό μου φαίνεται ως ένα είδος ελεημοσύνης, γιατί η πραγματική βοήθεια θα ήταν να μεταφερθεί στην χώρα μας ένα μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ώστε να δημιουργηθεί απασχόληση Αυτό θα σήμαινε πραγματικό ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του τόπου. Ασφαλώς καθένας δραστηριοποιείται όπου νομίζει, αλλά το αναφέρω ως ένα αντεπιχείρημα. Επίσης δεν είναι καλό να τσουβαλιάζουμε τα πάντα. Αλλά η σύνδεση της οικονομικής εξουσίας με την πολιτική εξουσία μπορεί να μην είναι πάντα απτή ... Η οικονομική εξουσία που ασκούσε ο Συγγρός δεν είναι αντίστοιχη με αυτή που ασκεί σήμερα το κεφάλαιο, η ιεράρχηση έχει αλλάξει.

(σχετικά με τα σχήματα των σύγχρονων δωρητών που είναι συνήθως απρόσωποι, σε αντίθεση με τους παλαιούς ευεργέτες που ήταν πρόσωπα)

Πράγματι στο παρελθόν η ευεργεσία ήταν προσωπικό ή οικογενειακό θέμα, με την έννοια ότι δημιουργείτο μια παράδοση εντός της ίδιας οικογένειας, ενώ σήμερα έχουμε ιδρύματα... Ειδικά τα σύγχρονα ιδρύματα που συστήνονται στο χώρο του πολιτισμού, από κάποιον εφοπλιστή ή από μια τράπεζα, γενικά από κάποιο ισχυρό κέντρο, σταδιακά διαφοροποιούν την παρέμβασή τους, καθώς δημιουργούν μια δομή η οποία λειτουργεί παράλληλα ή και ανταγωνιστικά. Όταν δημιουργούνται πολλά πολιτιστικά ιδρύματα ως μια πτυχή ενός ισχυρού οικονομικού κέντρου, αυτά στη συνέχεια αυτονομούνται και λειτουργούν ως πολιτιστικά κέντρα παύοντας να συνδράμουν άλλες δραστηριότητες που έχει το κράτος ανάγκη. Αυτό, το ζούμε την τελευταία

δεκαπενταετία, με τη δημιουργία πλήθους μικρών «φέουδων» που λειτουργούν σαν μονάδες όχι μόνο χωρίς να συνεννοούνται περί του τι είναι ο πολιτισμός αυτής της χώρας –αντίθετα λειτουργώντας μάλλον ανταγωνιστικά- αλλά και στερώντας από το ανίσχυρο κράτος τις δυνατότητες για πρόσθετους πόρους. ... Συχνά η παρέμβαση αυτών των ιδρυμάτων στον πολιτισμό -όταν λειτουργούν στο πλαίσιο της οικονομίας και όχι του πολιτισμού- συνδέεται ή βασίζεται σε εντελώς οικονομικά κριτήρια ή κριτήρια marketing.

(σχολιάζοντας την εντονότερη παρουσία μη κυβερνητικών οργανισμών στο πεδίο των δωρεών και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις ως ενδιάμεσων μεταξύ δημοσίου και δωρητών)

Δυστυχώς η εμπειρία για τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς δεν είναι τόσο θετική, παρότι δεν πρέπει να γενικεύουμε. Αυτό με κάνει πολύ συγκρατημένο και αναρωτιέμαι ποια ανάγκη και λειτουργία εξυπηρετεί ένας ενδιάμεσος κρίκος μεταξύ του ιδιώτη που έχει την πρόθεση να προσφέρει και του κράτους που έχει την ανάγκη.

Η ουσία του θέματος που συζητούμε είναι στο πως λειτούργησε στο παρελθόν και πως λειτουργεί στις μέρες μας αυτό που παραδοσιακά ονομάζεται ευεργεσία και τι μπορούμε να καταλάβουμε πάνω στη σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Για εμένα πάντα εκεί ήταν και είναι το ζήτημα, αλλά τώρα είναι πιο φανερό. Πάντως δεν νομίζω πως έχουμε βρει τον κατάλληλο όρο που θα αποδώσει αυτό που συμβαίνει σήμερα. Δεν μηδενίζω τίποτα, αλλά όταν μελετούμε ένα φαινόμενο είτε ιστορικό είτε συγχρονικό οφείλουμε να εντοπίζουμε τις διαφοροποιήσεις, τις πτυχές του φαινομένου σε κάθε φάση χωρίς να απλοποιούμαι ...

17.2. Συνέντευξη με έναν πολιτικό επιστήμονα

Η συνέντευξη με τον **κ. Γιάννη Βούλγαρη**, καθηγητή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου, πραγματοποιήθηκε στις 14.11.2015. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν στον σχολιασμό του σύγχρονου φαινομένου των δωρεών, ειδικότερα προς την πόλη της Αθήνας και στα ζητήματα που θέτουν για το κράτος και την αυτοδιοίκηση οι ιδιωτικές χρηματοδοτήσεις για δημόσιες εγκαταστάσεις και υποδομές, με τη μορφή δωρεών. Σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

(Σχολιασμός της «πύκνωσης», τα τελευταία χρόνια δωρεών, γενικά και ειδικά αυτών που αφορούν σε εγκαταστάσεις και υποδομές στην Αθήνα)

Θεωρώ φυσικό και αναμενόμενο να υπάρχει μια πύκνωση δωρεών από ιδιώτες, κυρίως μεγάλους όπως είναι τα ιδρύματα, οι επιχειρήσεις, οι τράπεζες ή πλούσιοι ιδιώτες, πρώτον λόγω της κρίσης, τόσο της ελληνικής, όσο και αυτής που εκδηλώθηκε στην Ευρώπη και σε όλο τον δυτικό κόσμο και δεύτερον λόγω μιας δομικής αλλαγής συσχετισμού που έχει γίνει μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού. Δηλαδή στην σημερινή μορφή που έχει πάρει το καπιταλιστικό σύστημα, με τον χρηματοπιστωτικό καπιταλισμό, με τις μεγάλες παγκοσμιοποιημένες (globalised) επιχειρήσεις, υπάρχει αυτό που έχει διατυπωθεί επιγραμματικά από τους κοινωνιολόγους «ιδιωτικός πλούτος και φτωχά κράτη». Νομίζω ότι αυτή η αναθέρμανση των ιδιωτικών δωρεών, από μία πλευρά, ίσως και τη βασικότερη, ξεκινά από αυτή την αλλαγή συσχετισμού μεταξύ τεράστιων ιδιωτικών κεφαλαίων και κρατών που όλο και περισσότερο αντιμετωπίζουν δημοσιονομικό πρόβλημα. Αυτή είναι μια βασική αιτία, δομικού χαρακτήρα.

Μια δεύτερη αλλαγή, που έχει γίνει και νομίζω ότι σχετίζεται με αυτό το φαινόμενο, είναι η νέα αξιολόγηση των πόλεων. Ξέρουμε από τις θεωρίες της παγκοσμιοποίησης -η Saskia Sassen έχει μιλήσει ιδιαίτερα γι' αυτό- ότι η παγκοσμιοποίηση και η διεθνοποίηση υποβιβάζουν τη σημασία της εθνικής επικράτειας αλλά αναδεικνύουν τις μεγαπόλεις ή έστω τα μεγάλα κέντρα κάθε κράτους. Η Αθήνα και δευτερευόντως η Θεσσαλονίκη είναι μέρη αυτής της αναδιάταξης που γίνεται σε παγκόσμιο επίπεδο, μεταξύ μεγάλων πόλεων και εθνικής επικράτειας και με αυτή τη έννοια βρίσκω φυσικό να συσσωρευούνται ιδιωτικές δωρεές-επενδύσεις, σε αυτό που είναι πλέον το σύμβολο κάθε εθνικής επικράτειας, στις βασικές της πόλεις, εν προκειμένω στην Αθήνα. Οι ιδιωτικές δωρεές συνδέονται έτσι με το όποιο κύρος αποκτά η πόλη μέσα σε αυτό το νέο διεθνές πλέγμα μεγαπόλεων που δημιουργείται λόγω της παγκοσμιοποίησης. Αρκεί να δει κάποιος τα global media πως περιφέρονται, την ημέρα της πρωτοχρονιάς, από πρωτεύουσα σε πρωτεύουσα για να αναγγείλουν την αλλαγή του χρόνου, για να καταλάβει πως κάθε κράτος εκπροσωπείται από την πρωτεύουσά του. Νομίζω πως το γεγονός ότι η πόλη γίνεται επίκεντρο και σύμβολο της εθνικής επικράτειας τροφοδοτεί και το κύμα των δωρεών.

Στη Ελλάδα θεωρώ πως υπάρχει και ένας τρίτος παράγοντας, συγκυριακός, εθνικής ιδιομορφίας θα έλεγα, που είναι η απαξίωση της δημόσιας διοίκησης. Δηλαδή η αίσθηση ότι η δημόσια διοίκηση και το κρατικό πολιτικό σύστημα δεν είναι φερέγγυοι αποδέκτες και διαχειριστές μεγάλων κονδυλίων, ότι είναι εστίες φαινομένων παρεκτροπής από τον σκοπό, εν προκειμένω της δωρεάς, κρουσμάτων διαφθοράς και γενικώς μη διαφανούς διαχείρισης. Αντιθέτως φαίνεται ότι οι μεγάλοι δήμοι, κάτω από συγκεκριμένες ηγεσίες, έχουν δώσει την εικόνα μιας πιο φερέγγυας διαχείρισης και επιπλέον επειδή πρόκειται για μικρότερης κλίμακας φορείς, η διαχείριση των κονδυλίων που δίδονται είναι πιο εύκολα ελέγξιμη.

Σε περιπτώσεις συνεργασίας κεντρικής διοίκησης – ιδιωτικού τομέα, δεν νομίζω πως ο πρώτος εταίρος είναι μια ισχυρή εθνική κυβέρνηση. Συνήθως είναι ένα τμήμα της διοίκησης και ένα τμήμα του πολιτικού προσωπικού, το οποίο στην Ελλάδα δεν θεωρώ ότι έχει δώσει δείγματα πυγμής ή φερεγγυότητας ως προς το ιδιωτικό κεφάλαιο. Συνήθως σε αυτές τις σχέσεις, όχι μόνο στις δωρεές, αλλά σε όλες τις επαφές δημόσιας διοίκησης – ιδιωτικού κεφαλαίου και ειδικότερα στην χώρα μας, το πρότυπο δεν είναι ένα ισχυρό δημόσιο και ένα ιδιωτικό κεφάλαιο εύκολα ελέγξιμο. Συνήθως η κεντρική δημόσια διοίκηση, έχει αποδειχθεί ότι είναι πολύ πιο ευάλωτη σε πιέσεις. Έχει στο εσωτερικό της ισχυρές ομάδες που ιδιοποιούνται τη δημόσια θέση τους για ίδιο όφελος και με αυτή την έννοια δεν θεωρώ ότι το κράτος π.χ. ένα υπουργείο, ως συνομιλητής, είναι πολύ ισχυρότερος συνομιλητής από ένα δήμο ο οποίος έχει, ενδεχομένως για συγκυριακούς λόγους, μια πιο χρηστή διοίκηση.

(Οι επιφυλάξεις και η καχυποψία μέρους της κοινωνίας απέναντι σε ιδιωτικές δωρεές, έχουν πραγματική βάση ή οφείλονται σε ιδεολογικές αγκυλώσεις?)

Νομίζω πως στην Ελλάδα έχουμε μια γενική καχυποψία απέναντι στη λειτουργία του ιδιωτικού κεφαλαίου, της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, της ιδιωτικής δωρεάς και αυτή η στάση γεννά καχυποψίες για τις σκοπιμότητες, για την αναγκαιότητα και την καταλληλότητα δημιουργίας υποδομών (πολιτιστικού ή δημόσιου χαρακτήρα, κοινωνικής αλληλεγγύης, κλπ) με τη συμβολή ιδιωτών. Επομένως υπάρχει ένα ιδεολογικό κλίμα στην Ελλάδα, το οποίο ενοχοποιεί, θα έλεγα υπέρ το δέον, τέτοιου είδους συνεργασίες. Πρόκειται για ένα κλίμα που δεν συναντάται σε άλλες χώρες που έχουν μια κουλτούρα πιο εξοικειωμένη με τη συνεργασία κράτους – αγοράς ή αλλιώς δημοκρατίας - καπιταλισμού. Τούτου δοθέντος, αν έρθουμε στην άλλη όχθη, θα δούμε ότι μερικές φορές αυτή η καχυποψία είναι δικαιολογημένη γιατί στα κρούσματα διαφθοράς συμμετέχει και η μεριά των ιδιωτών στην Ελλάδα, καθώς είναι μαθημένη να χρησιμοποιεί εργαλεία, μέσα, πιέσεις κλπ, που συμβάλλουν επίσης στην διαφθορά. Με αυτή την έννοια θα ήταν λάθος να αντιμετωπίσει κανείς συνεργασίες όπως οι δωρεές, θεωρώντας ότι από τη μια πλευρά είναι ο αγαθός δωρητής και από την άλλη ο διεφθαρμένος του δημοσίου που επιδιώκει προσωπικά οφέλη. Αυτό μπορεί να ισχύει περισσότερο για τις περιπτώσεις όπου δωρεοδόχοι είναι κάποιοι από το πλήθος των μικρών μη κυβερνητικών φορέων. Και αυτό είναι ένα ελληνικό χαρακτηριστικό, δηλαδή ότι υπάρχουν πολλοί μικροί «παίκτες». Πέραν των μεγάλων και εγκαθιδρυμένων φορέων, οι οποίοι δεν θα διακινδύνευαν εύκολα τη φήμη τους, υπάρχει και ένα πέλαιος από επιτήδειους, οι οποίοι σε αυτές τις γκρίζες ζώνες μεταξύ κράτους και ιδιωτικής οικονομίας χτίζουν στρατηγικές, τακτικές και δίκτυα, τα οποία από την μεριά του ιδιωτικού

κεφαλαίου διαφθείρουν το δημόσιο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η μορφή που πήρε στην Ελλάδα η παγκόσμια κρίση του 2008 είχε πολλά τέτοια στοιχεία. Η ελληνική κρίση δεν ήταν ούτε «φούσκα» ακινήτων, ούτε κρίση υπερδανεισμού του ιδιωτικού τομέα, ήταν στην πραγματικότητα κρίση του κράτους και των δημόσιων οικονομικών που όμως είχε προκύψει ακριβώς μέσα από μια γενικευμένη ιδιωτική ιδιοποίηση του δημόσιου.

(Οι δωρεές προς το δημόσιο γενικά και ειδικά προς μια πόλη, είναι μια υποχρεωτική διέξοδος σε συνθήκες κρίσης και οικονομικής ασφυξίας του δημοσίου ή είναι μια διάσταση της σύγχρονης σχέσης δημόσιου - ιδιωτικού? Σε κάθε περίπτωση, τι ζητήματα τίθενται για την πλευρά του κράτους και της αυτοδιοίκησης?)

Από την μία πλευρά, όπως είπα απαντώντας στο αρχικό ερώτημα, υπάρχει ένας δομικός παράγοντας, η συγκέντρωση μεγάλου πλούτου στα χέρια ιδιωτών και μεγάλων ιδιωτικών παικτών και από την άλλη μια μακροπρόθεσμη δημοσιονομική στενότητα. Και αυτό δεν αφορά μόνο στην Ελλάδα, που επί χρόνια είναι χρεοκοπημένο το κράτος, αλλά ακόμη και στα λεγόμενα μεγάλα κράτη. Κάποτε θεωρούσαμε φτωχά κράτη την Ελλάδα, την Αίγυπτο, την Τουρκία ή οποιαδήποτε βαλκανική χώρα, αλλά η έννοια φτωχό κράτος αφορά πλέον και χώρες όπως η Γαλλία ή η Γερμανία και φαίνεται πως αυτό θα είναι ίδιον της νέας μορφής του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού που κυριαρχεί και δημιουργεί τεράστιες συγκεντρώσεις πλούτου στα χέρια ιδιωτικών παικτών. Αν αυτό το θεωρήσουμε δεδομένο και δεν πάμε σε μια αυτοκαταστροφική επιλογή, όπου αποκλείουμε το ιδιωτικό κεφάλαιο από την αξιοποίησή του για την χρηματοδότηση δημόσιων υποδομών και δημόσιων έργων, τότε το ζήτημα που τίθεται είναι το κλασικό πολιτικό πρόβλημα, που αφορά σε κανόνες και ρυθμίσεις που θα εξορθολογήσουν αυτή τη σχέση και θα αποτρέψουν να οδηγήσει σε εκφυλιστικά φαινόμενα για το δημόσιο.

Θεωρώ πως αυτό είναι δυνατό και πως αυτό είναι το επιβεβλημένο να αναζητηθεί, σημαίνει όμως συγκεκριμένα πράγματα. Το πρώτο που σημαίνει είναι ότι, είτε το κράτος είναι ο αποδέκτης των δωρεών, είτε η πόλη, ως αφετηρία πρέπει να υπάρχει ένα όραμα. Δηλαδή η πόλη ή το κράτος πρέπει να έχει ένα όραμα για τον εαυτό της/του, γιατί μέσω των δωρεών, ιδίως όταν πρόκειται για μεγάλα έργα και μεγάλες αλλαγές στο επίπεδο της πόλης, αυτά εγγράφονται στη συλλογική ταυτότητα της πόλης, του έθνους κλπ. Για παράδειγμα η ταυτότητα της Αθήνας διαμορφώθηκε από την λεγόμενη Τριλογία, που ήταν έργο ιδιωτών σε μεγάλο βαθμό. Έτσι το πρώτο που χρειάζεται να κάνουμε είναι να κινηθούμε χωρίς μεγάλες αναστολές, αλλά όχι σαν ζητιάνοι, γιατί υπάρχει ο κίνδυνος για ένα κράτος-ζητιάνο, που αποδέχεται το οτιδήποτε προσφερθεί. Όχι, το οτιδήποτε δεν είναι καλό για την πόλη. Η πόλη χρειάζεται να έχει ένα όραμα και να αξιοποιεί τις ιδιωτικές δωρεές ακριβώς στο πλαίσιο αυτού του οράματος.

Το δεύτερο αναγκαίο στοιχείο, για τη ρύθμιση αυτών των σχέσεων, είναι η μακροχρόνια στρατηγική. Αν δεν υπάρχει όραμα και στρατηγική, υπάρχει ο κίνδυνος μια πόλη να δέχεται δωρεές κατασκευής φαραωνικού τύπου εγκαταστάσεων, που δεν είναι βιώσιμες μακροχρόνια. Μη βιώσιμες μπορεί να σημαίνει ότι χρεώνεται το δημόσιο ή ο δήμος τη διαχείριση αυτών των εγκαταστάσεων, η οποία έχει πολύ υψηλό κόστος ή μπορεί να σημαίνει ότι πρόκειται για εγκαταστάσεις που υπερβαίνουν μια πραγματική ανάγκη ή ζήτηση της πόλης και κατά συνέπεια πρόκειται για έργα περιττά, πλεοναστικά. Έχω τον φόβο πως αυτό κατά κάποιο τρόπο συμβαίνει στην Αθήνα αυτή την περίοδο. Υπάρχει μια υπερπροσφορά πολιτισμικών εγκαταστάσεων, ιδρυμάτων, οργανισμών, αγαθών, κλπ, τα οποία δεν ξέρω σε τι ζήτηση ανταποκρίνονται. Η εντύπωσή μου είναι πως η ζήτηση παραμένει πολύ περιορισμένη σε σχέση με την δυναμικότητα που προσθέτουν όλο και περισσότερο αυτού του είδους οι οργανισμοί. Ακόμη διαπιστώνω μια ομοιομορφία μεταξύ των δωρεών και δράσεων των πολύ μεγάλων «παικτών» και δεν αποκλείω αυτό να σχετίζεται με κάποιο στοιχείο ανταγωνισμού *prestige* μεταξύ μαικήνων και από την άλλη δείχνει μια έλλειψη πρωτοτυπίας στις προτάσεις τους. Η ευρύτερη αποδοχή για ένα έργο για τον πολιτισμό δεν είναι επαρκής αιτιολογία, γιατί καθολική αποδοχή θα υπήρχε και για ένα έργο για την υγεία, αλλά νομίζω πως υπάρχει και ένα ζήτημα ορατότητας (*visibility*) της δωρεάς. Με αυτή την έννοια μιλώ για ανταγωνισμό μαικήνων, που τελικά υπερβαίνει τη ζήτηση της πόλης. Ίσως μια πόλη που είχε ένα δικό της όραμα, συνεκτικό και μακροχρόνιο, να μπορούσε να αντιπροτείνει ή να διοχετεύσει τις δωρεές σε κάτι πιο αποτελεσματικό, συγκροτημένο και ορθολογικό από την άποψη της οικονομικής διαχείρισης.

Μια πρόσθετη περιοριστική συνθήκη, για την επιθυμητή κατά τη γνώμη μου ποικίλη διοχέτευση των δωρεών (όχι μόνο δηλαδή σε πολιτιστικές εγκαταστάσεις), είναι οι παθογένειες νευραλγικών χώρων της δημόσιας ζωής στην Ελλάδα. Παραδείγματος χάριν τα Πανεπιστήμια θα είχαν πολύ μεγάλη ωφέλεια από την καθιέρωση μεγάλων προγραμμάτων δωρεών για υποτροφίες, σε μια περίοδο όπου οι φοιτητές και οι οικογένειές τους δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση. Είναι προφανές ότι η κατάσταση των ελληνικών πανεπιστημίων δεν τα καθιστά ελκτικό πόλο για τέτοιου είδους δράσεις. Ως πανεπιστήμια χάνουμε τη δυνατότητα να συλλέγουμε πόρους, όταν βέβαια δεν είμαστε αντίθετοι για ιδεολογικούς λόγους. Το ίδιο το επίπεδο των πανεπιστημίων ως δημόσιων φορέων, δεν πείθει τους δωρητές ότι θα γίνει μια ορθολογική και διαφανής διαχείριση τέτοιου είδους κονδυλίων. Αυτό είναι μια μεγάλη απώλεια για την ελληνική έρευνα, τεχνολογία, επιστήμη και γενικότερα για την νέα γενιά. Υποθέτω ότι και στα νοσοκομεία υπάρχουν αντίστοιχα προβλήματα. Ενώ το όνομα του ευεργέτη –χρησιμοποιώ συνειδητά τον συγκεκριμένο όρο- αποτυπώνεται μόνιμα, π.χ. αποδίδεται το όνομά του σε μια πτέρυγα, η γενικότερη κακή κατάσταση ως προς την διοίκηση των νοσοκομείων, δεν τα καθιστά ελκτικούς πόλους δωρεών.

Αποδεχόμενος και την δυνατότητα και την ωφέλεια που μπορεί να έχει η κοινωνία από αυτού του είδους την συνέργεια δημόσιου και ιδιωτικού με την μορφή δωρεάς, θα τονίσω και πάλι την ανάγκη να υπάρχει, όπως είπα προηγουμένως, όραμα, στρατηγική, έξυπνη εκτίμηση της μακροπρόθεσμης οικονομικής διαχείρισης της δωρεάς και βεβαίως κανόνες. Έτσι θα μπορούσε να γίνει μια πλήρης αξιοποίηση των δύο πόρων (δημόσιων και ιδιωτικών), οι οποίοι προφανώς θα συνυπάρχουν σε μια μοντέρνα κοινωνία, όπως είναι η ελληνική. Δεν μπορούμε να συζητούμε για εξαφάνιση ούτε του δημόσιου ούτε για εξαφάνιση του ιδιωτικού. Στις κοινωνίες μας ψάχνουμε πάντα μια μορφή συνεργασίας μεταξύ των δύο.

Τα όρια που θεωρώ ότι θα πρέπει να υπάρχουν από την πλευρά του δημόσιου, είναι αφενός η μη μετατροπή του όπως είπα σε ζητιάνο, που δέχεται το οτιδήποτε προσφέρεται και αφετέρου η μη μετατροπή της πολιτιστικής κληρονομιάς ή του δημόσιου χώρου σε ντεκόρ μιας ιδιωτικής επιχείρησης ή μιας παγκόσμιας φίρμας, κλπ. Θα ήταν αδιανόητο να δοθεί η Ακρόπολη ή το Κολοσσαίο για μια εκδήλωση ιδιώτη, που χρηματοδότησε την αποκατάστασή του. Αυτό θα αποτελούσε αλλοίωση της συλλογικής μνήμης και της συλλογικής ταυτότητας της πόλης, της κοινωνίας ... Επιπλέον στέλνει ένα μήνυμα αντίστροφο, ότι δεν είναι το ιδιωτικό που έρχεται να βοηθήσει το δημόσιο ή μια συλλογική ταυτότητα, αλλά είναι η κοινωνία αυτή που υποτάσσεται σε μια ιδιωτική κερδοσκοπική επιχείρηση ... Είναι πολύ διαφορετικό θέμα το αν μια εγκατάσταση, που δημιουργείται από δωρεά, θα φέρει το όνομα του δωρητή. Αν αυτό αποτελούσε αίτημα του δωρητή δεν θα το θεωρούσα λόγο απόρριψης της δωρεάς. Εξάλλου σε όλες τις πόλεις και ειδικότερα στην Αθήνα υπάρχουν κτίρια που φέρουν το όνομα αυτού που τα χρηματοδότησε, όμως μακροχρόνια, κάθε κτίριο διαμορφώνει τη δική του ταυτότητα μέσα από την λειτουργία του και στη συλλογική μνήμη αυτή η ταυτότητα αποσυνδέεται από την ιστορία της δημιουργίας του κτιρίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Ζάππειο, που έχει κατοχυρωθεί στη συνείδηση των πολιτών ως ένας όμορφος και σημαντικός δημόσιος χώρος της Αθήνας, αλλά πλέον ελάχιστοι το συνδέουν με τον Ζάππα

17.3. Συνέντευξη με μια τ. Αντιδήμαρχο του Δήμου Αθηναίων

Η συνέντευξη με την **κα Νανά Σπυροπούλου**, δημοτική σύμβουλο και πρώην Αντιδήμαρχο Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων, πραγματοποιήθηκε στις 20.10.2015 στα γραφεία της δημοτικής επιχείρησης πληροφορικής (ΔΑΕΜ ΑΕ) ⁽¹³²⁾. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν αφορούσαν αφενός κάποιες δωρεές για τις οποίες η συντάκτρια δεν είχε προσωπική γνώση για τον τρόπο και τον λόγο που έγιναν και αφετέρου αφορούσαν γενικότερα την εμπειρία και τα συμπεράσματα από την περίοδο 2011-2014. Σε παρένθεση σημειώνεται η ειδικότερη θεματική στην οποία επικεντρώθηκε κάθε τμήμα της συζήτησης:

(Για το ιστορικό των δωρεών μελετών τριών κτιρίων πρώην ξενοδοχείων περιοχής Ομόνοιας και των μελετών του έργου ανακατασκευής του διατηρητέου σχολικού κτιρίου γνωστού ως «Βίλλα Αμαλία»)

Στην περίπτωση των μελετών των τριών διατηρητέων κτηρίων πρώην ξενοδοχείων «Μπάγκειον», «Μέγας Αλέξανδρος» και «Ολυμπιάς» στην Ομόνοια, η πρωτοβουλία ήταν του Δήμου γιατί επιθυμούσε να εντάξει τα έργα στο ΕΣΠΑ και χρειαζόταν τις μελέτες. Η σκέψη να απευθυνθεί στο Ίδρυμα Ωνάση είχε σχέση με την δωρεά του ιδρύματος για τις μελέτες του προγράμματος της Πανεπιστημίου. Ήταν σχεδόν φυσικό αναζητώντας δωρητή να απευθυνθούμε σε αυτό και η ανταπόκριση ήταν άμεση. Ο προσδιορισμός του αντικείμενου των μελετών ήταν ευθύνη του Δήμου.

Όσο για το κτίριο γνωστό ως «βίλλα Αμαλία», το οποίο ήταν σχολείο παλαιότερα και σχολείο πρόκειται να ξαναγίνει, και πάλι η πρωτοβουλία ήταν του Δήμου να απευθυνθεί στον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων, ο οποίος από χρόνια είχε εκπονήσει μελέτη για το συγκεκριμένο κτίριο, αλλά λόγω της επί χρόνια κατάληψης δεν είχε υλοποιήσει το έργο. Όταν το κτίριο αποδεδεσμεύτηκε, έγινε συνεργασία Δήμου – ΟΣΚ και συμφωνήθηκε ο ΟΣΚ να επικαιροποιήσει την μελέτη και να την μεταβιβάσει στον Δήμο για την κατασκευή του έργου με χρηματοδότηση του ΕΣΠΑ. Έτσι η μεταβίβαση της μελέτης από τον φορέα εκπόνησής της στον φορέα υλοποίησης του έργου έγινε με δωρεά του ΟΣΚ στον Δήμο.

(Σχολιασμός της «πύκνωσης», τα τελευταία χρόνια δωρεών, γενικά και ειδικά αυτών που αφορούν σε εγκαταστάσεις και υποδομές της Αθήνας)

Νομίζω πως οι λόγοι είναι αρκετοί αλλά θεωρώ πως η βασική αιτία είναι η κρίση και η οικονομική αδυναμία του Δήμου. Ο Δήμος χρειαζόταν για παράδειγμα κάποιες μελέτες για να εντάξει έργα στο ΕΣΠΑ και δεν είχε τα χρήματα, ως εκ τούτου κατέφυγε σε δωρεές. Αξιοποιώντας γνωριμίες και επαφές απευθυνθήκαμε σε ιδρύματα και σε επιχειρήσεις οι οποίες ούτως η άλλως είχαν και τη δυνατότητα να διαθέσουν ένα ποσό στην κοινωνία, λόγω της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Η ανταπόκριση ήταν θετική λόγω του κύρους που έχει η πόλη της Αθήνας και ο Δήμος, αλλά και γιατί ζητούσαμε συγκεκριμένα πράγματα. Δεν ζητούσαμε γενικώς χρήματα, ούτε ζητούσαμε χρήματα για να κάνει ο Δήμος μια μελέτη, τους ζητούσαμε να δωρεές αλλά να καλύψουν τις δαπάνες μιας μελέτης με συγκεκριμένες προδιαγραφές και αντικείμενο. Το ίδιο ίσχυε και για τις δωρεές έργων, αλλά επίσης και για δωρεές που αφορούσαν σε υλικά αναγκαία για τη συντήρηση δημόσιων χώρων και δημοτικών εγκαταστάσεων που επίσης προκάλεσε και πέτυχε ο Δήμος. Κατά συνέπεια το χαρακτηριστικό των δωρεών για τις οποίες την πρωτοβουλία είχε ο Δήμος τα προηγούμενα χρόνια, ήταν πως προτεινόταν στους δωρητές να προσφέρουν μέσω δωρεάς ότι ακριβώς έκρινε ο Δήμος πως ήταν σημαντικό και αναγκαίο για την πόλη αυτή την περίοδο.

¹³² Κατά τον χρόνο πραγματοποίησης της συνέντευξης η κα Σπυροπούλου ήταν Πρόεδρος της ΔΑΕΜ Α.Ε., όμως από τον Νοέμβριο 2015, είναι Πρόεδρος και Διευθύνουσα Σύμβουλος της Ελληνικό Α.Ε.

Ακόμη υπάρχουν δωρεές που δρομολογήθηκαν μέσα από ένα διάλογο ανάμεσα στον στη συνέχεια δωρητή και στην δημοτική αρχή. Θυμάμαι πως ο Πρόεδρος της Alpha Bank με κάποια αναφορά του στις φθορές που έχουν τα γλυπτά της πόλης, μου έδωσε το έναυσμα για να του προτείνω να κάνει μια σχετική δωρεά. Πρόκειται για την δωρεά συντήρησης-αποκατάστασης γλυπτών σε δημόσιους χώρους που ξεκίνησε η Alpha Bank το 2013 και στη συνέχεια επαναλήφθηκε. Νομίζω πως η δωρεά αυτή σχετίζεται με την προσωπική ευαισθησία του κ. Κωστόπουλου για την τέχνη και με την από χρόνια σχέση του με τον Δήμο –ήταν πρόεδρος του Εθνικού Κήπου. Εξάλλου δεν είναι η μόνη περίπτωση που έχει την διάθεση να βοηθήσει τον Δήμο με δωρεές, αν και για άλλους λόγους αυτό δεν υλοποιήθηκε. Για παράδειγμα είχε εκφραστεί η πρόθεση να χρηματοδοτηθεί η μελέτη και η κατασκευή του δημοτικού αθλητικού κέντρου που προβλέπεται στην ευρύτερη έκταση της Διπλής Ανάπλασης στον Ελαιώνα, αλλά ως γνωστόν αυτό το πρόγραμμα έχει παγώσει...

Σε όλες τις περιπτώσεις η πρότασή μας για δωρεά ακουμπούσε και στις δικές τους ανάγκες με την στενή ή την ευρεία έννοια. Επιστρέφοντας στο παράδειγμα της Alpha Bank, έχει και εκείνη ωφέλεια, καθώς τα κτίρια της είναι στο κέντρο της πόλης και την ενδιαφέρει να είναι η πόλη όμορφη. Αντίστοιχα η δωρεά του κ. Λασκαρίδη για την αποκατάσταση της πλατείας Συντάγματος μπορεί να ήταν πολύ σημαντική για την πόλη, αλλά ενδιέφερε και την επιχείρηση της οποίας τα ξενοδοχεία βλέπουν στην πλατεία. Ήταν τόσο σημαντικό το αντικείμενο της δωρεάς και για τις δύο πλευρές (δωρητή και Δήμο) που δεν θα μπορούσα να προσδιορίσω εκ των υστέρων ποια πλευρά έριξε πρώτη την ιδέα μιας δωρεάς στις συζητήσεις που είχαμε σε προσωπικό επίπεδο. Μπορεί και να μην είχα τολμήσει να το προτείνω λόγω του μεγάλου κόστους του έργου, αλλά σταδιακά είχε ωριμάσει ένα πολύ θετικό κλίμα για συνεργασία με τον Δήμο και μια κοινή αντίληψη για την συγκεκριμένη ανάγκη.

(Για τυχόν αρνητικές εμπειρίες του Δήμου Αθηναίων)

Δεν νομίζω πως μπορώ να θυμηθώ κάποια αρνητική εμπειρία. Αν κάτι δεν μας ικανοποιούσε στη σχέση με τον πιθανό δωρητή, τότε δεν προχωρούσαμε σε συζήτηση. Μόνο όταν βλέπαμε πως η διάθεση για δωρεά ήταν ειλικρινής συγκεκριμενοποιούσαμε και την δική μας πρόταση για το τι χρειάζεται η πόλη.

(Σκέψεις για τις επιφυλάξεις, την καχυποψία ή την κριτική πολιτών / φορέων για δωρεές/δωρητές)

Θεωρώ πως πρόκειται για εκφράσεις ενός γενικότερου κλίματος καχυποψίας και αρνητισμού, που χαρακτηρίζει κάποια μυαλά στη χώρα μας. Συνηθίζω να λέω πως πρόκειται περι «αυτοάνοσου» νοσήματος, για την ευκολία με την οποία λέμε όχι χωρίς να ψάχνουμε. Πρόκειται για μια ιδεολογική αγκύλωση που πρέπει να ξεπεραστεί γιατί δεν μπορούμε να προχωρήσουμε αλλιώς. Γιατί σε ότι αφορά στο Δήμο Αθηναίων αν η δωρεές ήταν σε χρήματα θα ήταν πιο εύλογη η κριτική ή η καχυποψία, γιατί ανακύπτουν ερωτήματα για τον τρόπο διαχείρισής τους, κλπ. Αλλά όταν όπως είπα οι δωρεές προς τον Δήμο Αθηναίων έδωσαν για πολύ συγκεκριμένα αποτελέσματα –μια μελέτη, ένα έργο, υλικά- μετρήσιμα και χρήσιμα, η επιφυλάξεις στερούνται οποιασδήποτε βάσης. Όσο για τον δωρητή θεωρώ φυσικό να έχει και εκείνος κάποιο όφελος, μπορεί να τον ενδιαφέρει να βελτιωθεί η πόλη γιατί αυτό θα έχει θετική επίδραση στην αξία των ακινήτων του, γιατί αυτό είναι πρόβλημα ..

(Για το ενδεχόμενο ύπαρξης μιας τοπικής πολιτικής για τις δωρεές)

Το να έχει ο Δήμος μια συγκροτημένη πολιτική δωρεών θα ήταν κάτι πολύ θετικό. Είναι νομίζω φανερό πως όσα κάναμε σε αυτό τον τομέα έγιναν με λίγο «ερασιτεχνικό» τρόπο καθώς κινηθήκαμε κυρίως αξιοποιώντας προσωπικές γνωριμίες, ενώ οι δυνατότητες είναι πολύ μεγαλύτερες. Χρειαζόμαστε ένα πλαίσιο και μια υπηρεσία, ώστε η πολιτική δωρεών να είναι συγκροτημένη ...

Μια τέτοια πολιτική θα μπορούσε να προχωρήσει και σε άλλα ζητήματα όπως η ενεργοποίηση των δεκάδων ανενεργών και εγκαταλειμμένων ακινήτων Ιδρυμάτων, Κληροδοτημάτων κλπ. Νομίζω πως αν γινόταν πλήρης καταγραφή αυτών των ακινήτων, θα αντιλαμβανόμασταν πως ένα μεγάλο μέρος των προβλημάτων της πόλης έχει σχέση με προβλήματα που αντιμετωπίζουν πολλά από αυτά τα Ιδρύματα και αφήνουν κτίρια να καταρρέουν ...

18. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV – Κτίρια από δωρεές ευεργετών στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων (ενδεικτικός κατάλογος)

Ευεργέτης	Κτίριο / δωρεά	Αρχιτέκτονας / έτος ⁽¹³³⁾
Γεώργιος Αβέρωφ	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Λύσ.. Καυτατζόγλου / 1862-1876
	αναμαρμάρωση Παναθηναϊκού Σταδίου	Α. Μεταξάς / 1896
	Ωδείο Αθηνών	
	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων	Ερ. Τσίλερ / 1900-1904
	Φυλακές Αβέρωφ (“Αβερώνφειο Εφηβείο”)	Ι. Ισηγόνης / 1892
Διονύσιος Αιγινίτης	Αιγινήτειο Νοσοκομείο	Α. Μεταξάς / 1901-1909
Θεόδωρος Αρεταίος	Αρεταίειο Νοσοκομείο	Η. Αγγελόπουλος - Ι. Ιωάννου / 1896-1898
Απόστολος Αρσάκης	Αρσάκειο Μέγαρο	Λυσ. Καυτατζόγλου / 1846-1865
Ελένη Δημητρίου	Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου (αρχικά εντός Ορφανοτροφείου Χατζηκώστα)	Ερ. Τσίλερ / 1899-1901
Ανδρέας Βαλλιάνος και Παναγής, Μαρίνος	Εθνική Βιβλιοθήκη	Θ. Χάνσεν / 1887-1902
Ιωάννης Βαρβάκης (Λεοντής)	Βαρβάκειο Σχολείο	Π. Κάλκος / 1859
Ευαγγέλης Ζάππας	Ζάππειο Μέγαρο	Φρ. Μπουλανζέ – Θ. Χάνσεν / 1874-1888
	αναμαρμάρωση Παναθηναϊκού Σταδίου (δεν υλοποιήθηκε)	Φρ. Μπουλανζέ / 1856
Ιωάννης Κοντογιαννάκης	Δημοτικό Βρεφοκομείο	Π. Κάλκος / 1872-1874
Γρηγόριος Μαρασλής	Μαράσλειο Διδασκαλείο Αθηνών	Δ. Καλλίας / 1905
	Ίπποκράτειο Νοσοκομείο	Δ. Καλλίας / 1902
Βασίλειος Μελάς	Μέγαρο Μελά (*)	Ερ. Τσίλερ / 1874
Ιωάννης Μπάγκας	ξενοδοχείο “Μέγας Αλέξανδρος” (*)	Ερ. Τσίλερ / 1889
	ξενοδοχείο “Μπάγκειον” (*)	Ερ. Τσίλερ / 1890
Κωνσταντίνος Μπέλιος	Δημοτικό Νοσοκομείο	Φ. Στάουφερτ / 1836 (1875)
Εμμανουήλ Μπενάκης	Νοσοκομείο Ερυθρός Σταυρός	Beusel / 1927
Δημήτριος Μπερναρδάκης και Νικόλαος Βερναρδάκης	Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο	Π. Κάλκος – Ερ. Τσίλερ / 1866-1889 ⁽¹³⁴⁾
Ευστράτιος Ράλλης, Μαρίνος Κοργιαλένιος, Ευγένιος Ευγενίδης, κ.α.	Εθνικό Θέατρο	Ερ. Τσίλερ / 1882-1900

¹³³ πηγές: Ιστορικός Χάρτης της Αθήνας / Ακρόπολη-Πλάκα-Ιστορικό κέντρο / Υπουργείο Πολιτισμού, Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, 1989 και το <http://www.eie.gr/archaeologia/gr/arxeio.aspx> (αρχείο νεώτερων μνημείων)

¹³⁴ πηγή: <http://www.namuseum.gr/museum/images/eam.pdf>

Μάνθος και Γεώργιος Ριζάρης	Ριζάρειος Εκκλησιαστική Σχολή	1841
	Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου (αρχικά εντός Ριζαρείου Σχολής)	Αρ. Βλάχος / 1849
Γεώργιος και Σίμων Σίνας	Ακαδημία των Αθηνών	Θ. Χάνσεν / 1859-1887
	Αστεροσκοπείο Αθηνών	Θ. Χάνσεν / 1842-1846
	Μητροπολιτικός Ναός των Αθηνών	Θ. Χάνσεν - Δ. Ζέζος - Π. Κάλκος / 1842-1862
Σοφία Σλήμαν	Σανατόριο ("Σωτηρία") ⁽¹³⁵⁾	1902
Ανδρέας Συγγρός	Δημοτικό Θέατρο	Ερ. Τσίλερ / 1873-1888
	Νοσοκομείο Ευαγγελισμός (δύο πτέρυγες)	Α. Θεοφίλας / 1881-1884
	Νοσοκομείο Α. Συγγρός	1910
	Πτωχοκομείο	1876
	Μέγαρο Συγγρού (πρώην κατοικία)	Ερ. Τσίλερ / 1873
Νικόλαος Στουρνάρης	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Λυσ. Καυτατζόγλου / 1862-1876
Μιχαήλ και Θεόδωρος Τοσίτσας	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Λυσ. Καυτατζόγλου / 1862-1876
Μιχαήλ και Ελένη Τοσίτσα	"Τοσίτσειο" Αλληλοδιδασκτικό Σχολείο	Λύσ. Καυταντζόγλου / 1867 ⁽¹³⁶⁾
	οικόπεδα για την ανέγερση του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και του Αρχαιολογικού Μουσείου	1860,
Γεώργιος Χατζηκώνστας	Ορφανοτροφείο	Λυσ. Καυτατζόγλου / 1862-1876
Ιωάννης Δόμππολης, Δημ. Γαλανός, οικογένεια Σίνα και πλήθος ελλήνων εντός και εκτός Ελλάδας ⁽¹³⁷⁾	Πανεπιστήμιο Αθηνών	Κρ. Χάνσεν / 1841

(*) Τα έσοδα από τη χρήση τους διατίθενται αποκλειστικά για κοινωφελείς σκοπούς

¹³⁵ πηγή: <http://www.sotiria.gr/index.php?id=105>

¹³⁶ πηγή: <http://www.arsakeio.gr/gr/ekali/43-greek/administration/history>

¹³⁷ πηγή: http://kapodistriako.uoa.gr/stories/print.php?id=149_th_01

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
Δ.Π.Μ.Σ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΛΙΣΣΑΣ

ΘΕΜΑ:
δωρεές προς την πόλη
... σε αναζήτηση πολιτικής
(η περίπτωση της Αθήνας)

ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: **ΕΛΛΗ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016